

Ingvild Hauge Byberg (red.)

Innvandrerkvinner i Norge
Demografi, utdanning, arbeid og
inntekt

Rapporter

I denne serien publiseres statistiske analyser, metode- og modellbeskrivelser fra de enkelte forsknings- og statistikkområder. Også resultater av ulike enkeltundersøkelser publiseres her, oftest med utfyllende kommentarer og analyser.

Reports

This series contains statistical analyses and method and model descriptions from the different research and statistics areas. Results of various single surveys are also published here, usually with supplementary comments and analyses.

© Statistisk sentralbyrå, september 2002
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen,
vennligst oppgi Statistisk sentralbyrå som kilde.

ISBN 82-537-5125-7 Papir versjon
ISBN 82-537-5126-5 Elektronisk versjon
ISSN 0806-2056

Emnegruppe

02.01.10
00.00.10

Design: Enzo Finger Design
Trykk: Statistisk sentralbyrå/610

Standardtegn i tabeller	Symbols in tables	Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Oppgave mangler	Data not available	..
Oppgave mangler foreløpig	Data not yet available	...
Tall kan ikke offentliggjøres	Not for publication	:
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	Less than 0.5 of unit employed	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	Less than 0.05 of unit employed	0,0
Foreløpig tall	Provisional or preliminary figure	*
Brudd i den loddrette serien	Break in the homogeneity of a vertical series	—
Brudd i den vannrette serien	Break in the homogeneity of a horizontal series	
Desimalskilletegn	Decimal punctuation mark	,(,)

Sammendrag

Ingvild Hauge Byberg (red.)

Innvandrerkvinner i Norge

Demografi, utdanning, arbeid og inntekt

Rapporter 2002/21 • Statistisk sentralbyrå 2002

Rapporten *Innvandrerkvinner i Norge. Demografi, utdanning, arbeid og inntekt* samler en del av Statistisk sentralbyrås (SSBs) data om kvinner med innvandrerbakgrunn i Norge, og presenterer tall med korte tekstkapitler, figurer og vedleggstabeller til kapitlene. Publikasjonen gir tall for kvinner generelt og innvandrerkvinner spesielt. Det er et mål å få frem det mangefasetterte bildet som kvinnene med innvandrerbakgrunn representerer, og å sammenligne med kvinner uten og menn med innvandrerbakgrunn der det er relevant. Fire hovedtemaer er tatt med: befolkning, utdanning, arbeid og inntekt. Tallene er hovedsakelig på landsnivå, med enkelte regionale tall der det er mulig og særlig interessant.

De nyeste tilgjengelige tallene er tatt med, det vil si hovedsakelig fra perioden 1999-2001. Det er lagt vekt på å få med noen tidsserier også, for å fortelle noe om utviklingen innenfor de ulike områder.

De fleste resultatene som presenteres her er publisert tidligere, men ikke i samlet form. Kjønnsperspektivet har heller ikke vært så fremtredende i den ordinære statistikken. Dataene er hovedsakelig hentet fra administrative registre, kildene er angitt i hvert kapittel.

Ingvild Hauge Byberg har ledet arbeidet med publikasjonen og stått for skrivningen av demografidelen (unntatt fruktbarhetsanalysene som er gjort av Trude Lappegård). Forfatterne av de øvrige kapitlene jobber ved ulike fagseksjoner i SSB; Gunnlaug Daugstad har skrevet om utdanning, Bjørn Olsen om arbeidsmarkedet, og Mads Ivar Kirkeberg og Ingunn Helde har hatt ansvaret for kapitlet om inntekt. Rapporten bygger også dels på stoff fra andre publikasjoner; det vises til disse underveis. Kåre Vassenden og Lars Østby har gitt faglige merknader og råd om innhold og fremstilling.

Publikasjonen er tilgjengelig på SSBs webtjeneste på Internett. Webadressen er <http://www.ssb.no/>.

Målet er at denne publikasjonen, som altså samler en del informasjon (men ikke er uttømmende), kan gjøre statistikk om kvinner med innvandrerbakgrunn lettere tilgjengelig og være til hjelp for alle som interesserer seg for og arbeider med innvander- og/eller kjønnsrelaterte spørsmål, det være seg planleggere i kommuner og fylker, politikere, personer som har sitt daglige virke blant innvandrerkvinner og allmennheten generelt.

Prosjektstøtte: Kommunal- og regionaldepartementet har finansiert utarbeidelsen av publikasjonen.

Innhold

1. Innledning	11
2. Demografi: Struktur og hendelser	15
2.1. Innvandrerkvinner og befolkningsstruktur	15
2.2. Innvandrerkvinnene og demografiske endringer	41
2.3. Kvinner med flyktningbakgrunn	55
3. Utdanning	62
3.1. Innvandrerbarn i barnehage og grunnskole	63
3.2. Fra grunnskole til videregående opplæring	63
3.3. Fra videregående opplæring til universitet og høgscole	67
3.4. Fullført utdanning	70
4. Arbeid	80
4.1. Innvandrerkvinner på arbeidsmarkedet	81
4.2. Flyktningkvinner på arbeidsmarkedet	89
5. Inntekt	103
5.1. Innvandrerkvinnenes personlige inntekter	103
5.2. Innvandrerkvinnenes husholdningsøkonomi	107
Litteraturoversikt	114
Kilder brukt i publikasjonen	114
Oversikt over annen informasjon	115
Tidligere utgitt på emneområdet	117
De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter	118

Figurregister

2. Demografi: Struktur og hendelser

2.1.	Innvandring og utvandring av utenlandske statsborgere, etter verdensregion og alder. Kvinner. 2000	17
2.2.	Flyttinger fra og til utlandet (begge kjønn). 1952-2000	18
2.3.	Andel førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre for noen enkeltland. Kvinner og menn. 1. januar 2001. Prosent	21
2.4.	Andel kvinner og menn med innvandrerbakgrunn, etter verdensregion. 1. januar 2001. Prosent	21
2.5.	Folkemengden, etter kjønn og alder. 1. januar 2001. Prosent	22
2.6.	Andel kvinner med innvandrerbakgrunn, etter fylke. Rangert. 1. januar 2001. Prosent	24
2.7.	Innvandrerkvinner/innvandrerkvinner fra tredje verden i prosent av alle kvinner. Bydel. 1. januar 2001	26
2.8.	Utenlandske statsborgere blant innvandrerkvinner, etter verdensdel. 1. januar 2001. Prosent	28
2.9.	Andel kvinner over 18 år og andel kvinner med innvandrerbakgrunn over 18 år, etter sivilstand. 1. januar 2001. Prosent	29
2.10.	Andel gifte kvinner 18-24 år i innvandrerbefolkningen og i hele befolkningen. 1. januar 2001. Prosent	30
2.11.	Bestående ekteskap, etter ektefellenes kombinasjoner av landbakgrunn. 1. januar 2001	30
2.12.	Andel barn/innvandrerbarn, etter foreldretype. 1. januar 2000. Prosent	32
2.13.	Søskentall for alle barn og for barn med innvandrerbakgrunn 0-17 år. 1. januar 2001	32
2.14.	Utenlandske statsborgere som fikk norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap. 1991-2000. Prosent	42
2.15.	Samlet fruktbarhetstall for alle kvinner bosatt i Norge og alle kvinner født i Norge. 1997/1998	43
2.16.	Relative fødselsrater for årene før og etter ankomst, og i selve ankomståret for kvinner fra vestlige land og for kvinner fra ikke-vestlige land som innvandret som flyktninger eller ikke. Basisår = ankomstår	44
2.17.	Barnetall ved 25-årsalder for norskfødte med innvandrerbakgrunn, kvinner som innvandret 18-22 år og den øvrige befolkningen	45
2.18.	Fødte i og utenfor ekteskap, i alt og for fødte med to utenlandsfødte foreldre. 2000	47
2.19.	Inngåtte ekteskap der én av partene var bosatt i utlandet på vigselstidspunktet. 1970-2000	48
2.20.	Inngåtte ekteskap, etter kombinasjoner av ektefellenes landbakgrunn. 2000	48
2.21.	Skilsmisser fordelt på (eks)ektefellenes kombinasjoner av landbakgrunn. 2000	51
2.22.	Flyktninger, etter alder og kjønn. 1990 og 2000. Prosent	56

3. Utdanning

3.1.	Andel elever med innvandrerbakgrunn som avsluttet grunnskolen våren 2000 og som var i annen utdanning samme høst, etter kjønn og landbakgrunn	64
3.2.	Antall jenter med førstegenerasjons innvandrerbakgrunn i videregående opplæring, etter alder og landbakgrunn. 2000	64
3.3.	Andel 16-18-åringene i videregående opplæring i prosent av årskull. 1. oktober 2000	65
3.4.	Elever og lærlinger blant innvandrere, etter studieretning og kjønn. Per 1. oktober 2000. Prosent	66
3.5.	Andel med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring våren 2000 og var i utdanning ved universitet/høgskole samme høst, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent	67
3.6.	Sannsynligheten for at jenter begynner i høyere utdanning. Beregnet ut fra utdanning ved 21-årsalder for fødselskullene 1955-75	67
3.7.	Sannsynligheten for at gutter begynner i høyere utdanning. Beregnet ut fra utdanning ved 21-årsalder for fødselskullene 1955-1975	68
3.8.	Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull 19-24 år, etter kjønn og innvandringskategori. 2000	68
3.9.	Kvinnelige studenter ved universiteter og høgskoler, etter fagfelt og innvandringskategori. 2000. Prosent	69
3.10.	Europa: Andel med universitets- og høgskole- utdanning, etter landbakgrunn og kjønn. 2000. Prosent	71
3.11.	Utvalgte land i øvrige verdensdeler ¹ : Andel med universitets- og høgskoleutdanning, etter landbakgrunn og kjønn. 2000. Prosent	71

4. Arbeid

4.1.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter innvandrerbakgrunn og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1990-2000	82
4.2.	Arbeidstakere, etter vestlig/ikke-vestlig landbakgrunn og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1990-2000	82
4.3.	Arbeidstakere, etter landbakgrunn og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 2000	83

4.4.	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 2000	85
4.5.	Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. I prosent av arbeidsstyrken. 4. kvartal 2000	89
4.6.	Flyktninger i alderen 16-74 år som er arbeidstakere, etter kjønn. Prosent av personer i alt. Utvalgte fødeland. 4. kvartal 2000	90
4.7.	Registrerte helt arbeidsledige flyktninger, innvandrere i alt og alle bosatte, etter kjønn. Utvalgte fødeland i prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000	91

---

5. Inntekt

5.1.	Inntektssammensetningen for førstegenerasjons innvandrerkvinner og øvrige kvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. 1999	105
5.2.	Yrkesinntekt for førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år med flyktningbakgrunn, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt. 1999.....	107
5.3.	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). 2000.....	108
5.4.	Inntekter for husholdninger med førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Øvrige kvinner 17-66 år. Gjennomsnitt. 2000	108
5.5.	Andelen kvinner 17-66 år med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0.5) lavere enn 50 prosent av medianinntekten. Førstegenerasjons innvandrerkvinner med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Oslo/Akershus og landet for øvrig. 1994, 1997 og 2000. Prosent	110

Tabellregister

2. Demografi: Struktur og hendelser

2.1.	Nettoinnvandring til Norge, etter enkelte fraflyttingsland. Menn minus kvinner. 2000	19
2.2.	Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter verdensregion per 1. januar. 1997-2001	20
2.3.	Andel kvinner som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter botid per 1. januar 2001. Prosent	23
2.4.	Antall/andel kvinner med ulik type utenlandsk bakgrunn, etter tettstedsstørrelse. 1. januar 2000	27
2.5.	Personer, etter familiestørrelse. Hele landet. 1. januar 1998. Prosent	31
2.6.	Flyttinger til og fra utlandet. 1951-2000	33
2.7.	Netto innvandring av utenlandske statsborgere. Kvinner. 2000	34
2.8.	Innvandrerbefolkningen og personer med annen innvandringsbakgrunn, etter innvandringskategori 1. januar. 1997-2001	34
2.9.	Innvandrerbefolkningen, etter innvandringskategori, kjønn og landbakgrunn. 1. januar 2001	35
2.10.	Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter alder og landbakgrunn. De største gruppene. 1. januar 2001	36
2.11.	Kvinner som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter botid i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn. 1. januar 2001	36
2.12.	Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter fem grupper av landbakgrunn. Fylke. 1. januar 2001	37
2.13.	Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kommune. Sortert etter antall innvandrerkvinner. 1. januar 2001	38
2.14.	Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter to grupper av landbakgrunn. Bydeler i Oslo. 1. januar 2001	39
2.15.	Fem ulike avgrensninger av kvinner med innvandrerbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2001	39
2.16.	Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter alder og sivilstand. 1. januar 2001. Prosent	40
2.17.	Eksisterende ekteskap, etter ektefellenes fødeland. 1. januar 2001	40
2.18.	Barn med innvandrerbakgrunn 0-17 år, etter alder og familietype. 1. januar 2000	41
2.19.	Døde kvinner og menn, etter type bakgrunn. 2000	47
2.20.	Gjennomsnittsalder ved førstegangs vigsels for alle kvinner og for kvinner med innvandrerbakgrunn. 2000	50
2.21.	Utenlandske statsborgere som har fått norsk statsborgerskap, etter kjønn, alder og tidligere statsborgerskap. 2000	52
2.22.	Fruktbarhet (SFT), etter alder og landbakgrunn. 1994-1995 og 1999-2000	52
2.23.	Samlet fruktbarhetstall, etter landbakgrunn blant førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn. 1997 og 1998 samlet	52
2.24.	Barn født 1987-1989 og 1996-2000, etter foreldrenes fødeland	53
2.25.	Inngåtte ekteskap 2000. Kvinnens og mannens landbakgrunn	54
2.26.	Vigsler, etter mannens og kvinnens landbakgrunn. 2000	55
2.27.	Skilsmisser, etter mannens og kvinnens landbakgrunn. 2000	55
2.28.	Kvinner med flyktningbakgrunn, etter innvandringsgrunn og verdensregion. 1. januar 2000	57
2.29.	De ti kommunene med høyest andel kvinner med flyktningbakgrunn. 1. januar 2000	57
2.30.	Ulike avgrensninger av kvinnelige flyktninger, etter landbakgrunn. 1. januar 2000	59
2.31.	Kvinner med flyktningbakgrunn, fordelt på fylke. 1. januar 2000	60
2.32.	Kvinner med flyktningbakgrunn, fordelt på kommune. Sortert etter antall kvinner med flyktningbakgrunn. 1. januar 2000	60
2.33.	Kvinner med flyktningbakgrunn, etter landbakgrunn og alder. 1. januar 2000	61
2.34.	Kvinner med flyktningbakgrunn, etter landbakgrunn, statsborgerskap og botid. 1. januar 2000	61

3. Utdanning

3.1.	Overgang fra grunnskole til videregående skole. Andel kvinner og menn med innvandrerbakgrunn som gikk direkte over fra grunnskole til videregående opplæring samme år. 2000	72
3.2.	Antall elever i videregående opplæring med innvandrerbakgrunn, fordelt på kjønn og kurstype. 1. oktober 2000	72
3.3.	Antall elever i videregående opplæring med innvandrerbakgrunn, fordelt på kjønn og studieretning. 1. oktober 2000	72
3.4.	Elever i videregående opplæring i prosent av registrerte årskull 16-18 år. Totalt, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000	73
3.5.	Elever og lærlinger blant innvandrere, etter studieretning, kurstype og kjønn. Per 1. oktober 2000	73
3.6.	Overgang fra videregående til høyere utdanning. Kvinner og menn med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring våren 2000, etter hvor de var i utdanning høsten samme år	74

3.7.	Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull 19-24 år, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000	74
3.8.	Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull 25-29 år, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000	74
3.9.	Studenter 19-24 år i høyere utdanning, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori. 1. oktober 2000.....	75
3.10.	Studenter 25-29 år i høyere utdanning, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori. 1. oktober 2000.....	75
3.11.	Kvinnelige studenter ved universiteter og høyskoler, etter fagfelt og innvandringskategori. 1. oktober 2000..	76
3.12.	Studenter med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og alder. 1. oktober 2000.....	76
3.13.	Antall fullførte utdanninger av kvinner, etter landbakgrunn og utvalgte utdanninger. 1999/2000	77
3.14.	Antall fullførte utdanninger av kvinner med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og utvalgte utdanninger. 1999/2000.....	78
3.15.	Personer 16 år og over med innvandrerbakgrunn ¹ , etter høyeste fullførte utdanning, kjønn og landbakgrunn. 1. oktober 2000. Prosent	79

4. Arbeid

4.1.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. Kvinner. 4. kvartal 2000. Prosent	85
4.2.	Sysselsatte, etter landbakgrunn. I prosent av personer 16-74 år. 4. kvartal 1999	86
4.3.	Selvstendig næringsdrivende, etter landbakgrunn og botid. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1999	87
4.4.	Prosentdifferanser (i prosentpoeng) for arbeidstakere og sysselsatte totalt (arbeidstakere+selvstendig næringsdrivende). 4. kvartal 1999.....	88
4.5.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter kjønn og avtalt arbeidstid per uke. Alle bosatte, innvandrere i alt og flyktninger i alt. 4. kvartal 2000. Prosent.....	91
4.6.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter vestlig/ikke-vestlig bakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1990-2000.....	92
4.7.	Arbeidstakere, etter kjønn og landbakgrunn. Absolutte tall og i prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 2000	92
4.8.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter kjønn og landbakgrunn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000.....	93
4.9.	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn, kjønn og antall år bosatt i Norge. 4. kvartal 2000	94
4.10.	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn, kjønn og antall år bosatt i Norge. I prosent av personer i alt 16-74 år innenfor hver gruppe. 4. kvartal 2000	94
4.11.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. 4. kvartal 2000	95
4.12.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. Menn. 4. kvartal 2000	96
4.13.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. Kvinner. 4. kvartal 2000	97
4.14.	Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av arbeidsstyrken. 4. kvartal 2000.....	97
4.15.	Deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak, etter landbakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alderen 16-74 år. 4. kvartal 2000	98
4.16.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal. 1998-2000	99
4.17.	Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal 1998-2000	100
4.18.	Personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal 1998-2000	101
4.19.	Arbeidstakere i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland, kjønn og avtalt arbeidstid per uke. 4. kvartal 2000. Prosent.....	102

5. Inntekt

5.1.	Inntektsposter for bosatte kvinner i Norge 17-66 år, etter innvandrerbakgrunn	110
5.2.	Inntektsposter for bosatte førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt. 1999.....	111
5.3.	Førstegenerasjons innvandrerkvinner yrkes- inntekt som andel av øvrige bosatte kvinners yrkesinntekt, etter alder og landbakgrunn. 1999	111

5.4. Førstegenerasjonsinnvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn. Bosatte kvinners yrkesinntekt som andel av menns yrkesinntekt, etter alder og landbakgrunn. 1999	111
5.5. Inntektsposter for bosatte førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter innvandringsgrunn. Gjennomsnitt. 1999	112
5.6. Yrkesinntekten som andel av samlet inntekt, etter ankomstår og landbakgrunn. Førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år. 1999	112
5.7. Inntektsregnskap for husholdninger med førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Øvrige kvinner 17-66 år. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2000	112
5.8. Andel husholdninger og inntekts sammensetning etter trinn for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). Husholdninger med kvinner 17-66 år. Førstegenerasjons innvandrerkvinner, etter landbakgrunn. 2000	113
5.9. Andelen kvinner 17-66 år med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0.5) etter alternative lavinntektsgrenser. Førstegenerasjons innvandrerkvinner med vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. Oslo/Akershus og landet for øvrig. 1994, 1997 og 2000. Prosent	113

---

1. Innledning*

Statistikk om kvinner i innvandrerbefolkningen gir oss et bilde av hvordan kvinner i ulike aldre, med egen eller foreldres bakgrunn fra andre land, har det. Den sier oss også noe om hvordan denne gruppen skiller seg fra andre kvinner og fra menn. Den kan gi en pekepinn på deres situasjon i det norske samfunnet, og i hvilken retning utviklingen går. Manglende kunnskap kan lett gi overfokusering på enkeltstående hendelser, og dermed skape grobunn for "synsing" og løse antakelser i den offentlige debatten om innvandrere og innvandring. Økt kunnskap om kvinner i innvandrerbefolkningen og deres bakgrunn og levekår gir et bedre beslutningsgrunnlag for viktige avgjørelser som berører deres situasjon i Norge, og kan også være grunnlag for en større forståelse mellom innvandrerne og andre nordmenn.

Hvorfor denne publikasjonen?

Myter, fordommer og forestillinger florerer, og kunnskapsbehovet på innvanderområdet og i integreringsdebatten er stort. Foreliggende publikasjon tar mål av seg til å være en statistiksamling som gir informasjon på noen felter.

Fokus er satt på kvinner, og spesielt kvinner i innvandrerbefolkningen. Kvinner er en egen gruppe, atskilt fra menn eller fra barn, i alle fall i noen sammenhenger; kvinnestatistikk blir nødvendigvis noe annet enn manns- eller barnestatistikk, det er (til dels) ulike felter som er av interesse. Kvinner i innvandrerbefolkningen kan ses som en undergruppe av alle kvinner i Norge, og som en undergruppe av innvandrerbefolkningen. Det blir et spørsmål om det fokuseres på folkemengden, og dermed på kjønnsaspektet, eller om det er en del av folkemengden, nemlig innvandrerbefolkningen, som er interessant. Her er kjønnsdimensjonen valgt som den ledende.

Begrepsavklaring: Hvem er innvandrerne?

Det er ulike måter å definere *innvandrer* på. Avgrensningen av hvem som skal kalles innvandrere vil avhenge av det formål man har med definisjonen, men også av hva slags data eller opplysninger som faktisk er

tilgjengelige. En ideell definisjon som er hensiktsmessig for alle formål finnes neppe.

I juridisk sammenheng vil ofte statsborgerskap være det avgjørende kriterium. Frem til 1993 definerte SSB innvandrere ved hjelp av kategoriene *personer født i utlandet* og *utenlandske statsborgere* (Vassenden 1997). Dermed omfattet den første kategorien barn som ikke hadde annen utenlandsk bakgrunn enn at de "tilfeldigvis" var født i utlandet av norske foreldre. Barn som var adoptert fra utlandet kom også med. Samtidig ble barn som var født i Norge av utenlandsfødte foreldre utelatt. Velger man derimot å ta utgangspunkt i statsborgerskap, "mister" man alle de med utenlandsk bakgrunn som etter hvert har blitt norske statsborgere.

Manglene ved både "utenlandske statsborgere" og "utenlandsfødte" førte til at foreldres fødeland ble trukket inn i definisjonen av innvandrere. I samarbeid med det daværende Kommunal- og arbeidsdepartementet ble det i 1994 publisert en standard for innvandrergruppering (Statistisk sentralbyrå 1994). Foruten innvandrerbefolkningen inkluderer standarden personer med annen innvandringsbakgrunn, det vil si utenlandsadopterte, norskfødte med en utenlandsfødt forelder, utenlandsfødte med en norskfødt forelder og personer født i utlandet av norske foreldre.

I denne publikasjonen konsentrerer vi oss i første rekke om kvinner i innvandrerbefolkningen, altså kvinner som selv har innvandret¹ og kvinner født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Kvinner med innvandrerbakgrunn er hovedbetegnelsen som brukes her, men tidvis varieres det med førstegenerasjons innvandrerkvinner og norskfødte kvinner med innvandrerbakgrunn, med kvinner (og menn) i innvandrerbefolkningen og med innvandrerkvinner. Meningsinnholdet er det samme. Kvinner med innvandrerbakgrunn sammenlignes med kvinner uten innvandrerbakgrunn eller med alle kvinner som er bosatt i Norge. I tillegg vil det for sammenligningens skyld noen ganger bli gitt tall for menn med innvandrerbakgrunn.

* Kapitlet er skrevet med utgangspunkt i Bjertnæs (2000): *Innvandring og innvandrere 2000*, SSB og *Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktuell statistikk* (SSB 2000).

¹ Grunnen til at de er kommet til Norge, trekkes ikke inn i definisjonen. Både arbeidsinnvandring og flukt, og familiegjennforening knyttet til begge disse, kommenteres i tilknytning til tallmaterialet.

Hvem er innvandrerbefolkningen i norsk offisiell statistikk?

Innvandrerbefolkningen omfatter personer som har to foreldre som er født i utlandet, eller mer presist; personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen deles i gruppene førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn og personer født i Norge av utenlandsfødte foreldre:

- Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn er født i utlandet av foreldre som også er født i utlandet.
- Norskfødte med innvandrerbakgrunn er født i Norge av foreldre som begge er født i utlandet.

De med en av foreldrene født i Norge inngår dermed ikke i innvandrerbefolkningen. Det samme gjelder adopterte fra utlandet og de som er født i utlandet av norskfødte foreldre.

For øvrig vises det til utførlig diskusjon av begreper og definisjoner rundt innvandring og innvandrerbefolkningen i Vassenden (1997): *Innvandrere i Norge*, SSB og til Om statistikken på www.ssb.no/innvbf/.

Andre generasjonsinnvandrere eller førstegenerasjonsnordmenn?

Utviklingen i den offentlige debatt fører til at betegnelser som i én periode regnes for å være anvendelige, siden blir oppfattet som belastende. Et eksempel er at det har blitt stilt spørsmål ved bruken av betegnelsen "andregenerasjonsinnvandrere". Bør ikke mennesker som er født og oppvokst i Norge kalles nordmenn, selv om foreldrene deres er født i andre land? Sender vi ikke ut gale signaler ved å omtale personer som andregenerasjonsinnvandrere, når de selv ikke har innvandret og dessuten like gjerne kan betraktes som førstegenerasjonsnordmenn? Diskusjonen, som også har pågått i SSB, har i første rekke handlet om hvilke betegnelser som bør benyttes, og i liten grad rørt ved selve meningsinnholdet i begrepene.² Vi mener at begrepene har analytisk verdi så lenge en slik gruppering sier noe om hvordan ulike gruppers fremtid i det norske samfunnet vil være, for eksempel avdekker hvilke hindringer for integrasjon og hvilke diskriminerende prosesser som finnes.

SSB endret høsten 2001 sine betegnelser i den innvandrerrelaterte statistikken. "Andre generasjonsinnvandrere" ble fjernet fra den offisielle statistikken, og i stedet ble den beskrivende betegnelsen "person født i Norge av to utenlandsfødte foreldre" tatt i bruk.

I norsk offisiell statistikk ble norskfødte med innvandrerbakgrunn inkludert i definisjonen av innvandrerbefolkningen fordi man så et spesielt behov for

mer kunnskap om barna til førstegenerasjonsinnvandrere. Det ble fremholdt som viktig å belyse de empiriske aspektene ved deres situasjon, og særlig fokusere på utviklingen fra førstegenerasjonsinnvandrere til neste generasjon. Sentralt står spørsmålet om hvorvidt andregenerasjonen følger et mønster som ligner førstegenerasjonsinnvandrere på ulike levekårsområder, eller om de i større grad ligner befolkningen for øvrig. Vi har ennå ikke fullgod kunnskap om dette. Fordi det store flertall av de norskfødte med innvandrerbakgrunn fortsatt er så unge, har ikke prosessen pågått lenge nok til at den kan gi klare svar. Per 1. januar 2001 var 85 prosent under 18 år, 49 prosent av disse var jenter.

I denne publikasjonen holdes det fast ved bruken av betegnelsen "personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre" (alternativt "norskfødte med innvandrerbakgrunn"), og ved deres innlemmelse i innvandrerbefolkningen. Denne begrepsanvendelsen kan imidlertid komme til å endre seg over tid; enten fordi gruppen viser seg ikke å avvike fra befolkningen for øvrig og dermed blir lite meningsbærende som egen kategori - eller fordi man utvikler bedre betegnelser med det samme meningsinnholdet. Disse forholdene gjør det viktig at betegnelsene som brukes i innvandrerstatistikken er under kontinuerlig vurdering.

Flyktninger

Mens noen innvandrere har kommet til Norge av arbeidsgrunner eller er blitt familiegjennforent med personer som har det, har andre kommet hit på grunn av flukt og behov for beskyttelse. Flyktninger er født i utlandet og inngår dermed i statistikken som en undergruppe av førstegenerasjonsinnvandrere.

Avgrensningen av hvem som regnes som flyktninger varierer. I SSBs bruk av begrepet menes personer som er født i utlandet, bosatt i Norge, og som en gang har kommet til landet av fluktgrunner. De har fått innvilget opphold i landet som overføringsflyktninger, eller på politisk eller humanitært grunnlag. Familiegjennforente til disse personene blir også regnet som flyktninger.

Minoritetsspråklige personer

I forbindelse med statistikken over utdanning introduseres betegnelsen minoritetsspråklig. Mens innvandrerbefolkningen avgrenses ved hjelp av landbakgrunn, baseres "minoritetsspråklig" på språk som snakkes i (foreldre-)hjemmet. Hvordan minoritetsspråk defineres og rapporteres, påvirker dataene som samles inn. Dette betyr at minoritetsspråklige ikke faller sammen med innvandrerbefolkningen, og at betegnelsene ikke er overlappende. Bruken av minoritetsspråk som avgrensningsmåte i skoleverket henger sammen med blant annet tilskuddsordninger og tiltak som morsmålsopplæring, og kan variere mellom ulike sammenhenger. Begrepet er dermed ikke godt egnet for statistiske formål.

² SSB gjennomførte i 2000-2001 en høring om betegnelsen *andregenerasjonsinnvandrere* og eventuelle andre betegnelser som kunne vurderes endret.

Landbakgrunn

For å fastslå landbakgrunn, bruker SSB eget, eventuelt mors og/eller fars fødeland hvis det er utenlandsk, og ellers Norge. I tilfeller hvor begge foreldrene er født i utlandet, men i forskjellige land, legges mors fødeland til grunn (Vassenden 1997).

Valg av samlebetegnelser må nødvendigvis henge sammen med hva som er fruktbart i forhold til et bestemt formål. Grove landgrupperinger passer ikke hvis forskjellene *innenfor* gruppene er større enn *mellom* dem, og dette vil kunne variere avhengig av hvilken overordnet problemstilling som danner utgangspunktet. Noen ganger er ikke tallmaterialet stort nok til å bære så fine inndelinger i landbakgrunn som faglig hadde vært å foretrekke.

For noen formål samles innvandrerbefolkningen (her: innvandrerkvinner) i grupper av land. Norden (utenom Norge) blir da gjerne skilt ut som en egen gruppe, innvandrere herfra står oss meget nært i mange henseender, og de har hatt fri rett til å komme hit siden midt på 1950-tallet. Europa deles i øst og vest, etter det mønsteret som eksisterte da "jerneteppe" lå fast. På tross av politiske endringer har dette skillet fortsatt relevans i innvandringssammenheng. Tyrkia er inkludert i Asia. Dette skyldes at vandringene mellom Norge og Tyrkia ikke følger et vesteuropeisk mønster, sett i et historisk og demografisk perspektiv³, og at Tyrkia i demografisk henseende skiller seg klart fra Europa. USA og Canada utgjør en gruppering, Nord-Amerika. Oseania (altoverveiende Australia og New Zealand) slås sammen med Nord-Amerika. Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia, Afrika og Asia blir ofte sett under ett, og kalles i publikasjonen ofte tredje verden (analogt med FNs begrep LDC/less developed countries).

Med vestlige innvandrere menes innvandrere fra Norden, Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania. Begrepet ikke-vestlige innvandrere brukes her om personer fra Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia. Særlig i forhold til økonomisk integrasjon er dette et viktig hovedskille.

Der grove landgrupperinger ikke er egnet fordi forskjellene innad er større enn forskjellene mellom grupperingene, og når tallene er store nok, blir statistikken gjerne brutt ned på enkeltland.

Det er viktig å understreke at SSBs bruk av de ulike betegnelser i offisiell statistikk er beregnet for statistiske formål, hvor mer fullstendige beskrivelser av hvert fenomen må forenkles slik at tekster ikke blir helt ugjennomtrengelige.

³ Dersom vi ser på inn- og utvandring, finner vi for eksempel at tyrkisk innvandring til Norge er langt høyere enn norsk utvandring til Tyrkia.

Innholdet i publikasjonen

Fire temaer er valgt ut: befolkning, utdanning, inntekt og arbeid. Utvalget gjenspeiler flere forhold; dels er det lagt vekt på å dekke "tunge" områder, dels begrenses utvalget av publikasjonens rammer, og dels har mangelen på data begrenset mulighetene for å dekke alle emner. De fire emnene er viktige politisk og deskriptivt sett, og de er blant de sentrale områdene i levekårsbeskrivelser. Valget av fokus på kvinner følger av oppdragsgivers prioriteringer.

Andre temaer enn dem som er presentert her, ville selvsagt også vært interessante å belyse. Det ville vært interessant å få med informasjon for eksempel om innvandrerkvinner kontakt med familien og om fritidssysler, som kontakt med venner, deltakelse i organisasjoner, TV-titting, boklån, hvilke kulturarrangementer de har deltatt i, som utøver eller tilskuer. I tillegg er heller ikke helsespørsmål, boforhold, kriminell atferd eller valgdeltakelse tatt inn. For noen temaer skyldes dette at data ikke finnes, eller ikke er tilgjengelige med innvandrer- eller kjønnsfokus. En del av temaene finnes det informasjon om, blant annet fra spørreundersøkelser. Andre publikasjoner har dekket dette, og det henvises i stedet til disse.

Et annet forhold som er verdt å merke seg, er at kvinner, også kvinner i innvandrerbefolkningen, ofte er "usynlige" inntil de dukker opp i et register over personer som har vært utsatt for ett eller annet offentlig tiltak eller inngrep. For eksempel vil man ikke vite noe om kvinners kriminelle handlinger eller sosiale problemer før de er registrert for et lovbrudd eller som klienter på sosialkontorene.

Andre kilder

Utfyllende litteratur på de fire områdene som behandles, gis i bokser underveis, samt i litteraturoversikten bakerst. For en generell statistisk fremstilling av innvandrere og innvandring se Lie (2002). Opplysninger om blant annet kriminalitet (offer/gjerningsmann), kultur- og mediebruk og levekår generelt finnes i Gundersen et. al. (2000), Vaage (1996) og SSBs levekårsundersøkelse blant innvandrere fra 1996.

Leserveiledning: Tekst med figurer og definisjoner, så tabeller

Denne publikasjonen er i stor grad en tabellsamling. Det er lagt vekt på å samle enkle tabeller som gir en del hovedtall.

Tabelldelen gjør samlingen mer deskriptiv enn analytisk i formen. En del tekst er likevel tatt med, ispedd noen figurer. Teksten med figurene ligger først i hvert kapittel, med henvisninger til de aktuelle tabellene. For hvert kapittel er tabellene plassert etter tekstdelen.

Hvert kapittel inneholder også rammetekst som beskriver datamaterialet og definisjoner. Denne rammen er lagt bakerst i tekstdelen. Flyten i teksten kan bli bedre på denne måten, men det er likevel lurt å kaste et blikk på denne informasjonen før man gir seg i kast med kapitlet.

2. Demografi: Struktur og hendelser*

Er kvinner i innvandrerbefolkningen, det være seg førstegenerasjons innvandrerkvinner eller norskfødte kvinner med utenlandsfødte foreldre, forskjellige fra andre grupper kvinner i Norge, hva angår for eksempel alderssammensetning, ekteskapsatferd, fruktbarhet og bosetting? Dette kapitlet inneholder statistikk som belyser demografiske faktorer ved alle kvinner i Norge generelt og kvinner med innvandrerbakgrunn spesielt. Menn trekkes også inn.

Kapitlets oppbygning

Demografi er et stort felt, og for oversiktens skyld deles befolkningsstatistiske emner i to hovedgrupper - struktur og hendelser. Kapitlet er bygd opp med én del som behandler struktur, det vil si situasjonen på et gitt tidspunkt, og én del som behandler hendelser, det vil si endringer i løpet av en spesifisert periode. Eksempler på struktur er antallet kvinner med innvandrerbakgrunn og alderen deres, mens eksempler på hendelser er fødsler og vigsler. I tillegg er det satt av en egen del som tar opp demografisk struktur for flyktningbefolkningen, en undergruppe av innvandrerbefolkningen. Kapitlet starter med noen tall for inn- og utvandring, dette fordi en strukturbeskrivelse av innvandrerbefolkningen og innvandrerkvinner *forutsetter* at det har forekommet flytting på tvers av landegrensene.

2.1. Innvandrerkvinner og befolkningsstruktur

- Det er stort sett balanse mellom tallet på kvinner og tallet på menn som flytter til Norge. I 2000 var nettoinnflyttingen fra utlandet, det vil si flyttebalansen med utlandet, pluss 5 700 for kvinner med utenlandsk statsborgerskap.
- Tallet på kvinner med innvandrerbakgrunn øker, både som følge av innvandringsoverskudd og av fødselsoverskudd. 1. januar 2001 var det 148 600 kvinner med bakgrunn fra innvandring i Norge, fem år tidligere var antallet 116 400. Innvandrerkvinnene utgjorde dermed 6,5 prosent av alle kvinner (148 600 av 2 272 100).
- Mens 84 prosent selv hadde flyttet til Norge, var 16 prosent av kvinnene født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.
- Omtrent halvparten av innvandrerkvinnene hadde sin bakgrunn fra tredje verden, det vil si land i Asia, Afrika, Sør- eller Mellom-Amerika og Tyrkia, i alt 73 100 kvinner. Den andre halvparten hadde bakgrunn fra europeiske land. 29 000 kvinner hadde nordisk bakgrunn, 25 900 østeuropeisk og 15 500 hadde bakgrunn fra resten av Vest-Europa.
- Den største gruppen var svenske kvinner (12 700), fulgt av pakistanske (11 200), danske (9 900) og vietnamesiske (7 700) kvinner. For 27 typer av landbakgrunn lå antallet kvinner i Norge over 1 000.
- Innvandrerkvinnene er unge. Åtte av ti innvandrerkvinner er under 50 år. Blant kvinnene fra tredje verden er enda flere under 50, nemlig 91 prosent. 80 600 (54 prosent) av alle kvinnene med innvandrerbakgrunn er 20-49 år, og den tallmessig største femårsgruppen er 30-34-åringene (16 300 eller 11 prosent).
- De fleste førstegenerasjons innvandrerkvinnene har kort botid. I overkant av fem av ti har bodd i Norge i ti år, mens 24 prosent hadde en botid på 20 år eller mer per 1. januar 2001. Bare 11 prosent av de ikke-vestlige kvinnene hadde bodd i Norge i over 20 år, 61 prosent hadde kort botid (null-ni år).
- Om lag en tredel av alle landets innvandrerkvinner bor i Oslo. Blant kvinner uten bakgrunn fra innvandring er andelen én av ti. Oslo skiller seg også ut ved at om lag en firedel av de norskfødte innvandrerkvinnene i landet bor i dette fylket. 43 prosent av innvandrerkvinnene med bakgrunn fra tredje verden, var bosatt i hovedstaden.
- Innvandrere bor generelt mer sentralt enn nordmenn, og mange er lokalisert i østlandsområdet. Over 90 prosent av innvandrerkvinnene bor i tettsteder, for dem fra Asia (inkl. Tyrkia), Afrika, Sør- og Mellom-Amerika 96 prosent. Kvinnene fra tredje verden utgjorde 50 prosent av alle innvandrerkvinner som bor i tettsteder, og 4 prosent av alle kvinner i tettsteder.

* Kapitlet er skrevet med utgangspunkt i Lie (2002), Bjertnæs (2000), Vassenden (1997) og *Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktuell statistikk* (2000a). Avsnittene om fruktbarhet er hentet fra Lappegård (2000 og 2001).

- Flertallet av innvandrerkvinnene i Norge er utenlandske statsborgere. Mens 43 prosent hadde norsk pass, var det 57 prosent som ikke hadde det. Det er klare skiller mellom førstegenerasjons innvandrerkvinner og norskfødte med innvandrerbakgrunn; mens 36 prosent av dem som innvandret selv hadde fått innvilget norsk statsborgerskap, var andelen hele 77 prosent blant de norskfødte kvinnene med innvandrerbakgrunn.
- Det er relativt få kryssnasjonale ekteskap i Norge, med unntak for enkelte grupper.
- Blant kvinner med innvandrerbakgrunn er det flere gifte enn ugifte, i motsetning til blant kvinner uten innvandrerbakgrunn. 1. januar 2001 hadde 46 prosent sivilstand gift, 40 prosent ugift. 71 prosent av kvinnene som var over 18 år og kom fra tredje verden, var gift.
- Mens 29 prosent av 18-24-åringene i innvandrerbefolkningen er gift, gjelder det samme bare 6 prosent av alle 18-24-åringene. En del personer i 20-årene vil likevel være i samliv, som samboere, og særlig gjelder dette norske og nordiske unge.
- De største familiene har bakgrunn fra tredje verden. Enpersonfamiliene er mindre vanlig for innvandrerkvinner enn kvinner i alt; kvinnene med innvandrerbakgrunn utgjør 41 prosent av innvandrerbefolkningens enpersonfamilier, for alle i befolkningen er kvinnenens andel 52 prosent.
- Samboende foreldre er lite vanlig for barn med innvandrerbakgrunn, bare 3 prosent av dem bodde med foreldre som var samboere. For alle barn var andelen 13 prosent. Gifte foreldre var det vanligste, med 75 prosent. Å bo med bare mor eller far var like vanlig for innvandrerbarn som for andre barn.

2.1.1. Innvandrerkvinnens flyttinger over landsgrensene

Innvandrerbefolkningen i Norge består av personer som selv har innvandret til Norge og av norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Mer presist inngår alle personer med to utenlandsfødte foreldre (og fire utenlandsfødte besteforeldre) i innvandrerbefolkningen. Innvandrerkvinnene er en del av denne befolkningsgruppen.

Det er altså en betingelse at enten en selv eller ens foreldre har innvandret til Norge. Dermed står flyttetall og flyttestrømmer sentralt, i tillegg til fødselsoverskudd (fødte minus døde), når innvandrerbefolkningen og innvandrerkvinner skal telles og beskrives. Den demografiske oversikten over innvandrerkvinnene starter derfor med innvandringstall.

Det finnes ikke noe enkelt svar på hvorfor folk fra andre land har kommet til Norge opp gjennom tiden, og i alle fall er det vanskelig å belyse dette spørsmålet med statistikk. Det vi vet er at arbeid alltid har vært en viktig grunn for flytting, enten det gjaldt spesielle fagfolk, ufaglært arbeidskraft eller handel og nærings-

virksomhet ellers. Med slik kontakt har det fulgt flyttinger av familiegrunner, enten ved at nordmenn har tatt med seg eller hentet inn familie. I tidligere tider var utdanning og flukt som grunner for innvandring til Norge ikke særlig utbredt, og heller ikke adopsjon.

Siden 1954 har et felles nordisk arbeidsmarked vært operativt, noe som gjorde utveksling av arbeidere med nordisk bakgrunn enkelt. Da innvandringen til Norge skjøt fart på slutten av 1960-tallet, gjaldt det først og fremst arbeidsinnvandring av ufaglært arbeidskraft fra tredje verden. I 1974 ble det satt en stopp for denne typen innvandring, og familieinnvandring med tilknytning til dem som kom før 1974 tok over. Samtidig kom oljevirkosomheten i gang med dens behov for fagfolk, og det oppstod etter hvert flere flyktningskapende situasjoner rundt om i verden som fikk betydning for innvandringen til Norge. Det følger lite familieinnflytting med dem som kommer til Norge for å ta utdanning (ettersom de stort sett mangler slike rettigheter), mens arbeidsinnvandrere langt oftere har familie med seg. Flyktninger kommer enten samlet som familie, eller de kan søke om familiegjenforening etter hvert.

Både antall som vandrer inn og ut, og nettotall (innvandring minus utvandring) er av interesse når man studerer flyttestrømmer. For eksempel vil høye innvandringstall si noe om flyttestrømmer i retning Norge. Men høye innvandringstall betyr ikke i seg selv at innvandrerbefolkningen øker, det skjer bare dersom ikke tilsvarende mange drar fra landet (fødselsoverskudd teller også inn med hensyn til eventuell vekst). Nettoen blir viktig. Samtidig vil et nettotall ikke nødvendigvis si noe om nivået på selve inn- og utvandringen; nettoinnvandring på 1 000 personer får man både av 2 000 innvandring og 1 000 utvandring, og av 20 000 innvandring og 19 000 utvandring.

Tallkilde

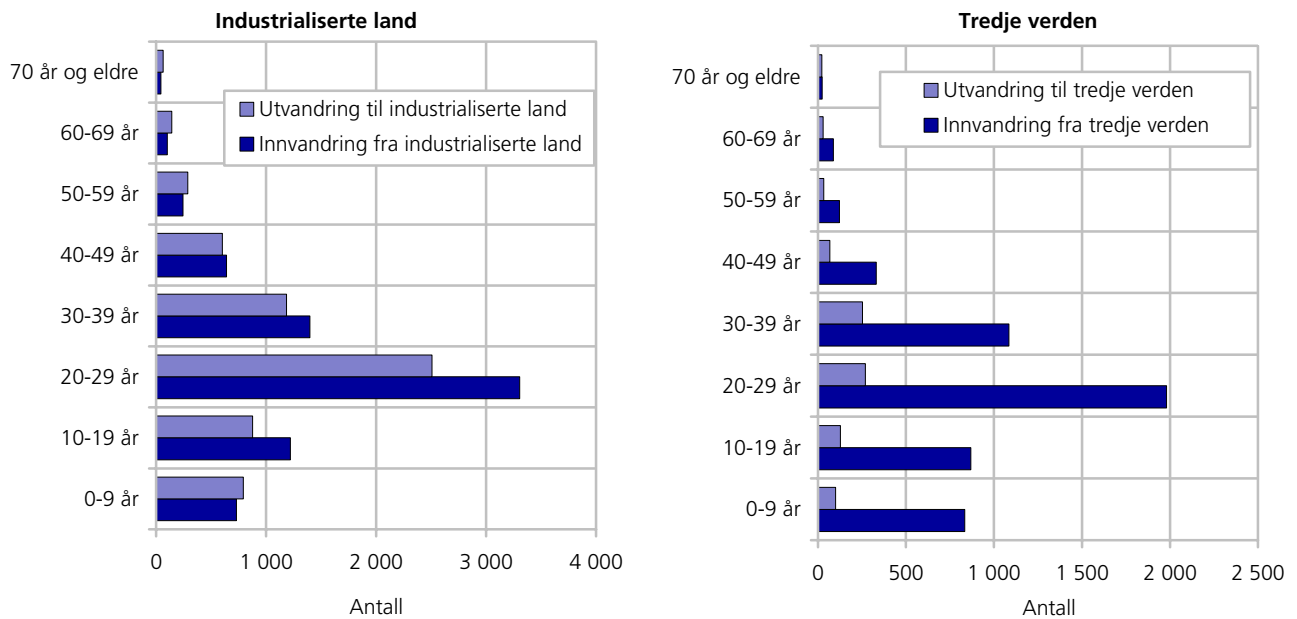
Alle tallene under (frem til folkemengdetallene fra avsnitt 2.1.2) er hentet fra Norges rapportering til OECD (SOPEMI), i Holter og Landsverk (2001). Det er ikke nødvendigvis bare innvandrerbefolkningen som telles, idet fokus legges på flyttinger uansett bakgrunn, eller på utenlandske statsborgere. De utenlandske statsborgerne vil ofte i stor grad også regnes med til innvandrerbefolkningen.

Unge innflyttere

I 2000 flyttet 13 000 kvinner med utenlandsk statsborgerskap til Norge. Aldersmessig er de unge, det er ganske få over 50 år, heller ikke mange over 40. Den største gruppen er kvinnene mellom 25 og 29 år, de utgjorde 41 prosent av alle disse kvinnelige innflytterne. 76 prosent var mellom 10 og 39 år.

Figur 2.1. Innvandring og utvandring av utenlandske statsborgere, etter verdensregion og alder. Kvinner. 2000

Kilde: Befolkningsstatistisk, Statistisk sentralbyrå.

Vesten preger innflyttingene

5 300 kvinnelige statsborgere av land i tredje verden ankom i løpet av 2000. Irakiske statsborgere, samt somaliere, skilte seg ut som store grupper med nyankomne. For tredje verdens del preges innflytterne av flukt som innvandringsgrunn. Tallene viser altså hvilke land som har problemer og som avgir en betydelig del av sine borgere som flyktninger. Foruten Irak og Somalia kom det mange kvinner fra Iran.

Et relativt stort antall kvinner flyttet hit fra Thailand og Filippinene, og de har trolig én ting til felles; de kommer ikke som flyktninger, men som (kommende/nåværende) ektefeller for norske menn. Disse er av de få gruppene med store forskjeller (i antall og prosent) mellom kvinner og menn.

Siden 1974 har innvandringen til Norge vært regulert av en generell innvandringsstopp, der det har vært unntak for flyktninger, familiegjenforente (til både flyktninger og arbeidsinnvandrere) og arbeidsinnvandrende spesialister. Generell arbeidsinnvandring har vært mulig for nordiske og senere europeiske borgere, i og med et felles nordisk arbeidsmarked siden 1954 og et fritt arbeidsmarked i EØS-området siden 1995.

De fleste innflytterne var altså borgere av andre industrialiserte land (7 700 mot 5 300 fra tredje verden).⁴ Nordiske statsborgere har alltid stått for en

god del av inn- og utvandringen til Norge. Både økonomiske konjunkturer, med godt eller dårlig arbeidsmarked, det ene eller det andre stedet, og ekteskap og familieetablering har betydd mye. Alderssammensetningen hos flytterne tyder også på at dette er flyttegrunner. Av 3 600 nordiske innflytterkvinner var 1 700 svenske statsborgere. 900 danske kvinner flyttet også hit i 2000.

Tallet på kvinner som ankom med et østeuropeisk statsborgerskap var heller ikke ubetydelig, og russisk, jugoslavisk, bosnisk og polsk pekte seg ut som de vanligste statsborgerskapene.

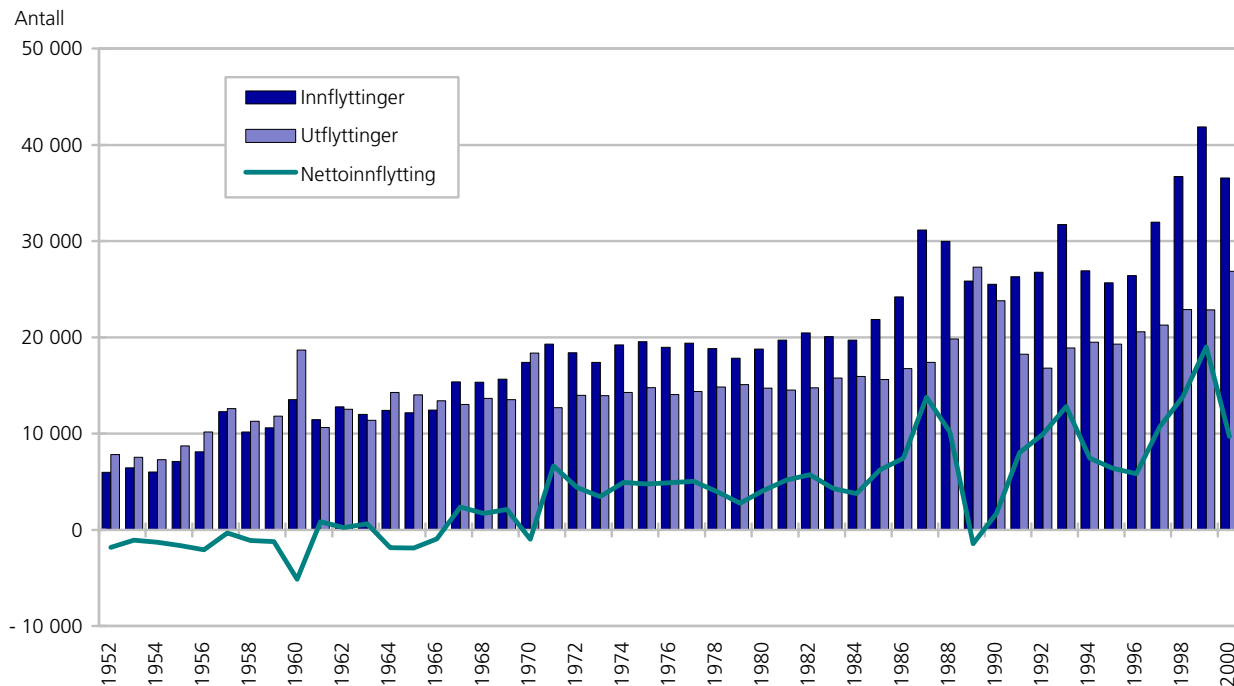
Nordiske kvinner drar ut igjen, de fra tredje verden blir

Utvandringstallet for utenlandske statsborgere i alt var på 14 900, av dette om lag halvparten kvinner (7 400). I perioden 1996-2000 var kjønnsfordelingen hvert år om lag 50/50, uavhengig av økningen i utvandringen samtidig. Utflyttingen blant kvinner domineres av dem fra industrialiserte land, og blant dem igjen står Norden for over halvparten. For eksempel flyttet nesten 2 000 svenske statsborgere fra landet (halvparten i 20-årene), det vil si 25 prosent av alle de utenlandske kvinnene. I underkant av 900 danske kvinner forlot også Norge mellom januar og desember 2000. Blant utflytterne var statsborgerne fra tredje verdens land få sett i forhold til de andre gruppene (en av åtte utflyttere).

⁴ Definisjonen av industrialiserte land og tredje verden følger avgrensningen i OECD-rapporteringen, og avviker noe fra hvordan tredje verden defineres av SSB. Industrialiserte land omfatter Europa (unntatt Tyrkia), Japan, Israel, Canada, USA, Australia og New Zealand. Tredje verden omfatter Tyrkia, Asia unntatt Israel og Japan,

Amerika unntatt Canada og USA, og Oseania unntatt Australia og New Zealand.

Figur 2.2. Flyttinger fra og til utlandet (begge kjønn). 1952-2000

Kilde: Befolkningsstatistisk, Statistisk sentralbyrå.

5 700 i innvandringsoverskudd, og hovedgrunnen er innvandrene fra tredje verden

Inn- og utvandringstallene gir et innvandringsoverskudd på 5 700 utenlandske kvinner i 2000. Innvandringsoverskuddet preges av de unge, idet 44 prosent av kvinnene er 20-29 år. Dette er litt lavere enn for alle 20-29-åringene; for kvinner og menn til sammen var 46 prosent 20-29 år.

Nettotallene viser tydelig hvor gjennomtrekken er størst (se tabell 2.7). Selv om innflyttingen fra industrialiserte land er mye høyere enn fra tredje verden, er innvandringsnettoen klart lavere. For kvinnene med statsborgerskap i de industrialiserte landene er det Øst-Europa som er hovedgrunnen til at det i det hele tatt blir et overskudd og ikke et underskudd i flyttestrømmene.

De statsborgerskapene som allerede er nevnt som store innflyttergrupper fra tredje verden, har også hovedsakelig tilsvarende innflyttingsoverskudd. Irakiske og somaliske kvinner, med thailendere på tredjeplass, stod for til sammen 45 prosent av nettoinnvandringen av tredje verden statsborgere. Også blant menn utgjorde irakere og somaliere en stor del av nettoinnvandringen.⁵ Irakerne stod alene for 56 prosent. I tillegg til de irakiske og somaliske borgerne bidro iranske, tyrkiske og pakistanske menn til at 77 prosent av innvandringsoverskuddet av tredje verden statsborgere kom fra fem land.

Omskifteligheten har selvsagt en sammenheng med årsakene til at kvinnene (og mennene) kom til Norge i første omgang. De som kommer for å jobbe en periode, rører mer på seg, mens de som kommer av fluktgrunner eller for å stifte familie, de blir her. De siste årene har det for eksempel vært mange svenske sykepleiere som har foretrukket det norske arbeidsmarkedet fremfor det svenske. Også handelsstanden og restaurantnæringen, særlig i østlandsområdet, har trukket til seg nordiske borgere, men stort sett for relativt kortvarige opphold.

Flere menn enn kvinner flytter til Norge ...

Noen mønstre viser seg også når man undersøker strømmer ut fra *tilflyttings- og fraflyttingsland*, uten å trekke inn statsborgerskap, innvandringsbakgrunn eller andre kjennemerker. For eksempel viser nettoinnvandringen for 2000 at det var et mannsoverskudd på 1 100 personer. Hovedgrunnen til dette er mannsoverskuddet fra Irak (2 500 flere menn enn kvinner). Mellom de nordiske landene er ikke kjønnsdimensjonen av betydning, det er ikke store forskjeller på om det er menn eller kvinner som flytter mellom Norge og de andre nordiske landene.

... men ikke for alle land

Det er et stort overskudd av menn som kommer fra Irak, hele 2 500 flere menn enn kvinner. De største kvinneoverskuddene er fra land som Russland, Thailand, Filippinene, Kina og Vietnam. Overskuddene skyldes imidlertid ulike forhold, som at det kinesiske kvinneoverskuddet skriver seg fra adopsjoner mens de russiske kvinnene trolig skal arbeide og/eller gifte seg i Norge.⁶

⁵ Irakiske, somaliske og thailandske menn stod til sammen for 69 prosent av nettoinnvandringen blant menn fra tredje verden.

⁶ At kvinneoverskuddet fra Kina skyldes adopsjoner, bekreftes av aldersfordelingen, som viser at to av tre var under 10 år. Ellers er kvinneoverskuddene i 2000 gjennomgående konsentrert i alders-

Tabell 2.1. Nettoinnvandring til Norge, etter enkelte fraflyttingsland. Menn minus kvinner. 2000

	I alt
I alt	1 130
Av dette	
Danmark	171
Finland	-44
Sverige	40
Bosnia-Hercegovina	-16
Russland	-409
Storbritannia	99
Jugoslavia	31
EU 12	386
EU 15	381
Marokko	13
Somalia	91
China	-190
Filippinene	-226
Iran	-41
Irak	2 537
Pakistan	17
Sri Lanka	-49
Thailand	-354
Tyrkia	82
Vietnam	-103
USA	5
Chile	-10

Kilde Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Ser man nærmere på enkeltland og hvilken alder kvinnene som flyttet til landet i 2000 er i, viser det seg at de som kom fra Danmark, Finland og Sverige alle gav vekst i gruppen 20-29 år (arbeidsinnvandring og giftermål). Grovt sett var halvparten av kvinnene som kom derfra mellom 20 og 29 år. Som oftest var det flere 20-29-åringene enn 30-39-åringene som flyttet inn, det være seg om fraflyttingslandet var Sverige, Somalia, Russland eller Filippinene. Fra Pakistan var aldersgruppen 10-19 år viktigere enn 30-39 år. Som et av de store fraflyttingslandene i Asia avgav Irak kvinner i alle aldre til Norge, og her er det tydelig at også de helt unge (0-9 år) kom hit til landet (noe som skyldes familiegjenforening blant flyktningene derfra).

Fra tid til annen hevdes det at særlig asiatiske jenter/kvinner sendes tilbake til foreldrenes opprinnelsesland enten for å gifte seg og bosette seg der eller for å få den korrekte oppdragelsen. Pakistan er et av landene som trekkes frem i slike sammenhenger, og for 2000 viser tallene at i underkant av 200 jenter/kvinner flyttet dit fra Norge (eneste asiatiske enkeltland med over 100 utvandrede kvinner). Samtidig viser aldersfordelingen at mer enn fire av ti var 0-9 år gamle, og noe i underkant av fire av ti var 10-29 år gamle. I perioden 1996-2000 var 0-9-åringene den største gruppen blant pakistanske jenter som forlot Norge, og med unntak av 1999 var andelen deres alltid høyere

gruppen 20-39 år. Av det irakiske mannsoverskuddet er for øvrig også flertallet å finne i denne aldersgruppen.

enn andelen for 10-29-åringene. For øvrig viser *innvandringstallene* for samme periode at over halvparten av jentene/kvinnene som kom fra Pakistan var 10-29 år gamle. Sammenlignet med gutter/menn var det en større andel gutter under 10 år som flyttet til Pakistan i 2000, halvparten av alle var så unge. Flyttetall kan ikke fortelle noe om intensjoner bak selve flyttingene, og det er også sånn at det må leveres en flyttemelding til folkeregisteret for at flyttingen skal kunne registreres og telles.⁷ Statistikken gir derfor begrenset informasjon om slike problemstillinger.

2.1.2. Innvandrerkvinner i antall

148 600 kvinner har innvandrerbakgrunn

Siden 1997 har tallet på kvinner med innvandrerbakgrunn økt fra 116 400 til 148 600 per 1. januar 2001. Både førstegenerasjonsinnvandrere og de som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (tidligere kalt andregenerasjonsinnvandrere) er blitt flere, slik at både innvandringen til Norge og familiære faktorer (fødsler og hvem man får barn med) har bidratt til økningen i statistikken.

Ved årsskiftet 2000/2001 utgjorde innvandrerkvinnene 6,5 prosent av alle kvinner i Norge, opp fra 5,2 prosent i 1997. Kvinnene som selv flyttet til Norge, stod for 5,5 prosentpoeng, mens den resterende 1 prosenten var jenter/kvinner som ble født i Norge, men som hadde foreldre født i utlandet.

I absolutte tall var det 125 300 kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere i Norge 1. januar 2001 og 23 300 kvinner som var født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Prosentvis gir dette en fordeling med 84 prosent som har flyttet til Norge og 16 prosent som har foreldre som flyttet hit. Slik norskfødte med to utenlandsfødte foreldre er definert vil det være flest av dem i grupper som i hovedsak får barn med andre innvandrere og ikke med nordmenn, og som samtidig har vært såpass lenge i Norge at de har rukket å få en del barn her i landet.

Like mange menn som kvinner

I Norge har det alltid vært et lite flertall av kvinner i befolkningen, men det gjelder vel og merke ikke i alle aldersgrupper. Det fødes omtrent 6 prosent flere gutter enn jenter, og frem til 55-årsalderen er menn i flertall i alle aldre. Deretter gjør kvinners lavere dødelighet at det blir større og større overskudd av kvinner jo høyere opp i aldersgruppene en går. Tilsvarende mønster kan man forvente også i innvandrerbefolkningen, men i tillegg vil andre faktorer virke sterkt inn på fordelingen mellom menn og kvinner. Disse faktorene har å gjøre med hvem som flytter over landegrensene og i hvilken alder det skjer.

⁷ Flytting til utlandet skal meldes til folkeregisteret i fraflyttingskommunen når hensikten er at utenlandsoppholdet skal vare i minst seks måneder.

Til sammenligning med kvinnebestanden hadde 149 100 menn med innvandrerbakgrunn bosatt seg i Norge 1. januar 2001, og de utgjorde dermed 6,7 prosent av alle menn i landet. Differansen mellom kvinner med innvandrerbakgrunn og menn med innvandrerbakgrunn er altså ikke stor, verken i absolutte tall eller andel i befolkningen. Også for mennenes del er dette en økning fra 1997, fra 5,3 prosent av mannfolkmengden 1. januar 1997 til nevnte 6,7 prosent 1. januar 2001. Fordelt på menn som selv har innvandret og gutter/menn som er født i Norge av utenlandsfødte foreldre er forholdet omtrent som for kvinnene; 84 prosent er førstegenerasjonsinnvandrere.

Avgrensning bestemmer størrelse

Innvandrerkvinnene omfatter som sagt kvinner som selv har innvandret (førstegenerasjons innvandrerkvinner) samt kvinner som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og de teller 148 600 til sammen. I andre sammenhenger og for andre formål brukes andre avgrensninger, som utenlandsfødte eller utenlandske statsborgere. Utenlandsfødte omfatter blant annet førstegenerasjonskvinnene, utenlandsadopterte og personer som er født i utlandet av to norskfødte foreldre, altså både flere og færre enn innvandrerkvinnene. Statsborgerskap på sin side er omskiftelig, i den forstand at det kan endres og ikke henger sammen med annet enn juridiske forhold. 153 200 utenlandsfødte kvinner bodde i Norge 1. januar 2001, og 92 700 kvinner var utenlandske statsborgere.

Foruten kvinnene i innvandrerbefolkningen gir statistikken også tall for kvinner med andre typer utenlandsk bakgrunn. 7 900 kvinner var utenlandsadopterte ved inngangen til 2001. Samtidig bodde det 8 700 kvinner som var født i utlandet av to norskfødte foreldre, i Norge. En større gruppe er de utenlandsfødte med en norskfødt forelder, disse kvinnene talte 11 400. Den mest interessante tilleggsgruppen er kanskje de norskfødte med én utenlandsfødt forelder. Denne gruppen har økt med over 11 000 på fem år, og talte 73 600 1. januar 2001. Døtrene til innvandrerkvinner og menn uten innvandrerbakgrunn, og innvandremenn og norske kvinner, er med i dette tallet. Det er også døtrene av en førstegenerasjonsinnvandrer og en andregenerasjonsinnvandrer. Tatt i betraktning at innvandringen til Norge er av et visst omfang og at det er og kommer til å bli en del

tverrnasjonale ekteskap, er dette en type utenlandsk bakgrunn hvor veksten vil bli merkbar også fremover.

2.1.3. Innvandrerkvinnenes landbakgrunn Ikke-vestlig bakgrunn dominerer

I rangert rekkefølge fra flest til færrest har innvandrerkvinnene landbakgrunn fra følgende verdensregioner:

- Asia (med Tyrkia), Afrika, Sør- og Mellom-Amerika
- Norden
- Øst-Europa
- Vest-Europa (unntatt Tyrkia)
- Nord-Amerika, Oseania.

Mens antallet kvinner med bakgrunn fra Nord- og Mellom-Amerika, Oseania og Vest-Europa unntatt Tyrkia har vært ganske stabilt de siste årene, er det klare endringer i form av økning for kvinner fra andre regioner. Særlig har økningen i antall kvinner med bakgrunn fra Asia med Tyrkia vært markant, fra 41 200 per 1. januar 1997 til 54 400 på samme tidspunkt i 2001. Østeuropeiske kvinner viste en oppgang på 7 000 til 25 900, mens afrikanske og nordiske kvinner økte sitt antall med henholdsvis 4 900 og 4 500. De enkelte gruppens andel av totalen har, tross dels betydelige endringer i antall, endret seg lite. Tre regioner har økt sin andel med et par prosentpoeng: Øst-Europa, Afrika og Asia med Tyrkia. Vest-Europa, Nord-, Sør- og Mellom-Amerika er redusert med 1-2 prosentpoeng, mens de nordiske kvinnenes andel har steget og så sunket svakt med 1 og 2 prosentpoeng i perioden.

Årsakene til endringene er flere; blant annet øker innvandringstallene ved urolige situasjoner - det være seg på Balkan, i Midtøsten eller på Afrikas Horn, de øker ved familiegjening, og de øker ved fødselsoverskudd (fødte minus døde i innvandrerbefolkningen).

Etnisitet

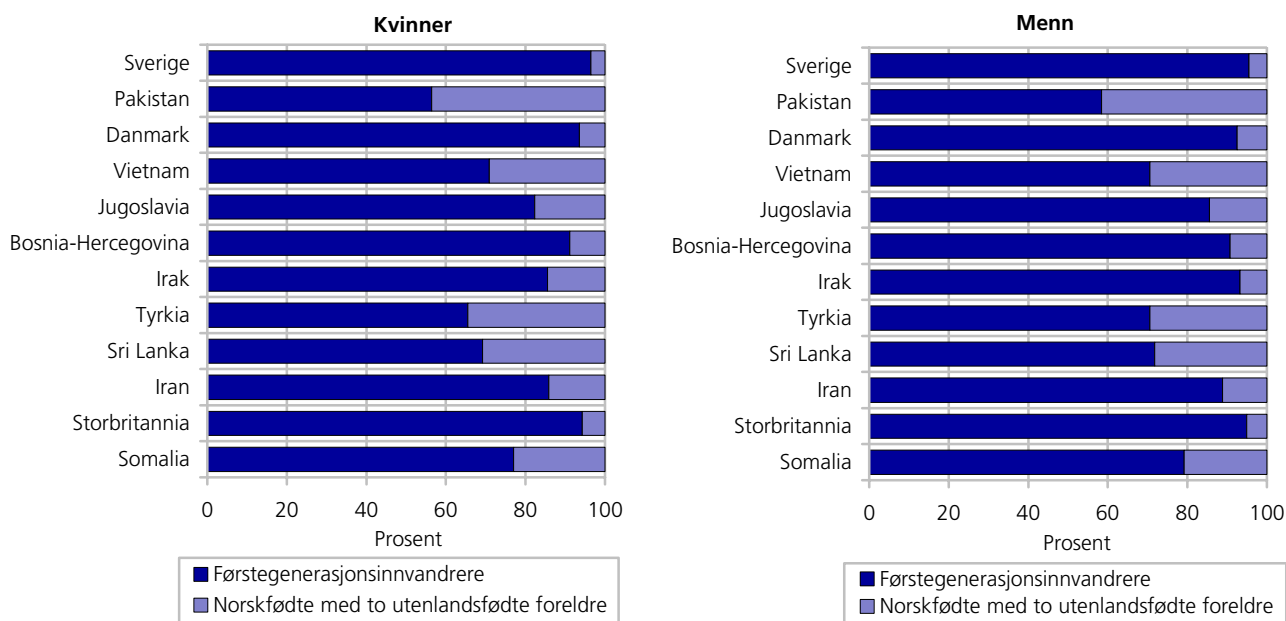
Landbakgrunn trekker ikke inn etnisk bakgrunn, og det er kun landbakgrunn som fremgår av statistikken. For noen typer av landbakgrunn vil det være slik at landbakgrunnen innbefatter flere etniske grupper. Eksempler er landbakgrunnene Irak og Tyrkia, der kurdere er en etnisk gruppe.

Tabell 2.2. Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter verdensregion per 1. januar. 1997-2001

	I alt	Norden	Vest-Europa unntatt Tyrkia	Øst-Europa	Afrika	Asia med Tyrkia	Nord- og Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Oseania
1997	116 367	24 513	14 276	17 984	7 977	41 212	5 827	4 117	461
1998	123 001	26 460	14 535	18 890	8 812	43 816	5 797	4 270	421
1999	131 107	28 620	15 008	19 954	9 941	46 845	5 877	4 422	440
2000	141 722	29 107	15 408	24 435	11 362	50 557	5 800	4 608	445
2001	148 614	28 999	15 450	25 909	12 879	54 367	5 728	4 843	439

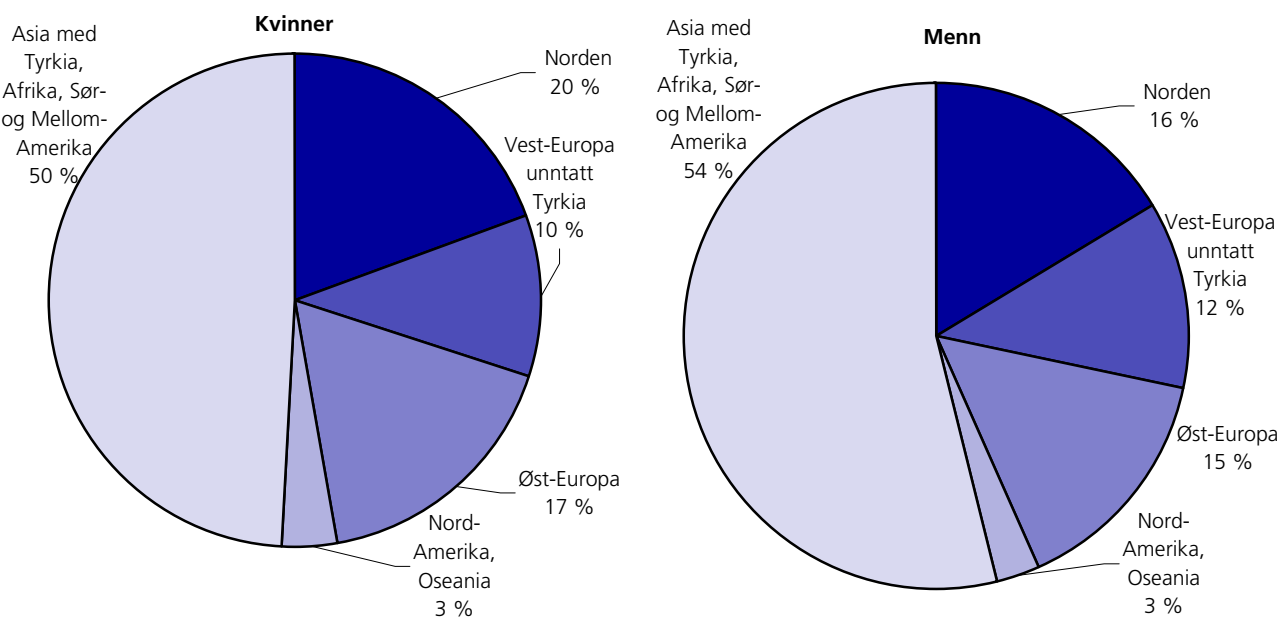
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.3. Andel førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre for noen enkeltland. Kvinner og menn. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.4. Andel kvinner og menn med innvandrerbakgrunn, etter verdensregion. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Over 1 000 kvinner kom enten selv fra eller hadde foreldre fra asiatiske land som henholdsvis Pakistan, Vietnam, Sri Lanka, Iran, Filippinene, Irak, Thailand, India og Kina. I overkant av 11 000 kvinner hadde pakistansk bakgrunn, 56 prosent av dem som førstegenerasjonsinnvandrere. Pakistan og India er de asiatiske bakgrunnslandene som kommer nærmest en likevekt mellom førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre,

resten av de store landene har betydelig overvekt av førstegenerasjonsinnvandrere.

Blant kvinnene med afrikansk bakgrunn, i alt 12 900, peker Somalia, Marokko og Etiopia seg ut. USA dominerer som bakgrunnsland i Nord- og Mellom-Amerika, Chile for Sør-Amerika og Australia for Oseania.

Om lag halvparten av kvinnene i innvandrerbefolkningen hadde bakgrunn fra europeiske land ved inngangen til 2001. Flest er det fra de nordiske landene, totalt 29 000. Bosnia-Hercegovina og Jugoslavia skiller seg ut blant de østeuropeiske landene, og Tyskland og Storbritannia blant de vesteuropeiske. Tyrkia, Polen og Russland kom også inn på "ti-på-topp"-listen for Europa. Svenskene utgjorde den desidert største gruppen med 12 700. Førstegenerasjonsinnvandrerne dominerer blant bosatte med europeisk bakgrunn, særlig gjelder dette dem med nordisk bakgrunn.

Mennene har mye samme bakgrunn

Innvandrer menn skiller seg ikke nevneverdig fra sine kvinnelige motstykker. Rangeringen etter verdensregion er den samme. Den prosentvise fordelingen mellom regionene er likevel noe forskjellig; 54 prosent av innvandrer mennene er fra Asia, Afrika, Tyrkia, Sør- og Mellom-Amerika, mot 49 prosent for innvandrerkvinnenes del. I absolutte tall utgjør dette 80 300 innvandrer menn. De nordiske mennene talte 24 500, det vil si 16 prosent mot den nordiske kvinneandelen på 20. Også for østeuropeerne er kvinneandelen høyere, henholdsvis 17 og 15 prosent (22 300 menn). De 17 800 vesteuropeiske mennene, Tyrkia ikke medregnet, utgjorde 12 prosent, mot kvinnenes 10 prosent. Mennene fra Nord-Amerika og Oseania utgjorde, som kvinnene, bare 3 prosent; av dem var 77 prosent fra USA, dels sammenhengende med arbeidsinnvandring i form av petroleumsrelatert ekspertise.

Det er ellers mye de samme enkeltlandene som for kvinnene som er bakgrunn/opprinnelsesland for mennene. Antall og rekkefølge er litt ulik for de asiatiske landenes del, det er det hele. Dette henger sammen med både innvandringsgrunner og familiedanning. Flukt og arbeidsinnvandring er relevant for ulike land og har ofte gitt et mannsoverskudd i starten. Familiegjenforening kan til en viss grad virke utjevne. Ellers vil det spille en rolle om kvinnene og mennene med innvandrerbakgrunn gifter seg og får barn med hverandre. For eksempel gifter herboende pakistanere seg med personer fra hjemlandet og får barn med dem (begge deler betyr økning i innvandrerbefolkningen), mens thailandske kvinner kommer hit for å gifte seg med norske menn. Barna deres telles ikke som innvandrere, med det resultat at det thailandske innslaget får begrenset omfang i innvandrerbefolkningen totalt, samt skjev kjønnsfordeling.

2.1.4. Alderssammensetningen blant innvandrerkvinner

Innvandrerkvinnene er unge

Figur 2.5 viser hvordan aldersstrukturen i hele befolkningen og i innvandrerbefolkningen ser ut. Mens innvandrerbefolkningen har en overvekt av personer i 30-årene og få gamle, har hele befolkningen omtrent like stor andel i de yngre aldersgruppene som

Figur 2.5. Folkemengden, etter kjønn og alder. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

innvandrerbefolkningen, en mindre andel i 20-40-årene og flere i de eldre aldersklassene.

Innvandrerbefolkningen er med andre ord en ung befolkning, der 24 prosent er under myndighetsalder som i resten av befolkningen, men der det er få alderspensjonister. Dette mønsteret stemmer for begge kjønn; alderspyramiden i figur 2.5 har omtrent samme fasong for kvinner og menn.

Åtte av ti innvandrerkvinner er under 50 år, 80 600 (54 prosent) er 20-49 år. Den tallmessig største femårsgruppen er 30-34-åringene. De utgjør 11 prosent. Blant kvinner uten bakgrunn fra innvandring er 40 prosent i alderen 20-49 år, og 30-34-åringene utgjør også blant dem den største femårige aldersgruppen (155 900 eller 7 prosent).

Unge etiopiske kvinner, gamle dansker

Innvandrerkvinnene mellom 20 og 30 år utgjorde 19 prosent av sin gruppe. Blant resten av kvinnene i Norge var andelen 6 prosentpoeng lavere, altså på 13 prosent. Samme forskjell, men på et noe høyere nivå, er det i aldersgruppen 30-39 år. Der er prosentene henholdsvis 21 og 14. Også blant mennene viser denne skjevheten seg.

Skjevst for kvinner i aldersgruppen 20-29 år var forholdet mellom kvinner med afrikansk bakgrunn og kvinner uten utenlandsk bakgrunn; 10 prosentpoeng flere kvinner med afrikansk bakgrunn enn norske kvinner var i 20-årene. Av afrikanske enkeltland lå Etiopia høyest, men viktig i denne sammenhengen er samtidig at totaltallet på kvinner i 20-årene var

betydelig lavere for Etiopia enn for eksempel nabolandet Somalia og for Marokko.

Også i aldersgruppen 30-39 år er det de afrikanske kvinnene, sammen med de søramerikanske, som ligger lengst over snittet for alle kvinner i denne alderen, det vil altså si at de er mange unge voksne. Blant menn i 20-årene var andelen 20-åringer størst blant dem med oseansk og asiatisk bakgrunn, og det samme for mennene i 30-årene.

Et blikk til slutt på de eldste, det vil si dem fra 60 år og oppover, viser at det er de vestlige kvinnene og de vestlige mennene som har størst andeler eldre, de ikke-vestlige de laveste. Kvinnene, og mennene, med vestlig bakgrunn ligger likevel under andelen eldre i den norske befolkningen. Av enkeltland kan nevnes Danmark, Canada og Russland for å illustrere spennvidden. Bare 4 prosent av de russiske kvinnene er eldre enn 60, mens 38 prosent av de kanadiske og 33 prosent av de danske kvinnene er 60 år eller eldre. Ungarerne i Norge er gruppen med de eldste innvandrerne, kvinner og menn sett sammen, og det henger sammen med at de kom til Norge allerede på 1950-tallet under oppstanden i Ungarn.

Under 2 prosent av de somaliske kvinnene er over 60 år, og mens snittet for asiatiske kvinner var nærmere 4 prosent, var det ingen enkeltland i Asia som tippet over 10 prosent (Kinas andel) gamle damer. Tyrkia, Pakistan og Sri Lanka lå på 2-3 prosent, thailandske kvinner under 1 prosent. Om 10-20 år vil nok dette bildet ha endret seg betydelig; da vil vi få mange gamle ikke-vestlige kvinner.

2.1.5. Innvandrerkvinnenes botid i Norge

Mange med kort botid

Botid (hvor lenge det er siden første registrerte innvandring) er et forhold som er interessant for første-generasjonsinnvandrere. For resten av innvandrerkvinnene er botiden lik alder (siden dette er kvinner som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre), slik at videre er det botiden til første-generasjonsinnvandrere som kommenteres.

Botidsmønsteret til grupper av innvandrere som er bosatt i Norge i dag er avhengig av når de fleste av innvandrerne kom, av andelen som har reist ut igjen (eller falt fra på grunn av dødsfall), og av om de som har flyttet ut, har hatt kort eller lang botid. Hvis utflytterne til enhver tid stort sett er de samme personene som nylig har flyttet inn, vil botiden til mer bofaste personer bare øke etter hvert som årene går. Men om de som har bodd her *lengst* flytter først, vil den gjennomsnittlige botiden til den aktuelle gruppen aldri bli særlig lang. Det at innvandringen til Norge kom opp på et høyere nivå rundt 1970, og dessuten økte vesentlig i 1986 og årene som fulgte, innebærer at mange av de bosatte første-generasjonsinnvandrerne

må ha kommet etter disse tidspunktene. Samtidig vet vi også at utskiftningen av innvandrere fra vestlige land har vært større enn den har vært blant ikke-vestlige innvandrere, og det bør trekke botiden ned for de vestlige.

Mens 22 400 kvinner er relativt nyankomne, det vil si at botiden er maksimalt to år (ankommet 1999 og 2000), var det 7 900 første-generasjonsinnvandrere som hadde en botid på to-tre år. De sist ankomne utgjorde dermed 18 prosent av alle de kvinnelige første-generasjonsinnvandrerne. 53 prosent hadde bodd i Norge i under ti år, og dermed 47 prosent mer enn ti år, nær 24 prosent hadde botid på 20 år eller mer ved inngangen til 2001 (jf. tabell 2.11).

Også blant menn som har innvandret er botiden relativt kort for flertallet. Mens 24 600 (20 prosent) hadde botid på maksimalt to år, var det 21 prosent som hadde bodd her i 20 år eller mer.

For en god del nasjonalitetsgrupper er det klare kjønnsforskjeller i botiden. Mens andelen kvinner og menn som hadde botid på under ti år var rimelig lik totalt sett (henholdsvis 53 og 51 prosent), var det en større gruppe menn med vestlig bakgrunn og kort botid enn det var kvinner med vestlig bakgrunn og kort botid (null-ni år). Blant de ikke-vestlige kvinnene hadde 61 prosent bodd i Norge under ti år, 28 prosent i 10-20 år og 11 prosent i mer enn 20 år. Mens 35 prosent av de vesteuropeiske kvinnene hadde bodd i Norge i null-ni år, var andelen 10 prosentpoeng høyere (45 prosent) for mennene med samme bakgrunn.

Tabell 2.3. Andel kvinner som er første-generasjonsinnvandrere, etter botid per 1. januar 2001. Prosent

	Kvinner i alt	Botid		
		0-4 år	5-9 år	10 år eller mer
I alt	125 266	33	20	47
Sverige	12 222	40	14	46
Danmark	9 285	16	8	76
Pakistan	6 311	18	15	68
Bosnia-Hercegovina	5 975	19	80	1
Jugoslavia	5 901	48	29	22
Vietnam	5 470	12	24	64
Tyskland	4 867	29	8	63
Storbritannia	4 352	17	9	74
Iran	4 053	36	20	44
Filippinene	3 964	29	18	54
USA	3 924	23	9	68
Finland	3 821	41	8	50
Polen	3 780	19	23	58
Somalia	3 541	60	28	13
Irak	3 451	73	21	6
Sri Lanka	3 357	35	30	35
Tyrkia	3 260	22	20	58
Thailand	3 059	44	24	32
Russland	2 647	75	21	4
Chile	2 457	10	9	81

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Et moment i tolkningen av de store kjønnsforskjellene til vestlige innvandrere er at menn og kvinner derfra i liten grad er hverandres ektefeller (de er først og fremst gift med nordmenn), og de har derfor kommet helt uavhengig av hverandre. Dessuten er det flest kvinner i de høyeste aldersgruppene, som de lengst-boende gjerne tilhører.

Går man over til å se på noen enkeltland og botid for kvinnenens del, stikker de bosniske kvinnene seg ut med hele 99 prosent med botid under ti år. Det henger selvsagt sammen med oppstarten av krigene på Balkan, at Bosnia som land bare er ti år gammelt, og med når flyktningsstrømmene startet. Andre kvinner med over 90 prosent med kort botid er russiske (96 prosent) og irakiske (94 prosent) kvinner. Svenske og finske kvinner lå i nærheten av gjennomsnittet (53 prosent), mens bare 24 prosent av de danske kvinnene hadde så kort botid som null-ni år. Vietnamesiske og pakistanske kvinner plasserte seg på 30-tallet.

Flyktninger blir i landet, våre naboer reiser igjen

For voksne innvandrere (kvinner og menn med og uten barn) viser tall at av dem som kom til Norge for første gang i perioden 1986-1990, var 57 prosent fortsatt i landet ved utgangen av 1995. Blant innvandrere fra Vest-Europa og Nord-Amerika var det bare én av fire som fortsatt var i landet, mens andelen var tre av fem for dem som kom fra Øst-Europa og fire av fem for dem fra resten av verden. De som kom som flyktninger er mest bofaste, men også de fleste innvandrere fra land som Pakistan og Marokko synes å ha slått seg ned for lengre tid eller permanent (Tysse og Keilman 1998).

Upubliserte tall viser også at av de utenlandsfødte som flyttet til Norge for første gang i perioden 1970-1999, var 93 prosent fortsatt her ett år etter, og for dem som kom i 1970-1995 var 59 prosent her fem år senere.

Undersøkelser av flyktningers sekundærflyttinger⁸ har vist at en del av de 34 000 flyktingene som var bosatt 1. januar 1990 enten flyttet fra landet, eller døde, utover 1990-tallet. Nærmere bestemt gjaldt dette 6 000 personer mellom 1990 og 1999, 4 600 av dem i løpet av de første fem årene. Utflytterne vil omfatte både flyktninger som har fått avslag på søknaden om opphold, slike som har flyttet videre til et annet land, og slike som har opplevd at forholdene i det gamle hjemlandet er blitt bedre (Østby 2001a).

2.1.6. Innvandrerkvinnenes regionale fordeling

En tredel bor i Oslo

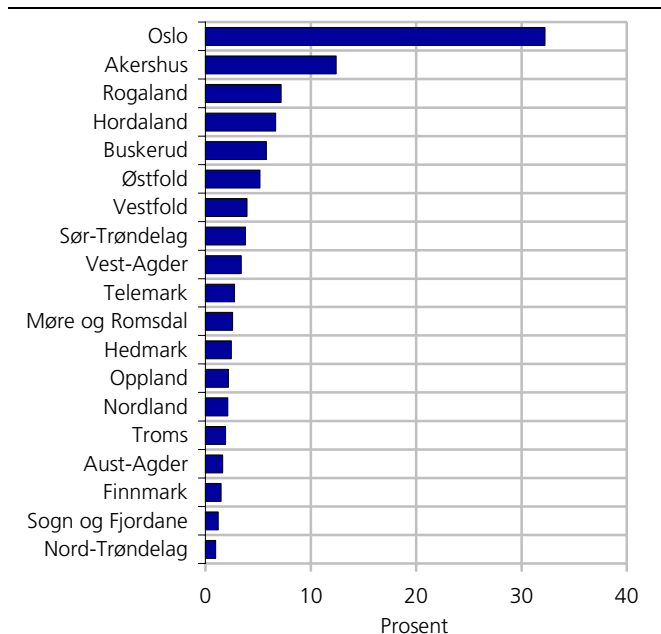
Om lag en tredel av alle landets innvandrerkvinner bor i Oslo, blant kvinner uten bakgrunn fra innvandring er

andelen én av ti. For menn er andelen med innvandrerbakgrunn i Oslo noe høyere. Akershus og Buskerud er også fylker med mange kvinner, og menn, av utenlandsk bakgrunn. Også vestlandsfylkene Rogaland og Hordaland har en del kvinner med innvandrerbakgrunn blant de bosatte, om lag 10 000 eller en av fjorten innvandrerkvinner i Norge hver. Rogaland ligger noe høyere enn Hordaland trass i at Hordaland er et mer folkerikt fylke. Trolig henger dette blant annet sammen med petroleumsvirksomheten i Rogaland, en næring som har trukket til seg utenlandsk ekspertise og dertil familiemedlemmer.

I det hele tatt er det Oslo og Akershus som huser flest kvinner med utenlandsk bakgrunn, uansett hvilken region de kommer fra. Mens 25 prosent av de nordiske kvinnene bor i Oslo, bor 18 prosent i Akershus. Dernest er det flest nordiske kvinner i Østfold og Buskerud, men nivået er her nede på 6-7 prosent. Også kvinner med bakgrunn fra tredje verden bor i stor grad i Oslo og Akershus, men prosentandelene er ganske ulike - 43 prosent av dem i Oslo og 10 prosent av dem i Akershus. De tre nordligste fylkene til sammen har flest nordiske kvinner blant de bosatte, deretter øst-europeere. Det viser seg også i at for eksempel i Finnmark så hadde 43 prosent av innvandrerkvinnene i fylket nordisk bakgrunn.

Grovt sett er dette rekkefølgen med hensyn til kvinnenens bakgrunnsregion for alle fylkene: 1) Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, 2) Norden, 3) Øst-Europa, 4) Vest-Europa og 5) Nord-Amerika og Oseania.

Figur 2.6. Andel kvinner med innvandrerbakgrunn, etter fylke. Rangert. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

⁸ Med sekundærflyttinger menes flyktninger som har flyttet ut av den kommunen de ble bosatt i da oppholdstillatelsen ble gitt, og nå er registrert som bosatt i en annen kommune.

I de fleste fylkene er det et kvinneoverskudd av nordboere og et mannsoverskudd blant vesteuropeere. I Hedmark, Troms og Finnmark er kvinneoverskuddet på 6-7 prosentpoeng for dem med nordisk bakgrunn, mens i Rogaland er vesteuropeerne mannssterke med 7 prosentpoeng flere menn enn kvinner. Fra Rogaland og nordover ligger kvinneoverskuddet til dels godt over landsgjennomsnittet blant østeuropeere, det samme gjelder for dem fra Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika.

I tillegg til å huse betydelig flere personer med innvandrerbakgrunn enn de andre fylkene, skiller Oslo seg ut ved at om lag en firedel av innvandrerkvinnene er født i Norge av foreldre som innvandret til landet. Ikke i noen andre fylker er forholdet tilsvarende stort, der dominerer førstegenerasjonsinnvandrerne fullstendig. Hovedforklaringen på dette ligger i konsentrasjonen av innvandrere fra tredje verden i Oslo.

Mange innvandrere betyr mange fra tredje verden i bydelene

Innvandrerkvinnene utgjorde 18 prosent av alle kvinnene i Oslo per 1. januar 2001. Blant bydelene varierer konsentrasjonen av innvandrerkvinner. Flest var det i Gamle Oslo og på Søndre Nordstrand, der henholdsvis 35 og 33 prosent av alle kvinnene i bydelen hadde innvandrerbakgrunn. Også i bydelene Romsås, Stovner, Furuset og Grünerløkka-Sofienberg lå andelen over 25 prosent. Færrest kvinner med bakgrunn fra innvandring bosatte seg på Nordstrand og Grefsen-Kjelsås.

Litteratur

Se Blom (2002) og (2001) - sistnevnte i *Samfunnsspeilet 2/2001* - for analyser av innvandrerbefolkningens bokonsentrasjon i Oslo.

De samme bydelene som hadde høy andel med innvandrerbakgrunn blant sine bosatte kvinner, hadde også høy andel med bakgrunn fra land i tredje verden.

Mennene med innvandrerbakgrunn var konsentrert i de samme bydelene som kvinnene, noe som muligens henger sammen med et ønske om å bo i nærheten av kulturelt like befolkningsgrupper, men viktigere er nok boligmarkedet (tilbud og priser) og familiesituasjonen (at de bor sammen med konene/familiene sine). Samtidig viser det seg at andelen innvandrere av de bosatte i de enkelte bydelene i Oslo er noe høyere for menn enn for kvinner. Legges Grorud til, er det de samme syv bydelene som har høye andeler menn og kvinner med bakgrunn fra tredje verden, og for mennene er alle andelenene over 20 prosent (mer nøyaktig mellom 20 og 30 prosent).

Rett under 12 prosent av kvinnene i Oslo hadde innvandrerbakgrunn fra Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika. Samtidig betydde tallet på 31 300

kvinner med bakgrunn fra disse regionene at 43 prosent av alle innvandrerkvinnene som bodde i landet og som hadde bakgrunn fra tredje verden, bodde i Oslo. For menn var andelen noe høyere (44 prosent).

Finnmarkskommuner har også høye andeler

I Norge bor det flest innvandrerkvinner i Oslo. Dernest følger Bergen, Bærum, Stavanger, Trondheim og Drammen (se tabell 2.13). Mens Oslo hadde flere innvandrerkvinner med bakgrunn fra tredje verden enn kvinner med annen utenlandsk bakgrunn, varierer dette for de andre kommunene. I totalt 19 kommuner bodde det mer enn 1 000 kvinner med innvandrerbakgrunn, resten av landets kommuner (96 prosent) huset færre enn 1 000 innvandrerkvinner.

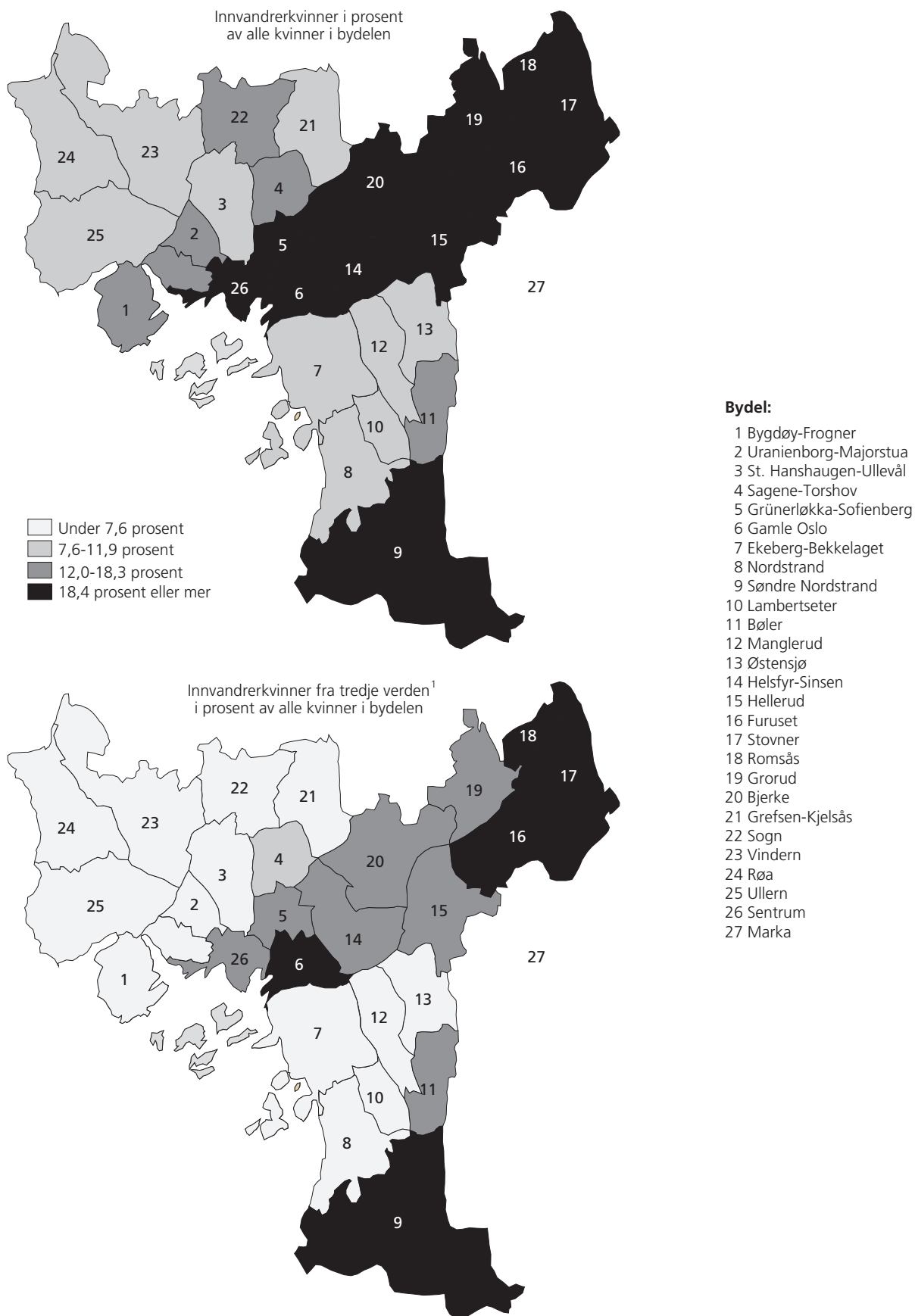
I forhold til folketallet (det vil si den kvinnelige delen) bodde det i tillegg til i Oslo også mange kvinner med innvandrerbakgrunn i Hemsedal kommune, i Drammen, i Lebesby og i Vardø (om lag 13 prosent i alle unntatt Oslo). Men, størst var andelen i finnmarkskommunen Båtsfjord, med 19 mot Oslos 18 prosent.

Hele fire kommuner i Finnmark var blant de ti største med hensyn til innvandrerandel blant kvinnene per 1. januar 2001. Brorparten av innvandrerkvinnene i Vardø, Lebesby, Unjárga-Nesseby og Båtsfjord hadde finsk og russisk bakgrunn. For Vardø og Båtsfjords del var også en del srilankiske kvinner bosatt. Grunnen til at disse kvinnene befinner seg på Finnmarkskysten knytter seg i stor grad til arbeidsmulighetene i fiskeindustrien (enten eget arbeid eller ektefellens). Dette er hovedgrunnen til at de srilankiske kvinnene bor her. For de russiske og finske kvinnene vil giftermål med norske menn være en tilleggsforklaring til arbeidstilbudet.

Mens Drammen og Bærum kom på en fjerde- og en åttendeplass over kommunene med størst andel innvandrerkvinner i forhold til kvinnetallet, kom ikke Bergen, Stavanger eller Trondheim med på "ti-på-topp"-listen. Bare tre av kommunene er med på både "ti-på-topp"-listen for antall og "ti-på-topp"-listen for andel (Oslo, Drammen og Bærum). For en del kommuner kan det å for eksempel ha store bygg- og anleggsprosjekter, et flyktningmottak⁹ eller mange utvekslingselever slå sterkt ut i perioder. Innslaget av finnmarkskommuner peker også på sysselsetting i bestemte industrier (her fiskeindustrien) som forklaringsfaktor.

⁹ Forekomst av flyktningmottak skal normalt ikke påvirke, men for ulike tidspunkter har det vært ulike regler for om flyktninger skulle eller ikke skulle få fødselsnummer og bostedsregistreres før søknad om oppholdstillatelse er behandlet, se Østby (2001a) og NOS Befolkningsstatistikk. For øvrig er det også tilfeller av ulik praktisering av gjeldende regler (det vil si at bostedsregistrering finner sted tidligere enn etter forskriftene).

Figur 2.7. Innvandrerkvinner/innvandrerkvinner fra tredje verden i prosent av alle kvinner. Bydel. 1. januar 2001

¹ Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.

Datakilde: Statistisk sentralbyrå.

Kartgrunnlag: Statens kartverk.

I alle landets kommuner bor det menn med innvandrerbakgrunn, men i motsetning til kvinnene med innvandrerbakgrunn er det bare to finnmarkskommuner blant de ti med størst andel menn med innvandrerbakgrunn (Båtsfjord og Vardø). Seks av kommunene er de samme, og andelen innvandrermenn er størst i Oslo (21 prosent). Stavanger, Moss, Askim og Ås er nye i forhold til kommunene med høyest kvinneandel.

Over 90 prosent bor i tettsteder

En annen regional vinkling på bosted enn fylke eller kommune er å se på hvor mange som bor i tettbygd eller spredtbygd strøk. Hvor tett bor de (det vil hvor store er tettstedene), og hvilke tettsteder er mest populære? Tall for folkemengden, innbefattet innvandrerkvinnene, i tettsteder er fra 1. januar 2000, men endringene fra et år til et annet vil være relativt begrensede.

Bostedsstrøk og tettsted

Begrepene tettbygd/spredtbygd strøk er gitt av SSBs definisjon av tettsted. Et tettsted er i hovedregelen en hussamling hvor det bor minimum 200 personer og er mindre enn 50 meter mellom husene.

Vel tre firedeler (77 prosent) av alle kvinner i Norge bor i tettbygde strøk. Fordelt på type bakgrunn dukker det opp noen forskjeller: Hele 90 prosent av kvinnene som innvandret til Norge, var bosatt i tettbygde strøk 1. januar 2000. For de norskfødte kvinnene med innvandrerbakgrunn var andelen 97 prosent. Deres mønster avhenger mye av den eldre generasjonen, ettersom mange av dem er unge og bosatt sammen med foreldrene. Men forskjellen indikerer også at de som får barn med andre innvandrere, har konsentrert seg i de store byene.

Over halvparten av innvandrerkvinnene bor i tettsteder med mer enn 100 000 innbyggere. Bare 8 prosent bor i spredtbygde strøk, og 6 prosent bor i de minste tettstedene (200 - 1 999 innbyggere). I kvinnebefolkningen uten innvandringsbakgrunn er det en større

fordeling på tettstedsstørrelsene, og bare 27 prosent bor i de største tettstedene. Nesten like mange (23 prosent) bor i spredtbygde strøk, 11 prosent i de minste tettstedene. Det er ingen forskjeller av betydning når man ser på innvandrermenn kontra innvandrerkvinner; mennene, innvandrere som ikke-innvandrere, har samme bosettingsmønster.

Brytes bostedsmønsteret for innvandrerkvinnene ned slik at opprinnelseslandene tas i betraktning, blir variasjonene tydelige. Mens 88 prosent av de pakistanske kvinnene bor i tettsteder med mer enn 100 000 innbyggere, gjelder det samme bare for 54 prosent av de vietnamesiske og 28 prosent av de bosniske kvinnene. De bosniske kvinnene bor i større grad i mindre tettsteder; 34 prosent bor i tettsteder med mellom 2 000 og 20 000 innbyggere, 19 prosent bor i tettsteder med 20 000-100 000 innbyggere, mens altså 28 prosent bor i de største tettstedene. Bosniernes bosettingsmønster i Norge kan dels henge sammen med hvor de ble bosatt etter at oppholdstillatelse ble innvilget og at de har såpass kort botid at de ikke har rukket å flytte på seg igjen. Samtidig viser det seg at blant somaliske kvinner, som også kom av fluktgrunner og omtrent i samme tidsrom, bor 65 prosent i tettsteder med over 100 000 innbyggere.

Russiske kvinner i Norge bor i større grad enn en del andre grupper i spredtbygde strøk, det gjelder 19 prosent. Av andre kvinner med europeisk bakgrunn kan svensker og engelskmenn nevnes. Halvparten av disse kvinnene bor i de største tettstedene, det vil si som gjennomsnittet for kvinner med innvandrerbakgrunn og dobbelt så mange som kvinner uten noen bakgrunn fra innvandring.

I og med konsentrasjonen i de største tettstedene er det ingen overraskelse at tettstedet Oslo topper med flest kvinner med innvandrerbakgrunn. Deretter følger Stavanger/Sandnes, Bergen, Drammen, Trondheim, Fredrikstad/Sarpsborg og Kristiansand. I antall varierer tallet for disse mellom 58 400 og 2 700 kvinner med innvandrerbakgrunn.

Tabell 2.4. Antall/andel kvinner med ulik type utenlandsk bakgrunn, etter tettstedsstørrelse. 1. januar 2000

	I alt	Tettstedsstørrelse					Uplassert
		Under 200	200-1 999	2 000-19 999	20 000-99 999	100 000 og mer	
I alt	2 261 356	485 870	241 694	477 674	357 632	657 634	40 852
Av dette							
Uten innvandringsbakgrunn	2 021 216	460 489	225 135	437 129	317 935	542 284	38 244
Førstegenerasjonsinnvandrer uten norsk bakgrunn	120 280	10 710	7 752	19 933	19 257	61 265	1 363
Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre	21 442	629	766	2 208	3 448	14 323	68
I alt	100,0	21,5	10,7	21,1	15,8	29,1	1,8
Av dette							
Uten innvandringsbakgrunn	100,0	22,8	11,1	21,6	15,7	26,8	1,9
Førstegenerasjonsinnvandrer uten norsk bakgrunn	100,0	8,9	6,4	16,6	16,0	50,9	1,1
Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre	100,0	2,9	3,6	10,3	16,1	66,8	0,3

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2.1.7. Innvandrerkvinnene som norske eller utenlandske statsborgere

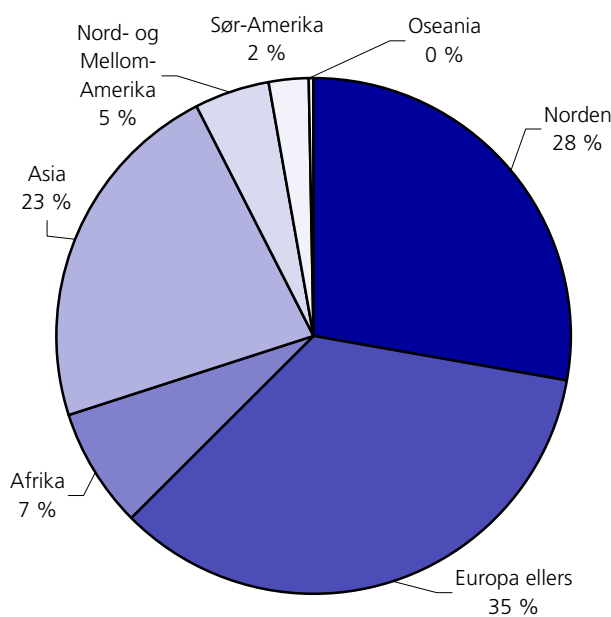
Mange har ikke norsk pass

Flertallet av innvandrerkvinnene i Norge har ikke norsk pass. Mens 63 400 kvinner har norsk statsborgerskap (43 prosent), er det nesten 22 000 flere, 85 200, som ikke har norsk statsborgerskap (57 prosent). Samtidig er det forskjell mellom dem som innvandret selv og dem som er født av innvandrede personer. Blant førstegenerasjons innvandrerkvinnene var det 45 400 som hadde søkt om og fått innvilget norsk statsborgerskap, mens 79 900 hadde sitt opprinnelige statsborgerskap per 1. januar 2001. Blant jentene/kvinnene som er født i Norge av utenlandsfødte foreldre var det 5 300 som hadde utenlandsk statsborgerskap, mens 18 000 bar norsk pass. Doble statsborgerskap forekommer, for eksempel blant tyrkere i Norge, men dette er mindre vanlig enn å ha bare ett.

Norsk statsborgerskap?

De fleste utenlandske statsborgere må ha bodd syv år sammenhengende i Norge for å kunne få norsk statsborgerskap. Viktigste unntakstilfeller fra denne hovedregelen er at personer som er gift med en norsk borger bare trenger fire års botid, nordiske borgere må ha to år, mens barn under 12 år (medregnet utenlandsadopterte) enkelt sagt får sine foreldres statsborgerskap uansett botid. Dobbelt statsborgerskap har normalt ikke vært tillatt, men her foreligger forslag til endringer (en NOU om ny statsborgerlov var på høring høsten 2001).

Figur 2.8. Utenlandske statsborgere blant innvandrerkvinner, etter verdensdel. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

At så mange førstegenerasjonsinnvandrere ikke har norsk statsborgerskap, henger til dels sammen med hvor lenge de har vært i landet, men også med preferanser. Generelt må man være bosatt i syv år før man kan søke om norsk statsborgerskap, hvis man ikke har en spesiell tilknytning til landet. Blant den yngre garde henger ofte statsborgerskapet sammen med foreldrenes statsborgerskap, og da er det et spørsmål om foreldrene har vært lenge nok i landet til å søke om overgang til norsk statsborgerskap, eventuelt om de ønsker norsk statsborgerskap for seg og sine barn. Dette forklarer hvorfor mange av de unge innvandrerkvinnene ikke har norsk pass.

Også flertallet blant menn med innvandrerbakgrunn bærer utenlandske pass, idet andelen innvandrermedlemmer med norsk statsborgerskap ligger på omtrent det samme som innvandrerkvinner med norsk statsborgerskap, 44 prosent. Det varierer imidlertid litt mellom kjønnene når landbakgrunn trekkes inn. Kvinnene med vestlig bakgrunn har i større grad enn mennene med vestlig bakgrunn skiftet til norsk statsborgerskap. For kvinnene med bakgrunn fra vesteuropeiske land er forskjellen til mennene hele 10 prosentpoeng. 22 prosent av kvinnene fra Norden har norsk pass, for mennene 16 prosent.

Kjønnforskjellene er mindre for ikke-vestlige innvandrere, det er litt flere menn enn kvinner fra Øst-Europa, Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika som har fått innvilget norsk statsborgerskap. Biter av forklaringen på kjønnforskjellene kan ligge i at de vestlige kvinnene som har innvandret, i større grad gifter seg med norske statsborgere og dermed raskere får sjansen til å bytte (de tar mannens statsborgerskap). De ikke-vestlige kvinnene har til dels ikke like lang botid som mennene fra samme regioner, og kan derfor ikke skifte riktig ennå.

Mens 85 prosent av de vietnamesiske kvinnene i Norge var norske statsborgere 1. januar 2001, var andelen 90 prosent for vietnamesiske menn. Blant pakistanske menn og kvinner var andelen norske statsborgere henholdsvis 74 og 67 prosent. Blant tyrkerne var kvinnene imidlertid i overtall, 71 mot 67 prosent menn var norske borgere.

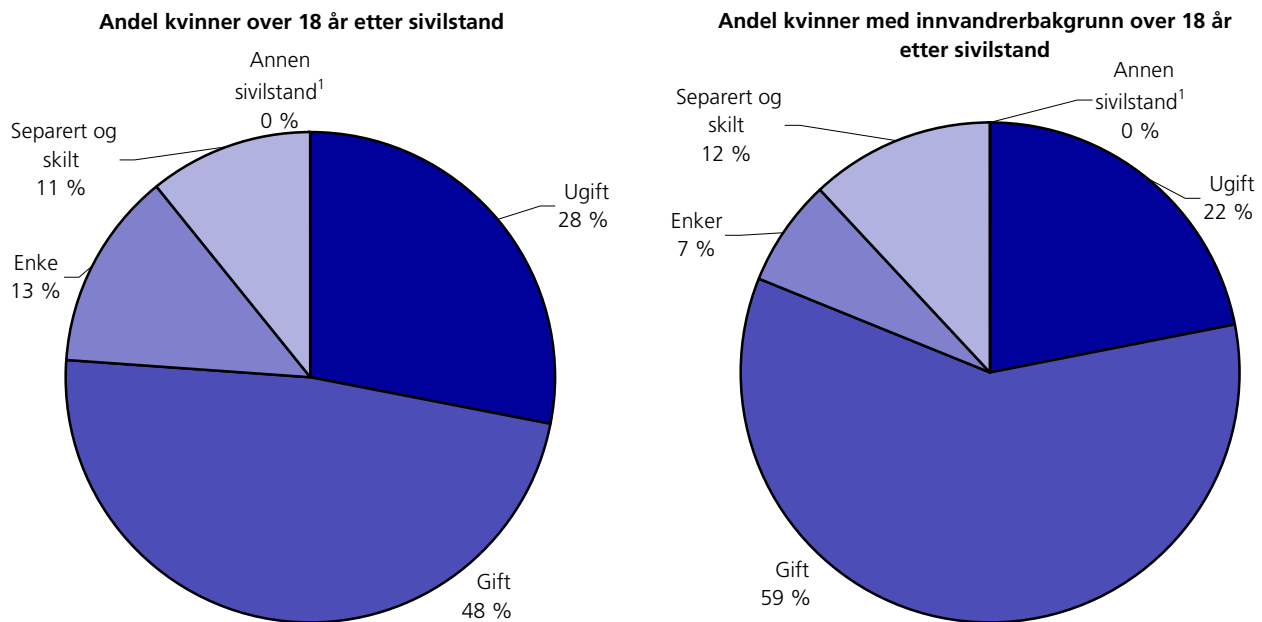
2.1.8. Innvandrerkvinnerens sivilstatus

Flere ugifte menn enn kvinner, som ellers i befolkningen

Om det er forskjeller eller likheter mellom grupper i befolkningen i det å være gift eller ei, er ofte helt avhengig av alderssammensetningen i gruppene, noe som er tydelig når innvandrerbefolkningen sammenlignes med snittet i befolkningen ellers. Blant kvinnene med innvandrerbakgrunn er det flere som er gift enn som er ugift¹⁰, i motsetning til blant kvinner uten innvandrer-

¹⁰ Ugift betyr at de aldri har vært gift.

Figur 2.9. Andel kvinner over 18 år og andel kvinner med innvandrerbakgrunn over 18 år, etter sivilstand. 1. januar 2001. Prosent

¹ Omfatter registrerte, separerte, skilte og gjenlevende partnere.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

bakgrunn der flere ikke har giftet seg. 67 900 innvandrerkvinner, det vil si 46 prosent av alle, hadde sivilstand gift ved årsskiftet 2000/2001. 59 200 hadde aldri giftet seg, uten at det betyr at så ikke kommer til å skje, da de fleste var unge. Enkene utgjorde bare 5 prosent, noe som kan ses i sammenheng med at innvandrerbefolkningen er en ung befolkning. Separerte og skilte talte 13 700, en litt høyere andel enn samme gruppe blant kvinner uten innvandrerbakgrunn. Og svært få var eller hadde vært i et registrert partnerskap.

Samlet sett var om lag syv av ti kvinner med bakgrunn fra tredje verden gift, når vi ser på kvinnene over 18 år. Andelen gifte blant de asiatiske innvandrerkvinnene over 18 år var mye høyere enn andelen gifte for alle innvandrerkvinner, med 76 mot 46 prosent (Tyrkia medregnet i Asia). Blant kvinnene med afrikansk bakgrunn var andelen gifte på 58 prosent. De afrikanske og europeiske kvinnene skiltes ikke så mye her; 54 prosent av de europeiske kvinnene er gift (Norge og Tyrkia er utelatt).

Menn med innvandrerbakgrunn er i større grad ugifte enn hva de kvinnelige motstykkene er. 47 prosent har aldri giftet seg, mot 40 prosent blant kvinnene. Forskjellen henger blant annet sammen med at flere enslige menn innvandrer (flykter) til Norge, men også blant kvinner og menn uten innvandrerbakgrunn er det flere menn enn kvinner som ikke gifter seg. Litt mer enn fire av ti (43 prosent) var gift per 1. januar 2001, mens andelen separerte og skilte var like stor for innvandrer mennene og -kvinnene. Det er få enkemenn, bare 1 prosent.

Ikke barnebruder i statistikken

Statistikken støtter ikke myten om barnebruder i grupper uten norsk bakgrunn. Dette er heller ikke å forvente, ettersom norsk lov ikke tillater ekteskap mellom mindreårige. Forlovelser i yngre alder kan imidlertid ikke utelukkes. Defineres barnebruder som gifte jenter under myndighetsalder viser tallene at de er omtrent ikke-eksisterende; bare 12 av over en halv million jenter i alderen 0-17 år var gift per 1. januar 2001. Ugift er altså sivilstatusen som kjennetegner jenter under 18 år, uansett hvilken bakgrunn de har. Denne opptellingen av mindreårige bruder forutsetter at alderen som oppgis, er riktig. Det har vist seg at dette ikke alltid er tilfelle, men statistikken må altså forholde seg til det som blir registrert.

29 prosent gifte innvandrere, mot 6 prosent av alle 18-24-åringer

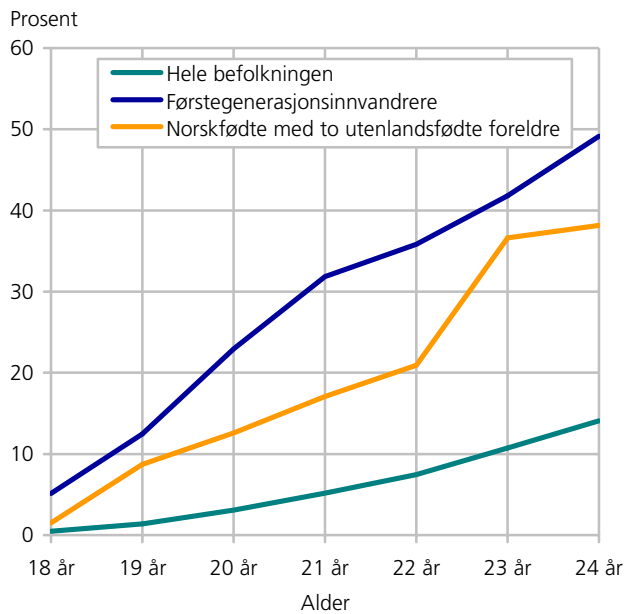
Ettersom de blir eldre og nærmer seg midten av 20-årene, stiger tallet på gifte innvandrerkvinner og innvandrer menn mye raskere enn for resten av befolkningen. Det var 101 100 første- og andregenerasjonsinnvandrere under 25 år ved starten av 2001, og 6 800 av dem var gift. Vel 400 av dem hadde rukket å endre sivilstand for andre gang, det vil si at de i hovedsak også har tatt ut separasjon.

Ser man på de enkelte årskullene av kvinner mellom 18 og 24 år, tegnes forskjellige mønstre for innvandrerkvinnene og alle kvinner i befolkningen (se figur 2.10). Mens for eksempel 5 prosent av alle 21-åringer var gift, var 32 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne og 17 prosent av andregenerasjonsinnvandrerne i samme alder smidd i hymens lenker. For 24-åringene var 49 prosent av førstegenerasjonen gift. Andelen gifte blant

norskfødte med innvandrerbakgrunn var lavere, 38 prosent, mens bare 14 prosent av alle 24-åringene var gift. Noe av denne forskjellen skyldes at innvandrerne, og særlig de med bakgrunn i tredje verden, i liten utstrekning lever i samboerskap, men mønsteret i dette har vi ikke presis kunnskap om.

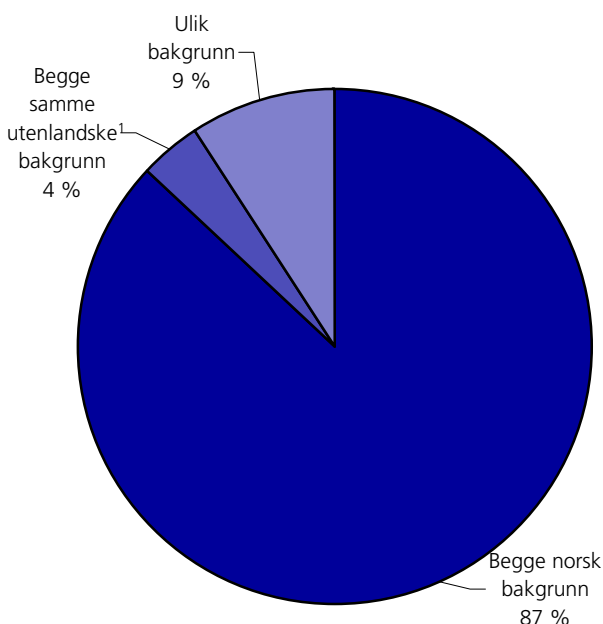
77 prosent av de gifte innvandrerkvinnene 18-24 år hadde bakgrunn fra tredje verden, mot 33 prosent av

Figur 2.10. Andel gifte kvinner 18-24 år i innvandrerbefolkningen og i hele befolkningen. 1. januar 2001. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.11. Bestående ekteskap, etter ektefellenes kombinasjoner av landbakgrunn. 1. januar 2001

1 Samme bakgrunn er her samme verdensregion.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

alle gifte innvandrerkvinner når ikke alder trekkes inn. Brukes avgrensningen vestlig/ikke-vestlig, hadde 95 prosent av de gifte innvandrerkvinnene 18-24 år ikke-vestlig bakgrunn. Av norskfødte kvinner med pakistansk bakgrunn var 24 prosent gift, for førstegenerasjonen var prosenten 56. For førstegenerasjonsinnvandrere med tyrkisk bakgrunn var 67 prosent av 18-24-åringene gift. At det går et skille mellom vestlig og ikke-vestlig bakgrunn illustreres også av at 96 prosent av de svenske kvinnene i denne aldersgruppen var ugift. Samtidig er det forskjeller innad i gruppene, idet bare halvparten så mange førstegenerasjonskvinner med vietnamesisk bakgrunn som med pakistansk bakgrunn var gift (27 mot 56 prosent gifte 18-24-åringene). Tallene kan til en viss grad avspeile innvandringsårsaken. På den andre siden kan de også til en viss grad avspeile aldersfordelingen i den unge innvandrerbefolkningen, og kulturforskjeller.

Det er flere unge kvinner uten innvandrerbakgrunn som ikke er gift, 96 prosent av 18-24-åringene var fortsatt ugift.

57 prosent av førstegenerasjons innvandrerkvinnene 25-29 år var gift per 1. januar 2001, i motsetning til 40 prosent av de norskfødte med innvandrerbakgrunn og 26 prosent av de norskfødte uten innvandrerbakgrunn.

Samliv er mer enn giftermål

Undersøkelser viser at blant dem under 30 år i befolkningen er samboerskap den dominerende samlivsformen, ikke ekteskap, og i den forstand viser sivilstatus bare det formelle aspektet ved kvinners familieatferd. At bare 4 prosent av kvinnene uten innvandringsbakgrunn er gift betyr dermed ikke at de ikke har en partner, det viser bare at de ikke har formalisert forholdene sine. Flere forfattere (Østby, Vassenden 1997) antar at samboerskap er mindre utbredt i innvandrer miljøer, samtidig som man forventer større forekomst blant dem som har vokst opp i Norge (adopsjon av vertslandets normer).¹¹

De fleste er "gift med sine egne", uansett land og region

De fleste ekteskap består av mann og kvinne fra samme region, og man finner relativt få ekteskap på tvers av landbakgrunn (tabell 2.17). Det er en del ekteskap mellom norskfødte og personer fra naboland og fra USA. Det er særlig få mellom norskfødte og innvandrere fra tredje verden. Noen unntak er det imidlertid. Det er en del ekteskap mellom kvinner med norsk landbakgrunn og menn fra Afrika (1 600), og relativt mange mellom menn med norsk bakgrunn og kvinner

¹¹ Se for øvrig avsnittet om født i og utenfor ekteskap, der det er store forskjeller mellom født med innvandrerbakgrunn og født i alt (84 mot 50 prosent født i ekteskap). Det tyder på mer etablerte former rundt samliv og familiedannelse. På den andre siden er det for tidlig å komme med endelige konklusjoner på grunnlag av dette om samlivsformene til de norskfødte med innvandrerbakgrunn.

fra Asia (6 300). Ser man på sivilstand, er det for eksempel 600 menn med landbakgrunn fra Thailand hvorav 8 prosent er gift, mens tallene for kvinner er langt høyere (64 prosent av 3 100 er gift). Det var som sagt til sammen 6 300 asiatiske kvinner som var gift med norske menn, mens det bare var 1 900 asiatiske menn som var gift med norske kvinner.

Noen av de nasjonalitetsgruppene som nesten ikke har noen ekteskapelig kontakt med nordmenn, har ofte det fellestrekk at mange har kommet som gifte flyktninger (bosnierne og somalierne er eksempler), så noe av forklaringen på de lave tallene er altså så enkel.

Av i alt 856 100 bestående ekteskap 1. januar 2001 var hele 87 prosent, 744 100, ekteskap inngått mellom to personer med fødeland Norge.

Å være skilt er like (u)vanlig

Andelen skilte kvinner er omtrent like stor for kvinner uten bakgrunn fra innvandring og for førstegenerasjonskvinnene. Mens 7 prosent av kvinnene uten innvandrerbakgrunn var skilt, var prosenten nesten 8 for førstegenerasjonsinnvandrere per 1. januar 2001. Med andre ord er det en svakt større andel skilte kvinner blant innvandrerne enn blant resten. Bare få kvinner av dem som var født i Norge av to utenlandsfødte foreldre hadde rukket å skifte sivilstand i alle fall to ganger, det vil si at få av dem er separert og/eller skilt. I en ikke ubetydelig grad henger dette selvsagt sammen med at de er unge og så vidt har rukket å gifte seg, enda mindre å separeres og skilles.

2.1.9. Innvandrerkvinnens familieforhold De største familiene har bakgrunn fra tredje verden

SSB lager for tiden familiestatistikk basert på ektepar og samboerpar med felles barn.¹² Aldersdistribusjonen har mye å si for familiemønsteret. Ser man på andelen personer som bor i familier med fire personer i familien, var andelen av befolkningen totalt sett 23 prosent. Blant innvandrere fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia er andelen personer som bor i familietyper av denne størrelsen 22 prosent. Blant personer fra Øst-Europa var andelen høyere, 26 prosent. Den største andelen av personer som bodde i familier med seks personer eller mer fant man blant familier med bakgrunn fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia. Den største andelen personer som bor i små familier finner man blant innvandrere fra vestlige land.

¹² Familiestatistikken frigis med redusert detaljeringsgrad fra og med 1. januar 1999, etter en kvalitetsvurdering. Mor med barn, far med barn og enpersonfamilier utgjikk som familietyper, og ektepar med og uten barn, samboerpar med minst ett felles barn samt annen familietype gjenstår. Se for øvrig <http://www.ssb.no/familie/>.

Tabell 2.5. Personer etter familiestørrelse. Hele landet. 1. januar 1998. Prosent

Landbakgrunn	I alt	Tallet på personer i familien					
		1 per- son	2 per- soner	3 per- soner	4 per- soner	5 per- soner	6 per- soner og flere
Alle i Norge	100	22	21	17	23	12	4
Innvandrerbefolkningen	100	25	17	16	21	12	10
Norden	100	38	22	14	17	7	2
Øst-Europa	100	20	18	19	26	11	7
Vest-Europa unntatt							
Tyrkia	100	33	22	15	19	8	3
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	100	18	12	16	22	15	16
Nord-Amerika, Oseania	100	33	28	12	18	7	3

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Færre enpersonfamilier med innvandrerkvinner

De nyeste tallene for enpersonfamilier i familiestatistikken er fra 1. januar 1998. I alt var det da 953 000 enpersonfamilier i Norge. 59 300 av disse var enpersonfamilier med innvandrerbakgrunn, 24 600 av dem kvinner og 34 700 av dem menn. Tallene innebærer at kvinnene med innvandrerbakgrunn utgjør 41 prosent av innvandrerbefolkningens enpersonfamilier, for alle i befolkningen er kvinnes andel 52 prosent.

Mannsdominansen gjelder de fleste verdensregionene, med unntak av Nord-Amerika. Med litt mer finfordeling ser man at det er flere kvinner enn menn som er registrert bosatt alene blant dem med nordisk landbakgrunn. For Asia med Tyrkia er kvinneandelen av enpersonfamiliene med slik bakgrunn på 30 prosent, for Afrika nede i 22 prosent.

Aldersmessig plasserer enpersonfamiliene seg i 20-30-årene, idet 54 prosent er 20-39 år. Hovedbolken av enpersonfamilier med bakgrunn fra Asia, Afrika, Tyrkia, Sør- og Mellom-Amerika er å finne i dette aldersintervallet. For de andre landgruppene varierer det litt hvor tyngden ligger, men fortsatt innenfor dette aldersspennet.

Lik andel parfamilier

I 1999 var andelen parfamilier med barn omtrent like stor for innvandrerfamilier som for øvrige familier, rett over og rett under 85 prosent. De resterende prosentene var ektepar uten barn.¹³ I absolutte tall var det 7 400 ektepar uten barn, og 37 800 ektepar med barn og samboerpar med felles barn i innvandrerbefolkningen.

Forholdet mellom par uten barn og par med barn varierer noe etter verdensregion. De nordiske familiene lå på omtrent samme nivå som de østeuropeiske, de fra tredje verden og de uten innvandrerbakgrunn. Familiene med vesteuropeisk bakgrunn (Tyrkia utelatt)

¹³ Avsnittet er basert på inntektsrelatert statistikk, og begrenset til at referansepersonen i familien er i alderen 25-55 år.

og nordamerikansk/oseanisk bakgrunn hadde høyere andeler par uten barn, 20-24 prosent av parfamiliene.

De fleste barn bor med begge foreldrene

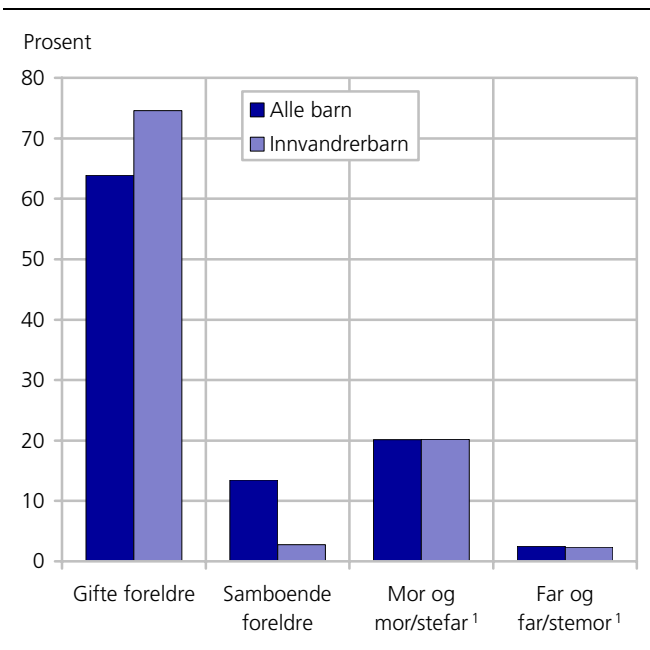
I Norge er det mest vanlig for barn å ha gifte foreldre. Samtidig har samboerskapet som samlivsform vært på fremmarsj de siste 30 årene, og både barne- og familiestatistikken viser at dette er blitt en stadig vanligere

familieform. En parallell utvikling er økningen i skilsmissetallene, noe som gjør at det blir flere som opplever at mor og far går fra hverandre og at de blir boende hos den ene forelderen. Stefamilier følger igjen av det siste utviklingstrekket. Skiller familieformen seg for barn generelt og innvandrerbarn spesielt?

Per 1. januar 2000 var det i alt 1 044 700 barn, uansett bakgrunn, under 18 år i Norge. Av disse bodde 77 prosent sammen med begge foreldrene, 64 prosent med gifte foreldre og 13 prosent med samboende foreldre. Statistikken viser en nedgang i andel barn med gifte foreldre på hele 14 prosentpoeng fra 1989 og en økning på 8 prosentpoeng blant de med samboende foreldre.

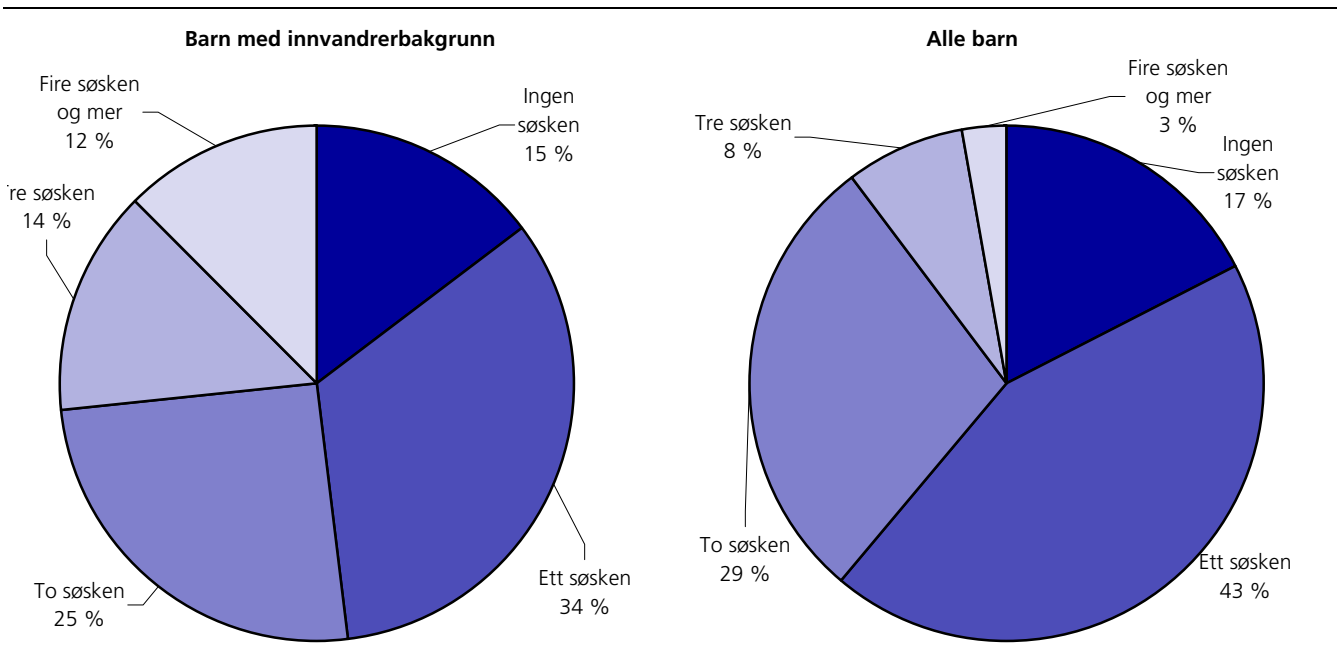
Rundt 18 prosent av barna bodde sammen med bare mor eller far. En sammenligning med tilsvarende tall for 1989 gir en økning på 4 prosentpoeng i denne gruppen. I hvilken grad det faktisk er andre voksne i familier der barna er registrert bosatt med bare én forelder, har vi ikke sikre opplysninger om. Også når barn med innvandrerbakgrunn skilles ut for seg, avtegnes noen av de samme trendene. Men, på ett punkt er det stor forskjell: Bare 3 prosent av barna med innvandrerbakgrunn bor sammen med samboende foreldre. Gifte foreldre er langt det vanligste, som for alle barn, men andelen er høyere, med 75 mot 64 prosent. Å bo med mor eller far (og eventuelt mors ellers fars nye partner) forekommer relativt ofte, og det er like vanlig for innvandrerbarn som for alle barn. Dette kan nok blant annet henge sammen med at en del store barneflokker har ankommet sammen med sine alenemødre, som flyktninger. For eksempel gjelder dette somaliere.

Figur 2.12. Andel barn/innvandrerbarn, etter foreldretype. 1. januar 2000. Prosent

¹ Steforeldrene kan være partnere, gifte eller samboende (med minst ett felles barn) med barnets mor/far.
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.13. Søskenantall for alle barn og for barn med innvandrerbakgrunn 0-17 år. 1. januar 2001

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Konfliktsituasjoner i Afrika og Latin-Amerika preger andelen barn som bor med mor

Andelen barn 0-17 år som bor med mor varierer mye utfra barnets bakgrunnsland. Afrikanske og latin-amerikanske land er sterkt representert når andelen barn som bor med mor (og eventuelt hennes nye samlivspartner) rangeres fra topp til bunn. Land som er preget av borgerkrig - Somalia, Uganda, Angola, Etiopia - er høyt oppe. Hele 46 prosent av de somaliske innvandrerbarna bodde med mor, for alle barn i Norge var altså andelen 16 prosent.

Over 90 prosent av barna med pakistansk bakgrunn har gifte foreldre, mens barn med indisk bakgrunn ligger rett under ni av ti. Barn fra Marokko og Tyrkia bodde i om lag 85 prosent av tilfellene sammen med foreldre som var gift med hverandre. Flyktningstrømmen fra Bosnia-Hercegovina kjennetegnes av at familier, ikke enkeltpersoner, flyktet, og godt over 80 prosent av de bosniske barna bodde med gifte foreldre. Barn med nordamerikanske foreldre hadde også gifte foreldre. Danmark dukker først opp av de nordiske nabolandene, da omtrent to av tre danske barn i Norge bodde med gifte foreldre.

Ellers preges andelene barn med samboende foreldre av de nordiske landene, i det hele tatt har mange samboerbarn europeisk bakgrunn. Vietnamesiske barn var relativt høyt oppe også, men andelen i seg selv var bare på nær 5 prosent.

For øvrig var det mange thailandske og russiske barn som bodde i stefamilier, noe som tyder på at mor har tatt med seg særkullsbarn inn i ekteskapet med sin norske mann.

Litt flere søsken

Store barneflokker er ofte en merkelapp som settes på innvandrerfamilier. 1. januar 2000 hadde 85 prosent av innvandrerbarna i Norge søsken som de bodde sammen med. 33 prosent hadde ett hjemmeboende søsken, mot 44 prosent for alle barn. Mens 29 prosent av alle barn hadde to søsken, var tallet 25 prosent for innvandrerbarna. Større barneflokker kan det nok være, ettersom 27 prosent hadde tre eller flere søsken, mot 10 prosent i alt, men her vil det være store variasjoner knyttet til barna og foreldrenes land-bakgrunn (se for øvrig også avsnittene om fruktbarhet foran). Av i alt 1 044 700 barn i alderen 0-17 år var 182 700 "enebarn" (i betydningen eneste hjemmeboende barn i familien), blant dem 9 700 innvandrerbarn. Sett i forhold til alle barn i gruppen litt færre uten søsken blant innvandrerbarna.

På den andre siden er det viktig å merke seg at det er snakk om søsken som man bor sammen med. Dersom det er vanlig med flere søsken på andre adresser, for eksempel som følge av skilsmisser og samboerbrudd og nyetablerte familier, er det reelle søskentallet et annet. Om det er høyere, slik at norske barn med mer "bruddutsatte" foreldre faktisk har flere søsken enn innvandrerbarna, gir ikke dette datagrunnlaget mulighet for å si noe sikkert om, men en slik justering av bildet er sannsynlig.

Tabell 2.6. Flyttinger til og fra utlandet. 1951-2000

Årsgjennomsnitt	Innflyttinger			Utflyttinger			Nettoinnflytting			Flyttinger blant norske statsborgere		Flyttinger blant utenlandske statsborgere	
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	Innflyttinger	Utflyttinger	Innflyttinger	Utflyttinger
1951-1955 ¹	6 312	..	..	8 306	..	..	- 1 994	..	..	..	..	..	..
1956-1960 ¹	10 928	..	..	12 902	..	..	- 1 974	..	..	..	..	..	..
1961-1965	12 148	5 758	6 390	12 559	5 868	6 691	- 411	- 110	- 301	5 006	6 846	7 142	5 713
1966-1970	15 240	7 717	7 523	14 387	7 030	7 357	853	687	166	6 821	8 560	8 419	5 827
1971-1975	18 766	9 629	9 136	13 931	6 845	7 086	4 835	2 784	2 051	7 840	7 850	10 926	6 081
1976-1980	18 758	9 681	9 077	14 615	7 512	7 103	4 143	2 169	1 974	6 945	7 328	11 813	7 287
1981-1985	20 355	10 577	9 778	15 317	7 880	7 437	5 038	2 697	2 341	6 778	7 804	13 577	7 513
1986-1990	27 330	14 736	12 594	21 006	11 178	9 828	6 324	3 558	2 766	7 841	11 673	19 489	9 333
1991-1995	27 465	13 699	13 766	18 546	9 672	8 874	8 919	4 027	4 892	9 489	9 458	17 976	9 088
1996-2000	34 690	17 271	17 419	22 885	11 503	11 382	11 805	5 768	6 037	9 493	10 946	25 197	11 938

¹ Tallene for 1951-1957 er ureviderte oppgaver fra folkerregistrene og er derfor mindre pålitelige enn tall for senere år.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.7. Netto innvandring av utenlandske statsborgere. Kvinner. 2000

Nettoinnvandring av statsborgere fra	I alt	Alder							
		0-9 år	10-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-69 år	70- år
Utenlandske statsborgere i alt	5 660	674	1 086	2 509	1 043	302	44	19	-17
Industrialiserte land¹	1 219	-63	343	795	210	37	-44	-39	-20
Nordiske land i alt	4	-100	212	76	-86	-26	-41	-31	-
Av dette									
Danmark	38	-20	40	46	-1	-6	-7	-14	-
Sverige	-127	-52	143	-56	-77	-34	-36	-17	2
Resten av Vest-Europa	125	-12	-12	144	58	-20	-19	-9	-5
Av dette									
Tyskland	193	24	11	75	63	15	8	-2	-1
Storbritannia	-93	-15	-22	19	-21	-30	-18	-4	-2
EU 12	168	-27	24	188	61	-26	-26	-22	-4
EU 15	174	-95	195	212	-5	-36	-55	-39	-3
Øst-Europa	1 199	61	184	547	253	145	25	1	-17
Av dette									
Albania	6	2	5	1	-2	1	-	-1	-
Bosnia-Hercegovina	107	22	21	32	34	16	7	-13	-12
Bulgaria	39	5	6	17	12	1	-	-1	-1
Tsjekkia	21	1	1	15	2	2	-	-	-
Ungarn	37	5	4	23	4	1	-	-	-
Polen	121	7	16	64	18	13	-	3	-
Romania	54	0	7	37	4	2	-	3	1
Russland	581	42	77	203	127	91	30	12	-1
Slovakia	27	2	6	14	2	3	-	-	-
Ukraina	46	6	6	13	11	5	1	3	1
Jugoslavia	-203	-65	-44	-8	-30	-23	-19	-7	-7
USA	-118	-13	-46	18	-19	-50	-10	-	2
Tredje verden²	4 429	734	741	1 711	831	263	89	58	2
Av dette									
Chile	45	8	2	16	7	10	-	2	-
Kina	60	-3	15	36	5	7	-1	3	-2
Iran	281	32	58	82	61	23	14	8	3
Irak	911	241	179	204	172	72	25	16	2
Sør-Korea	48	44	-1	1	5	-	-1	-	-
Marokko	80	-1	6	48	20	9	-1	-	-1
Pakistan	188	9	44	98	11	8	8	7	3
Filippinene	248	23	25	120	54	19	6	3	-2
Somalia	676	144	111	239	140	31	8	3	-
Sri Lanka	116	10	10	61	20	2	2	8	3
Thailand	396	32	29	178	129	24	4	-	-
Tyrkia	96	11	36	34	9	3	1	2	-
Vietnam	128	3	17	76	25	7	2	-	-2
Statsløse og uoppgitt	12	3	2	3	2	2	-1	-	1

¹Inkluderer Europa unntatt Tyrkia, Japan, Israel, Canada, USA, Australia og New Zealand.

²Inkluderer Tyrkia, Afrika, Asia unntatt Israel og Japan, Amerika unntatt Canada og USA, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.8. Innvandrerbefolkningen¹ og personer med annen innvandringsbakgrunn, etter innvandringskategori 1. januar. 1997-2001

Kjønn	I alt	Uten innvandringsbakgrunn	Innvandrerbefolkningen			Annen innvandringsbakgrunn				
			I alt	Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre ²	I alt	Utenlands-adopterte ³	Utenlandsfødte med en norskfødt forelder	Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	Født i utlandet av norskfødte foreldre
Kvinner										
1997	2 220 570	2 016 833	116 367	99 429	16 938	87 370	6 607	10 016	62 285	8 462
1998	2 232 493	2 017 006	123 001	104 551	18 450	92 486	6 873	10 540	66 759	8 314
1999	2 245 770	2 019 071	131 107	111 408	19 699	95 592	7 306	10 953	68 850	8 483
2000	2 261 357	2 021 216	141 722	120 280	21 442	98 419	7 591	11 172	71 084	8 572
2001	2 272 135	2 021 978	148 614	125 266	23 348	101 543	7 887	11 366	73 597	8 693
Menn										
1997	2 172 144	1 964 450	115 825	97 983	17 842	91 869	5 165	10 376	67 428	8 900
1998	2 185 106	1 966 140	121 704	102 368	19 336	97 262	5 383	10 964	72 218	8 697
1999	2 199 559	1 969 315	129 635	108 939	20 696	100 609	5 771	11 451	74 464	8 923
2000	2 217 140	1 973 011	140 765	118 182	22 583	103 364	6 005	11 619	76 721	9 019
2001	2 231 301	1 975 590	149 117	124 638	24 479	106 594	6 274	11 777	79 409	9 134

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

³ Ikke medregnet utenlandsadopterte med to utenlandsfødte adoptivforeldre.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.9. Innvandrerbefolkningen¹, etter innvandringskategori, kjønn og landbakgrunn². 1. januar 2001

Landbakgrunn	I alt		Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn		Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
I alt	148 614	149 117	125 266	124 638	23 348	24 479
Europa	75 333	70 665	68 430	63 460	6 903	7 205
Bosnia-Hercegovina	6 556	6 388	5 975	5 800	581	588
Danmark	9 924	9 125	9 285	8 443	639	682
Finland	3 999	2 777	3 821	2 613	178	164
Frankrike	1 037	1 313	988	1 253	49	60
Island	1 929	1 827	1 777	1 664	152	163
Jugoslavia	7 167	8 302	5 901	7 100	1 266	1 202
Kroatia	872	991	774	920	98	71
Nederland	1 847	2 001	1 623	1 765	224	236
Polen	4 132	2 300	3 780	1 918	352	382
Romania	668	386	641	346	27	40
Russland	2 687	1 062	2 647	1 015	40	47
Storbritannia	4 616	6 309	4 352	5 990	264	319
Sverige	12 670	10 340	12 222	9 878	448	462
Tyrkia	4 975	6 015	3 260	4 247	1 715	1 768
Tyskland	5 112	4 336	4 867	4 056	245	280
Ungarn	771	895	594	712	177	183
Europa ellers	5 805	6 298	5 401	5 740	404	558
Afrika	12 879	16 689	9 720	13 398	3 159	3 291
Etiopia	1 183	1 620	947	1 338	236	282
Ghana	639	716	469	571	170	145
Marokko	2 372	3 347	1 465	2 405	907	942
Somalia	4 597	5 510	3 541	4 364	1 056	1 146
Afrika ellers	4 088	5 496	3 298	4 720	790	776
Asia	49 392	52 208	36 997	39 190	12 395	13 018
Afghanistan	614	732	528	651	86	81
Filippinene	4 340	1 545	3 964	1 141	376	404
India	2 978	3 162	1 969	2 134	1 009	1 028
Irak	4 036	8 321	3 451	7 761	585	560
Iran	4 720	6 296	4 053	5 592	667	704
Kina	1 953	1 701	1 642	1 401	311	300
Libanon	703	910	506	682	197	228
Pakistan	11 187	12 394	6 311	7 243	4 876	5 151
Sri Lanka	4 853	5 482	3 357	3 935	1 496	1 547
Thailand	3 140	598	3 059	527	81	71
Vietnam	7 714	8 166	5 470	5 761	2 244	2 405
Asia ellers	3 154	2 901	2 687	2 362	467	539
Nord- og Mellom-Amerika	5 728	4 391	5 525	4 190	203	201
Canada	640	480	614	462	26	18
USA	4 044	3 209	3 924	3 090	120	119
Nord- og Mellom-Amerika ellers	1 044	702	987	638	57	64
Sør-Amerika	4 843	4 704	4 172	3 955	671	749
Brasil	593	231	575	216	18	15
Chile	3 019	3 472	2 457	2 843	562	629
Sør-Amerika ellers	1 231	1 001	1 140	896	91	105
Oseania	439	460	422	445	17	15
Australia	285	324	273	313	12	11
Oseania ellers	154	136	149	132	5	4

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland (om utenlandsk).

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.10. Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter alder og landbakgrunn. De største gruppene. 1. januar 2001

Landbakgrunn	I alt	Alder					
		0-17 år	18-24 år	25-39 år	40-54 år	55-69 år	70- år
Kvinner i alt	2 272 135	23	8	22	20	13	14
Innvandrerkvinner i alt	148 614	23	11	31	20	9	6
Av dette							
Sverige	12 670	7	13	36	20	13	10
Pakistan	11 187	40	16	24	15	4	1
Danmark	9 924	6	6	24	21	27	15
Vietnam	7 714	33	14	30	15	5	2
Jugoslavia	7 167	41	11	29	13	4	1
Bosnia-Hercegovina	6 556	26	11	24	22	11	5
Tyskland	5 112	8	6	26	23	25	13
Tyrkia	4 975	37	17	29	13	3	1
Sri Lanka	4 853	37	10	38	11	3	1
Iran	4 720	33	12	32	17	4	1
Storbritannia	4 616	8	3	22	26	23	18
Somalia	4 597	45	14	32	7	2	0
Filippinene	4 340	11	8	45	30	4	1
Polen	4 132	13	8	32	36	8	3
USA	4 044	6	4	22	24	14	29
Irak	4 036	47	11	30	9	3	1
Finland	3 999	8	8	33	32	13	5
Thailand	3 140	11	11	50	27	2	0
Chile	3 019	28	12	27	25	6	2
India	2 978	29	12	30	20	6	3
Russland	2 687	15	15	42	23	4	2
Marokko	2 372	38	16	29	13	3	1

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.11. Kvinner som er førstegenerasjonsinnvandrere¹, etter botid i Norge/første innvandringsår og landbakgrunn². 1. januar 2001

Landbakgrunn	I alt	Botid i år				
		20 år eller mer	15-19 år	10-14 år	5-9 år	0-4 år
		Første innflyttingsår				
I alt	125 266	29 661	9 433	20 001	24 754	41 417
Av dette						
Danmark	9 285	5 416	764	922	729	1 454
Finland	3 821	1 400	272	255	323	1 571
Island	1 777	443	165	183	295	691
Sverige	12 222	3 852	699	1 058	1 670	4 943
Frankrike	988	351	70	76	107	384
Kroatia	774	73	12	16	82	591
Jugoslavia	5 901	482	72	766	1 728	2 853
Nederland	1 623	753	124	152	184	410
Polen	3 780	582	561	1 049	883	705
Sovjetunionen	236	81	19	72	64	-
Spania	522	174	42	60	67	179
Storbritannia	4 352	2 522	352	342	378	758
Russland	2 647	58	19	23	563	1 984
Tyrkia	3 260	580	379	946	653	702
Tyskland	4 867	2 423	308	334	399	1 403
Ungarn	594	336	36	41	38	143
Bosnia-Hercegovina	5 975	26	2	8	4 774	1 165
Etiopia	947	40	55	278	197	377
Ghana	469	9	15	92	144	209
Marokko	1 465	282	177	265	270	471
Somalia	3 541	10	12	429	974	2 116
Afghanistan	528	20	-	94	66	348

Tabell 2.11. (forts.)

Landbakgrunn	I alt	Botid i år				
		20 år eller mer	15-19 år	10-14 år	5-9 år	0-4 år
		Første innflyttingsår				
		1980 og tidligere	1981-1985	1986-1990	1991-1995	1996-2000
Sri Lanka	3 357	84	156	947	1 005	1 165
Filippinene	3 964	377	571	1 189	697	1 130
India	1 969	585	296	395	294	399
Irak	3 451	23	9	187	721	2 511
Iran	4 053	49	60	1 662	830	1 452
Kina	1 642	220	122	377	429	494
Sør-Korea	265	42	36	60	34	93
Libanon	506	27	27	162	141	149
Pakistan	6 311	1 611	1 229	1 426	921	1 124
Thailand	3 059	124	230	626	724	1 355
Vietnam	5 470	676	1 092	1 728	1 334	640
Canada	614	264	44	44	64	198
USA	3 924	2 081	262	322	353	906
Brasil	575	68	49	116	92	250
Chile	2 457	300	161	1 537	211	248
Colombia	332	50	16	69	31	166
Australia	273	111	16	22	24	100

¹ Født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre.

² Hovedsakelig eget fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.12. Kvinner med innvandrerbakgrunn¹, etter fem grupper av landbakgrunn². Fylke. 1. januar 2001

	I alt	Norden	Vest-Europa unntatt Tyrkia	Øst-Europa	Nord-Amerika, Oseania	Asia med Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika
I alt	148 614	28 999	15 450	25 909	5 123	73 133
01 Østfold	7 734	1 925	694	1 999	169	2 947
02 Akershus	18 436	5 082	2 482	2 676	695	7 501
0301 Oslo	47 907	7 170	3 319	5 059	1 043	31 316
04 Hedmark	3 666	1 082	382	869	100	1 233
05 Oppland	3 250	802	358	891	101	1 098
06 Buskerud	8 626	1 695	820	1 639	199	4 273
07 Vestfold	5 844	1 346	816	1 241	257	2 184
08 Telemark	4 094	847	428	962	117	1 740
09 Aust-Agder	2 441	517	343	637	190	754
10 Vest-Agder	5 059	689	500	1 297	411	2 162
11 Rogaland	10 696	1 471	1 554	2 041	683	4 947
12 Hordaland	9 928	1 409	1 468	1 671	490	4 890
14 Sogn og Fjordane	1 823	325	262	353	62	821
15 Møre og Romsdal	3 829	590	462	928	159	1 690
16 Sør-Trøndelag	5 636	988	622	1 202	197	2 627
17 Nord-Trøndelag	1 434	375	170	369	58	462
18 Nordland	3 148	816	336	814	103	1 079
19 Troms	2 863	932	335	616	80	900
20 Finnmark	2 200	938	99	645	9	509

¹ Omfatter førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

² Landbakgrunn er eget, eventuelt mors, eventuelt fars utenlandske fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.13. Kvinner med innvanderbakgrunn, etter landbakgrunn og kommune. Sortert etter antall innvandrerkvinner. 1. januar 2001

Rang kommune	Innvandrerkvinner i alt		Innvandrerkvinner i prosent av alle kvinner		Andel av innvandrerkvinner i hele landet		Kvinner i alt
	I alt	Med bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	I alt	Med bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	I alt	Med bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	
Hele lande	148 614	73 133	6,5	3,2	100,0	100,0	2 272 135
Av dette							
0301 Oslo	47 907	31 316	18,3	11,9	32,2	42,8	262 119
1201 Bergen	7 201	3 849	6,1	3,3	4,8	5,3	117 597
0219 Bærum	5 329	1 920	10,2	3,7	3,6	2,6	52 222
1103 Stavanger	4 987	2 521	9,0	4,6	3,4	3,4	55 286
1601 Trondheim	4 293	2 199	5,6	2,9	2,9	3,0	76 539
0602 Drammen	3 648	2 387	12,8	8,4	2,5	3,3	28 559
1001 Kristiansand	3 116	1 610	8,4	4,3	2,1	2,2	37 306
0220 Asker	2 394	799	9,5	3,2	1,6	1,1	25 254
0106 Fredrikstad	1 935	657	5,5	1,9	1,3	0,9	35 054
0231 Skedsmo	1 715	1 001	8,7	5,1	1,2	1,4	19 715
1102 Sandnes	1 714	913	6,3	3,4	1,2	1,2	27 005
0806 Skien	1 586	826	6,2	3,2	1,1	1,1	25 506
1902 Tromsø	1 552	470	5,2	1,6	1,0	0,6	30 117
0230 Lørenskog	1 506	849	10,1	5,7	1,0	1,2	14 944
0105 Sarpsborg	1 315	484	5,4	2,0	0,9	0,7	24 455
0104 Moss	1 273	749	9,2	5,4	0,9	1,0	13 880
0706 Sandefjord	1 208	436	5,9	2,1	0,8	0,6	20 514
0709 Larvik	1 093	472	5,3	2,3	0,7	0,6	20 631
0906 Arenda	1 073	360	5,3	1,8	0,7	0,5	20 057
0101 Halden	985	246	7,2	1,8	0,7	0,3	13 740
0704 Tønsberg	959	408	5,3	2,2	0,6	0,6	18 172
0805 Porsgrunn	950	384	5,6	2,3	0,6	0,5	16 904
0213 Ski	907	360	7,0	2,8	0,6	0,5	12 887
0217 Oppegård	870	329	7,4	2,8	0,6	0,4	11 722
0626 Lier	835	405	7,7	3,7	0,6	0,6	10 866
1106 Haugesund	830	315	5,3	2,0	0,6	0,4	15 634
0502 Gjøvik	789	354	5,7	2,5	0,5	0,5	13 921
0701 Borre	771	240	6,3	1,9	0,5	0,3	12 314
0625 Nedre Eiker	747	451	7,1	4,3	0,5	0,6	10 476
1504 Ålesund	704	286	3,5	1,4	0,5	0,4	19 884
0228 Rælingen	689	421	9,2	5,6	0,5	0,6	7 462
0501 Lillehammer	682	222	5,3	1,7	0,5	0,3	12 858
0605 Ringerike	682	233	4,8	1,6	0,5	0,3	14 227
1149 Karmøy	673	286	3,6	1,5	0,5	0,4	18 500
0214 Ås	643	294	9,4	4,3	0,4	0,4	6 870
0604 Kongsberg	636	212	5,7	1,9	0,4	0,3	11 251
0403 Hamar	629	237	4,5	1,7	0,4	0,3	13 932
0216 Nesodden	627	151	7,9	1,9	0,4	0,2	7 902
0233 Nittedal	627	281	6,6	3,0	0,4	0,4	9 493
1804 Bodø	619	224	3,0	1,1	0,4	0,3	20 793
0235 Ullensaker	617	258	5,9	2,5	0,4	0,4	10 479
1124 Sola	600	246	6,4	2,6	0,4	0,3	9 363

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.14. Kvinner med innvandrerbakgrunn¹, etter to grupper av landbakgrunn². Bydeler i Oslo. 1. januar 2001

Bydel	Innvandrerkvinner							Kvinner i Oslo i prosent av kvinner i hele landet	Kvinner i alt
	Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	Prosent av kvinner i bydelen		Prosent av innvandrerkvinner i hele landet				
			Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia	Alle	Bakgrunn i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Tyrkia			
Hele Oslo	47 907	31 316	18,3	11,9	32,2	42,8	11,5	262 119	
01 Bygdøy-Frogner	1 551	381	14,7	3,6	1,0	0,5	0,5	10 571	
02 Uranienborg-Majorstua	1 766	537	14,3	4,4	1,2	0,7	0,5	12 329	
03 St.Hanshaugen-Ullevål	1 770	628	11,9	4,2	1,2	0,9	0,7	14 912	
04 Sagene-Torshov	2 437	1 580	17,5	11,3	1,6	2,2	0,6	13 946	
05 Grünerløkka-Sofienberg	3 270	2 363	25,2	18,2	2,2	3,2	0,6	12 987	
06 Gamle Oslo	4 294	3 471	34,9	28,2	2,9	4,7	0,5	12 315	
07 Ekeberg-Bekkelaget	959	452	11,2	5,3	0,6	0,6	0,4	8 574	
08 Nordstrand	691	195	7,6	2,2	0,5	0,3	0,4	9 058	
09 Søndre Nordstrand	5 309	4 387	33,2	27,4	3,6	6,0	0,7	16 006	
10 Lambertseter	658	422	11,5	7,4	0,4	0,6	0,3	5 703	
11 Bøler	1 155	850	16,4	12,1	0,8	1,2	0,3	7 052	
12 Manglerud	678	413	10,3	6,2	0,5	0,6	0,3	6 609	
13 Østensjø	846	479	10,2	5,8	0,6	0,7	0,4	8 273	
14 Helsefyr-Sinsen	2 098	1 404	18,9	12,6	1,4	1,9	0,5	11 121	
15 Hellerud	1 802	1 399	22,1	17,1	1,2	1,9	0,4	8 166	
16 Furuset	4 009	3 404	26,9	22,9	2,7	4,7	0,7	14 880	
17 Stovner	3 148	2 669	29,2	24,7	2,1	3,6	0,5	10 794	
18 Romsås	1 049	902	30,2	26,0	0,7	1,2	0,2	3 470	
19 Grorud	1 936	1 570	21,6	17,5	1,3	2,1	0,4	8 963	
20 Bjerke	2 485	1 823	20,8	15,2	1,7	2,5	0,5	11 964	
21 Grefsen-Kjelsås	735	269	8,0	2,9	0,5	0,4	0,4	9 238	
22 Sogn	1 041	428	12,7	5,2	0,7	0,6	0,4	8 207	
23 Vinderen	1 126	230	11,2	2,3	0,8	0,3	0,4	10 027	
24 Røa	1 239	469	11,0	4,2	0,8	0,6	0,5	11 282	
25 Ullern	1 620	506	11,4	3,6	1,1	0,7	0,6	14 175	
26 Sentrum	147	60	30,2	12,3	0,1	0,1	0,0	486	
27 Marka	56	11	6,8	1,3	0,0	0,0	0,0	829	
Uoppgitt, uten fast bosted	32	14	17,6	7,7	0,0	0,0	0,0	182	

¹ Personer med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland (ikke Norge).

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.15. Fem ulike avgrensninger av kvinner med innvandrerbakgrunn/utenlandsk bakgrunn, etter statsborgerskap og innvandringskategori. 1. januar 2001

Statborgerskap Innvandringskategori	Personer med innvandringsbakgrunn	Innvandrerbefolkningen	Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	Utenlandsfødte	Utenlandske statsborgere
Norske og utenlandske statsborgere i alt	250 157	148 614	125 266	153 212	92 699
Uten innvandringsbakgrunn	-	-	-	-	886
Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	125 266	125 266	125 266	125 266	79 867
Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	23 348	23 348	-	-	5 336
Utenlandsadopterte	7 887	-	-	7 887	154
Utenlandsfødte med en norskfødt forelder	11 366	-	-	11 366	1 881
Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	73 597	-	-	-	4 321
Født i utlandet av norskfødte foreldre	8 693	-	-	8 693	254
Norske statsborgere i alt	158 344	63 411	45 399	71 056	-
Uten innvandringsbakgrunn	-	-	-	-	-
Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	45 399	45 399	45 399	45 399	-
Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	18 012	18 012	-	-	-
Utenlandsadopterte	7 733	-	-	7 733	-
Utenlandsfødte med en norskfødt forelder	9 485	-	-	9 485	-
Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	69 276	-	-	-	-
Født i utlandet av norskfødte foreldre	8 439	-	-	8 439	-
Utenlandske statsborgere i alt	91 813	85 203	79 867	82 156	92 699
Uten innvandringsbakgrunn	-	-	-	-	886
Førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn	79 867	79 867	79 867	79 867	79 867
Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	5 336	5 336	-	-	5 336
Utenlandsadopterte	154	-	-	154	154
Utenlandsfødte med en norskfødt forelder	1 881	-	-	1 881	1 881
Norskfødte med en utenlandsfødt forelder	4 321	-	-	-	4 321
Født i utlandet av norskfødte foreldre	254	-	-	254	254

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.16. Kvinner med innvandrerbakgrunn, etter alder og sivilstand. 1. januar 2001. Prosent

Alder	I alt	Ugift	Gift	Enke	Separert	Skilt	Annen sivilstand ¹
Alle kvinner uansett bakgrunn i alt	2 272 135	44,4	37,3	9,9	1,4	7,0	0,0
Kvinner uten innvandrerbakgrunn i alt	2 123 521	44,7	36,7	10,2	1,3	7,1	0,0
Kvinner med innvandrerbakgrunn i alt	148 614	39,8	45,7	5,2	2,6	6,6	0,1
0-4 år	10 496	100,0	-	-	-	-	-
5-9 år	9 706	100,0	-	-	-	-	-
10-14 år	8 874	100,0	-	-	-	-	-
15-19 år	8 935	96,2	3,6	-	0,1	0,0	-
20-24 år	12 413	61,8	35,6	0,2	1,7	0,8	0,0
25-29 år	15 150	36,1	57,0	0,3	3,4	3,2	0,1
30-34 år	16 263	19,7	68,5	0,6	4,7	6,5	0,1
35-39 år	14 940	13,0	71,0	1,2	5,1	9,5	0,1
40-44 år	12 251	9,4	71,9	1,9	4,5	12,1	0,1
45-49 år	9 590	7,0	72,0	3,1	4,2	13,6	0,2
50-54 år	7 552	5,7	70,3	4,7	3,7	15,5	0,1
55-59 år	6 048	4,0	67,4	8,8	2,6	17,1	0,1
60-64 år	4 504	3,6	62,9	15,1	2,4	15,9	0,0
65-69 år	3 529	3,5	57,2	26,6	1,3	11,4	0,0
70-74 år	3 149	3,3	47,3	38,7	0,7	10,0	-
75-79 år	2 418	4,5	36,4	50,1	0,5	8,6	-
80-84 år	1 489	6,2	22,6	63,5	0,2	7,5	-
85-89 år	847	9,0	11,1	75,3	0,2	4,4	-
90-94 år	358	8,1	5,9	79,6	0,3	6,1	-
95-99 år	91	13,2	1,1	80,2	-	5,5	-
100 år og over	11	9,1	-	90,9	-	-	-

¹ Annen sivilstand omfatter registrerte, separerte, skilte og gjenlevende partnere.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.17. Eksisterende ekteskap¹, etter ektefellenes fødeland. 1. januar 2001

Mann	Kvinne								
	I alt	Norge	Europa	Afrika	Asia	Nord-Amerika	Sør-Amerika	Oseania	Ukjent
I alt	856 113	772 710	38 012	4 971	23 577	4 948	2 099	294	9 502
Norge	781 372	744 118	22 618	960	6 338	4 213	1 044	231	1 850
Europa	34 344	18 168	13 696	104	380	210	99	23	1 664
Afrika	6 357	1 603	174	2 919	75	14	11	1	1 560
Asia	22 532	1 941	363	98	15 920	26	16	2	4 166
Nord-Amerika	4 148	3 383	227	10	44	378	23	7	76
Sør-Amerika	1 715	587	57	6	6	25	858	-	176
Oseania	308	242	21	1	6	4	1	23	10
Ukjent	5 337	2 668	856	873	808	78	47	7	-

¹ Ekteskap hvor minst en av partene var bosatt i Norge.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.18. Barn¹ med innvandrerbakgrunn 0-17 år, etter alder og familietype. 1. januar 2000

Alder	I alt	Giftede foreldre	Samboende foreldre	Mor	Far	Mor/stefar ²	Far/stemor ²	Annet ³
I alt	65 520	48 870	1 819	10 359	988	2 883	550	51
0 år	4 221	3 486	276	414	17	22	3	3
1 år	3 953	3 229	194	487	16	15	9	3
2 år	4 059	3 283	176	549	18	26	7	-
3 år	4 073	3 214	182	600	24	41	10	2
4 år	4 127	3 292	161	552	36	71	14	1
5 år	3 882	2 982	127	635	37	84	16	1
6 år	3 871	2 978	114	622	39	102	15	1
7 år	3 820	2 865	99	612	45	181	16	2
8 år	3 777	2 763	92	655	56	199	11	1
9 år	3 596	2 652	74	598	61	191	18	2
10 år	3 590	2 598	67	583	58	251	26	7
11 år	3 484	2 458	58	621	72	228	44	3
12 år	3 370	2 359	49	592	60	255	50	5
13 år	3 329	2 324	39	591	73	242	56	4
14 år	3 286	2 247	25	609	88	262	51	4
15 år	3 155	2 115	39	590	88	248	71	4
16 år	3 087	2 111	23	533	94	258	63	5
17 år	2 840	1 914	24	516	106	207	70	3

¹ Hjemmeboende barn 0-17 år omfatter kun hjemmeboende barn i denne aldersgruppen. Barn 0-17 år som er registrert flyttet hjemmefra, har giftet seg eller fått egne barn, er utelatt.

² Kan være både giftede og samboende (med minst ett felles barn). Tallet inkluderer også barn der den ene forelderen har inngått registrert partnerskap.

³ Barn som bor alene, sammen med søsken eller sammen med bare stemor/stefar. Det kan også være barnehjemsbarn eller adoptivbarn hvor adopsjonen ennå ikke er formelt i orden.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2.2. Innvandrerkvinnene og demografiske endringer

- Det ble innvilget 9 500 norske statsborgerskap i 2000, 4 900 av dem til kvinner. Jugoslaviske, pakistanske og bosniske kvinner utgjorde de største gruppene blant dem som skiftet statsborgerskap.
- Innvandrerkvinnenes fruktbarhet påvirker bare i begrenset grad det norske fruktbarhetsnivået. I 1997/1998 var samlet fruktbarhetstall på 2,4 for førstegenerasjonsinnvandrerne, mot 1,8 for kvinner uten innvandrerbakgrunn. For tredje verden var samlet fruktbarhetstall 2,9 barn per kvinne.
- Samtidig er det stor variasjon etter kvinnenens landbakgrunn. Mellom gruppen med høyest fruktbarhet (Somalia) og gruppen med lavest fruktbarhet (Finland, Polen) skiller det over 3,5 barn.
- Fruktbarhetsmønsteret til de norskfødte med innvandrerbakgrunn ligner hele befolkningens.
- For øvrig øker både gruppen av nyfødte med utenlandsfødte foreldre og gruppen av nyfødte som har en norskfødt og en utenlandsfødt forelder. I 2000 gjaldt sistnevnte en av ti nyfødte, i alt 6 400 spedbarn.
- Foreløpig er det få dødsfall blant innvandrere hvert år, og i 2000 døde like mange kvinner som menn. De døde innvandrerkvinnene utgjorde 3 prosent av alle kvinnene som døde dette året.
- I 2000 ble det inngått om lag 6 000 ekteskap mellom en person med norsk landbakgrunn og en person med utenlandsk landbakgrunn. 3 600 norske menn giftet seg med utenlandske kvinner, og det blir stadig flere ekteskapsinngåelser mellom norske menn og asiatiske kvinner.

- Tall for perioden 1996-2000 for noen utvalgte asiatiske og afrikanske land viser at de aller fleste giftermålene involverte ektefeller med lik landbakgrunn, dels funnet i Norge og dels innvandret fra opprinnelseslandet.
- 1 100 innvandrerkvinner skilte seg i 2000. Mens 400 av dem ble skilt fra en mann med samme landbakgrunn som dem selv, skilte 600 seg fra en mann med norsk bakgrunn. Av de norsk/utenlandske bruddene gjaldt vel et av fire par der kvinnen var fra et land i tredje verden.
- Skilsmisene berørte sjeldnere barn enn vanlig ellers, og 1 200 barn opplevde denne typen familieoppløsning.

2.2.1. Overgang til norsk statsborgerskap Menn og kvinner hadde samme mønster i skifte av statsborgerskap

De fire endringsfaktorene inn- og utflyttinger, fødsler og dødsfall som forklarer utviklingen i hele befolkningen, gjelder også når en skal forklare veksten i delbefolkninger som innvandrerne. For utenlandske statsborgere kommer i tillegg statsborgerskapsendringer som en endringsfaktor.

Mer enn halvparten av dem som skiftet statsborgerskap i 2000, 4 900 av i alt 9 500 personer, var kvinner. Flesteparten var over 18 år, men en av tre var en jente under myndighetsalder. I alt stod asiatiske kvinner for 50 prosent av skiftene, afrikanske for 7 prosent og østeuropeiske kvinner for 30 prosent.

Personer med jugoslavisk statsborgerskap utgjorde den største gruppen som fikk norsk statsborgerskap både i 2000 og året før, med henholdsvis 1 300 og 1 200 tildelinger. Deretter fulgte pakistanere med 1 100 og bosniere med 900. Disse tallene omfatter begge kjønn. Blant kvinnene var rekkefølgen den samme. De mange tildelingene til bosniere har sammenheng med at det i 2000 var mange som oppnådde syv års botid i Norge, og dermed kunne søke om norsk statsborgerskap.

I tillegg til disse tre landene utgjorde kvinnene fra Russland, Polen, Thailand og Vietnam en ganske stor andel av dem som skiftet til norsk statsborgerskap. Nordiske statsborgere søker i liten grad om norsk statsborgerskap, trass i at de utgjør ganske store grupper blant de utenlandske statsborgerne her i landet.

Pakistanere og vietnamesere skifter statsborgerskap så snart de kan

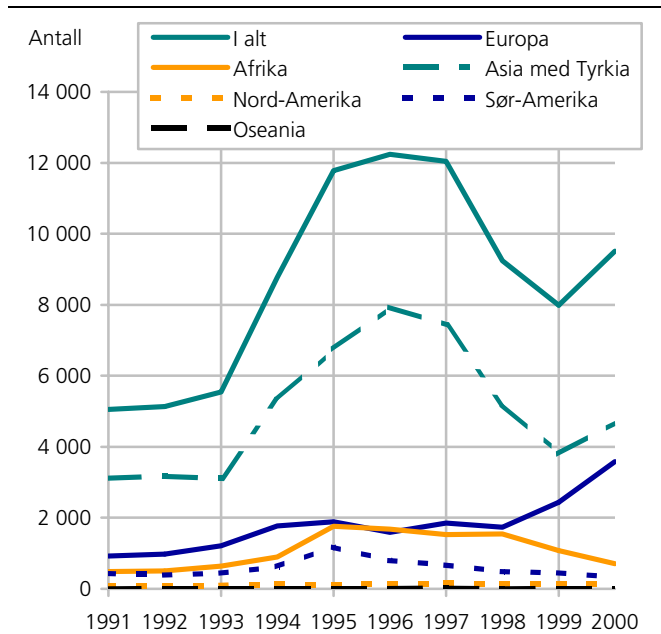
I den norske rapporteringen til OECD (SOPEMI) sies det noe om statsborgerskapsendringer. Tallene gjelder for begge kjønn samlet, men tas med her for å utdype bildet av overgangene.

Utenlandske statsborgere i Norge skifter statsborgerskap i varierende grad og til ulik tid. For eksempel var det 23 200 svenske innvandrere og 25 100 svenske statsborgere i Norge 1. januar 2000, mens det var 22 800 pakistanske innvandrere og 7 400 pakistanske statsborgere her på samme tid.¹⁴ Mønsteret for svensker stemmer for alle de nordiske landene; nordiske borgere velger å beholde sitt opprinnelige statsborgerskap.

Samlede tall for de som kommer fra EU-landene viser samme trekk som de nordiske landene. Under 2 prosent av de nordiske, nordamerikanske og EØS-borgerne skiftet til norsk statsborgerskap i 2000, av de som hadde muligheten.

Pakistanske og vietnamesiske statsborgere er blant dem som helt tydelig velger å søke om norsk statsborgerskap. Begge gruppene av statsborgere er ganske små sammenlignet med hvor mange som har bakgrunn fra disse landene. For Vietnams del er det også sånn at de som byttet til norsk pass i løpet av 2000 utgjorde over 50 prosent av dem som hadde vietnamesisk statsborgerskap og botid over syv år ved starten av året. Også blant statsborgere fra land som Jugoslavia, Irak og Colombia¹⁵ var andelen som skifter høy. Bosnia-Hercegovina er ikke tatt med her, men generelt ser det ut til at personer med et østeuropeisk statsborgerskap skifter til norsk så snart det lar seg gjøre.

Figur 2.14. Utenlandske statsborgere som fikk norsk statsborgerskap, etter tidligere statsborgerskap. 1991-2000. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Ifølge Holter og Landsverk (2001) tilsier for øvrig kvalifisert gjetning at om lag halvparten av de som kan skifte statsborgerskap, gjør det, mens halvparten velger å la være. Årsakene til skifte av statsborgerskap, eller ei, vil være forskjellige. Både pragmatiske forklaringer, som tap av eiendom, og følelsesmessige bånd kan medvirke til at det opprinnelige statsborgerskapet beholdes. Ønsket om og troen på tilbakevending likeså. På den andre siden er det tenkelig at politiske vinder får folk til søke om nytt statsborgerskap for å sikre seg opphold i et land.

2.2.2. Innvandrerkvinnens fruktbarhet og barnetall

Begrenset betydning for fruktbarhetsnivået*

Norge ligger i Europatoppen i fruktbarhet, og i 2001 var samlet fruktbarhetstall 1,78. I 2000 var samlet fruktbarhetstall i Norge 1,85 barn per kvinne, mens det i land som Italia og Tyskland var henholdsvis 1,23 og 1,36 barn per kvinne samme år. I nordisk sammenheng er det bare Island som lå høyere enn Norge med 2,08 barn per kvinne. I Finland og Danmark var samlet fruktbarhetstall på henholdsvis 1,73 og 1,77 barn per kvinne i 2000. Sverige har hatt en dramatisk nedgang i fruktbarheten de senere årene, og mens det i 2000 ble født 1,54 barn per kvinne, var dette tallet hele 2,13 i 1990. På 1990-tallet har Frankrikes fruktbarhetstall ligger under det norske nivået, men i 2000 var dette endret i Frankrikes favør (SFT på 1,89).

¹⁴ Per 1. januar 2001 var antallet 23 000 svenske innvandrere og 25 200 svenske statsborgere, og 23 600 pakistanske innvandrere og 6 700 pakistanske statsborgere.

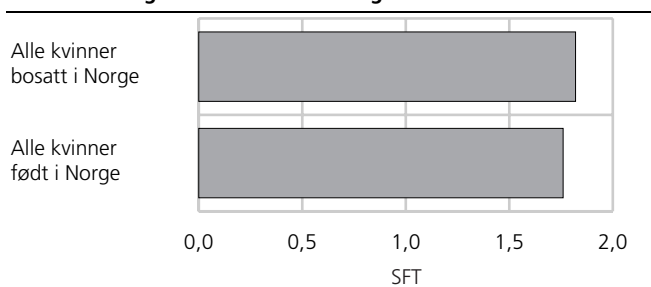
¹⁵ De colombianske statsborgerne som får norsk statsborgerskap vil i all hovedsak være skifter i forbindelse med adopsjon.

* Avsnittene om fruktbarhetsmønstre er tatt fra Lappegård (2000 og 2001), samt supplert med noen tall fra Holter og Landsverk (2001).

Samlet fruktbarhetstall

Samlet fruktbarhetstall (SFT) er et hypotetisk mål for fruktbarhetsnivå. SFT for enkeltår er et uttrykk for hvor mange barn hver kvinne i gjennomsnitt vil få i løpet av den fødedyktige perioden (15-49 år) ut fra fødselsratene som er registrert for hver enkelt aldersgruppe i løpet av året. For å kunne opprettholde folketallet på lang sikt - uten innflyttingsoverskudd fra utlandet - kreves det at hver kvinne i gjennomsnitt føder ei jente, altså at kvinnene reproducerer seg. Det fødes om lag 6 prosent flere gutter enn jenter på landsbasis, slik at det for hver jente i gjennomsnitt blir født 1,06 gutter. Ettersom noen kvinner dør før de når 50-årsalderen, trengs det i Norge et fruktbarhetstall på 2,08 for å sikre reproduksjonen.

Figur 2.15. Samlet fruktbarhetstall for alle kvinner bosatt i Norge og alle kvinner født i Norge. 1997/1998

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Samlet fruktbarhetstall for førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn var 2,4 barn per kvinne i 1997/1998¹⁶, mens det for den øvrige befolkningen var 1,8 barn per kvinne, jf. tabell 2.23. For årene 1994/1995 samlet var tallene henholdsvis 2,6 og 1,8. Om vi hadde holdt innvandrerkvinnene utenfor beregningen av samlet fruktbarhetstall for Norge i 1997/1998, ville samlet fruktbarhetstall vært 0,05 lavere. Dette betyr at barnefødsleene til innvandrerkvinner gir relativt lite utslag på det generelle fruktbarhetsnivået i Norge. Med andre ord, barnefødsleene til innvandrerkvinner utgjør kun en liten andel av den totale fruktbarheten i Norge og har ingen betydning for at Norge ligger på fruktbarhetstoppen i Europa.

Store variasjoner mellom verdensdeler og enkeltland

Samlet fruktbarhetstall for alle kvinner med innvandrerbakgrunn i Norge var 2,4 barn per kvinne i 1997/1998. Dette er litt over ett halvt barn mer enn norske kvinner. Det er imidlertid lite hensiktsmessig å bruke kun ett tall når man skal beskrive fruktbarheten til innvandrerkvinner i Norge. Bak et samlet tall for alle innvandrerkvinner i Norge er det store variasjoner. Mellom gruppen med høyest fruktbarhet og gruppen med lavest fruktbarhet i Norge skiller det over 3,5 barn.

Både kvinner fra vestlige land og kvinner fra ikke-vestlige land har høyere fruktbarhetsnivå enn norske kvinner, hvor samlet fruktbarhetstall er på henholdsvis 1,9 og 2,7 barn per kvinne (se tabell 2.23). For den tredje verden samlet var samlet fruktbarhetstall 2,9 barn per kvinne. Det er blant kvinner fra tredje verden man finner de største variasjonene i fruktbarheten mellom ulike regioner. Kvinner fra Nord-Afrika har det høyeste nivået (4,1 barn per kvinne) og kvinner fra Øst-Asia det laveste (1,5 barn per kvinne).¹⁷

Blant innvandrerkvinner fra enkeltland med flere enn 450 kvinner bosatt i Norge, hadde kvinner fra Somalia det høyeste fruktbarhetsnivået med 5,2 barn per kvinne. Videre følger kvinner fra Irak (4,8 barn per kvinne), Marokko (3,8 barn per kvinne) og Pakistan og Sri Lanka (3,6 barn per kvinne). Det laveste fruktbarhetsnivået fant en blant kvinner fra Kina og Bosnia-Hercegovina (1,6 barn per kvinne), og Finland og Polen (1,7 barn per kvinne).

Når en sammenligner fruktbarhetstallene til grupper av innvandrerkvinner og fruktbarhetstallene i deres opprinnelsesland, ser vi at fruktbarhetstallene blant innvandrergupper bosatt i Norge i noen tilfeller ligger over fruktbarhetsnivået i hjemlandet. Dette gjelder både kvinner fra vestlige land og kvinner fra ikke-vestlige land. Her vil det være ulike mekanismer som har hatt betydning. For kvinner fra vestlige land kan det ha sammenheng med at en del av kvinnene bosatt i Norge er mer familieorienterte og mindre etablert på arbeidsmarkedet enn den øvrige befolkningen i deres hjemland. En skal heller ikke se bort ifra at en del kvinner har fått flere barn i Norge enn de ville fått hvis de ikke hadde flyttet, som en følge av gode muligheter for å kombinere egen yrkesdeltakelse og barneomsorg i Norge. For kvinner fra ikke-vestlige land kan det at samlet fruktbarhetstall ligger noe høyere blant kvinner bosatt i Norge ha sammenheng med at kvinnene bosatt i Norge ikke i samme grad er del i hjemlandets utvikling som kvinnene som forblir i hjemlandet er, for eksempel ved at de ikke henger med i overgangen fra et "tradisjonelt" til et mer "moderne" familiemønster. Det kan også ha sammenheng med at noen grupper er svakere integrert enn andre og at de dermed i større grad opprettholder tradisjonelle oppfatninger av familie og fruktbarhet, enn de ville gjort hvis de ikke hadde flyttet til Norge.

Noe lavere SFT, også for innvandrerkvinner

Ved sammenligning av samlet fruktbarhetstall for 1999/2000 med tall for 1998/1997 samt 1994/1995 kommer små endringer i de ulike innvandrerguppene til syne. Generelt kan det sies at det har vært en liten nedgang i samlet fruktbarhetstall både i hele befolkningen (fra 1,9 til 1,8) og blant innvandrerkvinner fra

¹⁶ For å få store nok grupper er tall for 1997 og 1998 slått sammen.

¹⁷ Se vedleggstabell 2.23 for definisjon av regionene.

vestlige (fra 2,0 til 1,9) og ikke-vestlige land (fra 2,8 til 2,6) fra 1994/1995 til 1999/2000. Det kan ikke utelukkes at variasjonen skyldes tilfeldigheter på grunn av ulik sammensetning av gruppen og ulik alderssammensetning. Det er heller ingen indikasjon på endringer i den enkelte kvinnens fruktbarhetsatferd. Når man skal studere hvorvidt innvandrerkvinner endrer fruktbarhet etter innvandring, er det nødvendig å ta hensyn til hvor lenge den enkelte kvinne har bodd i Norge.

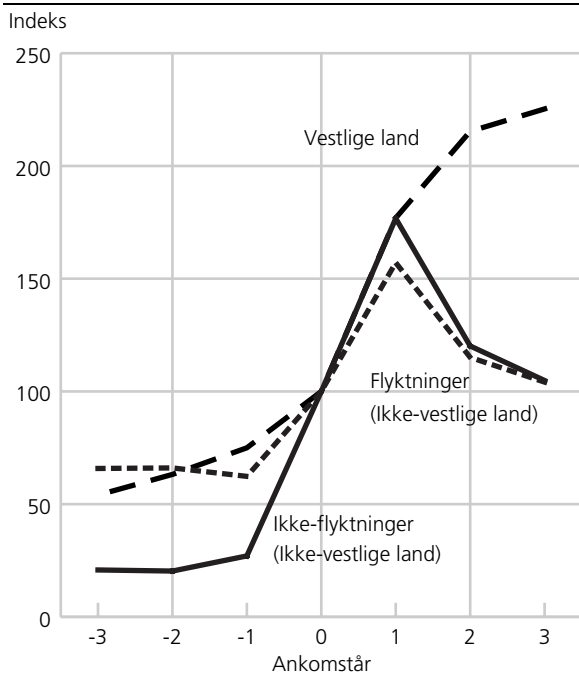
Føder barn etter innvandringen

Fruktbarhetsprosessen rundt innvandringstidspunktet kan beskrives ved hjelp av fødselsrater for årene rundt ankomståret. Fødselsratene er lave i årene før ankomst til Norge, både for kvinner fra vestlige land og for kvinner fra ikke-vestlige land. Blant kvinner fra vestlige land er det kun en liten økning i fødselsratene i ankomståret, men som fortsetter å øke gradvis i de neste årene. Blant kvinner fra ikke-vestlige land, er det, derimot, en mer markert økning i fødselsraten i ankomståret, noe som også fortsetter året etter ankomst.

Beregning av fødselsrater

En fødselsrate for et år beregnes som forholdet mellom antall fødsler til kvinner i alder x og antall kvinner i alder x. Her er fødselsratene regnet ut fra antall kvinner ankommet i samme år. For å unngå tilfeldige variasjoner fra år til år har man regnet ut gjennomsnittet for de siste ti årene.

Figur 2.16. Relative fødselsrater for årene før og etter ankomst, og i selve ankomståret for kvinner fra vestlige land og for kvinner fra ikke-vestlige land som innvandret som flyktninger eller ikke. Basisår = ankomståret

Kilde: Befolkningsstatistikk., Statistisk sentralbyrå.

Fødselsratene begynner imidlertid å synke igjen det andre året etter ankomst. Det er også en betydelig forskjell i fruktbarhetsmønsteret rundt innvandringen mellom kvinner som er flyktninger og de som ikke er det. Kvinner som innvandret som flyktninger har en generelt høyere fruktbarhet i årene før innvandringen enn kvinner som ikke er flyktninger. Fødselsratene blant kvinner som ikke er flyktninger tyder på at det er en del som vil være gravide ved innvandringen.

Det er mye som tyder på at det er forhold knyttet til selve innvandringen som påvirker innvandrerkvinner fruktbarhet. En del kvinner flytter til Norge gjennom familiegjenforening, dette gjelder spesielt kvinner fra ikke-vestlige land. Mange vil gjenoppta eller videreføre et ekteskap, og det vil være naturlig at man bruker de første årene etter ankomst til å kompensere for mulig utsatte fødsler. Andre kvinner innvandrer nettopp for å inngå ekteskap, og fruktbarhetsnivået er vanligvis høyere de første årene etter ekteskapsinngåelse. Andre kvinner igjen flytter til Norge sammen med sine familier uten at dette nevneverdig påvirker fruktbarhetsprosessen. Noen vil også kunne finne sine menn etter at de har flyttet til Norge.

Oppsummert kan man si at fruktbarheten øker de første årene etter innvandringen som en følge av familieetablering og familiegjenforening, men går så ned igjen når utsatte fødsler er kompensert for.

Nedgang i fruktbarhet ved økende botid

Når man gjør analyser av forventet barnetall blant kvinner fra ikke-vestlige land hvor det kontrolleres for ulike bakgrunnsvariable, finner man at fruktbarheten går ned ettersom botiden i Norge øker. En teoretisk beregning viser at fruktbarheten blant kvinner fra ikke-vestlige land synker med ett barn per kvinne i løpet av 20 år etter innvandringen. Dette innebærer at fruktbarheten til kvinner fra land hvor fruktbarheten er høyere enn i Norge, nærmer seg det norske nivået uavhengig av andre komponenter som påvirker fruktbarheten deres, noe som betyr at de, mer og mer, tilpasser seg det fruktbarhetsmønsteret som er vanlig blant den øvrige befolkningen.

Litteratur

For utfyllende materiale anbefales *Mellom to kulturer. Fruktbarhetsmønstre blant innvandrerkvinner i Norge* av Lappegård (2000).

Fruktbarheten går ned ettersom botid i Norge øker i alle innvandrergrupper, men noen grupper tilpasser seg raskere enn andre. Forventet barnetall for kvinner fra vestlige land går ned ettersom botiden øker, samtidig som det for kvinner med bakgrunn fra land med lavere fruktbarhetsnivå enn det norske, faktisk ikke øker med botiden. For kvinner fra ikke-vestlige land går det forventede barnetallet klart ned, og nedgangen er sterkest de første årene etter ankomst.

Kvinner fra muslimske land har generelt høyere fruktbarhet enn andre innvandrerkvinner, og selv om de tilpasser seg norske fruktbarhetsmønstre langsommere enn andre kvinner, nærmer også denne gruppen seg den fruktbarheten som er vanlig i den øvrige befolkningen. Av enkeltland kan det nevnes at forventet barnetall synker raskere med botid for eksempel kvinner med bakgrunn fra Irak, Jugoslavia, Somalia og Tyrkia enn for kvinnene fra Pakistan, Vietnam og Marokko.

Fruktbarhetsmønsteret for andregenerasjonen ligner hele befolkningens

De norskfødte med innvandrerbakgrunn utgjør foreløpig kun en liten andel av kvinner i fruktbar alder med innvandrerbakgrunn i Norge (5 prosent i 1997/1998), og det store flertallet er fortsatt så unge at det er for tidlig å gjøre opp status for hvor mange barn de vil få. Det er imidlertid færre blant disse som etablerte seg med familie i ung alder enn de som innvandret som voksne, og de har lavere fødselstall ved 25-årsalder.

Kvinner fra ikke-vestlige land som får barn tidlig, følger samme mønster som dem som innvandret som voksne når det gjelder hvem de får barn med. Kvinnene som får barn tidlig, får i hovedsak barn med menn med samme landbakgrunn som dem selv. I de fleste tilfellene har mennene flyttet til Norge i voksen alder, ofte for å inngå ekteskap med disse kvinnene. Dette kan ses i sammenheng med at de som får barn tidlig, følger et mer tradisjonelt mønster og at deres preferanser i forhold til familie og fruktbarhet er mer orientert mot holdninger knyttet til opprinnelseslandet enn hos dem som venter med å etablere seg.

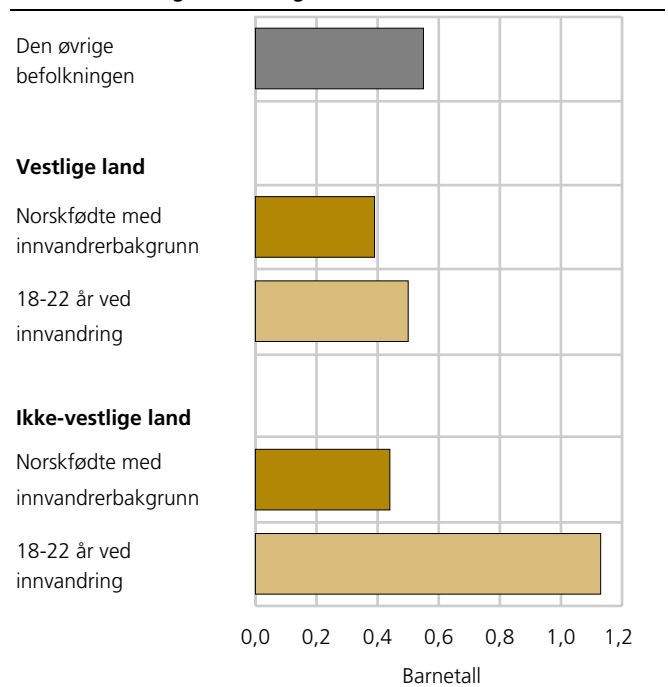
Fruktbarhetsmønsteret til norskfødte innvandrerkvinner ligner per i dag mer på den øvrige befolkningen enn på de som innvandret som voksne. Det store flertallet av norskfødte innvandrerkvinner er som sagt fortsatt så unge at de ikke har etablert seg med familie ennå, men i årene fremover vil det også være mulig å følge fruktbarhetsmønsteret til dem som venter med ekteskap og barn.

Mangfold i barnetall

Mens samlet fruktbarhetstall er et mål som viser hvor mange barn en kvinne vil få, forutsatt fruktbarhetsnivået et gitt år, forteller opptellingene etter 50-årsalder hvordan det gikk. Man må altså vente litt for å se på hvor mange barn innvandrerkvinner faktisk får.¹⁸

¹⁸ Barnetallet vil endre seg så lenge kvinnene i en fødselskohort fortsatt får barn. Først når naturen har sagt stopp, rundt 50-årsalderen, er det gitt hvor mange barn kvinner født i et bestemt år har fått i gjennomsnitt. Det vil derfor være for tidlig å gjøre opp endelig status ved å ta utgangspunkt i gjennomsnittlig barnetall ved 35-44-årsalder. En stor del i denne aldersgruppen er imidlertid ferdige med barnefødsle og kan dermed gi et bilde av forskjeller mellom grupper.

Figur 2.17. Barnetall ved 25-årsalder for andregenerasjonsinnvandrere, kvinner som innvandret 18-22 år og den øvrige befolkningen

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I 2000 fikk kvinner født i Norge i gjennomsnitt to barn, det samme som fire år tidligere. De fødte stort sett barna sine i Norge også. De somaliske kvinnene hadde de største barneflokkene, med 3,9 barn i gjennomsnitt (her målt i aldersgruppen 35-44 år). Blant kvinnene med asiatisk bakgrunn peker pakistanere og irakere seg ut med 3,6 og 3,4 barn. Det er likevel en klar forskjell mellom disse to i når, og dermed hvor, de har født barna sine. Vel syv av ti av barna til de pakistanske kvinnene ble født i Norge, mot mindre enn to av ti blant irakerne. Dette viser at flertallet av de irakiske innvandrerne kommer som familier, mens de pakistanske kvinnene har vært lenge nok i Norge eller var unge nok til å føde flesteparten av barna sine her.

En annen gruppe som også har bodd lenge i Norge, er vietnamesiske flyktninger. Vietnamesiske kvinner føder færre barn enn sine pakistanske medsøstre, om lag ett mindre (2,7 barn). For dem er det også flere som tar med seg barna til Norge, noe som tyder på at familien flyktet sammen og/eller at familiegjenforening er en viktig faktor for denne gruppen.

For kvinner fra Balkan er trendene noe ulike. Både de med bosnisk bakgrunn og de med jugoslavisk bakgrunn hadde flere barn per 1. januar 2000 enn 1. januar 1996 for samme aldersgruppe kvinner. Bosnierne ligger på omtrent det samme gjennomsnittet (litt under) som de norske kvinnene, mens jugoslavene ligger et stykke over med 2,9 barn. Begge gruppene har stort sett fått barna sine utenlands. Bare 13 prosent av barna til de bosniske kvinnene var født i Norge. Denne andelen har imidlertid økt fra 3 prosent fire år tidligere, en rask

økning altså, og det at de også øker sitt barnetall kan tyde på at de nå tar igjen for utsatte fødsler. Det er for øvrig nyttig å være oppmerksom på at her er det de samme kvinnene på begge tidspunkt (altså liten gjenutvandring), og de er i en alder hvor det er naturlig å få barn, i tillegg til at utsatte fødsler på grunn av krigen nå finner sted.

Mange barn betyr ofte mer enn fire

Store barneflokker er ikke så vanlig et syn nå som tidligere, selv om statistikken for hele kvinnebefolkningen viser at det er blitt vanligere med flere barn (les: i Norge mer enn to) hvis man først har barn. Fordelt på landbakgrunn viser tallene at kvinner født i Norge sjelden har fire barn eller flere, bare 7 prosent har såpass store ungeflokker. Blant de europeiske landene er det de jugoslaviske kvinnene som helst har fra fire barn og oppover, det gjelder vel tre av ti.

De som i gjennomsnitt har flest barn, har også har størst sjanse for å ha mer enn fire barn. Det er flest kvinner som minst er firebarnsmødre blant somaliske kvinner (56 prosent). De pakistanske kvinnene har færre barn i snitt, men er nesten like ofte firebarnsmødre (54 prosent). Irakiske og marokkanske mødre ligger på henholdsvis 44 og 42 prosent med fire eller flere barn.

I tillegg til ulike økonomiske forhold, vil både familiepolitiske og kulturelle forhold være med å legge føringer på kvinners fruktbarhet og dermed deres barnetall. For innvandrerkvinner vil valg av livsløp avhenge av nasjonal opprinnelse, i tillegg til utdanningsbakgrunn, sosial bakgrunn og deres aktuelle sosioøkonomiske situasjon i Norge. Det vil være ulike holdninger til familie og fruktbarhet i ulike land, og ved migrasjonen vil innvandrerkvinnene ta med seg viktige komponenter fra opprinnelig kultur og atferd. Disse forholdene er det viktig å ta hensyn til når man skal studere hvordan fruktbarhetsmønstre endrer seg over tid.

Nyfødte med utenlandsk bakgrunn øker i antall

På 1990-tallet har tallet på fødte i Norge holdt seg stabilt og høyt. Siden tidlig på 1980-tallet har fødselstallene steget fra 50 000 til i nærheten av 60 000 de siste ti-tolv årene. Mens tallet på nyfødte med to norskfødte foreldre har variert mellom 48 200 og 52 000, har tallet på nyfødte med to utenlandsfødte foreldre økt jevnt og trutt. Det samme gjelder nyfødte med en norskfødt og en utenlandsfødt forelder.

De barna som fødes av to utenlandsfødte foreldre, bidrar til å øke den gruppen i innvandrerbefolkningen som omfatter norskfødte med utenlandsfødte foreldre

(tidligere kalt andregenerasjonsinnvandrere). Siden begge komponentene av innvandrerbefolkningen har økt over tid (se avsnitt 2.1.2), er det ikke overraskende å se disse fødtetallene. Siden 1987 har andelen nyfødte med to utenlandsfødte foreldre økt fra vel 3 prosent av alle fødte til nærmere 8 prosent i 2000. I absolutte tall er dette en økning fra 1 700 til 4 600.

Pakistansk kvinne og pakistansk mann var den mest vanlige kombinasjonen av to utenlandsfødte foreldre i 2000. Nesten 500 barn ble født av pakistansk mor og hennes utenlandske mann, dette har vært nivået siden 1987. I tabell 2.24 er det ikke nødvendigvis slik at mor og far er fra samme land i de tilfellene der begge er født i utlandet. Annen statistikk har imidlertid vist at det som oftest er slik.

Andre landgrupper med mange barn med utenlandsfødte foreldre i 2000 var Jugoslavia, Somalia, Vietnam, Irak og Tyrkia. Det var også en del (i underkant av 200) som hadde foreldrebakgrunn fra Iran, Sverige og Bosnia-Hercegovina.

En av ti nyfødte har én norskfødt og én utenlandsfødt forelder

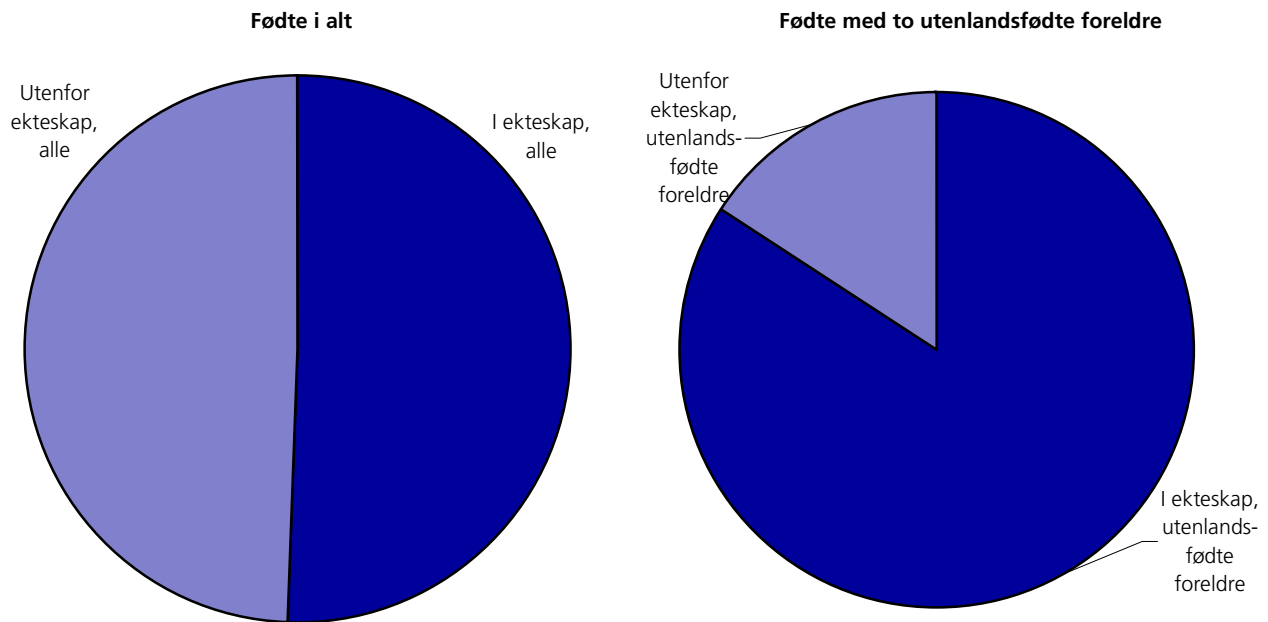
Som nevnt har tallet på nyfødte med en utenlandsfødt forelder og en norskfødt forelder også økt det siste tiåret (sannsynligvis lenger). Dette tallet påvirkes av at førstegenerasjonsinnvandrere får barn med ikke-innvandrere, det vil si at de får barn både med personer uten noen som helst tilknytning til innvandring og med norskfødte med innvandrerbakgrunn. I 1987 ble det født 4 100 barn med slik blandingsbakgrunn, og i 2000 var tallet 6 400 (se tabell 2.24). I prosent gir dette en økning på 3 prosentpoeng fra 7,5 prosent av alle nyfødte til 10,5 prosent.

Sverige, Danmark, USA og Storbritannia forekommer hyppigst som bakgrunnland når én av foreldrene er norskfødt og den andre ikke. Barn i svensk-norske unioner er klart vanligst, og de har økt fra 630 i 1987 til 1 130 i 2000. Danske, amerikanske og engelske førstegenerasjonsinnvandrere får barn med norskfødte på et relativt jevnt nivå.

84 prosent, ikke halvparten, født i ekteskap

Tallene for fødte utenfor ekteskap har steget jevnt på landsbasis de siste årene. I 2000 var det 29 400 fødsler utenfor ekteskapet, noe som tilsvarer 49,6 prosent av alle fødsler. Her er det uten tvil de nyfødte uten innvandrerbakgrunn som står for økningen. For blant fødte med innvandrerbakgrunn (det vil si bare norskfødte med to utenlandsfødte foreldre) fødes mer enn åtte av ti innenfor ekteskap. 3 900 nyfødte hadde gift mor i 2000, 700 hadde ikke gift mor.

Figur 2.18. Fødte i og utenfor ekteskap, i alt og for fødte med to utenlandsfødte foreldre. 2000

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

2.2.3. Dødsfall blant innvandrerkvinner

Foreløpig få innvandrere blant dem som dør

I 2000 døde 44 000 personer i Norge, fordelt på 21 700 menn og 22 300 kvinner. Tallet på dødsfall har vært ganske stabilt siste halvdel av 1990-tallet.

Så langt om befolkningen under ett, hva så med innvandrerkvinnene og innvandrer mennene? Også tallet på døde i innvandrerbefolkningen har holdt seg stabilt de siste årene. I 2000 døde 1 200 personer med innvandrerbakgrunn. Innvandrerbefolkningens andel av dødsfallene i Norge har økt lite. Innvandrerbefolkningen er som nevnt en ung befolkning, og først når innvandrerbefolkningen får en større andel eldre, vil dødstillene kunne få noen innvirkning på det generelle bildet.

Alderssammensetningen gjør også at det alt overveiende er førstegenerasjonsinnvandrere som faller fra.

Mens det var omtrent like mange innvandrerkvinner under 30 år som i alderen 30-49 år som døde i 2000, var dødsfallene blant menn med innvandrerbakgrunn det dobbelte for 30-49-åringene, som for dem under 30.

Spørsmålet blir da om dødeligheten er forskjellig.

Overdødelighet blant norskfødte innvandrere

Dødsfall og dødelighet for årene 1998-2000 er beregnet for innvandrere fra tredje verden og for pakistanere. Tredje verden er valgt fordi det blant vestlige og østeuropeiske innvandrere forventes ganske lik dødelighet som for personer uten innvandringsbakgrunn. I tillegg viser analyser at de vestlige innvandrerne i mye større grad enn de ikke-vestlige drar fra Norge, mange forlater Norge etter å ha arbeidet en

Tabell 2.19. Døde kvinner og menn, etter type bakgrunn. 2000

Kvinner	
Alle	22 337
Kvinner med innvandrerbakgrunn	596
Førstegenerasjonsinnvandrere	570
Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre	26
Menn	
Alle	21 665
Menn med innvandrerbakgrunn	594
Førstegenerasjonsinnvandrere	571
Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre	23

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

stund og blir ikke pensjonister her (de dør andre steder). På den andre siden, blant gamle innvandrere er langt de fleste fra vestlige land og tilbakeflyttingen er liten på eldre dager. Pakistanere er den største ikke-vestlige gruppen i Norge, og derfor en gruppe som man kan uttale seg med større sikkerhet om.

Dødeligheten er beregnet som om gruppene hadde samme dødelighet som hele befolkningen i Norge, og ettårige aldersgrupper inngår.

Tallet på døde varierer en del, men generelt sett er det i tråd med forventninger om at tallet øker ettersom innvandrerbefolkningen både blir større og eldre. Både blant dem fra tredje verden og blant dem med pakistansk bakgrunn døde flere menn enn kvinner de tre årene. Den beregnede dødeligheten og det faktiske antallet dødsfall fluktuerer noe, men man kan ane en forskjell i dødeligheten blant førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Det går i retning av høyere dødelighet blant de norskfødte. Kjønn er ikke viktig som skillelinje.

Analysen av barnedødelighet og dødelighet blant innvandrere i Oslo har avdekket at spedbarnsdødeligheten blant innvandrere ikke skiller seg fra spedbarnsdødeligheten blant ikke-innvandrere, men barnedødeligheten for 1-2-åringer er høyere for den første gruppen (Stoltenberg 1998).

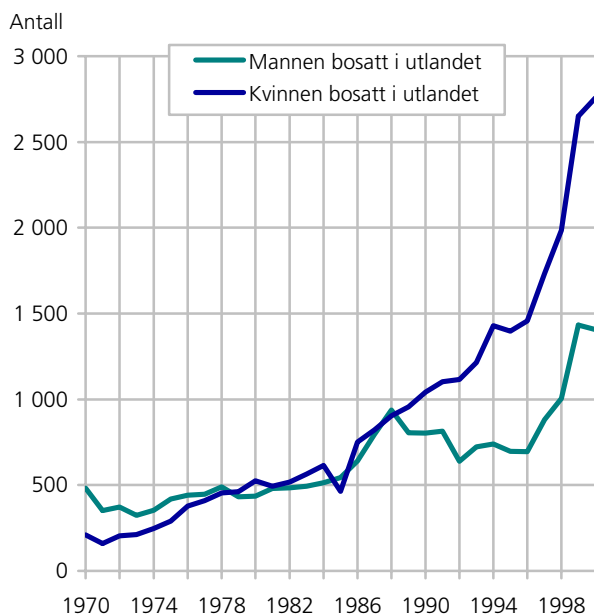
2.2.4. Innvandrerkvinneres ekteskapsinngåelser og skilsmisser

Flere menn enn kvinner gifter seg med noen som bor i utlandet¹⁹

Stadig flere ekteskap inngås i utlandet. I 2000 var tallet kommet opp i 3 300²⁰, det vil si 13 prosent av alle vigslene det året. Siden midten av 1980-tallet er antallet mer enn tredoblet. Statistikkgrunnlaget gir ikke anledning for å se på hvor i utlandet vigselen skjedde.

Noe som imidlertid kan være av interesse, er å se på utenlandsvigslene og hvordan de knytter seg til brudefolkens bosted. Tallet på inngåtte ekteskap der mannen er bosatt i Norge, men ikke kvinnen, øker, og i fjor var tallet kommet opp i 2 800. Tallet har, med unntak av 1995, økt hvert år siden 1985. Den omvendte situasjonen, at kvinnen er bosatt i Norge men ikke hennes tilkommende, var mindre vanlig, med 1 400 tilfeller (altså bare halvparten). Halvparten av vigslene der en av partene ikke var bosatt ved vigselen, foregikk i utlandet, den andre halvparten i Norge. Tallet på utenlandsvigslene for to som bor i Norge, lå på 1 800 i 2000.

Figur 2.19. Inngåtte ekteskap der én av partene var bosatt i utlandet på vigselstidspunktet. 1970-2000

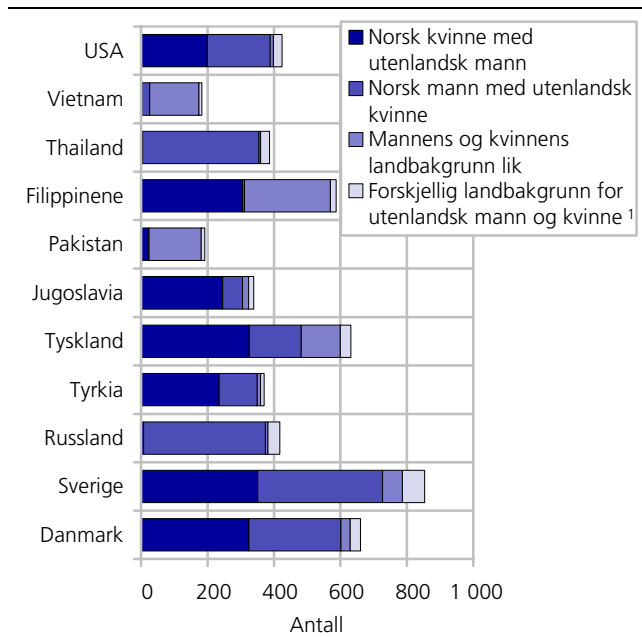

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

¹⁹ Her er det ikke skilt mellom innvandrerbefolkningen og resten av befolkningen.

²⁰ Vigslene der vigselstype er utlandet og mannen var bosatt i Norge på vigselstidspunktet.

Figur 2.20 Inngåtte ekteskap, etter kombinasjoner av ektefellenes landbakgrunn. 2000

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Utenlandsk brud? Hun er svensk eller russisk²¹

At brudens og brudgommens landbakgrunn er lik, har over tid vært normalen. Samtidig inngås det hvert år ekteskap mellom personer med forskjellig landbakgrunn. I 2000 giftet 2 500 norske kvinner seg med utenlandske menn, og 3 600 norske menn giftet seg med utenlandske kvinner, av i alt 26 800 ekteskapsinngåelser. Det å gifte seg med en annen europeer var vanligst.

Norske menn giftet seg med svenske, russiske, thailandske, danske og filippinske kvinner, i den rekkefølgen. De svenske og russiske brudene talte vel 700 til sammen. En av tre utenlandske bruder hadde bakgrunn fra tredje verden. En av fire av de norske kvinnene giftet seg med en svenske eller en danske. I ekteskap inngått mellom en norsk kvinne og en utenlandsk mann i 2000 var hans vanligste bakgrunn denne: Sverige, Danmark, Storbritannia og USA. Et klart innslag av vestlige brudgommer altså.

For øvrig ble det inngått 120 ekteskap mellom to jugoslaver, 150 mellom to vietnamesere og 160 mellom to personer med pakistansk bakgrunn.

Både kvinner og menn importerer ektefelle

For vigslene i perioden 1996-2000 er det sett nærmere på hvem personer i innvandrerbefolkningen gifter seg med, med hensyn til ektefellenes landbakgrunn og

²¹ Her er det ikke skilt mellom innvandrerbefolkningen og resten av befolkningen. Andre enn innvandrerbefolkningen kan ha utenlandsk landbakgrunn.

bosted. Analysen er gjort for noen enkeltland²². Det viser seg som et gjennomgående trekk at det er ganske vanlig med giftermål mellom en person som er bosatt i Norge og en person som ikke er det. Med andre ord, det er relativt mange av innvandrerne som bor i Norge, som giftet seg med en person som var bosatt i opprinnelseslandet deres. Tallene over inngåtte ekteskap mellom 1996 og 2000 viser også at alternativet til en ektefelle bosatt i utlandet, ofte var en ektefelle med samme landbakgrunn som en selv og som allerede bodde i Norge.

Akkurat forholdet mellom "import", ektefelle bosatt i Norge med samme utenlandske landbakgrunn og ektefelle med norsk landbakgrunn varierer fra år til år, til dels ganske mye. Dette skyldes blant annet at totaltallene er lave og at små endringer dermed gir store utslag, men hovedtrendene over tid er likevel ganske klare.

Både kvinnene med innvandrerbakgrunn og mennene med innvandrerbakgrunn henter seg ektefelle i eget eller foreldres opprinnelsesland. Det kan óg tenkes at en del utenlandske ektefeller kommer fra andre diasporamiljøer. Gradsforskjeller mellom kjønnene kan det likevel være. Blant de norskfødte i innvandrerbefolkningen er det få som er gamle nok til å skulle gifte seg, men gruppen er voksende.²³ Foreløpig ser det ikke ut til at de som selv har innvandret til Norge og de som er født her av utenlandsfødte foreldre, har særlig forskjellig giftermålspraksis. Både det at flesteparten gifter seg med en person med samme landbakgrunn, og i tillegg at denne ofte flytter til Norge etter ekteskapsinngåelsen, kjennetegner hittil gifte av både de utenlandsfødte og de norskfødte med bakgrunn fra innvandring.

Per i dag gir disse dataene ikke grunnlag for fyllestgjørende konklusjoner for hele innvandrerbefolkningen fordi de gir et (ytterst) begrenset bilde av andregenerasjons ekteskapsatferd. De ekteskapene vi nå ser, skjer blant dem som gifter seg i ung alder. Dette vil være personer som følger det tradisjonelle ekteskapsmønsteret når det gjelder alder, og kanskje også hva angår foreldrenes innflytelse på hvem man skal gifte seg med. Det store flertallet som *ikke* gifter seg unge, avviker altså fra det tradisjonelle mønsteret. Deres ekteskapsmønster kan først studeres når de gifter seg. Man kan derfor ikke bruke tall som gjelder bare slike som gifter seg unge til å generalisere om og beskrive partnervalg for hele gruppen.

For øvrig, det kan forventes at innvandrere i Norge i større grad enn nordmenn gifter seg med personer som

ikke allerede bor i Norge. Både det at de har mer kontakt med utlandet og at de har sin kulturelle bakgrunn derfra, tilsier økt sannsynlighet for at de leter etter, finner eller får utpekt sin ektefelle utenfor Norge.

Samme landbakgrunn dominerer

Nedenfor kommenteres noen enkeltland. Stort sett er det giftermålspraksisen til førstegenerasjonsinnvandrerne det fokuseres på, på grunn av tallmessige størrelser, men for et par grupper kommenteres også de norskfødte med utenlandsfødte foreldre:

I det pakistanske miljøet i Norge er det lite vanlig å gifte seg med andre enn personer med samme landbakgrunn. Både det å gifte seg med en med norsk landbakgrunn og det å gifte seg med en med en annen utenlandsk landbakgrunn forekommer ganske sjelden. Blant førstegenerasjonskvinnene giftet to tredeler eller flere seg med en mann som var bosatt i Pakistan på vigselstidspunktet. Resten giftet seg helst med en pakistansk innvandrer til Norge. Blant de norskfødte kvinnene med pakistansk bakgrunn er bildet omtrent det samme.

Ofte trekkes "import" av bruder frem i media når det tas opp temaer som vekst i innvandrerbefolkningen, arrangerte ekteskap og tvangsekteskap. Disse tallene viser at det ikke bare er bruder som ankommer Norge, det er også brudgommer. For pakistanske menn viser det seg at blant førstegenerasjonsinnvandrerne var det flere som giftet seg med personer med norsk landbakgrunn enn tilfellet var blant de pakistanske kvinnene, men samtidig, som for kvinnene var det mest vanlig å inngå ekteskap med noen med samme landbakgrunn. De norskfødte mennene med pakistansk bakgrunn skiller seg fra de utenlandsfødte ved at de faktisk *i større grad* gifter seg med en ikke-bosatt pakistansk kvinne; det gjelder minst syv av ti.

At ikke flere pakistanske menn gjør som de nordafrikanske (se nedenfor) og gifter seg med norske kvinner, kan blant annet forklares med at de tradisjonelt foretrekker å gifte seg med slektninger (se Vassenden 1997).

Kvinnene med tyrkisk landbakgrunn gifter seg gjennomgående med menn med bakgrunn fra Tyrkia. For denne gruppen er det enda tydeligere enn for pakistanerne at mennene flytter til sine koner i Norge. Parallelt, de finner også i mindre grad enn de pakistanske kvinnene sin tilkommende i det tyrkiske miljøet i Norge. Mannlige tyrkiske førstegenerasjonsinnvandrere gifter seg oftere norsk enn de pakistanske (11-16 prosent av ekteskapene de har inngått hvert enkeltår i 1996-2000).

²² Landbakgrunn: Pakistan, Tyrkia, India, Irak, Gambia, Vietnam, Marokko.

²³ Noen grupper har vært i Norge såpass lenge at de både har fått barn og at barna har vokst opp, slik at noen giftermål blant barna vises i statistikken.

De vietnamesiske førstegenerasjonsinnvandrerne finner sine ektefeller blant andre vietnamesere i Norge, og særlig gjelder dette kvinnene. Vigslene mellom en kvinne med førstegenerasjonsbakgrunn fra Vietnam og en allerede bosatt mann med vietnamesisk bakgrunn utgjorde seks av ti eller mer av alle vigslene. For mennene er ikke mønsteret like tydelig størrelsesmessig. De vietnamesiske kvinnene gifter seg relativt sent, slik at det er få norskfødte med vietnamesisk bakgrunn som har giftet seg ennå.

Også innenfor den indiske gruppen i Norge er giftermål innenfor gruppen det vanligste. Igjen er det noe vanligere at kvinnene og mennene gifter seg med en person som er bosatt i opprinnelseslandet, men kjønnsmessig viser det seg at kvinnene i større grad enn mennene velger en ektefelle som allerede bodde i Norge (indisk landbakgrunn).

Tabell 2.20. Gjennomsnittsalder ved førstegangsvigsel for alle kvinner og for kvinner med innvandrerbakgrunn. 2000

Kvinner i alt	29,2
Kvinner med innvandrerbakgrunn	27,1
Kvinner med svensk bakgrunn	30,8
Kvinner med dansk bakgrunn	32,0
Kvinner med finsk bakgrunn	30,3
Kvinner med bakgrunn fra Storbritannia	28,8
Kvinner med bakgrunn fra USA	32,1
Kvinner med pakistansk bakgrunn	22,0
Kvinner med tyrkisk bakgrunn	20,9
Kvinner med vietnamesisk bakgrunn	25,8
Kvinner med somalisk bakgrunn	25,5
Kvinner med marokkansk bakgrunn	22,0
Kvinner med irakisk bakgrunn	21,3

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Unge tyrkere, gamle svensker blant innvandrerbrudene

Om lag 1 800 kvinner i innvandrerbefolkningen giftet seg i 2000, og gjennomsnittsalderen blant dem som giftet seg for første gang var 27,1 år, altså om lag to år lavere enn gjennomsnittet for alle kvinner (29,2 år).

Innvandrerkvinnene med bakgrunn fra Sverige var i snitt 30,8 år gamle da de inngikk sitt første ekteskap. Andre enkeltland med forholdsvis store kvinnegrupper i Norge er Pakistan, Tyrkia og Vietnam. For kvinnene med disse bakgrunnene viser tallene for 2000 at de pakistanske kvinnene var 22,0 år på vigselstidspunktet, de tyrkiske 20,9 år og de vietnamesiske 25,8 år (førstegangsvigde for alle). Blant afrikanske flykninger viser det seg at somaliske kvinner har en giftermålsalder på 25,5 år. Tallene viser sprik mellom et nordiske land og et asiatiske land som Pakistan, men de viser også forskjeller innenfor verdensregioner idet kvinnene med pakistansk og vietnamesisk bakgrunn skiller fire år i giftermålsalder.

I tolkningen av tallene er det viktig å være klar over at gruppene av kvinner har ulik alderssammensetning, og at gjennomsnittstall dermed blir veldig ulike uten å nødvendigvis avspeile atferdsforskjeller.

Tre år eldre brudgommer

Brudgommene er om lag tre år eldre enn sine bruder, og siden midten av 1960-tallet har gjennomsnittsalderen for alle menn økt fra 26,4 år ved vigsel til 31,8 år i 2000. Også innvandrer menn er omtrent tre år eldre enn sine tilkommende; i 2000 var gjennomsnittsalderen for førstegangsvigde innvandrer menn 30,2 år mot innvandrerkvinnenes 27,1 år. Mennene med bakgrunn fra innvandring er altså i snitt yngre enn andre menn når de gifter seg.

Skilsmissetall

Absolutte tall kan ha begrenset interesse, mens relative fordelinger gir bedre grunnlag for å tolke variasjon mellom grupper og utviklingen over tid. Her er skilsmissetall for 2000 likevel tatt med for å gi noen grove tall og være et bakteppe for mer detaljerte studier av inngåelse og oppløsning av ekteskap. Enkeltland trekkes i liten grad frem, ettersom omfanget for hvert land er lite.

2 000 skilsmisser for norsk/utenlandske par

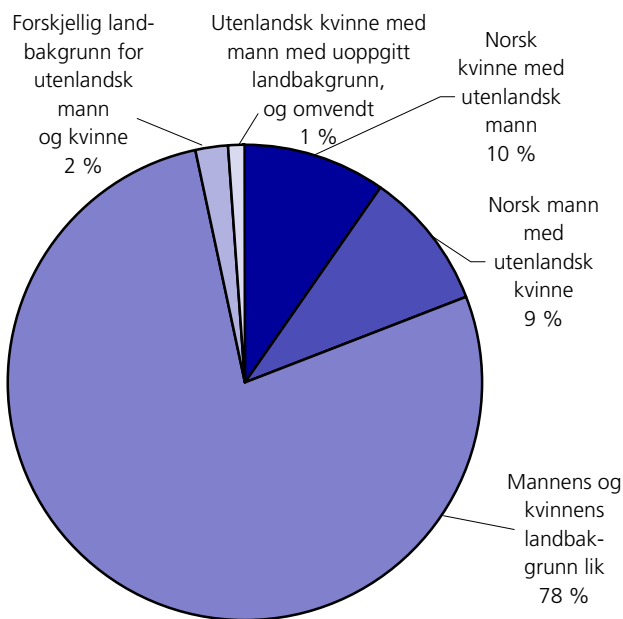
Innvandrerne livssituasjon i Norge er ofte såpass vanskelig at ekteskapet utsettes for belastninger. Tilværelsen her i landet gir ofte ikke grunnlag for å videreføre det sosiale liv og de kjønnsrollene man kan ha forventninger til, særlig når én av ektefellene ikke lykkes med å finne seg arbeid, lære norsk eller å finne seg til rette ellers. Noen innvandrere lever i blandede ekteskap med hensyn til ektefellens opprinnelsesland, med de utfordringene det medfører. Generelt har innvandrerne mange ulike kulturelle tradisjoner med seg som kan tenkes å påvirke et ekteskaps utvikling. Endelig er det også mulig at det inngås proformaekteskap for å lette muligheten for at en person skal få oppholdstillatelse.

De fleste skilsmisene i 2000, 7 600 av 10 500, rammet norsk-norske par²⁴. Derrest var det flest skilsmisser mellom kvinner med norsk landbakgrunn og utenlandske menn, litt over 1 000. Nesten 1 000 skilsmisser gjaldt også den motsatte kombinasjonen, mann med norsk bakgrunn og utenlandsk kvinne. Om lag 27 prosent gjaldt norsk mann/kvinne fra tredje verden. I over 60 prosent av skilsmisene type nordmann/utlending var den utenlandske parten en europeer.

700 skilsmisser involverte to personer med utenlandsk bakgrunn. I underkant av 500 av disse gjaldt par der ektefellene kom fra samme land, halvparten av dem var asiatiske par. De resterende 250 skilsmisene var par der mannen og kvinnen hadde forskjellig utenlandsk bakgrunn.

²⁴ Minst én av partene var bosatt på hendelsestidspunktet. Tallene gjelder hele befolkningen.

Figur 2.21. Skilsmisser fordelt på (eks)ektefellenes kombinasjoner av landbakgrunn. 2000

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

1 100 innvandrerkvinner skilte seg i 2000

Innvandrerkvinner var innblandet i 1 100 skilsmisser (hvis man bare regner skilsmisene der hun bodde i Norge da skilsmisene fant sted). Av disse var om lag 400 skilsmisser mellom ektefeller med samme landbakgrunn. Omfanget av skilsmisser for de norskfødte kvinnene med innvandrerbakgrunn var minimalt i 2000, førstegenerasjonskvinnene stod altså for brorparten (for øvrig som man måtte forvente ut fra aldersfordelingen). Et 40-50-talls skilsmisser hver involverte to personer med pakistansk bakgrunn, med vietnamesisk bakgrunn eller med iransk bakgrunn.

I underkant av 600 kvinner med innvandrerbakgrunn ble skilt fra menn med Norge som landbakgrunn i 2000. Tre bakgrunnsland peker seg ut for disse kvinnene: Thailand, Russland og Sverige. Dette viser hvor mennene finner sine ektefeller, med andre ord er det sammenheng mellom vigselstallene og skilsmisestallene, men samtidig kan det overraske at thailandske kvinner som gjerne fremstilles som tradisjonelle hustruer, knyttet til hjem og familie, var de som i størst grad skilte seg fra sin norske ektemann dette året. For øvrig utgjorde de asiatiske kvinnenes skilsmisser fra norske menn 23 prosent (130 av 600).

For øvrig skilte også 600 ektepar bestående av innvandrer og norsk kvinne seg. Når kvinnens landbakgrunn er Norge, er den fraskilte ektemannen oftest fra Europa, nærmere bestemt Storbritannia, Danmark og Sverige. Nesten én av fire av disse skilsmisene hadde disse tre kombinasjonene.

En av fire skilsmisser i Oslo berørte en innvandrerinne. Halvparten av de 1 100 skilsmisene gjaldt innvandrerkvinner bosatt i Oslo og Akershus. To tredeler av kvinnene var bosatt rundt Oslofjorden. Også Vest-Agder og Rogaland var "godt representert" med hver syvende skilsmisse. Sett i forhold til det totale tallet på skilsmisser i de respektive fylkene, utgjorde innvandrerkvinnenes skilsmisser fra 4 til 26 prosent av alle skilsmisene. Det er Oslo som ligger på 26 prosent, 15 prosentpoeng foran nestemann. Finnmarks andel kommer for øvrig i et annet lys regnet på denne måten, 10 prosent av skilsmisene involverte en innvandrerinne.

Kortere ekteskap, men ikke proforma

Gjennomsnittlig varighet for ekteskapene i 2000-skilsmisene lå på nesten 14 (13,8) år for alle skilsmisene dette året.²⁵ Dette er lenger enn gjennomsnittet for innvandrerkvinnenes ekteskap, da de hadde vært gift i om lag 10 (9,9) år før skilsmisene var et faktum.

I statistikken for 2000 finnes det ikke et hopp i antall skilsmisser fra tre til fire års varighet av ekteskapet. Tre år er vanligvis påkrevd dersom den ene parten er utenlandsk og skal få opphold i Norge på selvstendig grunnlag, man må altså ha vært gift i minst tre år før man kan få oppholdstillatelse uavhengig av ektefellen. Proformaekteskap kunne man forvente ble brutt så snart fristen er ute. Skilsmisestallene for 2000 finner ikke at dette skjer.

1 200 barn opplevde skilsmisse

Over halvparten av innvandrerskilsmisene²⁶ berørte ikke barn. Dette avviker fra hovedbildet for alle skilsmisser, der godt over halvparten (58 prosent) av ekteparene som ble skilt i 2000 hadde barn under 18 år. Totalt dreide det seg om 10 300 barn, 900 av dem barn av innvandrerkvinner. I tillegg kommer 300 innvandrerbarn som var 18 år eller eldre ved foreldrenes skilsmisse. Siden statistikken ikke gir tall for oppløste samboerskap, er informasjonen om brudd i parforhold ikke komplett. Tallet for barn som opplever familieoppløsning, er derfor for lavt. Dette er trolig et større problem på generell basis enn for innvandrerbefolkningen der samboerskap er mindre vanlig.

²⁵ Beregningen er gjort for skilsmisser der kvinnen var bosatt i Norge på skilsmisestidspunktet.

²⁶ Innvandrerskilsmisse innebærer at minst kvinnen har innvandrerbakgrunn.

Tabell 2.21. Utenlandske statsborgere som har fått norsk statsborgerskap, etter kjønn, alder og tidligere statsborgerskap. 2000

Tidligere statsborgerskap	I alt	Av dette kvinner		
		I alt	Under 18 år	18 år og over
I alt	9 517	4 938	1 797	3 141
Av dette				
Danmark	170	89	40	49
Finland	49	26	15	11
Island	29	11	5	6
Sverige	246	109	67	42
Jugoslavia	1 322	633	309	324
Polen	196	151	35	116
Sovjetunionen	42	23	4	19
Storbritannia	104	49	20	29
Russland	222	152	30	122
Tyrkia	523	267	87	180
Tyskland	74	36	18	18
Bosnia-Hercegovina	875	432	128	304
Etiopia	59	29	16	13
Marokko	131	65	12	53
Somalia	332	152	66	86
Sri Lanka	454	236	80	156
Filippinene	157	107	21	86
India	188	107	60	47
Irak	524	225	119	106
Iran	481	225	60	165
Kina	156	106	49	57
Sør-Korea	113	47	43	4
Pakistan	1 077	550	196	354
Thailand	142	98	28	70
Vietnam	738	424	95	329
USA	54	30	9	21
Chile	156	80	24	56
Colombia	72	28	17	11
Peru	49	23	5	18

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.22. Fruktbarhet¹ (SFT), etter alder² og landbakgrunn³. 1994-1995 og 1999-2000

Landbakgrunn	1994-1995	1999-2000
Hele befolkningen	1,87	1,84
Norge ⁴	1,83	1,8
Andre land i alt	2,57	2,37
Norden	2,15	1,85
Vest-Europa unntatt Tyrkia	1,88	1,9
Øst-Europa	2,29	1,94
Nord-Amerika og Oseania	1,77	1,92
Asia, Afrika, Amerika unntatt USA og Canada, Tyrkia	2,93	2,8
Vestlige land ⁵	2,02	1,87
Ikke-vestlige land	2,79	2,58

¹ Samlet fruktbarhetstall (SFT) er totalen av femårige aldersspesifikke fruktbarhetsrater 15-44 år, multiplisert med fem.² Alder ved utgangen av fødselsåret.³ Utenlandsk landbakgrunn gjelder førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn.⁴ For personer med Norge som landbakgrunn er bare alder tatt med i betraktningen og ikke alder ved innvandring.⁵ Nord-Amerika, Oseania og Vest-Europa, unntatt Tyrkia.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.23. Samlet fruktbarhetstall¹, etter landbakgrunn blant førstegenerasjonsinnvandrere uten norsk bakgrunn. 1997 og 1998 samlet

Landbakgrunn	Samlet fruktbarhetstall	Middelfolke- mengden av kvinner 15-44 år ²
Hele befolkningen	1,8	919 407
Norge	1,8	857 725
Utlandet i alt	2,4	61 682
Vestlige land	1,9	19 940
Ikke-vestlige land	2,7	41 742
Norden	1,8	12 218
Vest-Europa ellers unntatt Tyrkia	2,0	5 588
Øst-Europa	1,9	10 060
Nord-Amerika og Oseania	1,8	2 134
Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia	2,9	31 682
Nord-Afrika ³	4,1	1 158
Øst-Afrika	3,8	2 559
Sør- og Vest-Afrika ⁴	2,6	1 172
Øst-Asia ⁵	1,5	1 552
Sørøst-Asia	2,3	8 529
Sør-Asia ⁶	3,2	9 947
Vest-Asia ⁷	3,6	3 754
Sør- og Mellom-Amerika	2,0	3 011
Somalia	5,2	1 323
Irak	4,8	845
Marokko	3,8	934
Pakistan	3,6	4 018
Sri Lanka	3,6	2 278
Tyrkia	3,1	2 193
India	2,7	1 272
Jugoslavia	2,7	1 914
Thailand	2,4	1 775
Filippinene	2,3	2 666
Nederland	2,3	716
Vietnam	2,3	3 764
Frankrike	2,2	466
Chile	2,1	1 583
Danmark	2,0	3 488
Island	1,9	1 012
Iran	1,9	2 123
Russland	1,9	939
Storbritannia	1,8	1 603
USA	1,8	1 644
Norge	1,8	857 725
Sverige	1,8	5 970
Tyskland	1,8	1 570
Finland	1,7	1 545
Polen	1,7	2 282
Kina	1,6	969
Bosnia-Hercegovina	1,6	2 946

¹ Her er samlet fruktbarhetstall (SFT) summen av femårige aldersavhengige fruktbarhetsrater 15-44 år, multiplisert med fem.² Alder ved utgangen av hendelsesåret.³ Fra Marokko til Egypt.⁴ Resten av Afrika.⁵ Fra Kina/Taiwan og nordover.⁶ Fra Iran til Bangladesh.⁷ Inklusive Sentral-Asia.

Kilde: Lappegård, 2000.

Tabell 2.24. Barn født 1987-1989 og 1996-2000, etter foreldrenes fødeland¹

Foreldrenes fødeland	Antall barn							
	1987	1988	1989	1996	1997	1998	1999	2000
I alt	54 027	57 526	59 303	60 927	59 801	58 352	59 298	59 234
Begge foreldrene født i Norge	48 252	50 837	52 048	51 575	50 445	48 794	49 276	48 272
Begge foreldrene født i utlandet	1 704	2 063	2 342	3 549	3 635	3 774	4 207	4 605
Av dette født i								
Danmark	68	65	74	88	73	71	90	82
Sverige	45	53	56	94	111	127	202	183
Bosnia-Hercegovina	2	1	-	192	150	131	133	141
Bulgaria	-	-	2	2	2	9	2	6
Romania	1	1	4	3	5	4	8	6
Russland	-	-	-	7	11	18	16	22
Ukraina	-	-	-	4	3	3	3	3
Storbritannia	73	63	76	64	59	72	67	48
Jugoslavia	30	62	83	163	142	173	245	424
Kina	8	23	22	67	53	52	46	52
Iran	25	50	80	112	118	122	145	183
Irak	2	12	15	97	132	160	203	310
Pakistan	476	485	527	506	526	530	521	488
Tyrkia	2	146	170	243	250	253	272	254
Vietnam	153	193	204	329	318	276	278	354
Somalia	7	12	44	243	265	278	307	357
USA	59	51	48	44	46	46	38	31
En av foreldrene født i utlandet	4 071	4 626	4 913	5 803	5 721	5 784	5 815	6 357
Av dette født i								
Danmark	482	556	540	620	629	517	569	536
Sverige	629	734	713	1 024	1 046	1 083	1 038	1 128
Bosnia-Hercegovina	3	2	1	29	23	26	34	38
Bulgaria	15	17	29	28	15	24	19	28
Romania	4	5	5	30	32	40	28	31
Russland	-	-	-	50	56	51	86	129
Ukraina	-	-	-	12	5	6	9	16
Storbritannia	362	423	421	411	405	410	381	444
Jugoslavia	30	43	50	66	70	63	70	52
Kina	13	7	8	20	22	15	13	27
Iran	13	35	36	108	88	96	87	81
Irak	2	8	5	21	17	25	22	35
Pakistan	37	47	45	68	80	88	118	127
Tyrkia	40	53	73	76	75	86	111	114
Vietnam	37	34	47	58	51	64	68	67
Somalia	1	4	5	31	14	29	46	24
USA	534	571	570	647	531	539	531	517

¹ Mors fødeland, hvis hun er født i utlandet, ellers fars fødeland.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.25. Inngåtte ekteskap 2000¹. Kvinnens og mennens landbakgrunn

Landbakgrunn	I alt	Norsk kvinne med utenlandsk mann ²	Norsk mann med utenlandsk kvinne ³	Mannens og kvinnens landbakgrunn lik	Forskjellig landbakgrunn for utenlandsk mann og kvinne ³	Utenlandsk kvinne med mann med uoppgitt landbakgrunn ³	Utenlandsk mann med kvinne med uoppgitt landbakgrunn ²
I alt	26 763	2 457	3 550	19 590	673	167	326
Norge	18 342	.	.	18 342	.	.	.
Utlandet	8 421	2 457	3 550	1 248	673	167	326
Europa	4 485	1 614	1 936	460	359	48	68
Av dette							
Danmark	667	324	278	27	31	2	5
Sverige	871	351	376	59	68	10	7
Jugoslavia	245	60	18	123	16	6	22
Nederland	123	64	40	8	9	2	-
Polen	163	24	102	14	18	1	4
Storbritannia	412	218	156	11	23	-	4
Russland	418	8	366	8	36	-	-
Tyrkia	235	114	11	75	11	9	15
Tyskland	325	157	118	17	31	1	1
Bosnia-Hercegovina	97	7	14	64	8	2	2
Ukraina	43	1	39	1	2	-	-
Afrika	564	166	113	124	62	29	70
Av dette							
Marokko	150	49	19	38	10	12	22
Somalia	78	2	6	38	7	11	14
Asia	2 076	185	865	608	167	78	173
Av dette							
Sri Lanka	133	4	7	88	6	8	20
Filippinene	305	6	259	15	17	5	3
India	114	19	24	30	17	10	14
Irak	69	14	1	35	2	4	13
Iran	185	38	14	88	18	5	22
Pakistan	287	20	4	157	11	32	63
Sør-Korea	85	11	63	1	9	1	-
Thailand	388	5	350	5	27	1	-
Vietnam	203	2	24	148	9	6	14
Amerika	941	328	453	53	80	12	15
Av dette							
Canada	75	35	30	1	6	1	2
USA	426	199	190	9	26	2	-
Cuba	57	11	41	-	5	-	-
Brasil	76	9	56	1	9	1	-
Chile	102	20	27	33	8	5	9
Colombia	36	9	20	2	4	1	-
Oseania	51	27	18	3	3	-	-
Statsløs	4	1	1	-	2	-	-
Uoppgitt	300	136	164	-	-	-	-

¹ Minst én av partene er bosatt i Norge.² Etter mennens landbakgrunn i forspalten.³ Etter kvinnens landbakgrunn i forspalten.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.26. Vigsler¹, etter mannens og kvinnens landbakgrunn². 2000

Mannens landbakgrunn	I alt	Kvinnens landbakgrunn								
		Norge	Andre nordiske land	Andre europeiske land	Afrika	Asia	Nord- og Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Oseania	Uoppgitt
I alt	3 614	731	515	734	226	932	72	90	7	307
Norge	793	-	334	231	26	135	35	28	4	-
Andre nordiske land	475	293	113	27	2	24	7	4	-	5
Andre europeiske land	823	283	30	401	9	29	14	7	-	50
Afrika	281	35	8	14	147	6	-	1	1	69
Asia	938	62	12	24	10	656	2	1	-	171
Nord- og Mellom-Amerika	67	36	7	7	1	4	7	2	-	3
Sør-Amerika	81	18	-	4	1	2	5	42	-	9
Oseania	8	4	-	1	-	1	-	-	2	-
Uoppgitt	148	-	11	25	30	75	2	5	-	-

¹ Minst en av partene er bosatt i Norge, og minst en av partene med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland dersom utenlandsk.

Kilde: Befolkningsstatistikk, SSB.

Tabell 2.27. Skilsmisser¹, etter mannens og kvinnens landbakgrunn². 2000

Mannens landbakgrunn	I alt	Kvinnens landbakgrunn								
		Norge	Andre nordiske land	Andre europeiske land	Afrika	Asia	Nord- og Mellom-Amerika	Sør-Amerika	Oseania	Uoppgitt
I alt	1 945	613	205	362	140	419	83	67	4	52
Norge	571	-	116	207	29	133	54	29	3	-
Andre nordiske land	177	94	46	12	1	8	6	-	-	10
Andre europeiske land	419	261	18	107	2	9	5	-	-	17
Afrika	246	124	8	9	89	6	2	-	-	8
Asia	359	73	3	11	4	253	2	1	-	12
Nord- og Mellom-Amerika	71	43	2	5	1	4	12	3	-	1
Sør-Amerika	58	16	2	2	-	-	2	32	-	4
Oseania	4	2	-	1	-	-	-	-	1	-
Uoppgitt	40	-	10	8	14	6	-	2	-	-

¹ Minst en av partene er bosatt i Norge, og minst en av partene med to utenlandsfødte foreldre.

² Eget, mors eller fars fødeland dersom utenlandsk.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

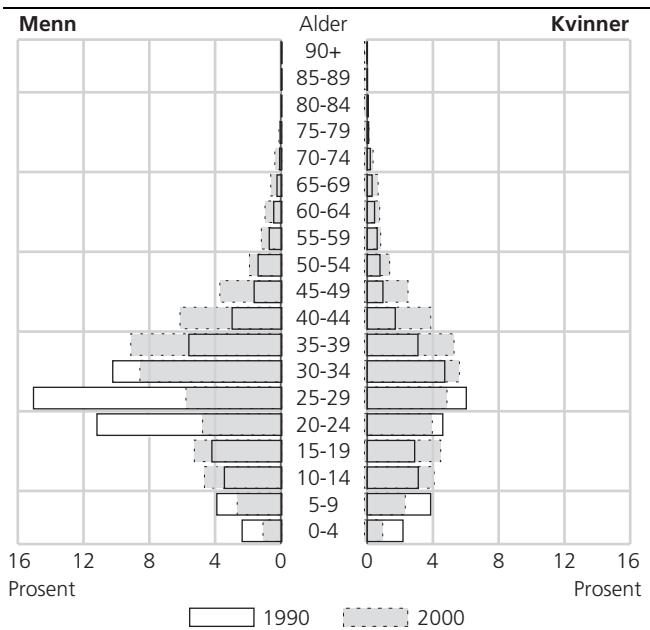
2.3. Kvinner med flyktningbakgrunn²⁷

- Per 1. januar 2000 var det 33 600 kvinner med flyktningbakgrunn i Norge, 23 prosent av alle kvinner med innvandrerbakgrunn og 1,5 prosent av alle kvinner i landet. I løpet av perioden 1990-1998 hadde de født om lag 13 000 barn.
- Flyktningbefolkningen har mer balansert kjønnsfordeling enn før, men per 1. januar 2000 var det fremdeles omtrent 10 000 flere menn enn kvinner.
- Aldersgruppen 20-49 år utgjorde 60 prosent av kvinnene og 64 prosent av alle med flyktningbakgrunn, mens bare henholdsvis 6 og 5 prosent var 60 år eller eldre. Blant de asiatiske kvinnene var 48 prosent under 30 år, blant de afrikanske 60 prosent.
- 11 400, en av tre, kvinner har kommet gjennom familiegjenforening, og 4 900 kom som overføringsflyktninger.

- 63 prosent av de kvinnelige flyktningene kom fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia, og 37 prosent kom fra Øst-Europa. For mannlige flyktninger var fordelingen 69 mot 31 prosent.
- Oslo var det fylket som hadde flest flyktningkvinner, med 8 600. De utgjorde 26 prosent av alle de kvinnelige flyktningene i landet, og 33 prosent av dem fra tredje verden. Over 60 prosent er bosatt i østlandsområdet.
- 70 prosent av kvinnene med flyktningbakgrunn hadde per 1. januar 2000 bodd i landet mindre enn ti år. For de østeuropeiske kvinnene var andelen nærmere 90 prosent, for de fra tredje verden var den ca. 60.
- Seks av ti kvinner med flyktningbakgrunn er utenlandske statsborgere, omtrent likt som for alle innvandrerkvinner. Både mengden utenlandske statsborgere og forskjellene mellom grupper av flyktningkvinner kan i stor grad forklares med om de har oppnådd botidskravet for skifte av statsborgerskap eller ei.

²⁷ Avsnittene om flyktninger bygger delvis på Østby (2001a og 2001b).

Figur 2.22. Flyktninger, etter alder og kjønn. 1990 og 2000. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Flyktning

Betegnelsen flyktning brukes her om bosatte personer (kvinner) som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familie medregnet). Opphold er innvilget som overføringsflyktning eller på politisk eller humanitært grunnlag. Barn som flyktninger har født etter ankomst til Norge er ikke medregnet.

33 600 er her som flyktninger

I alt 33 600 kvinner bodde i Norge som flyktninger per 1. januar 2000 (se tabell 2.28). Med dette utgjorde de 23 prosent av innvandrerkvinnene (som de ellers også telles blant), og de utgjorde 1,5 prosent av alle kvinner i landet.

Flest unge menn, men forskjellene avtar med tiden

Kjønnsmessig er det en ubalanse, idet 44 prosent av dem som er bosatt som flyktninger er kvinner, mens 56 prosent er menn. I antall er det nesten 10 000 flere mannlige enn kvinnelige flyktninger i Norge. Skjevheten skyldes flyktningstrømmer fra Asia og Afrika. I den grad mennene som har flyktet fra asiatiske eller afrikanske land venter på familiejenforening, kan det komme flere kvinner til Norge, slik at en kjønnsmessig balanse opprettes. Flyktningene fra Øst-Europa er i større grad familier, slik at tallet på menn og tallet på kvinner blir likere. Både fra Bosnia-Hercegovina og Kosovo var det bevisst uttak av hele familier.

Blant flyktningene som bodde i landet ett år tidligere (i 1999) var det også mange flere menn enn kvinner, og mange flere unge voksne enn barn og gamle. Av alle flyktninger (familietilknyttede inkludert) var nesten 30

prosent mellom 30 og 39 år, og to av tre i denne aldersgruppen var menn. I landet sett under ett var 16 prosent av befolkningen mellom 30 og 39 år på samme tid. Av et mannsoverskudd i Norge på 17 000 i dette aldersintervallet, skriver 5 000 seg fra flyktningene. Erfaringene fra analyser av både nasjonale og internasjonale flyttinger tilsier at flyttestrømmer som er sterkt preget av usikkerhet om utfallet ofte vil bestå av mange unge menn. Dette gjelder for eksempel når flytterne er pionerer, har liten kunnskap om livsgrunnlaget på det nye stedet eller har forlatt sitt tidligere bosted under dramatiske omstendigheter (Østby 2001a).

Skjevfordelingen var enda større i 1990. Det store flertallet (over 80 prosent) av dem som bodde her i 1990, var her fortsatt i 1999, og var selvfølgelig ni år eldre. Innvandringen av flyktninger gjennom 1990-tallet har hatt et økende innslag av kvinner, barn og eldre, og dermed har fordelingen på alder og kjønn blitt langt mer balansert. Dette kan indikere at en økende andel hadde kunnskaper om eller kontakter i Norge, eller at de på annen måte skaffet seg forhåndskunnskaper om den situasjonen de flyktet til. Familiejenforening blir selvfølgelig mer vanlig etter hvert som flere og flere flyktninger etablerer seg i Norge. Det er likevel fortsatt langt igjen til en fordeling på kjønn og alder som ligner på gjennomsnittsbefolkningen. For eksempel var 15,5 prosent av totalbefolkningen eldre enn 64 år i 1999, mens dette gjaldt bare 3 prosent av flyktningene (Østby 2001a).

Politiske og humanitære flyktninger den største flyktninggruppen

Flyktninger som har fått opphold på humanitært grunnlag, politiske flyktninger, spontanflyktninger og overføringsflyktninger utgjorde brorparten av de kvinnelige hovedpersonflyktningene, med henholdsvis 11 600 og 4 900. Også blant de mannlige flyktningene var de politiske flyktningene og de som fikk opphold på humanitært grunnlag hovedgruppen.²⁸

22 200 av de kvinnelige flyktningene var registrert som hovedpersonflyktninger, mens 11 400 var familietilknyttede. Det hevdes noen ganger at mottak av én flyktning fører til at svært mange etter hvert vil følge etter, men det synes altså ikke å ha skjedd i stort omfang til nå. Det samme omfanget er vist i Nederland (Sprangers 1999, Østby 2001a) og i England (Anderssen og Østby 2002).

²⁸ Personer som får politiske asyl (politiske flyktninger) og flyktninger som får opphold på humanitært grunnlag benevnes asylsøkere/asylanter inntil søknaden er avgjort. Deretter brukes betegnelsen flyktning (med eventuelle "tilleggsbeskrivelser").

Tabell 2.28. Kvinner med flyktningbakgrunn, etter innvandringsgrunn og verdensregion. 1. januar 2000

Landbakgrunn	I alt	Flyktninger			Hovedpersonflyktning		
		Hovedperso- nflyktning	Familietilknyttet til flyktning	Overførings- flyktning	Asyltilfelle	Annen flyktning	Flukt uspesifisert
I alt	33 627	22 204	11 423	4 910	11 633	2 720	2 941
Av dette							
Øst-Europa	12 348	9 297	3 051	197	5 352	2 720	1 028
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia	21 215	12 861	8 354	4 713	6 241	-	1 907

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Flyktningene er uten unntak fra ikke-vestlige land

Flyktningkvinnene kom nesten uten unntak fra ikke-vestlige land. Mens 37 prosent kom fra Øst-Europa, hadde 63 prosent bakgrunn fra land i Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika. Av enkeltland peker Bosnia-Hercegovina, Jugoslavia, Vietnam, Iran, Somalia, Irak, Chile og Sri Lanka seg ut, med om lag 2 000 eller (betydelig) flere kvinnelige flyktninger hver. I 1990 var halvparten av de nesten 34 000 flyktningene i landet, kommet gjennom i hvert fall fire tiår, fra tre land - Vietnam, Iran eller Chile.

70 prosent har bodd her i mindre enn ti år

Hovedvekten av flyktningkvinnene hadde en botid under ti år per 1. januar 2000.²⁹ Mens 10 500 hadde botid på null-fire år, hadde 12 900 bodd i Norge i femni år. Mens altså 70 prosent av flyktningkvinnene hadde kommet til Norge etter 1. januar 1990, var det bare 3 prosent av kvinnene som hadde bodd her mer enn 20 år. Også botidsperspektivet preges av at mange av de østeuropeiske flyktningene kom på 1990-tallet (bosniere i 1992-1993 og kosovoalbanere i 1999). Av de asiatiske flyktningkvinnene hadde 59 prosent bodd i Norge i under ti år, mens det samme gjaldt 82 prosent av de afrikanske og 88 prosent av de østeuropeiske kvinnene.

60 prosent bor på Østlandet

Mottak av flyktninger betyr mye for den regionale fordelingen av innvandrere. Særlig gjelder dette innvandrere fra land i Øst-Europa og tredje verden, siden halvparten av innvandrerne herfra har fått sitt første bosted bestemt i et samarbeid mellom UDI og bosettingskommunen.

Utlendingsdirektoratet behandler flyktningenes søknader om opphold, og etter positivt vedtak blir de bosatt i kommuner som har sagt seg villig til å ta imot dem. Bosetting av flyktninger utløser et integrerings-tilskudd fra sentralt hold i fem år etter utplasseringen. Det har vært en politikk å fordele flyktningene i flest mulig kommuner, blant annet som følge av en integreringstankegang og for å begrense ventetiden i statlige mottak. Etter å ha fått tildelt sin første bostedskommune i Norge, står flyktningene, som andre

²⁹ Se Østby (2001a) for en diskusjon rundt tildeling av fødselsnummer, registrering av første oppholdsdato og botidsberegning for flyktninger.

Tabell 2.29. De ti kommunene med høyest andel kvinner med flyktningbakgrunn. 1. januar 2000

Kommune	Andel kvinner med flyktningbakgrunn
0618 Hemsedal	7,05
0137 Våler	3,64
0301 Oslo	3,29
1001 Kristiansand	3,20
2002 Vardø	3,19
1017 Songdalen	3,18
0928 Birkenes	2,98
2015 Hasvik	2,98
0228 Rælingen	2,85
1922 Bardu	2,80

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

mennesker, fritt til å flytte rundt i landet. Undersøkelser viser at en del flyktninger er bofaste, men også at sentrale strøk tiltrekker seg en andel flyktninger gjennom sekundærflyttinger³⁰ (Østby 2001a, Lie 2002).

I overkant av 60 prosent av flyktningkvinnene var bosatt på Østlandet (tabell 2.32). Størst var andelen i Oslo (26 prosent eller 8 600 kvinner). I nesten 180 av 435 kommuner bodde det færre enn ti kvinner med flyktningbakgrunn. De folkerikeste kommunene er også de kommunene som flyktningkvinnene har bosatt seg i, Oslo følges av Bergen, Trondheim, Kristiansand og Stavanger (alle med over 1 000). Sett i forhold til totaltallet på kvinner i kommunen bodde det flest kvinner med flyktningbakgrunn i Hemsedal (7 prosent) og Våler i Østfold (nær 4 prosent), dernest i Oslo. Kristiansand, Vardø og Songdalen lå på omtrent samme nivå som Oslo per 1. januar 2000, med vel 3 prosent flyktninger av alle kvinner i kommunen.

12 prosent av de østeuropeiske flyktningkvinnene bodde i Oslo, mot 33 prosent av de fra tredje verden. De høyeste andelene med kvinner fra tredje verden i forhold til folketallet i kommunen hadde Vardø, Hasvik og Oslo.

Flyktningkvinnene bor i like stor grad som innvandrerkvinnene totalt i tettsteder, henholdsvis 94 prosent for kvinnene med flyktningbakgrunn, 90 prosent for førstegenerasjonskvinnene samlet og 97 prosent for alle de norskfødte med innvandrerbakgrunn. Blant alle

³⁰ Med sekundærflyttinger menes flyktninger som har flyttet ut av den kommunen de ble bosatt i da oppholdstillatelsen ble gitt, og nå er registrert som bosatte i en annen kommune.

kvinner i Norge er andelen 77 prosent. Nesten halvparten (47 prosent) av kvinnene med flyktningbakgrunn bor i de største tettstedene (over 100 000 innbyggere), mens 5 prosent bor i spredtbygde strøk. 7 prosent av dem bodde i tettsteder med mellom 200 og 2 000 innbyggere.

Flyktninger trekker mot sentrale kommuner

Mange av utkantkommunene med bosatte flyktninger i 1990 mistet en stor andel av sine flyktninger før 1995, mange flyttet til Oslo, men flere flyttet til andre kommuner i Norge, eller flyttet ut av landet. Det var relativt få av flyktningene som flyttet fra Oslo, og det var heller ikke mange som flyttet fra de andre storbyene, eller fra Finnmark. Dette antyder kanskje at storbyenes mangfold i muligheter, og Finnmarks gode arbeidsmarked for de som kom dit, begge er egnet til å få flyktningene til å bli boende. Det synes gjennomgående som at de kommunene som i utgangspunktet hadde mange flyktninger har den laveste utflyttingen.

Blant flyktningene som fortsatt var bosatt i Norge på slutten av 1990-tallet, hadde andelen i Oslo økt noe. I 1999 bodde halvparten av flyktningene i den samme kommunen som de bodde i i 1990. Selv om det var en øket konsentrasjon om Oslo, var det tross alt ikke flere enn 12 prosent av flyktningene som var flyttet til Oslo, flere var flyttet til andre kommuner og ut av landet. Særlig mot slutten av perioden var Oslos tilvekst for denne gruppen meget beskjeden. For å forstå veksten i Oslo synes det å være like viktig å være klar over at få flytter fra byen som at mange flytter til den. Fra de fire nordligste fylkene hadde fire av fem av flyktninger som bodde der i 1990 flyttet ut før 1999.

Ved inngangen til 1995 hadde landet 58 000 flyktninger, halvparten var kommet etter 1990. Relativt sett var tilveksten gjennom første halvdel av 1990-tallet størst i Oslo, Vestfold og i de fire nordligste fylkene. Det ser ut som om sekundærflyttingene mellom 1995 og 1999 var mindre omfattende enn tidligere. Det var lite flytting fra kommunene i Oslofjordområdet, mens det var stor gjennomtrekk særlig i Finnmark. Samtidig som få flyttet fra Oslo, var det også nedgang i innflyttingen hit. Nettotilveksten av flyktninger til Oslo blant flyktninger som bodde i landet i 1995 var 1 200 personer, eller 7,5 prosent av det antallet som i utgangspunktet bodde i Oslo.

Kvinner bor lengst i første bostedskommune og utvandrer sjeldnere

Om kvinner flytter på andre måter enn menn, blir et spørsmål når man ser på flyttestrømmer for flyktninger under ett. Som familier flytter de sammen og dermed likt. Der det er kvinneoverskudd, vil flere kvinner kunne flytte i absolutte tall, men ikke nødvendigvis i andel. Kvinner kan antas å ha de samme flyttegrunnene som menn, for eksempel jobbmuligheter og å trekkes mot "egen gruppe".

En analyse av flyktnings flyttinger og deres forhold til arbeidsmarkedet viser imidlertid at kvinner bor lenger i første bostedskommune, og de utvandrer sjeldnere enn menn (Østby 2001b). Forskjellene er ikke nødvendigvis store, men de er systematiske og bør tillegges vekt. Andelen menn bosatt i første bostedskommune er lavere enn tilsvarende tall for kvinner for alle flyktningkullene fra 1990 til 1999 (målt ved utgangen av 1999). Forskjellene de første årene etter ankomst tidlig på 1990-tallet er helt oppe i 15 prosent, og de blir lavere jo lenger utover på 1990-tallet man går. Kjønnssammensetningen av flyktningstrømmene har variert i samme periode, og det vil slå inn. Når det er stort mannsoverskudd, vil det være flere enslige menn, og de vil trolig ha stor mobilitet og en tendens til å oppsøke storbyene.

Forskjellen mellom menns og kvinners andeler i Oslo er helt neglisjerbar. Når det er færre blant mennene som slår seg til i første bostedskommune, henger det sammen med at mennene stort sett har mye større andeler som er utvandret. Særlig var forskjellene store for de første innvandringskohortene på 1990-tallet. De største forskjellene i utvandring oppstår de første par årene etter ankomst, og det er ikke grunn til å tro at ankomstkohortene fra slutten av 1990-tallet skal få like store forskjeller etter seks-ni år som kullene tidlig på 1990-tallet hadde.

Litteratur

Se Østby (2001a og 2001b) for mer informasjon om flyktninger, menn som kvinner, og deres flyttemønstre i Norge. Det henvises også til Østby (2001b) for tilknytninger til arbeidslivet og flytting i den forbindelse.

Flertallet er utenlandske statsborgere

I underkant av seks av ti kvinner med flyktningbakgrunn var fortsatt utenlandske statsborgere per 1. januar 2000, sammenlignet med godt over fem av ti blant alle med flyktningbakgrunn. Flyktningkvinnene skiller seg dermed ikke fra bildet for innvandrerkvinnene totalt på dette området. Blant østeuropeerne har de aller fleste utenlandsk pass, mens blant flyktningkvinnene med bakgrunn fra Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika var det en drøy halvdel som hadde søkt om og fått innvilget norsk statsborgerskap. Av de ungarske kvinnene var det under 1 prosent som hadde beholdt sitt opprinnelige statsborgerskap (2 av 261 kvinner). Den viktigste grunnen til disse forskjellene, både mellom kvinner og menn og mellom kvinner med ulik landbakgrunn, er henholdsvis kortere og lengre botid (om botidskravet på sju år er oppfylt).

Like mange født av flyktninger etter bosetting som kommet ved familiegjenforening

Barn født etter ankomst til Norge av flyktninger regnes ikke inn i flyktningbefolkningen (men de er med i innvandrerbefolkningen). De kvinnene som har kommet til Norge som flyktninger har i løpet av perioden 1990-

1998 født vel 13 000 barn etter ankomst til landet, slik at det samlede antall barn født av flyktninger trolig er på nivå med det antallet personer som er kommet gjennom familietilknytning. Det årlige antall fødte har vist en viss nedgang på slutten av 1990-tallet (Østby 2001a).

Datamateriale

Statistikken i dette kapitlet er hentet fra SSBs befolkningsstatistikksystem. Statistikk over befolkningen bygger i hovedsak på Det sentrale folkeregister.

Tabell 2.30. Ulike avgrensninger av kvinnelige flyktninger¹, etter landbakgrunn. 1. januar 2000

Landbakgrunn	Flyktninger			Hovedpersonflyktning				
	I alt	Hovedpersonflyktning	Familietilknyttet til flyktning ²	Overføringsflyktning ³	Asyltilfelle	Annen flyktning ⁴	Fluktuspesifisert	
Flyktninger i alt	77 084	58 879	18 205	12 721	33 967	5 401	6 790	
Menn med flyktningbakgrunn i alt	43 457	36 675	6 782	7 811	22 334	2 681	3 849	
Kvinner med flyktningbakgrunn i alt	33 627	22 204	11 423	4 910	11 633	2 720	2 941	
Norden	3	1	2	-	1	-	-	
Vest-Europa unntatt Tyrkia	51	35	16	-	29	-	6	
Øst-Europa	12 348	9 297	3 051	197	5 352	2 720	1 028	
Nord-Amerika, Oseania	10	10	-	-	10	-	-	
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia	21 215	12 861	8 354	4 713	6 241	-	1 907	
			Antall kvinner					
I alt	33 627	22 204	11 423	4 910	11 633	2 720	2 941	
Av dette								
Bosnia-Hercegovina	5 749	3 671	2 078	44	2 073	1 504	50	
Jugoslavia	4 891	4 214	677	10	2 448	1 209	547	
Vietnam	4 839	2 630	2 209	1 716	35	-	879	
Iran	3 256	2 591	665	1 315	1 187	-	89	
Somalia	2 649	1 723	926	67	1 495	-	161	
Irak	2 375	1 617	758	971	475	-	171	
Chile	2 076	1 392	684	68	1 013	-	311	
Sri Lanka	1 916	616	1 300	2	538	-	76	
Tyrkia	654	99	555	10	78	-	11	
Etiopia	613	453	160	52	359	-	42	
Polen	504	389	115	121	250	-	18	
Kroatia	476	441	35	8	379	3	51	
Pakistan	319	140	179	4	121	-	15	
Afghanistan	273	192	81	124	43	-	25	
Ungarn	261	238	23	1	12	-	225	
Libanon	260	181	79	6	163	-	12	
Syria	174	89	85	18	68	-	3	
Eritrea	170	113	57	3	94	-	16	
Ghana	125	21	104	-	20	-	1	
India	112	35	77	6	23	-	6	
			Andel kvinner av alle flyktninger. Prosent					
I alt	43,6	37,7	62,7	38,6	34,2	50,4	43,3	
Av dette								
Bosnia-Hercegovina	50,6	44,9	65,4	50,6	41,9	49,7	47,2	
Jugoslavia	45,0	43,6	57,0	47,6	40,0	51,3	46,8	
Vietnam	46,4	38,6	61,4	36,5	42,7	-	43,2	
Iran	39,4	35,9	64,1	38,1	33,3	-	42,0	
Somalia	43,4	40,4	50,5	45,6	39,3	-	50,5	
Irak	36,4	30,2	64,6	37,6	19,9	-	44,2	
Chile	45,2	40,0	61,6	48,9	38,6	-	43,4	
Sri Lanka	37,8	18,7	73,3	15,4	17,6	-	35,8	
Tyrkia	40,0	13,7	60,9	52,6	11,8	-	25,6	
Etiopia	39,6	35,9	56,1	37,7	34,5	-	50,0	
Polen	52,0	47,6	75,7	45,8	48,3	-	50,0	
Kroatia	45,7	44,8	62,5	33,3	45,4	42,9	42,9	
Pakistan	37,7	24,2	66,8	28,6	23,0	-	40,5	
Afghanistan	44,2	38,6	67,5	46,6	23,6	-	51,0	
Ungarn	36,6	34,5	95,8	33,3	37,5	-	34,4	
Libanon	34,6	29,5	57,2	50,0	27,9	-	70,6	
Syria	40,9	32,7	55,6	48,6	30,8	-	21,4	
Eritrea	47,8	42,0	65,5	42,9	39,8	-	61,5	
Ghana	42,4	13,3	75,9	-	12,8	-	50,0	
India	40,4	20,2	74,0	50,0	15,6	-	42,9	

¹ Betegnelsen "flyktning" brukes her om personer bosatt i Norge, som en gang har kommet til Norge av fluktgrunner (familie medregnet), uten hensyn til om personen har fått flyktningstatus (etter Genèvekonvensjonen). Barn som flyktningene har fått etter at de kom til Norge er ikke regnet med.

² Oppholds- eller arbeidstillatelse som blir innvilget til nære familiemedlemmer av utenlandske statsborgere med lovlig opphold i Norge. Det gjelder også familiemedlemmer til norsk statsborger. Gjelder i hovedsak ektefelle og barn under 18 år.

³ Flyktninger som får komme til Norge etter et organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger. Stortinget fastsetter årlig en kvote for hvor mange overføringsflyktninger som kan tas imot i Norge.

⁴ Betegnelsen "Annen flyktning" inneholder krigsflyktninger og tidligere Jugoslaviainternerte med familier.

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.31. Kvinner med flyktningbakgrunn, fordelt på fylke. 1. januar 2000

I alt	33 627
Østfold	1 922
Akershus	3 412
Oslo	8 626
Hedmark	1 160
Oppland	1 084
Buskerud	1 823
Vestfold	1 354
Telemark	1 267
Aust-Agder	698
Vest-Agder	1 864
Rogaland	2 680
Hordaland	2 572
Sogn og Fjordane	483
Møre og Romsdal	891
Sør-Trøndelag	1 696
Nord-Trøndelag	400
Nordland	838
Troms	530
Finnmark	327

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.32. Kvinner med flyktningbakgrunn, fordelt på kommune. Sortert etter antall kvinner med flyktningbakgrunn. 1. januar 2000

	Flyktningkvinner i alt	Andel flyktningkvinner av alle kvinner. Prosent
I alt	33 627	1,5
Av dette		
0301 Oslo	8 626	3,3
1201 Bergen	1 854	1,6
1601 Trondheim	1 312	1,7
1001 Kristiansand	1 186	3,2
1103 Stavanger	1 154	2,1
0219 Bærum	860	1,6
0602 Drammen	693	2,4
0806 Skien	543	2,1
0106 Fredrikstad	494	1,4
1102 Sandnes	482	1,8
0231 Skedsmo	405	2,1
0220 Asker	384	1,5
1106 Haugesund	339	2,2
0906 Arendal	336	1,7
0709 Larvik	334	1,6
0805 Porsgrunn	330	2,0
0105 Sarpsborg	311	1,3
0502 Gjøvik	307	2,2
0104 Moss	280	2,1
0706 Sandefjord	272	1,3
0230 Lørenskog	257	1,7
0101 Halden	246	1,8
0402 Kongsvinger	227	2,5
0626 Lier	214	2,0
0228 Rælingen	210	2,8
0501 Lillehammer	207	1,6
0213 Ski	204	1,6
1149 Karmøy	196	1,1
0701 Borre	187	1,5
0403 Hamar	177	1,3
0704 Tønsberg	168	0,9
0625 Nedre Eiker	166	1,6
0605 Ringerike	165	1,2
1902 Tromsø	161	0,5
1804 Bodø	159	0,8
0604 Kongsberg	149	1,3
1504 Ålesund	149	0,8
0124 Askim	148	2,2
0233 Nittedal	144	1,5
0235 Ullensaker	139	1,4

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.33. Kvinner med flyktningbakgrunn, etter landbakgrunn og alder. 1. januar 2000

Landbakgrunn	I alt	Alder								
		0-5 år	6-15 år	16-19 år	20-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år	67 år og over
I alt	33 627	1 085	5 546	2 749	6 865	8 430	5 018	1 889	949	1 096
Norden	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-
Vest-Europa unntatt Tyrkia	51	1	6	4	11	10	7	8	-	4
Øst-Europa	12 348	552	2 330	885	2 059	2 548	1 913	830	582	649
Nord-Amerika, Oseania	10	-	2	-	-	4	4	-	-	-
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia	21 215	532	3 206	1 860	4 795	5 867	3 094	1 051	367	443
I alt	33 627	1 085	5 546	2 749	6 865	8 430	5 018	1 889	949	1 096
Av dette										
Bosnia-Hercegovina	5 749	49	953	406	892	1 034	1 033	517	398	467
Jugoslavia	4 891	458	1 205	388	942	1 162	468	138	69	61
Vietnam	4 839	2	320	371	1 355	1 234	842	355	168	192
Iran	3 256	76	602	353	505	905	543	166	46	60
Somalia	2 649	144	565	250	726	701	161	59	23	20
Irak	2 375	205	642	173	514	487	197	87	24	46
Chile	2 076	-	207	190	351	538	505	187	47	51
Sri Lanka	1 916	9	223	138	394	744	295	71	19	23
Tyrkia	654	6	104	79	159	172	107	19	2	6
Etiopia	613	4	72	58	175	225	61	13	5	-
Polen	504	-	23	42	74	112	189	49	6	9
Kroatia	476	40	105	24	92	132	56	15	7	5
Pakistan	319	7	34	33	77	96	53	13	2	4
Afghanistan	273	12	56	22	65	67	26	16	7	2
Ungarn	261	-	3	-	1	4	45	43	85	80
Libanon	260	2	64	16	44	100	19	5	3	7
Syria	174	3	33	17	42	48	24	3	-	4
Eritrea	170	1	2	25	51	65	20	3	1	2
Ghana	125	-	17	15	27	50	15	1	-	-
India	112	-	6	6	19	36	26	10	4	5

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 2.34. Kvinner med flyktningbakgrunn, etter landbakgrunn, statsborgerskap og botid. 1. januar 2000

Landbakgrunn	Flyktninger i alt	Norske statsborgere	Utenlandske statsborgere	Botid				
				0-4 år	5-9 år	10-19 år	20-29 år	30 år og over
I alt	33 627	14 135	19 492	10 482	12 890	9 234	733	288
Norden	3	1	2	-	1	2	-	-
Vest-Europa unntatt Tyrkia	51	17	34	2	25	16	2	6
Øst-Europa	12 348	2 188	10 160	5 005	5 837	1 152	72	282
Nord-Amerika, Oseania	10	2	8	-	5	3	2	-
Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika, Tyrkia	21 215	11 927	9 288	5 475	7 022	8 061	657	-
I alt	33 627	19 492	14 135	12 890	10 482	9 234	733	288
Av dette								
Bosnia-Hercegovina	5 749	5 711	38	4 023	1 723	3	-	-
Jugoslavia	4 891	3 762	1 129	1 574	2 772	541	3	1
Vietnam	4 839	854	3 985	1 691	193	2 570	385	-
Iran	3 256	1 270	1 986	930	866	1 458	2	-
Somalia	2 649	1 868	781	902	1 463	284	-	-
Irak	2 375	1 892	483	593	1 628	154	-	-
Chile	2 076	786	1 290	267	13	1 581	215	-
Sri Lanka	1 916	912	1 004	923	310	681	2	-
Tyrkia	654	169	485	363	44	247	-	-
Etiopia	613	181	432	251	120	238	4	-
Polen	504	74	430	46	6	448	3	1
Kroatia	476	470	6	42	428	5	1	-
Pakistan	319	155	164	150	34	130	5	-
Afghanistan	273	165	108	86	128	59	-	-
Ungarn	261	2	259	3	-	19	9	230
Libanon	260	75	185	146	34	80	-	-
Syria	174	59	115	90	52	32	-	-
Eritrea	170	53	117	48	43	74	5	-
Ghana	125	27	98	62	11	52	-	-
India	112	46	66	49	4	48	11	-

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

3. Utdanning*

Er kvinner i innvandrerbefolkningen mer eller mindre, eller like, tilstedeværende i utdanningssystemet som andre grupper kvinner i Norge? Dette kapitlet inneholder statistikk som belyser innvandrerjenters og -kvinner skolegang spesielt, men også alle kvinner i Norge sin befatning med utdanningssystemet generelt.

Kapitlets oppbygning

Utdanningsområdet er et stort felt som favner alle aldersgrupper. Kapitlet blir innledet med litt statistikk om barnehager, elever og grunnskoler. Dette er statistikk utarbeidet på grunnlag av summariske oppgaver om den enkelte barnehage/skole og skiller ikke på kjønn. I denne sammenhengen er barnehage og grunnskole tatt med for å gi et bilde av situasjonen for innvandrerkvinnenes barn. Videre omhandler kapitlet statistikk over elever og lærlinger i videregående opplæring og studenter i høyere utdanning. Statistikken utarbeides på grunnlag av oppgaver om den enkelte elev/lærling/student, og her sammenlignes kvinner med innvandrerbakgrunn med menn med samme bakgrunn, og med kvinner i befolkningen totalt. Til dels er statistikkgrunnlaget koblet sammen med individstatistikk fra befolkningsstatistikk. I tillegg refereres det til undersøkelser utført utenfor SSB.

- Ved utgangen av 2000 var det nær 5 prosent minoritetspråklige i barnehagene. Omtrent halvparten av disse hadde morsmålstrening.
- I skolefritidsordningen (SFO) utgjorde de minoritetspråklige elevene i 2000 om lag 5 prosent av elevene i SFO på landsbasis, mens de utgjorde nær 7 prosent av alle grunnskoleelever.
- Opplysninger om grunnskolekullet våren 2000 viste at 89 prosent av innvandrerjentene fortsatte i annen utdanning samme høst, mens tilsvarende andel for gutter med samme bakgrunn var over 91 prosent. Dette var også lavere enn for alle jenter i befolkningen (over 96 prosent).
- Innvandrerbefolkningens deltakelse i videregående opplæring har økt de siste årene. Økningen var

størst blant førstegenerasjonsinnvandrere og særlig blant jenter med denne bakgrunnen. Fra 1994 til 2000 gikk elevandelen for jenter født i et annet land opp fra 57 til 69 prosent. Andelen blant gutter i samme alder har ikke endret seg noe særlig. Fortsatt er imidlertid innvandrerbefolkningens deltakelse i videregående opplæring lavere enn for befolkningen totalt.

- Jenter født i Norge med utenlandsfødte foreldre tar i større grad videregående opplæring enn jenter som er førstegenerasjonsinnvandrere. I 2000 deltok 87,5 prosent av jenter (16-18 år) født i Norge av to utenlandsfødte foreldre i videregående opplæring, mot 69 prosent av førstegenerasjonsinnvandrerne. Tilsvarende andel for alle jenter var nærmere 90 prosent.
- Innvandrerjenter velger tradisjonelle studieretninger på videregående opplæringsnivå. De fleste velger studieretning for helse- og sosialfag og formgivningsfag.
- Av kvinner med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring våren 2000, var nær 25 prosent i utdanning ved universitet og høyskoler samme høst, mot 22 prosent for alle kvinner samme år.
- Utdanning på universitets- og høyskolenivå var også mer utbredt blant norskfødte med to utenlandsfødte foreldre enn blant førstegenerasjonsinnvandrere. Blant personer i alderen 19-24 år var nærmere 21 prosent blant norskfødte med to utenlandsfødte foreldre i høyere utdanning, mot nær 13 prosent blant førstegenerasjonsinnvandrerne.
- Også på universitets- og høyskolenivå har andelen blant innvandrerkvinnene økt de siste årene i forhold til menn med samme bakgrunn.
- Det har vært en svak nedgang i studentandelen blant norskfødte med to utenlandsfødte foreldre 19-24 år fra 1994 til 2000. Denne nedgangen kan ha sammenheng med at det er blitt lettere for nye grupper å etablere seg på arbeidsmarkedet, men kan også henge sammen med endringer i aldersstrukturen.
- Nær 40 prosent av kvinnene med innvandrerbakgrunn, mot 52 prosent av alle kvinner, hadde i 2000 utdanning på videregående-skole-nivå som høyeste fullførte utdanning. Om lag 24 prosent hadde utdanning på universitets- eller høyskolenivå som

* Dette kapitlet er skrevet av Gunnlaug Daugstad. I tillegg er Lie (2002) og *Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktuell statistikk* (2000) utnyttet.

høyeste fullførte utdanning, mens i overkant av 21 prosent av alle kvinner hadde tilsvarende utdanning.

- Innvandrerkvinner valgte i mindre grad lærerutdanninger og utdanninger innen pedagogikk, men i større grad naturvitenskapelige og tekniske fag enn alle kvinner. Ellers skiller ikke innvandrerkvinner valg av utdanning seg særskilt fra andre kvinners valg av fagfelt.

3.1. Innvandrerbarn i barnehage og grunnskole

Ved utgangen av 2000 hadde ca. 9 000 barn fra språklige og kulturelle minoriteter plass i barnehage, av til sammen rundt 190 000 barn i barnehager. Dette utgjorde 4,7 prosent av alle barn i barnehage. Tallet på minoritetsspråklige barn i barnehager har holdt seg relativt stabilt de siste årene. Dette til tross for at antallet barn i alderen 1-5 år, med to utenlandsfødte foreldre, har økt med 3 500 i tilsvarende periode.

Blant de minoritetsspråklige barna som gikk i barnehage 2000/2001 hadde under halvparten morsmålstrening. Andelen og antallet som får morsmålstrening hadde sunket fra 52,4 prosent i 1997 til 43,7 prosent i 2000.

Av vel 590 000 elever i grunnskolen i skoleåret 2000/01, var det registrert vel 40 000 elever som hadde andre morsmål enn norsk og samisk. Dette utgjorde om lag 7 prosent av den totale elevmassen. Den største andelen minoritetsspråklige elever finnes i Oslo. Her utgjorde denne elevgruppen 31 prosent av det totale antall elever i 2000. I skoleåret 2000/01 var det 17 100, eller 2,9 prosent, av elevene som fikk morsmåls- eller tospråkligfagopplæring, og det var 5 000 flere enn skoleåret før. Et godt fundament i morsmålet anses for å være viktig for tilegning av annet språk, og senere også deltakelse i videregående opplæring og høyere utdanning (jf. Øzerk i Sand 1997). "Når man differensierer minoritetselever på grunnlag av norskspråklig barnehagebakgrunn og bakgrunn fra ulike opplæringsmodeller, viser resultatene at norskspråklig barnehagebakgrunn, tospråklig skolestart og tospråklig opplæring i teoretiske fag i elevens første 3-4 år kan gi positive resultater i form av tilfredstillende skolefaglig utvikling som også innebærer kognitiv akademisk språkbeholdelse på norsk" (Øzerk:177 i Sand 1997).

Endelige tall per 1. september 2000 viser at 121 400 barn var i skolefritidsordning (SFO). SFO dekker primært 1.-4. klassetrinn. Om lag 5 600 av disse var barn fra språklige minoriteter, det vil si en andel på 4,6 prosent. Altså er det andelsmessig færre minoritetsspråklige barn i SFO enn i grunnskolen totalt. Oslo hadde størst andel barn i SFO med 15 prosent, mens fylkene fra Nord-Trøndelag og nordover hadde færrest, med knapt 2 prosent hver seg. SFO er kanskje et tilbud som i størst grad blir benyttet av familier der ingen av foreldrene er hjemmeværende. I tillegg må man betale for å benytte seg av tilbudet.

Språklig minoritet i barnehagen.

Minoritetsspråklige barn er alle barn som snakket et annet språk enn norsk, svensk, dansk og engelsk som morsmål. Godkjente barnehager kan søke om tilskudd til tospråklig assistanse. Barn med svensk, dansk og engelsk som morsmål fyller ikke vilkårene for å få tilskudd. Barnehager som har samiske barn, kan søke om tospråklig assistanse dersom de ikke får særskilt tilskudd som samisk barnehage.

Språklig minoritet i grunnskolen. Personer som har andre morsmål (førstespråk) enn norsk og samisk. Definisjonen omfatter også skandinaver og andre vest-europeere. Med morsmål mener man her språk som brukes i dagligtale i hjemmet til personen. Elever som har andre morsmål har de samme rettighetene til tilpasset opplæring som andre elever innenfor opplæringen i grunnskolen.

Morsmålsopplæring. Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet til elever fra språklige minoriteter. Opplæringsloven gir i § 2-8 hjemmel til å gi forskrifter om plikt for kommunene til å gi særskilt opplæring i morsmål for elever fra språklige minoriteter, jf. kapittel 24 i forskrift til opplæringsloven. Voksne fra språklige minoriteter som tar opplæring på grunnskolen sitt område, er ikke med i ordningen med morsmålsopplæring.

Litteratur

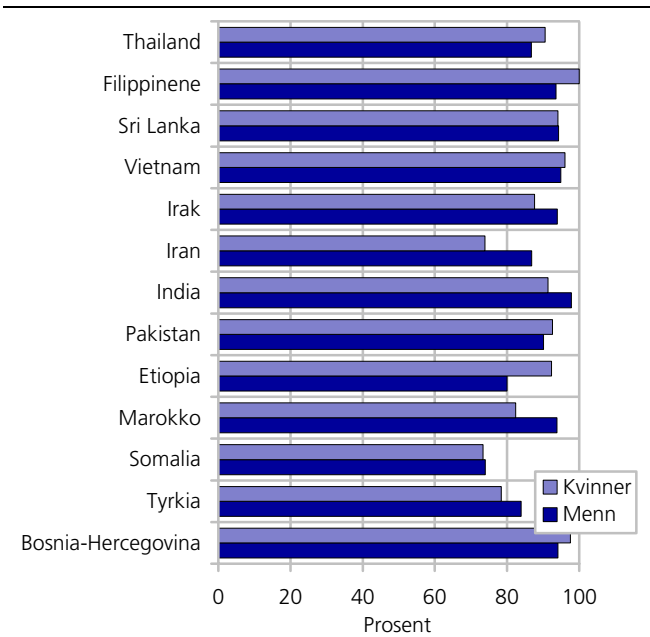
For utfyllende materiale om minoritetsspråklige barn og unge henvises det til *Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktuell statistikk* (2000a) og til serien *Aktuell utdanningsstatistikk* fra SSB.

3.2. Fra grunnskole til videregående opplæring

Overgang fra grunnskolen til videregående opplæring for minst ni av ti

Opplysninger om grunnskolekullet våren 2000 viser at 96 prosent av alle elever fortsatte i annen utdanning samme høst, mens tilsvarende andel for elever med innvandringsbakgrunn var 90 prosent. Det var størst andel blant dem med innvandrerbakgrunn fra Vietnam (95,4 prosent), India (94,5 prosent), Sri Lanka (94,1 prosent) og Pakistan (91,3 prosent) som gikk direkte over til videregående opplæring. En mulig årsak til dette kan være at det i disse gruppene er flest ungdom som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og at overgangen er høyere for denne gruppen enn for førstegenerasjonsinnvandrerne. Andelen blant dem med bakgrunn fra Tyrkia er derimot noe lavere (80,9 prosent). Også i denne gruppen antas det å være en større andel som er født i Norge. Til sammenligning er andelen blant de med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina også oppe på nivå med befolkningen totalt (95,6 prosent), og i denne gruppen er det trolig flest førstegenerasjonsinnvandrere.

Figur 3.1. Andel elever med innvandrerbakgrunn som avsluttet grunnskolen våren 2000 og som var i annen utdanning samme høst, etter kjønn og landbakgrunn

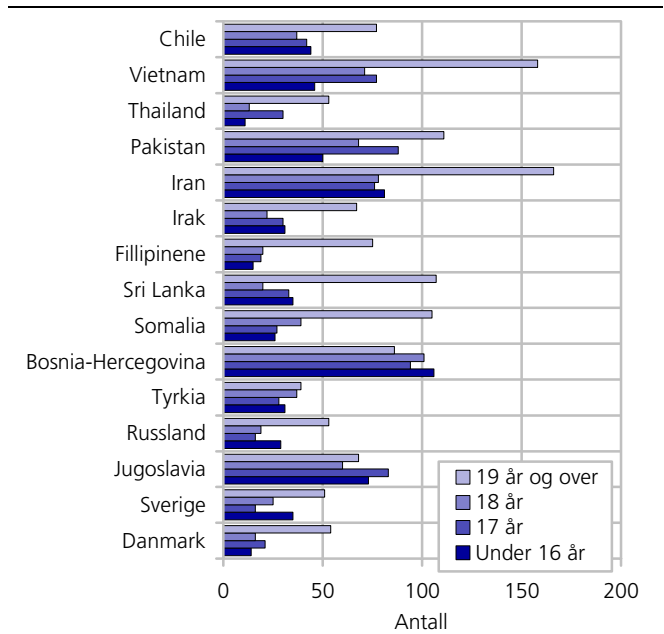

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

For alle jenter var andelen som var i annen utdanning samme år som de fullførte grunnskolen på 96,4 prosent, som var litt i overkant av andelen for gutter i 2000 (jf. tabell 3.1). Overgangen var om lag 2 prosentpoeng lavere for innvandrerjenter (89 prosent) enn gutter med samme bakgrunn (91,4 prosent). Andelen som gikk direkte over til annen utdanning i 2000 var høyest for jentene med bakgrunn fra asiatiske land (91,5 prosent) og lavest blant de med bakgrunn fra afrikanske land (83,8 prosent). Andelen for gutter med samme bakgrunn ligger litt høyere.

Blant de med innvandrerbakgrunn fra Bosnia-Hercegovina og Filippinene lå andelen høyest for jentene med henholdsvis 97,2 og 100 prosent (jf. figur 3.1). I disse gruppene er det flest førstegenerasjonsinnvandrere. Også for jenter med bakgrunn fra Pakistan (92,6 prosent) og Vietnam (96 prosent) lå andelen høyere enn for gutter. I disse gruppene er det også flere norskfødte med to utenlandsfødte foreldre. Innvandrerkvinner (og -menns) deltakelse i videregående opplæring må ses i sammenheng med det tidspunktet de ankom landet og hvilken utdanningsbakgrunn de hadde ved ankomst. Hvor lenge den enkelte har fått tilbud om norsk skole er avgjørende for om de starter i videregående opplæring og høyere utdanning (jf. Øzerk i Sand 1997). Sammenlignet med andre grupper med landbakgrunn der det antas å være flere som er født i Norge, ser vi at det er flere gutter enn jenter som fortsetter direkte fra grunnskole til annen utdanning. Blant de med bakgrunn fra Iran er det 12,9 prosentpoeng forskjell mellom gutter og jenter til guttenes fordel, blant de med bakgrunn fra India og Irak 6,3 og Tyrkia 5,5 prosentpoeng.

Figur 3.2. Antall jenter med førstegenerasjons innvandrerbakgrunn i videregående opplæring, etter alder og landbakgrunn, 2000

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Flest førstegenerasjonsinnvandrere i videregående opplæring ...

Om lag 11 400 av elevene og lærlingene i videregående opplæring per 1. oktober 2000 tilhørte innvandrerbefolkningen (jf. tabell 3.2). Det var om lag like mange jenter som gutter. Dette utgjorde 6 prosent av alle elever og lærlinger i videregående opplæring dette skoleåret. Nær 79 prosent (9 000 personer) hadde selv kommet til landet, mens resten var født i Norge av to utenlandsfødte foreldre. Også her er kjønnsfordelingen jevn. At fordelingen er som den er mellom førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av utenlandsfødte foreldre, henger sammen med aldersstrukturen i innvandrerbefolkningen. Flestparten av personene som er født i Norge av utenlandsfødte foreldre er ikke så gamle at de er klar for videregående opplæring, og førstegenerasjonsinnvandrerne kom til Norge i høyere alder og påvirker dermed størrelsen på eldre årskull.

... og mange av førstegenerasjonsinnvandrerne i videregående opplæring er voksne

De fleste førstegenerasjonsinnvandrerne i videregående opplæring var 19 år og over (40 prosent).

På dette området skilte de seg fra elevene og lærlingene født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (19 prosent) og befolkningen totalt (26 prosent), som stort sett var under 19 år. For jentene finner vi den samme fordelingen, 41 prosent blant førstegenerasjonsinnvandrerne er 19 år eller eldre, mens 18 prosent av jentene født i Norge av utenlandsfødte foreldre var like gamle. Dette har som sagt en sammenheng med at det er få som er født i Norge av utenlandsfødte foreldre som har nådd denne alderen.

Blant jentene var andelen 19 år og eldre blant første-generasjonsinnvandrerne om lag 50 prosent hos de med landbakgrunn fra Somalia, Sri Lanka og Filippinene (jf. figur 3.2). Blant de med vietnamesisk landbakgrunn er andelen blant jenter i alderen over 19 år på nærmere 45 prosent. Blant pakistanske jenter er andelen voksne elever på 35 prosent.

Flest med innvandrerbakgrunn fra Asia

De fleste førstegenerasjonsinnvandrerne i videregående opplæring kom fra Asia (47 prosent) og Europa (26 prosent). Flest hadde landbakgrunn fra Iran (9 prosent), Bosnia-Hercegovina (8,8 prosent), Vietnam (7,9 prosent) og Pakistan (6,8 prosent). Elever og lærlinger født i Norge av to utenlandsfødte foreldre hadde også i stor grad bakgrunn fra Asia og Europa. Her har den største andelen pakistansk bakgrunn (37 prosent). Deretter var det flest med vietnamesisk (11 prosent), tyrkisk (8 prosent) og indisk bakgrunn (7 prosent). At det var disse gruppene som er mest representert, har sammenheng med at det er flest personer som er født i Norge av to foreldre med slik landbakgrunn. Det er ikke nevneverdige kjønnsforskjeller her.

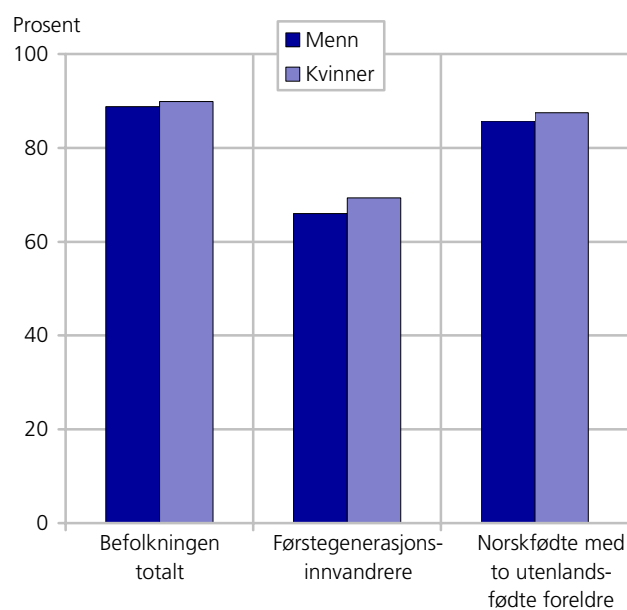
Stadig flere med innvandrerbakgrunn i videregående opplæring

Skoleåret 2000/01 tilhørte om lag 7 200 av elevene i videregående opplæring innvandrerbefolkningen (alder til og med 18 år). Dette utgjorde 5 prosent av den samlede elevmassen i denne aldersgruppen. Dette er en økning på 2 prosent siden 1998.

Fra 1994 til 2000 økte andelen 16-18-åring som deltar i videregående opplæring både for hele befolkningen, førstegenerasjonsinnvandrere og norskfødte med to utenlandsfødte foreldre (jf. tabell 3.4). Den største økningen fant sted blant førstegenerasjonsinnvandrere, hvor elevandelen gikk opp fra 60 prosent i 1994 til om lag 68 prosent i 2000. Aldersstrukturen har ikke endret seg stort på disse årene, slik at andre forklaringer på økningen enn dette må søkes. Én mulig årsak er innføringen av Reform 94, der retten til skoleplass eller lærlingplass kan ha åpnet innfallsporten til videregående opplæring ytterligere. En annen forklaring kan være at nye innvandrergrupper som kom til landet selv, for eksempel fra Bosnia-Hercegovina, viser seg å ha høyere representasjon i videregående opplæring enn andre.

Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre deltar litt mindre i videregående opplæring enn befolkningen som helhet, men de har høyere deltakelse enn førstegenerasjonsinnvandrere. I 2000 deltok om lag 87 prosent av norskfødte med to utenlandsfødte foreldre i alderen 16-18 år i videregående opplæring, for førstegenerasjonsinnvandrerne var tallet 68 prosent. Tilsvarende andel for befolkningen totalt var 89 prosent.

Figur 3.3. Andel 16-18-åring i videregående opplæring i prosent av årskull. 1. oktober 2000

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

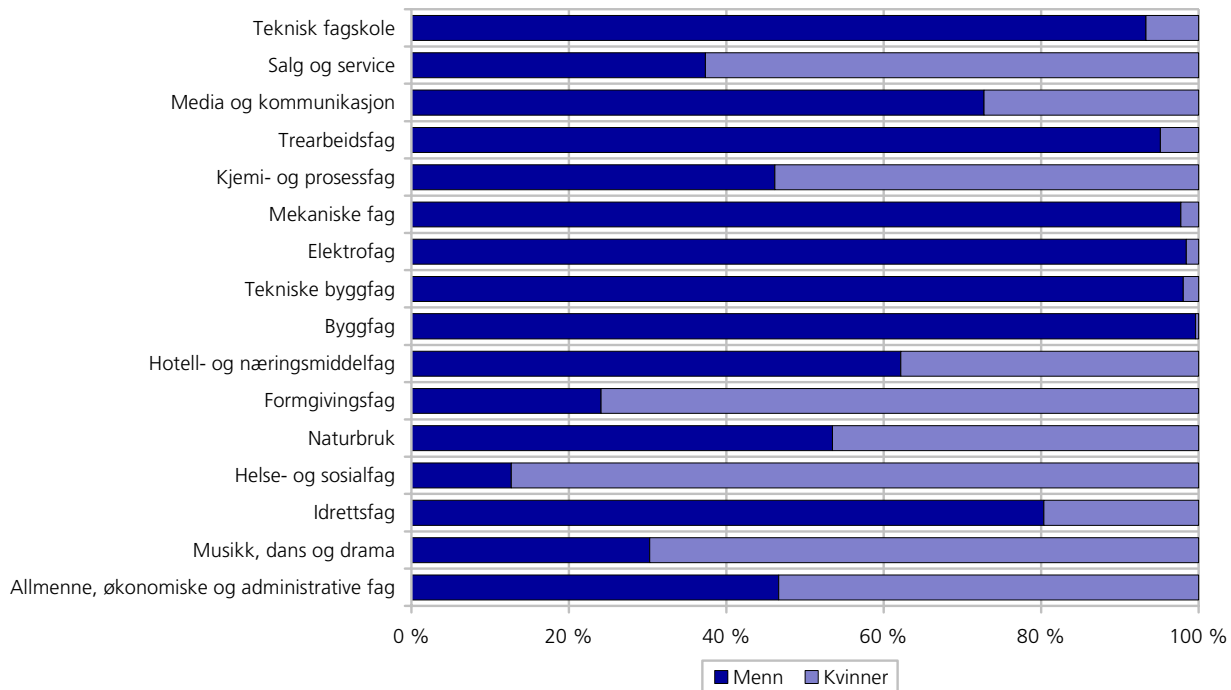
Norskfødte med to utenlandsfødte foreldres deltakelse i videregående opplæring fra 1994 til 1997 var nokså lik for jenter og gutter (jf. figur 3.3). Siden 1997 har utviklingen gått i retning av at andelen har blitt høyere for jentene enn for guttene. I 2000 var jenters deltakelse på 87,5 prosent mens gutters deltakelse var i underkant av 86 prosent. Blant førstegenerasjonsinnvandrerne var andelen jenter lavere enn andelen gutter i perioden 1994-1999, mens det i 2000 gikk over i jentenes favør. Kjønnfordelingen i videregående opplæring hos innvandrerbefolkningen har dermed blitt mer lik fordelingen i befolkningen totalt. I befolkningen totalt var det en større andel av jentene enn guttene som deltok i videregående opplæring.

Innvandregutter og -jenter velger tradisjonelt

Av alle elevene og lærlingene i videregående opplæring valgte jenter allmennfaglige studieretninger i større grad enn gutter (jf. tabell 3.5). Per 1. oktober 2000 var om lag 56 prosent av alle jenter på allmennfaglige studieretninger, og i overkant av 43 prosent av guttene (se også <http://www.ssb.no/utvgs/>). For jentene med innvandrerbakgrunn var forskjellen mellom allmennfag og yrkesfag enda mer markert. Hele 62 prosent av jentene tok allmenne fag. Av gutter med innvandrerbakgrunn var andelen på 55 prosent, noe som også lå over landsgjennomsnittet.

Som for elevmassen totalt, var innvandreguttene og -jentenes valg av type videregående utdanning relativt tradisjonelt (jf. figur 3.4). Flere jenter enn gutter valgte allmenne fag, og noen flere valgte administrasjons- og økonomifag. Sosialfagene ble dominert av jenter, enten de var født i Norge eller i

Figur 3.4. Elever og lærlinger blant ungdom med innvandrerbakgrunn, etter studieretning og kjønn. Per 1. oktober 2000. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

utlandet. Innvanderjentene var også i et stort flertall av de med innvandrerbakgrunn på formgivingsfag og musikk, dans og drama. I enda større grad enn de kvinnelige elevene generelt, valgte innvanderjentene bort de "maskuline" fagene. Dette gjaldt derimot ikke ved studieretning for kjemi- og prosessfag, der jentene var i flertall blant alle med innvandrerbakgrunn.

Gjennomstrømning varierer

Analysen av gjennomstrømning gir til dels motstridende svar. Nedenfor er noen resultater fra SSB presentert, fulgt av funn fra undersøkelser av Lødding (1998, 1999).

Opplysninger om grunnskolekullet 1994 viser at 97 prosent av elevene uten innvandrerbakgrunn gikk direkte over i en videregående opplæring samme år, mens tilsvarende andel for elever med innvandrerbakgrunn var 93 prosent. Den gruppen som viste minst tilbøyelighet til å gå rett over i videregående opplæring var førstegenerasjonsinnvanderne. Det gjaldt spesielt dem som hadde bodd mindre enn fire år i landet, der om lag 24 prosent forlot det norske utdanningssystemet samme år som de fullførte grunnskolen. Hvor mange av avgangselevne i grunnskolen som raskt flytter ut av landet og begynner på ny utdanning i et annet land, har vi ikke oversikt over, men det dreier seg antakelig om relativt få personer.

Gjennomstrømning

Gjennomstrømning defineres som bevegelse i utdanningssystemet for hver enkelt elev.

Det mest interessante funnet her er nok forskjellen mellom andelen av førstegenerasjonsinnvanderne og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre som hadde fullført treårig videregående opplæring innen fire år etter avsluttet grunnskole. Elever født i Norge av to utenlandsfødte foreldre avsluttet i noe større grad en treårig videregående opplæring i løpet av fire år enn elever uten innvandrerbakgrunn. Gjennomstrømningen blant førstegenerasjonsinnvanderne var imidlertid mye dårligere. Den gode gjennomstrømningen i utdanningssystemet blant norskfødte med to utenlandsfødte foreldre og blant enkelte andre innvandringskategorier kan tyde på at de er mer målrettet i sin skolegang enn elever med to norskfødte foreldre. Men for å kunne trekke sikrere konklusjoner om gjennomstrømningen blant elever med ulik landbakgrunn kreves mer omfattende studier av flere elevkull. Det må da også tas hensyn til andre faktorer, blant annet foreldrenes utdanningsnivå (se også Aktuell utdanningsstatistikk 9/2001).

Innvandrerbarn som gruppe er ikke tapere i skole-systemet. I likhet med andre elever er det andre kjennetegn som betyr mer for skoleprestasjonene. Ikke minst spiller foreldrenes utdanningsnivå inn. Elever som har foreldre med høy utdanning, får bedre karakterer enn andre. Og i denne gruppen er det relativt få som har foreldre med det Lauglo (1996) betegner som "u-landsbakgrunn". Andre forhold ved elevenes sosiale og kulturelle bakgrunn ser ut til å ha større betydning for skoleprestasjonene. Sammenhengen mellom foreldrenes fødeland og elevenes skoleprestasjoner er meget svak (Lauglo 1996).

Undersøkelse av pakistansk ungdom i videregående opplæring før og etter Reform 94

Lødding (1999) har blant annet brukt data fra SSB, der landbakgrunn og innvandringskategori er inkludert. Vestlige språk/land er utelatt i analysen, og Lødding har her valgt å se nærmere på unge med pakistansk bakgrunn. Begrepet tospråklig benyttes i stedet for minoritetsspråklig.

"I studiet av rekrutteringen til videregående opplæring, lot jeg ungdom med bakgrunn fra Pakistan tjene som eksempel. Rekrutteringen har økt betydelig over tid, spesielt blant jenter og også før reforminnføringen. En økt rekruttering til yrkesfag over tid var markant særlig blant gutter etter reforminnføringen.

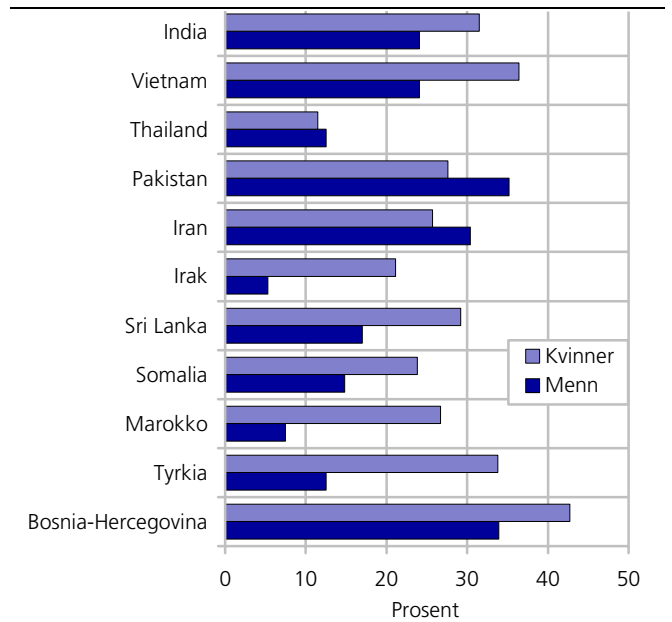
Det tilgjengelige datamaterialet tilsier at progresjonen er forbedret blant tospråklige jenter i allmennfagene. For tospråklige jenter i yrkesfagene fant vi en formidabel forbedring i progresjonen sammenlignet med situasjonen før reforminnføringen. Vi har ikke kunnet påvise en forbedring i progresjonen blant tospråklige gutter i allmennfagene, og bedringen i yrkesfagene er mer beskjeden blant de tospråklige guttene sammenlignet med bedringen blant de tospråklige jentene. Vanskeligheter med å få læreplass, er mer uttalt blant de tospråklige guttene..." (Lødding 1999:280).

3.3. Fra videregående opplæring til universitet og høgskole
Overgang fra videregående opplæring til universitet og høgskole vanligere for innvandrere enn for alle unge ...

Av ungdommer med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring våren 2000, var det 23 prosent som var i utdanning ved universiteter og høgskoler samme høst (jf. tabell 3.6). Samme år var 16,6 prosent av alle ungdommer i høyere utdanning samme høst som de fullførte videregående opplæring. For kvinner med innvandrerbakgrunn var andelen både høyere enn for menn med samme bakgrunn (25 mot 21 prosent) og for alle kvinner (22 prosent).

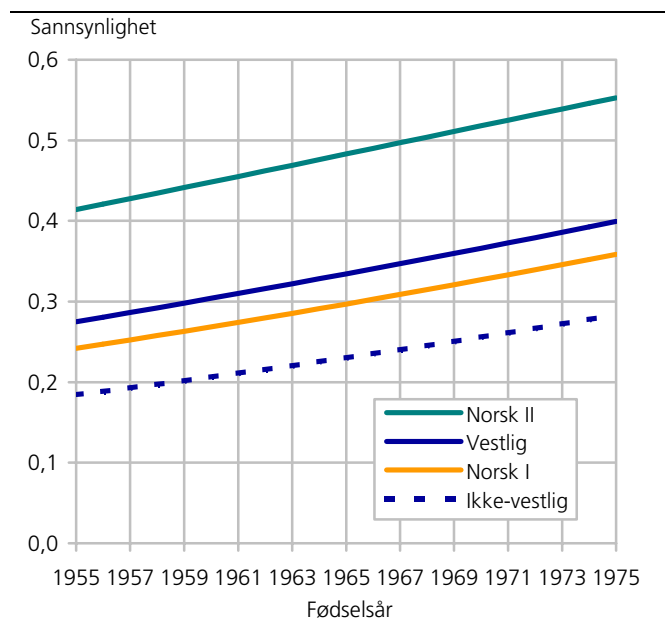
En årsak til at andelen var såpass høy blant kvinner med innvandrerbakgrunn, kan kanskje være at ungdom med vestlig innvandrerbakgrunn trekker opp gjennomsnittet. Dette forklarer imidlertid ikke alt. Andelsmessig var det flere av kvinnene med innvandrerbakgrunn fra Asia som høsten 2000 var i høyere utdanning samme år som de fullførte videregående opplæring (29 prosent) enn kvinner fra Europa (25,4 prosent). For menn med innvandrerbakgrunn var andelen på 19 prosent blant de med bakgrunn fra Europa og 26,5 prosent for de med bakgrunn fra Asia. Det var høyest andel blant kvinnene med bakgrunn fra Bosnia-Hercegovina (43 prosent), Vietnam (36 prosent), Tyrkia (34 prosent), India (31,5 prosent) og Pakistan (28 prosent).

Figur 3.5. Andel med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring våren 2000 og var i utdanning ved universitet/høgskole samme høst, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.6. Sannsynligheten for at jenter begynner i høyere utdanning. Beregnet ut fra utdanning ved 21-årsalder for fødselskullene 1955-75¹

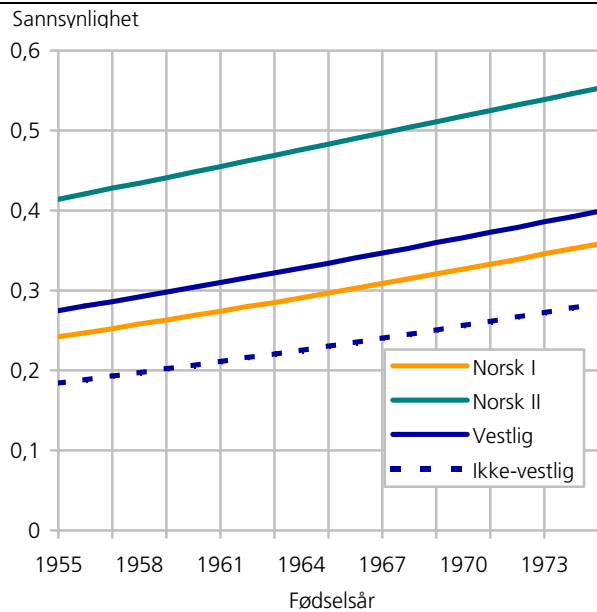

¹ Norsk I = ungdommer med en eller to norskfødte foreldre. Norsk II = ungdom født i utlandet av to norskfødte foreldre.

Kilde: Dæhlen, 2000.

Det var ganske stor forskjell på andelen som gikk direkte over til høyere utdanning mellom menn og kvinner. Blant de med bakgrunn fra Pakistan var andelen menn over 9 prosentpoeng høyere enn kvinneandelen (jf. figur 3.5). Også blant de med bakgrunn fra Iran var andelen over 5 prosentpoeng høyere i mennenes favør. Blant de med bakgrunn fra Tyrkia, India og Vietnam var tendensen motsatt. Her var kvinnenes andel henholdsvis 21, 7 og 12 prosentpoeng høyere for kvinnene enn for mennene.

Figur 3.7. Sannsynligheten for at gutter begynner i høyere utdanning. Beregnet ut fra utdanning ved 21-årsalder for fødselskullene 1955-1975¹

¹ Norsk I = ungdommer med en eller to norskfødte foreldre. Norsk II = ungdom født i utlandet av to norskfødte foreldre.

Kilde: Dæhlen, 2000.

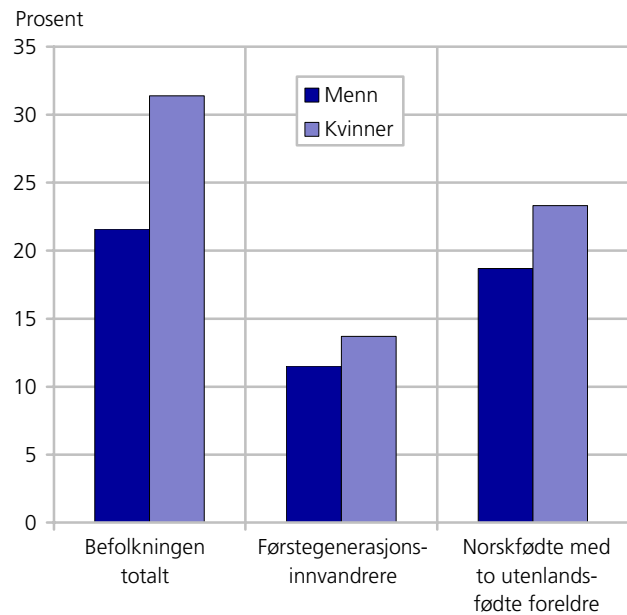
... men sosial bakgrunn kan være like viktig som landbakgrunn

Ungdom med det Dæhlen (2001) kaller "ikke-vestlig innvandrerbakgrunn" begynner sjeldnere i høyere utdanning enn øvrige ungdommer. Ungdommer med vestlig innvandrerbakgrunn har tilnærmet lik rekrutteringstendens som norskfødte av norske foreldre. Jenter begynner oftere i høyere utdanning enn gutter, men denne tendensen er omvendt for ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn (jf. figur 3.6. og 3.7).

Sosial bakgrunn er viktig for å forklare rekrutteringsforskjellene. Spørsmålet blir om ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn rekrutteres mindre til høyere utdanning på grunn av det Dæhlen kaller "lav sosial bakgrunn".³¹ Mellom ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn og norske ungdommer reduseres rekrutteringsforskjellene når det tas hensyn til sosial bakgrunn. Det er større forskjeller i rekrutteringen mellom sosiale lag enn det er mellom ungdommer med og uten innvandrerbakgrunn innenfor samme sosiale lag. Vi finner også at gutter med innvandrerbakgrunn begynner i høyere utdanning noe oftere enn norske gutter. Klasseforskjeller i rekrutteringen er tilnærmet lik for jenter og gutter (for nærmere redegjørelse se Dæhlen 2000 og 2001).

³¹ På den annen side skulle en forvente at sosial bakgrunn har mindre betydning for innvandrernes skolegang. Tidligere forskning har funnet et større "driv" enn vanlig blant ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn i grunnskolen og i videregående skole. Dette drivet består blant annet i at ungdommer med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn gjør mer lekser, er mer positiv til skolen og har bedre skoleprestasjoner og høyere aspirasjoner enn norske når det blir tatt hensyn til sosial bakgrunn enn øvrige ungdommer. Da skulle man også tro at de oftere begynner i høyere utdanning (Dæhlen 2001).

Figur 3.8. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull 19-24 år, etter kjønn og innvandringskategori, 2000

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Få førstegenerasjonsinnvandrere i høyere utdanning

Per 1. oktober 2000 var det nær 11 000 studenter med innvandrerbakgrunn ved norske universiteter og høyskoler (jf. tabell 3.7). Dette utgjorde om lag 6 prosent av alle studenter. Deltakelse i norsk universitets- og høyskoleutdanning for aldersgruppen 19-24 år var langt mer utbredt i hele befolkningen enn blant førstegenerasjonsinnvandrere (jf. figur 3.8). I 2000 var i underkant av 27 prosent av alle 19-24-åringene i befolkningen i høyere utdanning, mot om lag 13 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere. Det har vært en jevn økning de siste årene. De fleste førstegenerasjonsinnvandrere i denne aldersgruppen kommer fra Bosnia-Hercegovina, Russland og Sverige. I aldersgruppen 25-29 år var forskjellene mindre (jf. tabell 3.8). Her var deltakelsen i befolkningen totalt på 14 prosent, mens den blant førstegenerasjonsinnvandrere var på 9 prosent.

Andelen 19-24-åringene i universitets- og høyskoleutdanning var høyere for kvinner enn for menn. Blant førstegenerasjonsinnvandrere var andelen større blant kvinner (14 prosent) enn menn (11,5 prosent). Frem til 1997 var andelen høyere blant menn. I befolkningen totalt var det en kvinneandel på over 31 prosent, mens den var i underkant av 22 prosent av alle menn. I aldersgruppen 25-29 år var kjønnsforskjellene mer utjevnet.

I underkant av 21 prosent av norskfødte i aldersgruppen 19-24 år med to utenlandsfødte foreldre deltok i høyere utdanning 1. oktober 2000. Her var kvinneandelen på 23 prosent og andelen menn i underkant av 19 prosent. Samtidig er det viktig å være klar over at antall fødte i Norge med to utenlandsfødte

foreldre fremdeles er lavt i de gitte aldersgruppene. Derfor er det vanskelig å trekke konklusjoner om tendensen. Mens studentandelen har gått opp for førstegenerasjonsinnvandrerne i perioden 1994-2000, har det påfallende skjedd at andelen blant norskfødte med to utenlandsfødte foreldre i høyere utdanning har gått ned med nærmere 6 prosentpoeng i samme tidsrom. På generelt grunnlag kan man si at dette kan ha en sammenheng med at det i de senere årene har blitt lettere å etablere seg på arbeidsmarkedet, også for grupper som tradisjonelt har hatt problemer med å få jobb. Andelen i universitets- og høgskoleutdanning blant norskfødte med to utenlandsfødte foreldre var høyest i 1994, og på denne tiden var også andelen registrerte arbeidsledige størst blant innvandrerne. I løpet av disse årene har nedgangen i studentdeltakelse vært særlig fremtredende blant menn i aldersgruppen 19-24 år som var født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (jf. tabell 3.9). Nedgangen er mindre blant kvinnene i samme aldersgruppe. En alternativ forklaring er at gruppen rett og slett er blitt større fordi innvandrere fra Pakistan, Tyrkia og Marokko, grupper som tradisjonelt har høy ledighet, utgjør en raskt økende andel blant personer født i Norge med to utenlandsfødte foreldre mellom 19-24 år, og at andelen sank av den grunn.

Høy kvinneandel blant førstegenerasjonsinnvandrerne

For norskfødte med to utenlandsfødte foreldre, hadde de fleste som hadde nådd studiealder foreldre med bakgrunn fra Asia. For verdensdelen var dekningsgraden på 24 prosent for kvinnene og 21 prosent for mennene i alderen 19-24 år. De fleste var fra Pakistan,

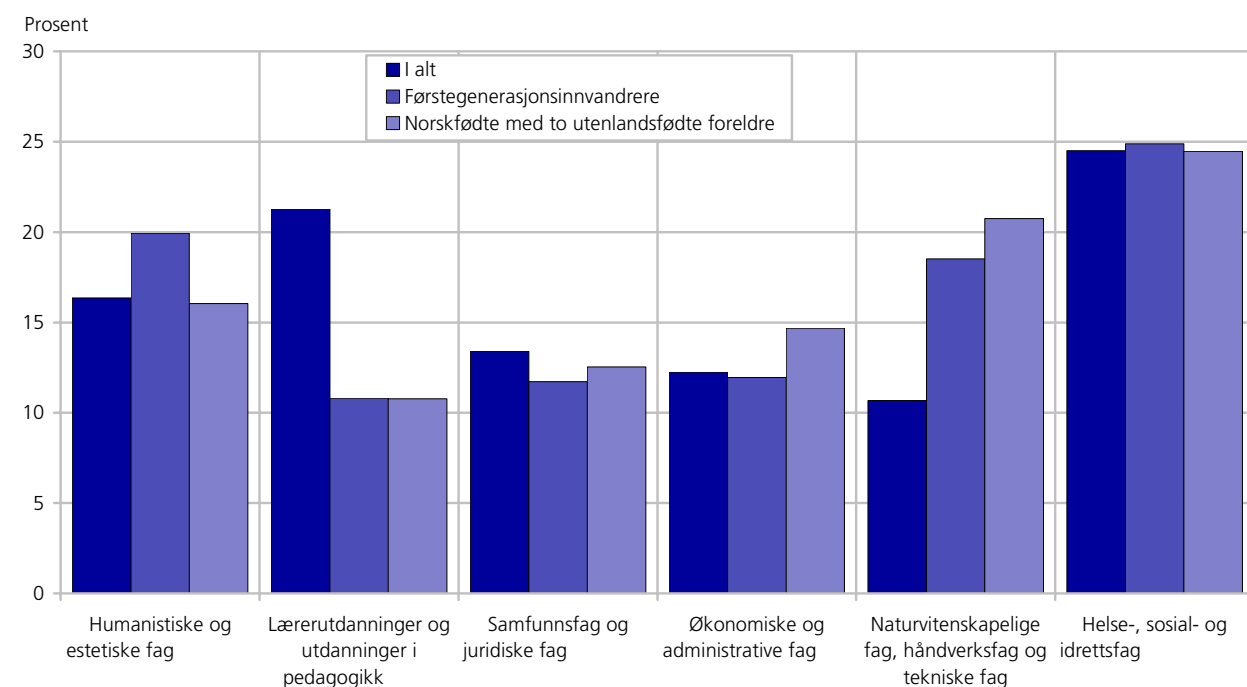
India og Vietnam. Her var kvinneandelen på henholdsvis 18, 38 og 41 prosent. Tilsvarende andel for mennene med samme landbakgrunn var 17, 28 og 34 prosent.

Kvinneandelen i aldersgruppen 19-24 år var på 58 prosent blant førstegenerasjonsinnvandrerne som var studenter i høyere utdanning 1. oktober 2000 (jf. tabell 3.9). Andelen er noe lavere, 52 prosent, i aldersgruppen 25-29 år (jf. tabell 3.10). I aldersgruppen 19-24 år var kvinneandelen blant førstegenerasjonsinnvandrerne med bakgrunn fra Tyrkia på hele 65 prosent. Tilsvarende var andelen kvinner fra Bosnia-Hercegovina 61 prosent, Marokko 57 prosent, India 56 prosent, Iran og Vietnam 49 prosent og Pakistan 46 prosent. For de norskfødte kvinnene med foreldre fra Tyrkia, Marokko, India, Vietnam og Pakistan, var andelen på henholdsvis 81, 68, 59, 52 og 47 prosent. Det er altså ingen store forskjeller på kvinneandelen blant de som selv kom til landet og de som er født her av utenlandsfødte foreldre.

Europeiske innvandrerkvinner studerer mest

Blant innvandrerkvinner 19-24 år født i et annet europeisk land var andelen i høyere utdanning større enn blant menn med samme landbakgrunn. I denne aldersgruppen var andelen kvinner på 16 prosent, mot 12 prosent blant mennene. Størst forskjell var det blant kvinner og menn som var født i Bosnia-Hercegovina (henholdsvis 39 og 24 prosent). Dette er i overkant av andelen for befolkningen totalt. Andelen var også større blant kvinner enn menn født i et amerikansk land (Nord-, Mellom- og Sør-Amerika).

Figur 3.9. Kvinnelige studenter ved universiteter og høgskoler, etter fagfelt og innvandringskategori. 2000. Prosent¹

¹ Det telles bare med fagfelt med flere enn 1 000 studenter. Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Høyere andel innvandrerkvinner tar naturvitenskapelige fag

Den største andelen av kvinnelige studenter ved norske universiteter og høyskoler studerte høsten 2000 helse-, sosial- og idrettsfag (i overkant av 24 prosent) og lærerutdanninger og pedagogiske utdanninger (21 prosent) (jf. tabell 3.11).

Blant de kvinnelige studentene med innvandrerbakgrunn (både førstegenerasjonsinnvandrere og norsk-fødte med to utenlandsfødte foreldre), var også andelen høyest innen fagfeltet helse-, sosial- og idrettsfag (jf. figur 3.9). Blant disse var andelen som tok lærerutdanninger og andre pedagogiske utdanninger om lag halvparten (11 prosent) sammenlignet med alle kvinnelige studenter, mens andelen var nær sagt dobbelt så høy på naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag.

Flest kvinner blant studenter over 40 år med innvandrerbakgrunn

Som tidligere nevnt var kvinneandelen blant studentene med innvandrerbakgrunn ved universiteter og høyskoler i overkant av 53 prosent (jf. tabell 3.12). I de ulike aldersgruppene var det imidlertid variasjoner. Kvinneandelen var høyest i aldersgruppene 20-24 år (57 prosent) og 40 år eller eldre (58 prosent). Også for befolkningen totalt var det flere kvinner enn menn som tok universitets- og høyskoleutdanning i voksen alder.

3.4. Fullført utdanning

Fordobling av antall fullførte utdanninger av kvinner siste ti år

De aller fleste uteksaminerte kandidater fra norske universiteter og høyskoler har bakgrunn fra Norge, men det er også en god del med utenlandsk bakgrunn. Personer med bakgrunn fra europeiske land var i et flertall blant de uteksaminerte med annen landbakgrunn enn norsk både studieåret 1989/90 og 1999/2000 (jf. Aktuell utdanningsstatistikk 8/2001). En årsak til dette er at det er flest personer med landbakgrunn fra europeiske land blant studentene med utenlandsk landbakgrunn. Samtidig har det blitt flere med landbakgrunn fra Asia og Afrika disse studieårene. De fleste med utenlandsk landbakgrunn tar kortere utdanninger som sykepleier- og ingeniørutdanning. Det er særlig få som har studert økonomi, jus og medisin.

Studieåret 1989/90 var det i alt 4 800 kvinner som ble uteksaminert fra norske universiteter og høyskoler. Av disse hadde i underkant av 8 prosent utenlandsk landbakgrunn. Ti år senere var antallet fullførte utdanninger av kvinner fordoblet (jf. tabell 3.13). Også antallet kvinner med annen landbakgrunn enn norsk var fordoblet. De fleste studentene med utenlandsk landbakgrunn kom fra de skandinaviske landene begge de studieårene vi har tatt utgangspunkt i.

Studieåret 1999/2000 var det totalt 290 kvinner med innvandrerbakgrunn som fullførte en utdanningen ved norske universiteter og høyskoler (jf. tabell 3.14). Av disse kom de fleste fra Europa (59 prosent) og Asia (29 prosent). Av de med europeisk landbakgrunn kom de fleste fra Danmark, Sverige, Russland og Bosnia-Hercegovina. Blant kvinner med asiatisk innvandrerbakgrunn var de fleste fra Iran og Vietnam.

Ulikt utdanningsnivå blant innvandrere

De fleste personer i befolkningen har videregående skole som høyeste fullførte utdanningsnivå. Blant hele befolkningen over 16 år var det per 1. oktober 2000 om lag 55 prosent av befolkningen som hadde videregående skole som høyeste utdanningsnivå. Blant førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre var det på samme tid 39 prosent som hadde videregående skole som sin høyeste fullførte utdanning.

Per 1. oktober 2000 hadde 37 prosent av kvinnene med innvandrerbakgrunn videregående opplæring som høyeste fullførte utdanning, og menn med innvandrerbakgrunn med videregående opplæring som høyeste utdanning utgjør i overkant av 40 prosent (jf. tabell 3.15). Det var en høyere andel av kvinnene med innvandrerbakgrunn som hadde høyeste fullførte utdanning på universitets- og høyskolenivå enn menn med samme bakgrunn. Av kvinnene har i overkant av 18 prosent kortere universitets- og høyskoleutdanning mens andelen blant mennene er i underkant av 15 prosent.

Det var likevel flere menn enn kvinner som har det som blir definert som lang høyere utdanning, det vil si høyere utdanning på mer enn fire år samt forskerutdanning. Andelen er høyest blant kvinnene fra Oseania (nær 27 prosent). Andelen ser ut til å være høyere blant personer med innvandrerbakgrunn enn for befolkningen totalt (17 prosent). I den totale befolkningen er andelen kvinner med kort universitets- og høyskoleutdanning (høyere utdanning på inntil fire år) som høyeste fullførte utdanning på 19 prosent.

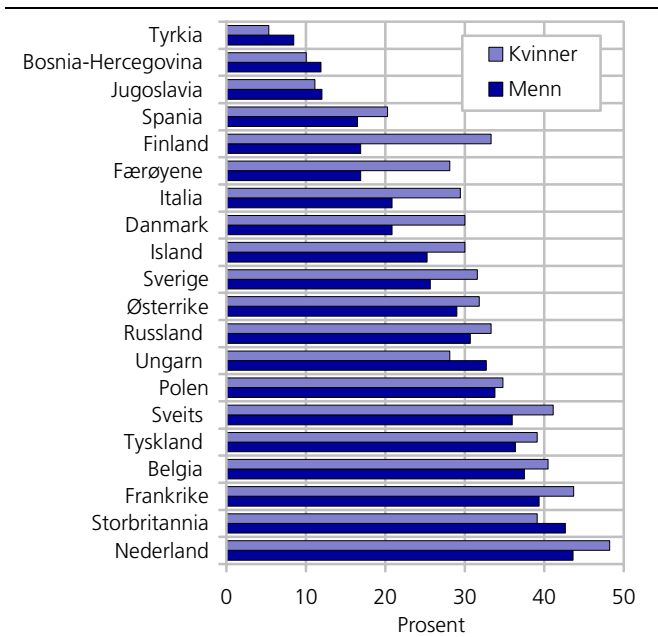
Et problem med tolkning av tallene er at alderssammensetningen er svært ulik, og at innvandrerbefolkningen i gjennomsnitt er yngre enn befolkningen ellers. I den eldre delen av befolkningen vil det være mange med lavt utdanningsnivå (Lie 2002).

Store kjønnsforskjeller blant personer med samme innvandrerbakgrunn

Det kan være store forskjeller i utdanningsnivået mellom menn og kvinner fra samme land (Dalheim 2001).

Mange kvinner som har innvandrerbakgrunn fra Europa, har i større grad fullført en utdanning på universitets- eller høyskolenivå enn menn med samme

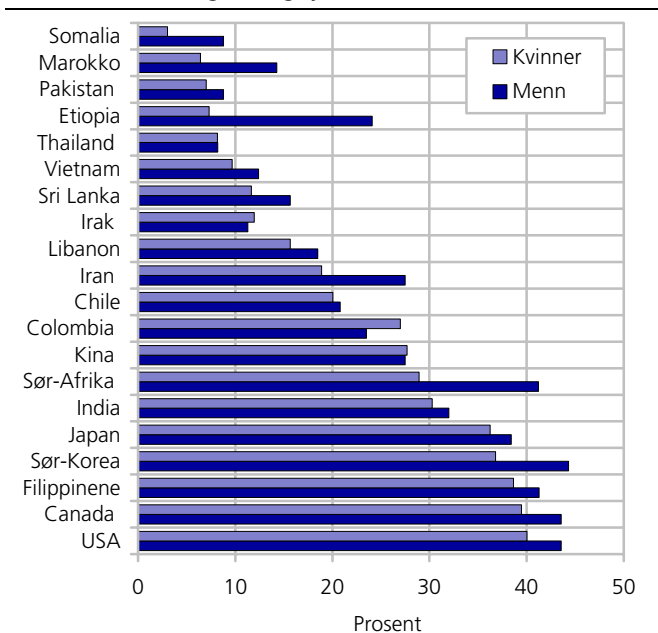
Figur 3.10. Europa¹: Andel med universitets- og høgscole-utdanning, etter landbakgrunn og kjønn. 2000. Prosent

¹ Bare land med over 1 000 bosatte i Norge er med.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3.11. Utvalgte land i øvrige verdensdeler¹: Andel med universitets- og høgscoleutdanning, etter landbakgrunn og kjønn. 2000. Prosent

¹ Bare land med over 1 000 bosatte i Norge er med.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

bakgrunn (jf. figur 3.10). Også hvis vi ser på land fra øvrige verdensdeler har kvinnene med innvandrerbakgrunn både fra Colombia, Irak og Kina større andel med høyere utdanning enn menn med tilsvarende innvandrerbakgrunn (jf. figur 3.11).

Blant personer med innvandrerbakgrunn fra Etiopia, Somalia og Marokko er andelen menn med

Om statistikken

Statistikk over barnehagene er utarbeidet på grunnlag av årsmeldinger fra barnehagene. Statistikken omfatter alle godkjente barnehager. Data om språklige minoriteter henger sammen med morsmålsopplæring og tilskuddsordningen for tospråklig assistanse.

Grunnskolestatistikken omfatter barn og unge som får opplæring etter grunnskoleloven. Statistikken bygger på opplysninger fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Det er rimelig å anta at svensk og dansk morsmål underrapporteres ved skolene. Samisk språk har tidligere inngått som minoritetsspråk, men dette er endret (fra 1998).

Statistikken over videregående opplæring omfatter elever og lærlinger under opplæringsloven. Hovedgrunnlaget for statistikken er basert på faste rapporter fra fylkeskommunene gjennom VIGO-systemet (tidligere LINDA). Statistikken omfatter ikke skoler utenom VIGO.

Høyere utdanning omfatter universitets- og høgscoleutdanning. Statistikken inkluderer kun institusjoner organisert under Utdannings- og forskningsdepartementet (UFD) og private høgschooler som mottar støtte over UFDs budsjett.

Statistikken over befolkningens utdanningsnivå omfatter den høyeste fullførte utdanning til alle personer 16 år og eldre som er registrert bosatt i Norge. Statistikken er individbasert og er bygd på den årlige individstatistikken over avsluttet utdanning som blir hentet inn fra de ulike lærestedene. I tillegg hentes det inn opplysninger om nordmenns utdanning fra Statens lånekasse for utdanning. Personer som har fullført høyere utdanning deles ofte i to grupper. Personer med lang høyere utdanning av en varighet på minst 4 ½ år, mens de med kort høyere utdanning har fullført en høyere utdanning på en varighet på 4 år eller mindre.

universitets- og høgscoleutdanning mye høyere enn andelen kvinner med slik utdanning.

Mange uten fullført eller ingen oppgitt skolegang

I mange land er det slik at det i stor grad er kvinner som aldri har fullført noen skolegang (Dalheim 2001). Dette er også tilfelle i deler av innvandrerbefolkningen i Norge. Andelen kvinner med innvandrerbakgrunn uten noen fullført eller med uoppgitt skolegang varierer fra 11 til 56 prosent. Dessverre er det stor usikkerhet knyttet til å splitte uoppgitt og ingen fullført skolegang. Andelen som har uoppgitt skolegang er såpass høy at det ikke er riktig å anta at disse kommer inn under kategorien ingen fullført skolegang. Vi kan dermed ikke si noe om disse faktisk har fullført en utdanning eller ikke. Personer med landbakgrunn fra Somalia, Irak og Marokko hadde per 1. oktober 2000 størst andel kvinner med uoppgitt eller uten fullført skolegang (over 40 prosent) (se også <http://www.ssb.no/utinnv/>).

Tabell 3.1. Overgang fra grunnskole til videregående skole. Andel kvinner og menn med innvandrerbakgrunn som gikk direkte over fra grunnskole til videregående opplæring samme år. 2000

	Menn og kvinner			Kvinner			Andel kvinner i videregående opplæring. Prosent	Andel menn i videregående opplæring. Prosent
	I alt	I videregående opplæring	Ikke i videregående opplæring	I alt	I videregående opplæring	Ikke i videregående opplæring		
Hele landet	2 836	2 560	276	1 400	1 247	153	89,1	91,4
Europa	1 042	936	106	523	458	65	87,6	92,1
Av dette								
Bosnia-Hercegovina	226	216	10	107	104	3	97,2	94,1
Tyrkia	136	110	26	74	58	16	78,4	83,9
Afrika	291	244	47	130	109	21	83,8	83,9
Av dette								
Somalia	118	87	31	45	33	12	73,3	74,0
Marokko	49	44	5	17	14	3	82,4	93,8
Etiopia	23	20	3	13	12	1	92,3	80,0
Asia	1 354	1 247	107	670	613	57	91,5	92,7
Av dette								
Pakistan	425	388	37	203	188	15	92,6	90,1
India	91	86	5	46	42	4	91,3	97,8
Iran	84	67	17	46	34	12	73,9	86,8
Irak	188	171	17	89	78	11	87,6	93,9
Vietnam	260	248	12	124	119	5	96,0	94,9
Sri Lanka	103	97	6	51	48	3	94,1	94,2
Filippinene	58	56	2	27	27	-	100,0	93,5
Thailand	36	32	4	21	19	2	90,5	86,7
Amerika	147	131	16	76	66	10	86,8	91,5
Av dette								
Chile	95	85	10	50	45	5	90,0	88,9
USA	13	10	3	9	6	3	66,7	100,0

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.2. Antall elever i videregående opplæring med innvandrerbakgrunn, fordelt på kjønn og kurstype. 1. oktober 2000

I alt	Gruppering av kurstrinn						
	Grunnkurs		VKI		VKII		
	Gruppering av skoleslag		Gruppering av skoleslag		Gruppering av skoleslag		
	Elever under loven	Lærlinger	Elever under loven	Lærlinger	Elever under loven	Lærlinger	
Absolutte tall							
I alt	11 433	4 508	-	3 116	3	2 702	1 104
Menn	5 724	2 413	-	1 512	2	1 120	677
Kvinner	5 709	2 095	-	1 604	1	1 582	427
Prosent							
I alt	100	39	-	27	0	24	10
Menn	100	42	-	26	0	20	12
Kvinner	100	37	-	28	0	28	7

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.3. Antall elever i videregående opplæring med innvandrerbakgrunn, fordelt på kjønn og studieretning. 1. oktober 2000

I alt	Studieretning				
	Allmennfag		Yrkesfag		
	Gruppering av skoleslag		Gruppering av skoleslag		
	Elever under loven	Lærlinger	Elever under loven	Lærlinger	
Absolutte tall					
I alt	11 521	6 628	100	3 783	1 010
Menn	5 804	3 158	27	1 964	655
Kvinner	5 717	3 470	73	1 819	355
Prosent					
I alt	100,0	57,5	0,9	32,8	8,8
Menn	100,0	54,4	0,5	33,8	11,3
Kvinner	100,0	60,7	1,3	31,8	6,2

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.4. Elever i videregående opplæring i prosent av registrerte årskull 16-18 år. Totalt, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000

	Befolkningen totalt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1994	89,0	89,1	88,9	59,6	62,2	56,9	79,3	81,2	77,2
1995	90,3	90,0	90,6	61,5	64,8	58,1	82,9	83,7	82,1
1996	92,0	91,5	92,5	69,1	71,2	67,0	81,8	81,7	82,0
1997	92,0	91,5	92,5	67,5	69,9	65,1	83,8	84,0	83,5
1998	91,4	90,7	92,2	69,9	70,7	69,1	83,2	82,9	83,5
1999	90,9	90,2	91,7	62,6	62,7	62,5	83,6	83,0	84,2
2000	89,3	88,8	89,9	67,6	66,0	69,3	86,6	85,7	87,5

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.5. Elever og lærlinger blant innvandrere, etter studieretning, kurstype og kjønn. Per 1. oktober 2000

	I alt	Grunnkurs	Videregående kurs I	Videregående kurs II	Annen utdanning under loven	Lærlinger
Begge kjønn	11 521	4 508	3 116	2 702	85	1 110
Allmenne, økonomiske og administrative fag	6 479	2 394	1 792	2 183	10	100
Musikk, dans og drama	76	35	23	18	-	-
Idrettsfag	173	70	56	47	-	-
Helse- og sosialfag	1 556	618	509	297	-	132
Naturbruk	43	17	9	9	-	8
Formgivingsfag	681	258	176	77	-	170
Hotell- og næringsmiddelfag	391	178	100	1	-	112
Byggfag	259	113	65	1	-	80
Tekniske byggfag	204	74	43	11	-	76
Elektrofag	569	220	150	39	-	160
Mekaniske fag	794	379	167	17	-	231
Kjemi- og prosessfag	65	34	17	-	-	14
Trearbeidsfag	62	24	9	2	-	27
Media og kommunikasjon	11	11	-	-	-	-
Salg og service	83	83	-	-	-	-
Teknisk fagskole	75	-	-	-	75	-
Menn	5 804	2 413	1 512	1 120	77	682
Allmenne, økonomiske og administrative fag	3 023	1 168	855	966	7	27
Musikk, dans og drama	23	8	9	6	-	-
Idrettsfag	139	59	46	34	-	-
Helse- og sosialfag	197	117	53	20	-	7
Naturbruk	23	10	5	3	-	5
Formgivingsfag	164	74	52	20	-	18
Hotell- og næringsmiddelfag	243	125	57	1	-	60
Byggfag	258	112	65	1	-	80
Tekniske byggfag	200	73	42	11	-	74
Elektrofag	560	216	148	39	-	157
Mekaniske fag	776	372	166	17	-	221
Kjemi- og prosessfag	30	16	7	-	-	7
Trearbeidsfag	59	24	7	2	-	26
Media og kommunikasjon	8	8	-	-	-	-
Salg og service	31	31	-	-	-	-
Teknisk fagskole	70	-	-	-	70	-
Kvinner	5 717	2 095	1 604	1 582	8	428
Allmenne, økonomiske og administrative fag	3 456	1 226	937	1 217	3	73
Musikk, dans og drama	53	27	14	12	-	-
Idrettsfag	34	11	10	13	-	-
Helse- og sosialfag	1 359	501	456	277	-	125
Naturbruk	20	7	4	6	-	3
Formgivingsfag	517	184	124	57	-	152
Hotell- og næringsmiddelfag	148	53	43	-	-	52
Byggfag	1	1	-	-	-	-
Tekniske byggfag	4	1	1	-	-	2
Elektrofag	9	4	2	-	-	3
Mekaniske fag	18	7	1	-	-	10
Kjemi- og prosessfag	35	18	10	-	-	7
Trearbeidsfag	3	-	2	-	-	1
Media og kommunikasjon	3	3	-	-	-	-
Salg og service	52	52	-	-	-	-
Teknisk fagskole	5	-	-	-	5	-

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.6. Overgang fra videregående til høyere utdanning. Kvinner og menn med innvandrerbakgrunn som fullførte videregående opplæring våren 2000, etter hvor de var i utdanning høsten samme år

Landbakgrunn	Menn og kvinner			Kvinner			Andel kvinner. Prosent
	I alt	Høgskoler	Universiteter	I alt	Høgskoler	Universiteter	
Hele landet	3 041	433	274	1 684	247	173	24,9
Europa	1 132	151	105	634	92	69	25,4
Av dette							
Bosnia-Hercegovina	219	50	34	110	21	26	42,7
Tyrkia	106	22	7	74	18	7	33,8
Afrika	356	40	13	167	18	11	17,4
Av dette							
Marokko	70	9	2	30	7	1	26,7
Somalia	96	13	5	42	5	5	23,8
Asia	1 329	225	146	737	126	88	29,0
Av dette							
Sri Lanka	125	19	11	72	14	7	29,2
Irak	57	1	5	19	-	4	21,1
Iran	224	30	33	109	11	17	25,7
Pakistan	326	64	37	181	29	21	27,6
Thailand	34	3	1	26	3	-	11,5
Vietnam	298	56	36	165	37	23	36,4
India	83	15	9	54	11	6	31,5
Amerika	219	17	10	142	11	5	11,3
Av dette							
USA	22	3	1	18	3	1	22,2
Chile	114	8	5	65	6	2	12,3
Oseania	5	-	-	4	-	-	-

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.7. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull 19-24 år, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000

	Befolkningen i alt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1994	23,5	20,7	26,4	10,2	10,8	9,6	26,6	26,2	27,1
1995	25,1	21,7	28,5	10,5	11,2	9,9	25,4	26,1	24,6
1996	26,7	22,7	30,7	11,4	12,5	10,6	23,8	22,5	25,1
1997	26,9	22,6	31,3	11,3	12,0	10,9	22,3	20,6	24,1
1998	27,2	22,5	32,0	11,9	11,7	12,1	21,1	19,5	22,8
1999	27,9	23,1	32,9	11,9	11,4	12,2	23,1	20,7	25,8
2000	26,4	21,6	31,4	12,7	11,5	13,7	20,9	18,7	23,3

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.8. Studenter i høyere utdanning i prosent av registrerte årskull 25-29 år, etter kjønn og innvandringskategori. 1994-2000

	Befolkningen i alt			Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
1994	11,5	11,7	11,3	9,4	10,8	8,0	14,3	15,9	12,6
1995	12,0	11,9	12,1	8,3	9,3	7,3	15,9	16,5	15,3
1996	12,4	12,0	12,7	8,3	9,2	7,4	14,6	14,3	14,9
1997	12,6	12,1	13,2	7,8	8,6	7,1	13,8	17,1	10,2
1998	13,1	12,4	14,0	8,0	8,9	7,3	15,2	13,8	16,7
1999	13,9	12,7	15,1	8,1	8,4	7,8	16,6	17,4	15,7
2000	13,9	12,6	15,4	9,1	9,1	9,1	13,8	14,0	13,6

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.9. Studenter 19-24 år i høyere utdanning, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori. 1. oktober 2000

	I alt	Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
		I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	3 734	2 979	1 235	1 744	755	351	404
Av dette							
Danmark	108	86	37	49	22	10	12
Finland	57	46	6	40	11	3	8
Sverige	207	192	65	127	15	7	8
Jugoslavia	77	53	19	34	24	9	15
Polen	121	105	46	59	16	10	6
Storbritannia	39	29	11	18	10	6	4
Russland	193	193	63	130	-	-	-
Tyrkia	93	61	21	40	32	6	26
Tyskland	127	110	36	74	17	8	9
Bosnia-Hercegovina	404	403	155	248	1	-	1
Marokko	33	14	6	8	19	6	13
Somalia	45	40	20	20	5	3	2
Sri Lanka	108	89	39	50	19	9	10
Filippinene	41	27	8	19	14	6	8
India	137	41	18	23	96	39	57
Irak	37	37	18	19	-	-	-
Iran	185	183	92	91	2	-	2
Pakistan	373	106	57	49	267	141	126
Thailand	17	17	5	12	-	-	-
Vietnam	460	391	199	192	69	33	36
USA	36	34	13	21	2	-	2
Chile	60	51	13	38	9	3	6

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.10. Studenter 25-29 år i høyere utdanning, etter landbakgrunn, kjønn og innvandringskategori. 1. oktober 2000

	I alt	Førstegenerasjonsinnvandrere			Norskfødte med to utenlandsfødte foreldre		
		I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner
I alt	2 679	2 546	1 206	1 340	133	70	63
Av dette							
Danmark	137	126	60	66	11	6	5
Finland	59	56	18	38	3	2	1
Sverige	256	250	83	167	6	3	3
Jugoslavia	34	27	14	13	7	5	2
Polen	59	58	25	33	1	-	1
Storbritannia	45	38	16	22	7	5	2
Russland	126	126	45	81	-	-	-
Tyrkia	22	20	10	10	2	1	1
Tyskland	127	119	53	66	8	5	3
Bosnia-Hercegovina	122	122	62	60	-	-	-
Marokko	20	19	13	6	1	-	1
Somalia	39	39	30	9	-	-	-
Sri Lanka	51	47	24	23	4	3	1
Filippinene	13	13	5	8	-	-	-
India	67	56	30	26	11	4	7
Irak	33	33	16	17	-	-	-
Iran	105	105	61	44	-	-	-
Pakistan	98	69	45	24	29	17	12
Thailand	13	13	6	7	-	-	-
Vietnam	221	220	123	97	1	-	1
USA	50	49	21	28	1	-	1
Chile	53	51	31	20	2	1	1

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.11. Kvinnelige studenter ved universiteter og høyskoler, etter fagfelt og innvandringskategori. 1. oktober 2000

Fagfelt	I alt	Innvandringskategori			Resten
		Førstegenerasjons- innvandrere	Født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	Prosent	
I alt	112 525	4,8	0,5	94,7	
Allmenne fag	2	50,0	0,0	50,0	
Humanistiske og estetiske fag	18 400	5,9	0,4	93,7	
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	23 926	2,5	0,2	97,3	
Samfunnsfag og juridiske fag	15 081	4,2	0,4	95,4	
Økonomiske og administrative fag	13 787	4,7	0,5	94,7	
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	12 002	8,4	0,9	90,7	
Helse-, sosial- og idrettsfag	27 573	4,9	0,5	94,6	
Primærnæringsfag	688	6,4	0,0	93,6	
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	593	3,0	0,3	96,6	
Uoppgitt fagfelt	473	12,1	0,4	87,5	

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.12. Studenter med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og alder. 1. oktober 2000

Alder	I alt	Menn	Kvinner	Andel kvinner. Prosent
I alt	11 139	5 198	5 941	53,3
18 år	33	11	22	66,7
19 år	415	165	250	60,2
20 år	623	257	366	58,7
21 år	614	269	345	56,2
22 år	661	270	391	59,2
23 år	636	275	361	56,8
24 år	631	275	356	56,4
20-24 år	3 165	1 346	1 819	57,5
25 år	591	260	331	56,0
26 år	537	242	295	54,9
27 år	531	263	268	50,5
28 år	482	233	249	51,7
29 år	432	223	209	48,4
25-29 år	2 573	1 221	1 352	52,5
30 år	402	207	195	48,5
31 år	419	218	201	48,0
32 år	380	216	164	43,2
33 år	329	188	141	42,9
34 år	317	167	150	47,3
30-34 år	1 847	996	851	46,1
35 år	339	199	140	41,3
36 år	290	154	136	46,9
37 år	269	147	122	45,4
38 år	269	142	127	47,2
39 år	195	93	102	52,3
35-39 år	1 362	735	627	46,0
40 år og over	1 744	724	1 020	58,5

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.13. Antall fullførte utdanninger av kvinner, etter landbakgrunn og utvalgte utdanninger. 1999/2000

Landbakgrunn	I alt	Allmenn- lærer	Førskole- lærer	Ingeni- ør	Syke- pleier	Hovedfag human- iora	Hoved- fag sam- funnsfag	Hovedfag realfag	Juridiske fag	Medi- sin	Sivil- agro- nom	Sivil- øko- nom	Sivil- ingeni- ør
I alt	9 558	1 450	2 347	288	2 814	448	698	334	547	213	140	24	255
Europa	9 276	1 427	2 306	276	2 727	430	668	308	526	204	135	22	247
Av dette													
Norge	8 750	1 378	2 235	234	2 601	392	611	272	479	188	118	19	223
Danmark	92	10	16	5	23	5	11	6	11	3	-	-	2
Sverige	115	11	15	5	34	4	17	5	7	3	5	-	9
Storbritannia	64	9	9	2	13	7	7	3	8	2	2	1	1
Russland	27	-	-	20	1	1	2	1	1	-	-	-	1
Tyrkia	5	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tyskland	65	8	6	2	15	7	2	7	8	2	4	1	3
Bosnia-Hercegovina	16	-	1	3	6	-	1	-	-	1	1	1	2
Afrika	38	1	5	-	15	3	9	-	2	-	1	1	1
Av dette													
Etiopia	7	1	-	-	3	2	-	-	1	-	-	-	-
Kenya	6	-	1	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-
Somalia	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Asia	148	11	25	10	49	4	8	13	10	7	3	1	7
Av dette													
Sri Lanka	8	1	1	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-
Filippinene	13	1	2	1	6	-	1	-	-	-	2	-	-
India	14	2	3	-	4	2	1	1	-	1	-	-	-
Irak	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iran	24	-	1	6	11	-	1	1	-	2	-	-	2
Sør-Korea	34	4	9	-	10	1	1	3	5	-	1	-	-
Pakistan	6	-	1	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-
Thailand	2	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Vietnam	24	-	3	-	11	-	-	4	2	1	-	-	3
Amerika	84	8	10	2	21	11	12	8	9	2	1	-	-
Av dette													
USA	53	6	6	1	7	10	7	6	8	1	1	-	-
Oseania	4	1	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
Uoppgitt	8	2	1	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.14. Antall fullførte utdanninger av kvinner med innvanderbakgrunn, etter landbakgrunn og utvalgte utdanninger. 1999/2000

Landbakgrunn	I alt	Allmenn- lærer	Førskole- lærer	Ingeni- ør	Syke- pleier	Hovedfag human- iora	Hoved- fag sam- funnsfag	Hovedfag realfag	Juridiske fag	Medi- sin	Sivil- agro- nom	Sivil- øko- nom	Sivil- ingeni- ør
I alt	293	11	32	41	86	17	34	27	12	8	8	3	14
Europa	173	8	22	31	34	14	22	15	9	2	6	1	9
Av dette													
Danmark	24	3	7	2	2	-	6	2	2	-	-	-	-
Sverige	34	1	3	2	9	2	7	3	2	-	2	-	3
Storbritannia	7	-	1	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-
Russland	26	-	-	20	1	1	2	1	-	-	-	-	1
Tyrkia	4	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tyskland	9	1	1	1	-	3	-	2	-	-	1	-	-
Bosnia-Hercegovina	16	-	1	3	6	-	1	-	-	1	1	1	2
Afrika	17	-	1	-	9	-	5	-	-	-	1	1	-
Asia	85	3	7	9	36	1	5	9	2	6	1	1	5
Av dette													
Sri Lanka	7	1	1	1	2	-	1	-	-	1	-	-	-
Filippinene	7	1	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-
India	9	1	-	-	4	1	1	1	-	1	-	-	-
Irak	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iran	23	-	1	6	11	-	1	1	-	1	-	-	2
Pakistan	6	-	1	1	1	-	-	1	1	1	-	-	-
Thailand	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vietnam	23	-	3	-	11	-	-	4	1	1	-	-	3
Amerika	17	-	2	1	7	2	2	2	1	-	-	-	-
Av dette													
USA	6	-	1	-	-	2	2	1	-	-	-	-	-
Oseania	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 3.15. Personer 16 år og over med innvandrerbakgrunn¹, etter høyeste fullførte utdanning, kjønn og landbakgrunn. 1. oktober 2000. Prosent

Landbakgrunn	I alt	Ingen fullført eller uoppgitt utdanning ²	Høyeste fullførte utdanning				Prosent
			Grunnskolenivå	Videregående-skolenivå ³	Universitets- og høghskolenivå, kort ⁴	Universitets- og høghskolenivå, lang ⁵	
Begge kjønn							
I alt	234 080	24,0	14,2	38,8	16,5	6,6	
Norge	-	-	-	-	-	-	-
Europa	123 840	22,2	13,8	37,5	18,5	8,0	
Afrika	20 297	32,5	12,4	39,3	11,8	4,0	
Asia	72 078	25,7	16,2	41,0	13,3	3,8	
Nord- og Mellom-Amerika	9 437	21,5	10,5	29,2	23,8	14,9	
Sør-Amerika	7 583	16,8	11,3	49,5	16,7	5,7	
Oseania	845	28,9	7,9	29,2	25,7	8,3	
Statsløse	-	-	-	-	-	-	-
Uoppgitt	-	-	-	-	-	-	-
Menn							
I alt	116 695	24,3	13,2	40,3	14,8	7,4	
Norge	-	-	-	-	-	-	-
Europa	59 444	23,1	13,8	38,7	15,6	8,8	
Afrika	11 941	27,4	10,8	42,1	14,1	5,6	
Asia	37 143	26,0	14,0	42,6	12,7	4,6	
Nord- og Mellom-Amerika	4 038	24,5	7,7	27,1	22,0	18,7	
Sør-Amerika	3 702	15,5	10,6	51,5	16,6	5,8	
Oseania	427	30,9	5,9	28,6	24,4	10,3	
Statsløse	-	-	-	-	-	-	-
Uoppgitt	-	-	-	-	-	-	-
Kvinner							
I alt	117 385	23,7	15,2	37,3	18,2	5,7	
Norge	-	-	-	-	-	-	-
Europa	64 396	21,3	13,8	36,4	21,2	7,2	
Afrika	8 356	39,7	14,6	35,3	8,6	1,7	
Asia	34 935	25,4	18,6	39,2	13,9	3,0	
Nord- og Mellom-Amerika	5 399	19,3	12,7	30,8	25,2	12,1	
Sør-Amerika	3 881	18,0	12,0	47,6	16,7	5,7	
Oseania	418	26,8	10,0	29,9	27,0	6,2	
Statsløse	-	-	-	-	-	-	-
Uoppgitt	-	-	-	-	-	-	-

¹ Omfatter førstegenerasjonsinnvandrere og personer som er født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

² Ingen fullført eller uoppgitt utdanning innebærer at personene enten ikke har fullført noen utdanning eller at det ikke foreligger utdanningsopplysninger om dem. Personer med uoppgitt utdanning kan ha alt fra ingen fullført utdanning til lang universitets- og høghskoleutdanning.

³ Inkludert nivået 'Påbygging til videregående utdanning' som omfatter utdanninger som bygger på videregående skole, men som ikke er godkjent som høyere utdanning.

⁴ Universitets- og høghskolenivå kort, omfatter høyere utdanning t.o.m. 4 år.

⁵ Universitets- og høghskolenivå lang, omfatter utdanninger på mer enn 4 år, samt forskerutdanning.

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

4. Arbeid*

Er kvinner i innvandrerbefolkningen like aktive på arbeidsmarkedet som andre kvinner i Norge? Hvilke nyanser finner vi i innvandrerkvinnenes yrkesdeltakelse, og hva kan man si om likestillingen på arbeidsmarkedet i de ulike innvandrergruppene? Dette kapitlet inneholder statistikk som belyser innvandrerkvinneres sysselsetting spesielt, men også sysselsettingen blant innvandrer menn og alle menn og kvinner i Norge generelt blir omtalt.

- Sysselsettingen blant førstegenerasjons innvandrerkvinner har økt i løpet av de siste årene. Andelen registrerte arbeidstakere var lavest i denne gruppen i 1994, med 38 prosent. I 2000 var den steget til 47 prosent.
- Arbeidstakerandelen for kvinner med innvandrerbakgrunn er likevel en del lavere enn andelen for alle kvinner i befolkningen, med 47 kontra 59 prosent. Forskjellen er større mellom innvandrerkvinner og alle kvinner enn mellom innvandrer menn og hele den mannlige befolkningen (55 kontra 63 prosent).
- Kvinner med nordisk bakgrunn hadde den desidert høyeste sysselsettingen med 62 prosent arbeidstakere i 4. kvartal 2000. Dette nivået overstiger andelen for kvinner i hele befolkningen og ligger like under menns arbeidstakerandel. Kvinner med afrikansk bakgrunn hadde lavest sysselsetting.
- Det var tilnærmet ingen kjønnsforskjeller i sysselsetting blant nordiske innvandrere i 4. kvartal 2000. Minst grad av likestilling på arbeidsmarkedet var det mellom de øvrige vesteuropeiske arbeidstakerne samt de afrikanske (13 prosentpoengs forskjell i menns favør i begge innvandrergruppene). Kvinner og menn med østeuropeisk og asiatiske bakgrunn lå på et nivå mellom.
- Kvinner og menn fra ikke-vestlige land som Sri Lanka, Filippinene og Chile hadde i 4. kvartal 2000 en samlet sysselsetting på litt over 60 prosent, som faktisk ligger på nivå med befolkningen totalt. Størst differanse mellom menns og kvinners sysselsetting finner vi blant innvandrere fra Pakistan.
- Vestlige kvinner (og menn) legger seg på et stabilt høyt sysselsettingsnivå allerede etter tre år i landet. Ikke-vestlige kvinner bruker lengst tid på å etablere seg på arbeidsmarkedet, og i forhold til de ikke-vestlige mennene har de et etterslep på tre år. Etter syv års botid har de nådd det nivået mennene oppnådde etter fire års botid (ca. 50 prosent).
- Kvinner med bakgrunn fra ikke-vestlige land jobber i større grad enn andre kvinner i arbeidsintensive næringer som hotell- og restaurantnæringen og rengjøringsvirksomhet. Vestlige innvandrerkvinner fordeler seg mer i tråd med næringsmønsteret for kvinnelige arbeidstakere totalt.
- Nordiske innvandrerkvinner hadde den desidert laveste registrerte arbeidsledigheten av alle, både menn og kvinner i 4. kvartal 2000. De ikke-vestlige innvandrerkvinnene hadde i likhet med mennene en betydelig høyere ledighet enn den vi finner i hele befolkningen. Imidlertid ligger de noe lavere enn mennene. Med andre ord er det færre innvandrerkvinner som registrerer seg som arbeidsledige.
- Av alle selvstendig næringsdrivende i Norge ved utgangen av 1999, utgjorde førstegenerasjonsinnvandrere 4,4 prosent. Ser vi på enkeltstående næringsgrupper, finner vi imidlertid atskillig høyere andeler innvandrere.
- Flyktninger har løsere tilknytning til arbeidsmarkedet enn andre innvandrere. I 2000 var 36 prosent av de kvinnelige flyktningene i jobb, den største veksten kom blant jugoslaviske kvinner. I alle flyktninggruppene var yrkesdeltakelsen lavere for kvinner enn for menn.

Kapitlets oppbygning

Kapitlet er delt i to hovedbolker, der den første omfatter statistikk om innvandrerkvinneres sysselsetting og den andre statistikk om flyktningkvinneres forhold til arbeidsmarkedet. Flyktninger er en undergruppe av innvandrerbefolkningen og omtales derigjennom også i første del. Omtalen av flyktninger i andre del er mindre omfattende enn den mer generelle omtalen av innvandrere og innvandrerkvinner. Spesielt nyttig informasjon for å tolke tall gis i bokser i tilknytning til teksten.

* Dette kapitlet er skrevet av Bjørn Olsen. Avsnittene om flyktninger bygger på Mathisen (2001). I tillegg er Kjelsrud og Sivertsen i Vassenden (1997) og Bjertnæs (2000) benyttet.

Om statistikken

Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere omfatter *førstegenerasjonsinnvandrere* som defineres som "personer født i utlandet av utenlandsfødte foreldre".

Arbeidstakerstatistikken gir tall for alle som er sysselsatt som *arbeidstakere* (ansatte), unntatt vernepliktige. Tall for selvstendig næringsdrivende og familiearbeidere mangler for at statistikken skal dekke alle sysselsatte. Per i dag inkluderer ikke arbeidstakerstatistikken opplysninger om yrke.

Som mål på sysselsettingen brukes *arbeidstakerandeler* som angir andelen arbeidstakere i prosent av befolkningen mellom 16 og 74 år.

Arbeidstakertallene bygger på tall fra *Arbeidstakerregisteret* som Rikstrygdeverket og trygdekontorene er ansvarlige for. Registeret holdes à jour ved at arbeidsgiverne er pålagt å sende melding til trygdekontoret hver gang et arbeidsforhold starter eller opphører.

Arbeidsledighets- og tiltakstallene bygger på data fra *Aetats register* over registrerte helt arbeidsledige og personer på tiltak ved arbeidskontorene. Arbeidstakerstatistikken lages ved utgangen av november måned (4. kvartal) mens ledighets- og tiltaksstatistikken for innvandrere lages hvert kvartal.

Opplysningene om innvandringskategori, landbakgrunn, fødeland, botid i Norge, kjønn og alder er hentet fra SSBs *Befolkningsstatistikksystem*.

Opplysningene om hvem som er flyktninger, er hentet fra Utlendingsdirektoratets flyktningregister (FLYREG).

4.1. Innvandrerkvinner på arbeidsmarkedet

Både arbeidsinnvandring og sysselsetting av de innvandrerne som allerede bor i Norge er stadig tilbakevendende temaer i den offentlige debatten. Med et litt historisk tilsnitt kan innvandringen til Norge i denne sammenheng deles inn i tre hovedfaser. Den første startet på slutten av 1960-tallet, da i hovedsak unge menn kom som arbeidsinnvandrere for å jobbe innenfor service- og industriyrker. Etter at det i 1975 ble innført "innvandringsstopp", er det for det meste arbeidsinnvandrere til oljesektoren og skipsfarten som har fått unntak fra denne bestemmelsen. For oljesektorens del gjelder dette ofte personer i høyt kvalifiserte stillinger som det er mangel på i Norge. Den andre fasen av innvandringen kom på slutten av 1970-tallet og bestod hovedsakelig av arbeidsimmigrantenes familiemedlemmer, som var unntatt fra innvandringsstoppen. Innvandringens tredje hovedfase startet på midten av 1980-tallet og går frem til i dag. Denne fasen har langt på vei bestått av flyktninger og av flyktningenes og (fortsatt) arbeidsmigrantenes familiemedlemmer. Totalt var halvparten av innvandrerne på 1990-tallet flyktninger.

Med innvandrere menes her førstegenerasjonsinnvandrere i alderen 16-74 år, når ikke annet er nevnt. Flertallet av de norskfødte med innvandrerbakgrunn (det vil si personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, tidligere kalt andregenerasjonsinnvandrere) er så vidt unge at de i liten grad vil gjøre seg gjeldende på arbeidsmarkedet.

Lavere sysselsetting blant innvandrere enn i hele befolkningen

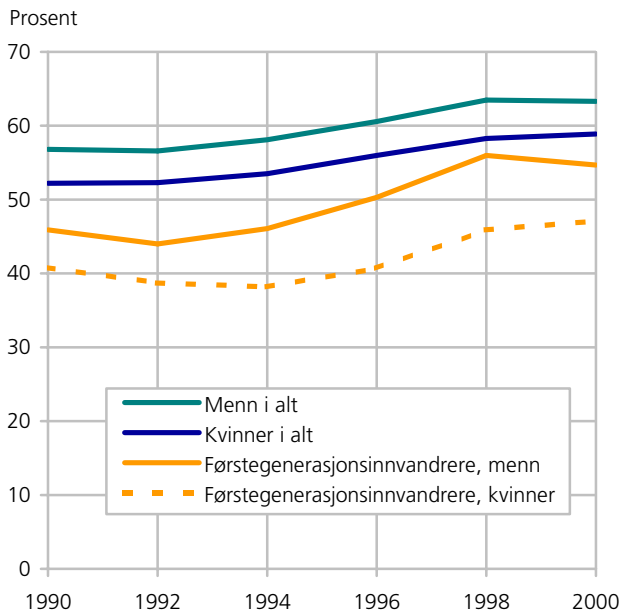
Sysselsettingsnivået blant førstegenerasjonsinnvandrere har ligget en del lavere enn det vi finner for hele befolkningen. Disse forskjellene er noe større blant innvandrerkvinner i forhold til kvinner i hele befolkningen enn de er blant innvandremenn i forhold til hele den mannlige befolkning. Dette viser seg til tross for at aldersfordelingen i innvandrerbefolkningen er av en slik art at man kunne forvente at både menn og kvinner har høyere yrkesdeltakelse, da de i større grad er konsentrert i aldersgruppen 25-54 år.

Forskjellene i yrkesaktivitet innvandrergrupper imellom og mellom norskfødte og innvandrere kan ses i sammenheng med flere forhold, som hver for seg eller sammen kan gi deler av forklaringen på forskjellene. Innvandrerne kan blant annet ha ulike tilpasningsproblemer avhengig av for eksempel kulturbakgrunn, språkferdigheter, innvandringsgrunn og sosiale nettverk. Det kan også tenkes at forskjeller i inntekten til ektefellen, utdanning og yrkeserfaring har betydning. I tillegg kan diskriminerende holdninger og usikkerhet og manglende informasjon om innvandrernes kompetanse hos arbeidsgiverne virke inn på rekrutteringen til det norske arbeidslivet.

Noe avtakende kjønnsforskjeller på slutten av 1990-tallet

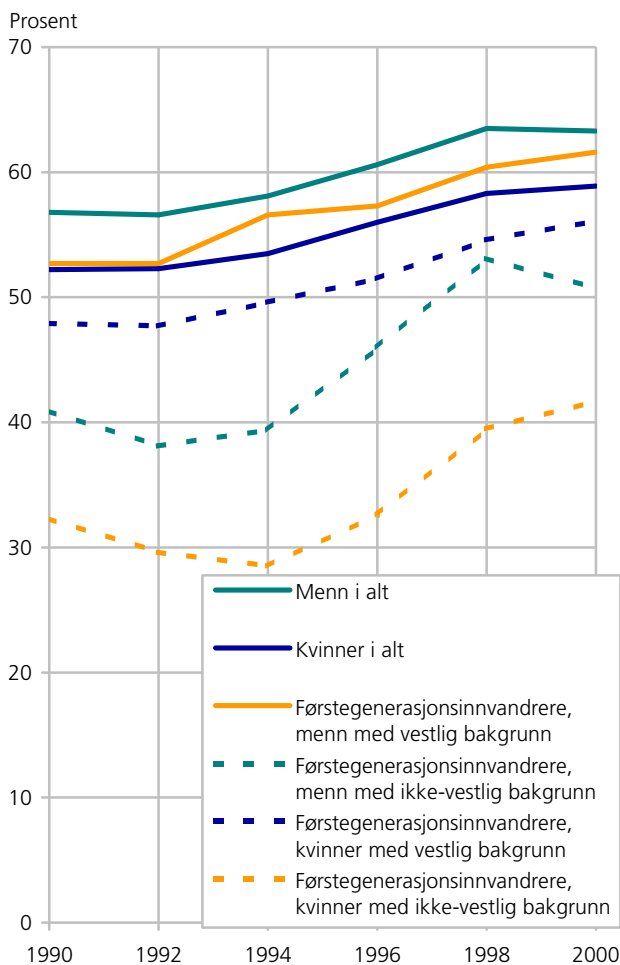
Tidlig på 1990-tallet var kjønnsforskjellene i sysselsetting i innvandrergruppen ikke så veldig mye større enn de vi finner i hele den yrkesaktive befolkning. Fra midten av 1990-tallet øker imidlertid kjønnsforskjellene blant innvandrerne ved at sysselsettingsveksten gjør seg sterkere gjeldende blant menn enn blant kvinner. I 1998 er sysselsettingsnivået blant innvandremenn bare et par prosentpoeng lavere enn blant kvinner i hele befolkningen. Imidlertid ser disse forskjellene blant innvandrere ut til å avta noe de siste årene ved at mennenes sysselsetting har vært litt synkende mens det for kvinnenes del fortsatt har vært en stigende tendens fra 1998 til 2000 (se figur 4.1 og tabell 4.6). Innvandrerkvinner har i realiteten vært den eneste gruppen med en viss sysselsettingsvekst i løpet av disse to årene (2,6 prosent). For hele den mannlige befolkning har det vært stagnasjon mens det for kvinner i hele befolkningen bare kan konstateres en marginal økning (1,0 prosent).

Figur 4.1. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter innvandrerbakgrunn og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1990-2000

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.2. Arbeidstakere, etter vestlig/ikke-vestlig landbakgrunn og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1990-2000

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Størst forskjell mellom ikke-vestlige kvinner og kvinner i hele befolkningen ...

I all statistikk som skal belyse forhold i innvandrerbefolkningen, er det fruktbart å rette fokus mot landbakgrunn for å kunne gi mer nyanserte fremstillinger. I arbeidsmarkedsstatistikken som i mye annen statistikk går et viktig skille mellom innvandrere med vestlig kontra ikke-vestlig landbakgrunn. Det er primært blant de ikke-vestlige innvandrerne at vi finner størst avvik i forhold til hele befolkningen både når det gjelder sysselsetting og arbeidsledighet. I figur 4.2 og tabell 4.6 fremkommer disse forskjellene tydelig når det gjelder sysselsettningsnivå. I 2000 var sysselsettningsnivået blant ikke-vestlige menn 12,6 prosentpoeng lavere enn for menn i hele befolkningen. Den tilsvarende differansen for vestlige menn var kun -1,7 prosentpoeng. Blant kvinner blir disse forskjellene enda større. De ikke-vestlige kvinnene hadde en sysselsetting som lå 17,2 prosentpoeng lavere enn for hele den kvinnelige yrkesaktive befolkningen. For de vestlige kvinnene var denne differansen på -2,8 prosentpoeng.

Vestlig/ikke-vestlig

Med vestlige innvandrere menes innvandrere fra Norden, Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania. Begrepet ikke-vestlige innvandrere brukes her om personer fra Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.

..., men mindre markert nå enn rundt 1994

Disse forskjellene var imidlertid enda mer markante midt på 1990-tallet. I 1994 hadde ikke-vestlige kvinner en sysselsetting på 28,5 prosent, mens kvinner i hele befolkningen hadde en sysselsetting som nesten var dobbelt så høy, nemlig 53,5 prosent. Blant menn var de tilsvarende tallene henholdsvis 39,4 og 58,1 prosent. Etter 1994 inntraff en sysselsettningsvekst som kulminerte i en høykonjunktur rundt 1998. Vi ser av figur 4.2 at særlig de ikke-vestlige innvandrerne hadde en markert vekst i disse årene, noe som i en viss grad har bidratt til å minske forskjellen i forhold til hele befolkningen. Noe av forklaringen på dette ligger trolig også i endringer i gruppens sammensetning m.h.t. botid (se avsnittene om botidens betydning nedenfor).

Figur 4.2 avdekker for øvrig at det er blant de ikke-vestlige mennene at nedgangen i sysselsettingen fra 1998 til 2000 gjør seg gjeldende. Dette reduserer kjønnsforskjellene blant de ikke-vestlige innvandrerne som gjennomgående er en del større enn de vi finner blant de vestlige innvandrerne.

Nordiske kvinner har høyere sysselsetting enn kvinner i hele befolkningen

Førstegenerasjonsinnvandrerne slik de defineres her, er en meget sammensatt gruppe. Det kan være formålstjenlig med en ytterligere nyansering av de vestlige og ikke-vestlige kategoriene for å belyse innvandrerkvinnens varierende grad av sysselsetting. I mange av

SSBs publikasjoner inndeles innvandrernes landbakgrunn i syv verdensregioner. I figur 4.3 og tabell 4.7 ser vi hvordan innvandrermenns og -kvinneres sysselsetting arter seg innenfor disse syv forskjellige kategoriene. Sysselsettningsnivået er varierende og som ventet går hovedskillet mellom de vestlige og ikke-vestlige verdensregionene. Men dette er likevel ikke helt entydig, idet innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania - det være seg både menn og kvinner - har en sysselsetting på nivå med enkelte ikke-vestlige kategorier. Imidlertid er denne gruppen rent tallmessig den minste av alle innvandrergupper og har en større andel i ikke-yrkesaktiv alder enn de øvrige.

Ser vi på innvandrerkvinneres sysselsettningsnivå, er det de fra Norden som har den desidert høyeste sysselsettingen med 62,1 prosent arbeidstakere. Dette nivået overstiger endog det vi finner for hele befolkningens kvinner og ligger ellers like under sysselsettningsnivået for menn totalt og de vestlige innvandrermennene. Vi ser med andre ord et eksempel på en gruppe innvandrerkvinner med høyere sysselsetting enn kvinner i befolkningen totalt. For øvrig skulle man forvente at innvandrerkvinnerne fra Vest-Europa ellers skulle følge "hakk i hæl". Imidlertid skiller ikke denne gruppen seg vesentlig ut fra de ikke-vestlige gruppene. Vesteuropiske innvandrerkvinner hadde en arbeidstakerandel på 49,6 prosent som ligger litt i underkant av det nivået vi finner for kvinner fra Sør- og Mellom-Amerika som hadde 50,0 prosent arbeidstakere. Innvandrere fra Afrika har lavest sysselsetting både blant menn og kvinner. Sistnevnte gruppe hadde en arbeidstakerandel på 33,9 prosent.

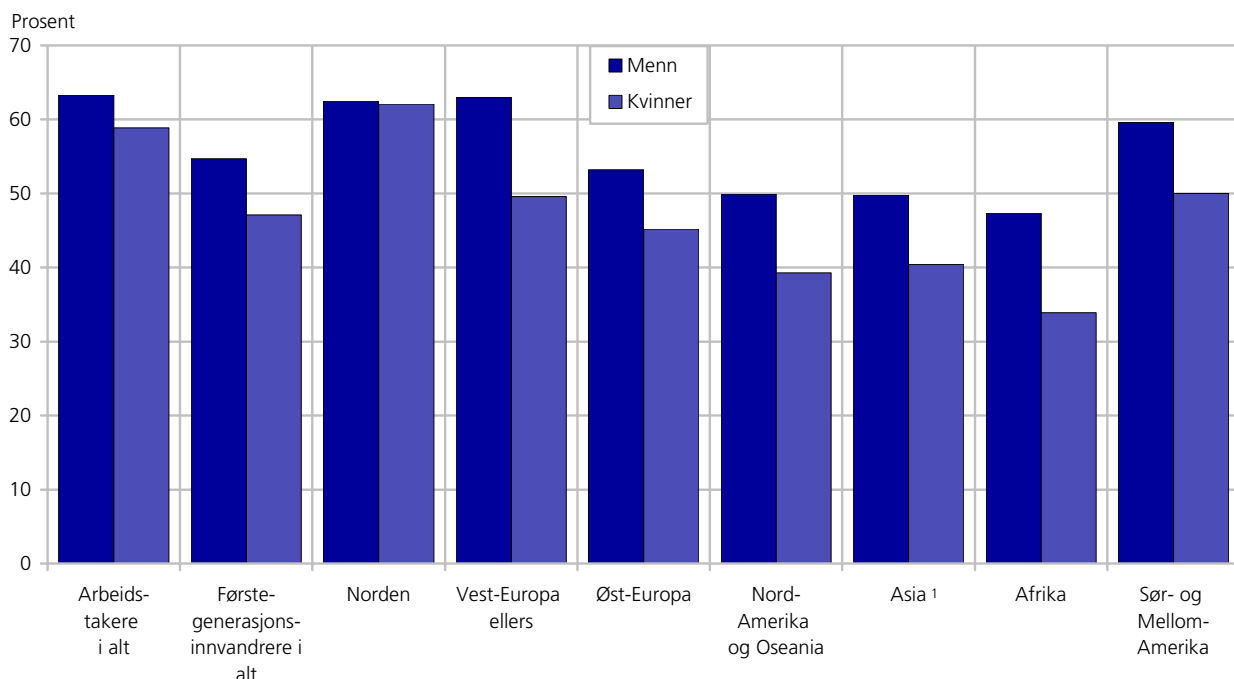
Nordiske innvandrere mest likestilte på arbeidsmarkedet ...

Hvordan er så kjønnsforskjellene i sysselsetting innad i disse innvandrerguppene? Ser vi på hele befolkningen, hadde menn en sysselsetting som lå 4,4 prosentpoeng høyere enn kvinner. For førstegenerasjonsinnvandrere totalt var denne differansen på 7,6 prosentpoeng. Innvandrere fra Norden hadde de desidert minste kjønnsforskjellene i sysselsetting. Mennenes sysselsettningsnivå lå her bare 0,4 prosentpoeng over kvinneres. Med andre ord er det innad i en innvandrerguppe vi finner høyest grad av likestilling på arbeidsmarkedet. Innvandrerne fra Øst-Europa og Asia hadde ellers en differanse på henholdsvis 8,0 og 9,4 prosentpoeng.

..., men vesteuropeere ellers ligger langt etter

Man forventer muligens å finne innvandrere fra Vest-Europa blant de kjønnsmessig mer likestilte gruppene på arbeidsmarkedet. Imidlertid hadde denne gruppen innvandrere sammen med de afrikanske innvandrerne den største differansen mellom menn og kvinner, begge med 13,4 prosent (selv om nivået på sysselsettingen i utgangspunktet er vesentlig forskjellig mellom innvandrere fra disse to verdensregionene). Denne differansen er naturlig nok forårsaket av det relativt lave sysselsettningsnivået blant de vesteuropeiske kvinnene og det svært høye nivået blant mennene. Kjønnsforskjellen i denne gruppen må antas å ha sammenheng med at de vesteuropeiske mennene ofte er høytlønnede, og at man dermed ikke er avhengig av to inntekter som i mange andre innvandrerk familier.

Figur 4.3. Arbeidstakere, etter landbakgrunn og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 2000

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Fokus på enkeltland gir variasjoner på tvers av verdensregionene

Tabell 4.8 belyser sysselsettingen blant personer på bakgrunn av utvalgte fødeland. Arbeidstakerandelene i ganske mange av nasjonalitetene avspeiler nivåforskjellene mellom de respektive verdensregionene som har fremkommet ovenfor. Imidlertid kan det påpekes noen unntak fra dette mønsteret. Innvandrere fra ikke-vestlige land som Sri Lanka, Filippinene og Chile hadde i 4. kvartal 2000 en sysselsetting på litt over 60 prosent, som faktisk ligger på nivå med befolkningen totalt. Innvandrere fra USA hadde derimot en arbeidstakerandel på 43,4 prosent, som ligger litt under sysselsettingsnivået for innvandrere fra for eksempel Iran og Tyrkia som begge hadde en arbeidstakerandel på 44,2 prosent. Det relativt lave sysselsettingsnivået blant innvandrere fra USA må imidlertid ses på bakgrunn av (den tidligere omtalte) alderssammensetningen for innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania, da USA er det enkeltland med den desidert største andelen innvandrere fra denne verdensregionen.

For noen nasjonaliteters vedkommende er sysselsettingssituasjonen sterkt preget av en vedvarende flyktningstrøm på slutten av 1990-tallet. Dette gjelder spesielt innvandrere fra Irak og Somalia som i 4. kvartal 2000 hadde arbeidstakerandeler på under 30 prosent. For andre grupper som hadde den største tilstrømmingen lenger tilbake i tid som Chile og Vietnam, er sysselsettingsnivået betraktelig høyere, henholdsvis 60,6 og 52,5 prosent.

Ser vi på sysselsettingsnivået blant kvinnene, er det ikke uventet de nordiske landene som ligger høyest. Med unntak av danske kvinner overstiger sysselsettingsnivået blant de nordiske kvinnene nivået for kvinner i hele landet på 58,9 prosent. Av tabell 4.3 fremkommer det også et sjikt som bare ligger noen få prosentpoeng lavere enn kvinner totalt. Med unntak av Nederland og Danmark finner vi ingen andre vest-europeiske land med sysselsetting blant kvinner på dette nivået. Derimot gjør kvinner fra Polen, Filippinene, India og Chile seg gjeldende her. De fleste andre vestlige kvinner har en sysselsetting på litt under 50 prosent. På dette nivået finner vi også kvinner fra ikke-vestlige land som Etiopia, Sri Lanka, Thailand og Vietnam.

Mindre likestilling blant vesteuropeere enn blant mange ikke-vestlige

Hvordan er så kjønnsforskjellene innad i de enkelte landbaserte innvandrergruppene? Vi finner igjen minst kjønnsforskjeller blant innvandrere fra de nordiske land. Størst kjønnsforskjeller i denne regionen finner vi blant finnene, men her er det oppsiktsvekkende nok kvinnes arbeidstakerandel som overstiger mennenes. Det er endog snakk om en differanse på hele 9 prosentpoeng i kvinnes favør!

Som tidligere nevnt, er det atskillig mindre grad av likestilling i yrkesdeltakelse blant innvandrere fra mange av de øvrige vestlige landene. Innvandrere fra Frankrike, Storbritannia og Tyskland hadde alle en differanse på ca. 15 prosentpoeng i menns favør. På den annen side finner vi en atskillig høyere grad av likestilling blant visse ikke-vestlige innvandrere. For eksempel hadde mennene fra Etiopia bare 4,8 prosentpoeng høyere arbeidstakerandel enn kvinnene. Det kan også nevnes at menn fra Iran og India hadde ca. 6 prosentpoeng høyere sysselsetting enn sine respektive landskvinner. Differansen for menn og kvinner i hele yrkesbefolkningen var på 4,4 prosentpoeng.

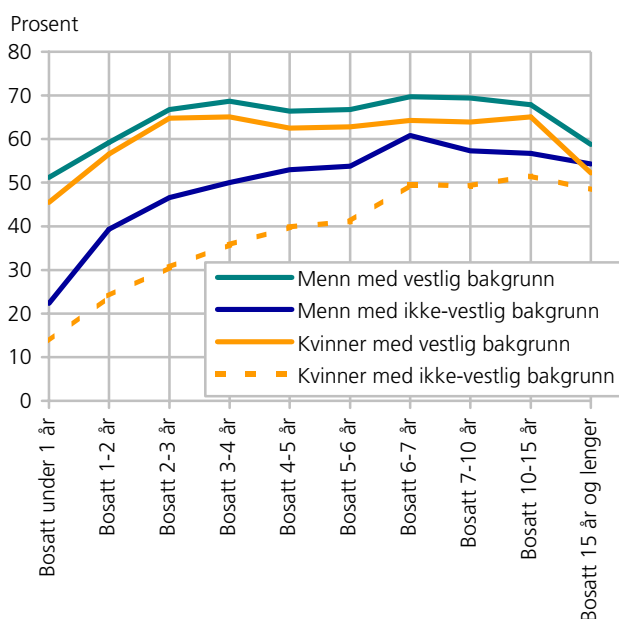
Størst differanse mellom menns og kvinners sysselsetting finner vi blant innvandrere fra Pakistan. Her hadde mennene en arbeidstakerandel som lå 26 prosentpoeng over kvinnes, det vil si 51,5 kontra 25,4 prosent. I det hele tatt har kvinner fra Pakistan svært lav sysselsetting tatt i betraktning den lange botiden de fleste pakistanere har her i landet. Det kan også nevnes at innvandrere fra Sri Lanka hadde stor kjønnsforskjell i sysselsetting, nemlig 22 prosentpoeng. Denne differansen må først og fremst tilskrives den eksepsjonelt høye arbeidstakerandelen blant mennene på 72 prosent. Kvinner fra Sri Lanka hadde i det hele tatt en høy arbeidstakerandel til en ikke-vestlig gruppe å være, nemlig 49,7 prosent.

Innvandrer mennene kommer forttere i jobb enn innvandrer kvinnene

Et annet aspekt ved innvandreres integrasjon på arbeidsmarkedet og i det norske samfunn generelt, er naturligvis den tiden man har oppholdt seg her i landet. Figur 4.4 (og tabellene 4.9 og 4.10) viser hvordan arbeidstakerandelene varierer med botiden og hvordan denne relaterer seg til en vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. Det fremgår at botiden de første tre årene har stor betydning både for vestlige og ikke-vestlige innvandrere. For den førstnevnte gruppen ser imidlertid botid utover tre år ikke ut til å ha særlig mer betydning med hensyn til nivået på sysselsettingen. Da har man allerede nådd et stabilt høyt nivå. Dette gjelder både for menn og kvinner.

For de ikke-vestlige innvandrerne fortsetter derimot sysselsettingen å øke med lengre botid. For både menn og kvinner når sysselsettingen et toppunkt ved en botid på inntil syv år og sysselsettingskurvene ser ellers ut til å følge noenlunde samme mønster. Ved botid inntil ti år skjer det for så vidt en viss tilnærming mellom menn og kvinner, idet mennenes sysselsetting avtar noe mer enn kvinnes. Det kan for øvrig være verdt å merke seg at de ikke-vestlige kvinnene har et etterslep i sysselsetting på ca. tre års botid i forhold til de ikke-vestlige mennene. Etter fem års botid har kvinnene nådd det nivået som mennene nådde etter to år (ca. 40 prosent), og etter syv års botid ligger kvinnene på det nivået vi finner for gruppen med botid inntil fire år blant mennene (ca. 50 prosent).

Figur 4.4. Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn, antall år bosatt i Norge og kjønn. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 2000

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Vi ser ellers at sysselsettingen avtar i alle grupper ved en botid ut over 15 år og spesielt blant de vestlige innvandrerne. Dette henger nok trolig sammen med et økende innslag av eldre og alderspensjonister blant disse innvandrerne med lengst botid.

Ikke-vestlige innvandrere overrepresentert i arbeidsintensive næringer

For mange næringsgruppers vedkommende har arbeidstakere med innvandringsbakgrunn mye den samme fordelingen som vi finner for arbeidstakere totalt i hele landet. Imidlertid er det noen næringsgrupper der innvandrere har en høyere andel arbeidstakere enn den yrkesaktive befolkning totalt. Dette gjelder spesielt innen hotell- og restaurantnæringen og rengjøringsvirksomhet, men også innen helse- og sosialtjenester og nærings- og nytelsesmiddelindustrien. I hovedsak er dette arbeidsintensive næringer som vanligvis sysselsetter mange ufaglærte.

Tabell 4.1. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. Kvinner. 4. kvartal 2000. Prosent

	Arbeidstakere i alt	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika / Oseania	Asia, inkl. Tyrkia	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
0-9 I alt medregnet uoppgitt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Av dette									
01-05 Jordbruk, skogbruk og fiske	1	1	1	1	1	1	1	0	0
11 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	1	0	2	0	0	0
10,12-37 Industri og bergverksdrift	7	8	6	6	10	7	10	5	6
15-16 Nærings- og nytelsesmiddelindustri	2	3	3	1	4	1	6	2	2
27-28 Metall- og metallvareindustri	0	0	0	0	0	0	0	0	0
34-35 Transportmiddelindustri	0	0	0	0	0	1	0	0	0
40-41 Kraft- og vannforsyning	0	0	0	0	0	0	0	0	0
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	1	1	1	1	1	1	1	1	1
50-55 Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	20	21	19	14	21	11	27	19	20
51 Agentur og engroshandel	3	3	4	4	3	3	2	1	1
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	11	8	8	5	9	5	8	5	6
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	4	10	6	4	9	3	16	13	12
60-64 Transport og kommunikasjon	5	4	4	4	3	4	3	3	4
65-67 Finansiell tjenesteyting	3	1	1	2	1	2	1	0	1
70-74 Forretn.messig tjenesteyting, eiendomsdrift	9	12	9	12	13	17	12	16	16
74.7 Rengjøringsvirksomhet	1	4	1	1	6	1	7	10	8
75-99 Off. forv. og annen tjenesteyting	54	52	58	60	49	55	44	55	52
75 Offentlig adm., forsvar og sosial fors.	7	5	5	5	6	4	5	5	5
80 Undervisning	12	11	9	20	12	24	8	7	9
85 Helse- og sosialtjenester	31	32	39	30	25	22	27	40	34
92 Kulturell tjenesteyting og sport	1	2	2	2	2	3	1	0	1
Uoppgitt	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Dette mønsteret gjør seg også gjeldende for innvandrerkvinner som er arbeidstakere. Av tabell 4.1 i teksten ser vi at andelen innvandrerkvinner er høyere i de nevnte næringsgruppene enn for kvinnelige arbeidstakere totalt i hele landet. Imidlertid blir forskjellene noe mindre enn for menn og kvinner samlet fordi det her mye dreier seg om tradisjonelt kvinnedominerte næringsgrupper. Dette ser vi tydeligst for helse- og sosialtjenester der innvandrerkvinner bare har 1 prosentpoeng høyere andel arbeidstakere enn kvinnelige arbeidstakere totalt i hele landet.

På den annen side fremkommer det generelt større forskjeller når vi ser på landbakgrunn. Det er blant de ikke-vestlige innvandrerkvinnene vi finner de største andelen arbeidstakere i hotell- og restaurantnæringen der blant annet de med asiatisk bakgrunn har nesten fire ganger så høy andel arbeidstakere som kvinner totalt i hele landet. I næringsgruppen rengjøringsvirksomhet ser vi at kvinnelige afrikanske arbeidstakere har en andel på 10 prosent. Tilsvarende andel for kvinnelige arbeidstakere totalt er 1,1 prosent. Det er med andre ord et betydelig innslag av ikke-vestlige innvandrere i disse næringsgruppene både når det gjelder innvandrere totalt og for kvinner og menn separat.

De vestlige innvandrerkvinnene som er arbeidstakere, har et fordelingsmønster mer i tråd med det vi finner for kvinnelige arbeidstakere totalt i befolkningen, men også her forekommer unntak. For eksempel har de nordiske kvinnelige arbeidstakerne en andel i helse- og sosialsektoren på 39 prosent. Dette er 8 prosentpoeng høyere enn for kvinner totalt og like under nivået for afrikanske kvinnelige arbeidstakere. Vi ser ellers at de nordiske kvinnene har noe høyere andeler innenfor hotell- og restaurantnæringen, men også i mindre næringsgrupper som databehandlingsvirksomhet ligger nordiske kvinner litt høyere enn kvinner totalt.

Ser vi på innvandrerkvinnene fra Vest-Europa (utenom Norden) som er arbeidstakere, finner vi den for-

delingen som er mest sammenfallende med kvinnelige arbeidstakere totalt. Det er få næringsgrupper som peker seg ut som spesielt dominerende. Undervisning er kanskje den næringsgruppen som avviker mest fra den kvinnelige yrkesbefolkningen totalt. De vest-europeiske kvinnene hadde her en andel på 20 prosent, som er 8 prosentpoeng høyere enn for kvinner i alt. Ellers så ligger de vesteuropeiske kvinnene litt høyere innenfor mindre næringsgrupper som utvinning av råolje og naturgass og forskning og utviklingsarbeid.

Ikke-vestlige menn jobber mer i kvinnedominerte næringer

Det kan for øvrig nevnes at innvandrer menn ser ut til å ha et enda mer avvikende mønster i forhold til mannlige arbeidstakere i hele befolkningen enn det innvandrerkvinner har i forhold til kvinnelige arbeidstakere totalt. Ser vi bort fra industrien der innvandrer menn har eksakt samme andel arbeidstakere som menn totalt, finner vi betydelig høyere andeler innenfor hotell- og restaurantnæringen, helse- og sosialtjenester og rengjøringsvirksomhet. Samlet omfatter disse næringsgruppene over 25 prosent av de mannlige arbeidstakerne blant innvandrerne, og det er i hovedsak de ikke-vestlige det her dreier seg om. I den mannlige yrkesbefolkningen totalt arbeider til sammen bare litt over 8 prosent i disse tre næringsgruppene. Med andre ord gjør innvandrer menn seg mer gjeldende i tradisjonelt kvinnedominerte næringer enn menn i befolkningen totalt.

Vestlige innvandrerkvinner har høyere andel selvstendig næringsdrivende enn kvinner totalt

SSB har for 4. kvartal 1999 utarbeidet noen foreløpige tall for selvstendig næringsdrivende. Selv om disse må tolkes med visse forbehold, kaster prosentandelene likevel lys over kjønnsforskjeller og forholdet mellom innvandrere og befolkningen totalt med hensyn til slik virksomhet.

Tabell 4.2. Sysselsatte, etter landbakgrunn. I prosent av personer 16-74 år. 4. kvartal 1999

Kjønn	Totalt	Førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
Arbeidstakere									
I alt	60,6	50,7	62,3	56,9	45,1	43,6	45,9	41,5	54,1
Menn	62,9	55,1	62,5	63,0	48,8	50,4	52,1	47,0	60,7
Kvinner	58,2	46,3	62,2	49,4	42,1	37,7	39,5	33,2	48,1
Selvstendig næringsdrivende									
I alt	5,2	3,6	5,5	5,5	2,0	4,6	3,0	1,4	2,0
Menn	7,4	4,7	7,7	6,0	2,8	5,4	4,0	1,9	2,6
Kvinner	3,0	2,5	3,6	4,7	1,4	3,9	1,9	0,7	1,4
Sysselsatte i alt									
I alt	65,8	54,3	67,8	62,3	47,2	48,2	48,9	42,9	56,1
Menn	70,3	59,7	70,2	69,0	51,6	55,8	56,2	48,9	63,3
Kvinner	61,2	48,9	65,8	54,1	43,4	41,6	41,4	33,9	49,5

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.2 og 4.3 viser andelen selvstendig næringsdrivende blant førstegenerasjonsinnvandrere og i hele befolkningen. Det mønsteret som fremkommer er mye i tråd med det som gjorde seg gjeldende blant arbeidstakerne, det vil si lavere andeler blant innvandrere totalt enn i hele befolkningen og høyere andeler blant de vestlige i forhold til de ikke-vestlige innvandrerne. Imidlertid blir den prosentvise forskjellen mellom disse andelene mye større enn hva tilfellet er med arbeidstakerandelene siden det her er snakk om prosentandeler som i utgangspunktet er atskillig mindre.

I hele befolkningen har menn over dobbel så høy andel selvstendig næringsdrivende som kvinner. Samtidig er kjønnsforskjellene ikke fullt så store blant innvandrere totalt. I de enkelte innvandrerguppene er det minst kjønnsforskjeller denne gang blant de fra Vest-Europa (utenom Norden) og Nord-Amerika og Oseania. I de øvrige ligger menns andel omtrent dobbelt så høyt som kvinnenens.

Betrakter vi innvandrerguppene i forhold til hele befolkningen, har de ikke-vestlige gruppene med unntak av Asia en andel selvstendig næringsdrivende som ligger under det halve. Som med arbeidstakerandelene, er det innvandrere fra Afrika som ligger lavest (1,4 prosent). Innvandrere fra Norden og Vest-Europa hadde begge en andel på 5,5 prosent som overstiger nivået for hele befolkningen med 0,3 prosentpoeng. Blant kvinner var det innvandrere fra Vest-Europa (utenom Norden) som hadde høyest andel selvstendig næringsdrivende med 4,7 prosent. Kvinner i befolkningen totalt hadde en andel på 3,0 prosent.

Afrikanske kvinner hadde den desidert laveste andelen med 0,7 prosent.

Av alle selvstendig næringsdrivende i Norge ved utgangen av 1999, utgjorde førstegenerasjonsinnvandrere 4,4 prosent. Ser vi på enkeltstående næringsgrupper, finner vi imidlertid atskillig høyere andeler innvandrere. For eksempel utgjør førstegenerasjonsinnvandrere nærmere 25 prosent av alle selvstendig næringsdrivende innen hotell- og restaurantvirksomhet. Også rengjøringsvirksomhet har relativt høy andel innvandrere med 14 prosent. Vi ser med andre ord mye det samme mønsteret som avtegnet seg blant arbeidstakerne. Detaljhandel er for øvrig også en næringsgruppe med en viss representasjon av innvandrere, nemlig 8 prosent.

Annenn litteratur

Ved Norsk institutt for by- og regionsforskning er det arbeidet med et prosjekt under tittelen "Innvandrereide bedrifter og næringsutvikling", og det henvises til Orderud (2001) og Onsager og Sæther (2001) for resultater.

Botiden har stor betydning

Botiden ser ut til å spille en enda større rolle når det gjelder andelen selvstendig næringsdrivende enn hva som er tilfelle for andelen arbeidstakere. Dette er for så vidt rimelig å forvente, da en etablering av selvstendig næringsvirksomhet forutsetter en viss integrasjon i det norske samfunn i form av språkferdigheter og kunnskaper om lovverket og de formelle prosedyrer knyttet til slik etablering.

Tabell 4.3. Selvstendig næringsdrivende, etter landbakgrunn og botid. I prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1999

Antall år bosatt Kjønn	Totalt	Selvstendige som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
I alt	5,2	3,6	5,5	5,5	2,0	4,6	3,0	1,4	2,0
Bosatt under 4 år		1,1	2,2	1,3	0,4	1,1	0,6	0,2	1,2
Bosatt fra 4 inntil 6 år		2,4	6,1	4,3	1,0	7,1	1,7	0,9	2,9
Bosatt 7 år og mer		4,9	7,1	7,2	4,4	6,0	3,8	2,2	2,1
Menn	7,4	4,7	7,7	6,0	2,8	5,4	4,0	1,9	2,6
Bosatt under 4 år		1,6	3,6	1,5	0,5	1,3	0,6	0,2	1,5
Bosatt fra 4 inntil 6 år		3,4	9,6	4,8	1,0	8,8	2,8	0,9	4,4
Bosatt 7 år og mer		6,1	9,9	8,3	5,9	7,2	4,9	2,7	2,7
Kvinner	3,0	2,5	3,6	4,7	1,4	3,9	1,9	0,7	1,4
Bosatt under 4 år		0,6	0,8	1,0	0,3	0,8	0,5	0,1	1,1
Bosatt fra 4 inntil 6 år		1,5	3,1	3,4	0,9	5,1	1,1	0,9	1,9
Bosatt 7 år og mer		3,6	5,0	6,0	2,8	5,0	2,5	1,0	1,4

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.4. Prosentdifferanser (i prosentpoeng) for arbeidstakere og sysselsatte totalt (arbeidstakere+selvstendig næringsdrivende). 4. kvartal 1999

	Totalt	Selvstendige som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
Arbeidstakere									
Menn minus kvinner	4,7	8,8	0,3	13,6	6,7	12,7	12,6	13,8	12,6
Kvinner totalt minus innvandrerkvinner		11,9	-4,0	8,8	16,1	20,5	18,7	25,0	10,1
Sysselsatte totalt									
Menn minus kvinner	9,1	10,8	4,4	14,9	8,2	14,2	14,8	15,0	13,8
Kvinner totalt minus innvandrerkvinner		12,3	-4,6	7,1	17,8	19,6	19,8	27,3	11,7

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.3 viser at få nyankomne innvandrere gir seg i kast med selvstendig næringsvirksomhet. Blant ikke-vestlige innvandrere med botid under fire år er andelen under 1 prosent. Det er først etter en botid på syv år at andelen selvstendig næringsdrivende når et visst nivå. Botid har ikke like stor betydning blant de vestlige innvandrerne, idet vi ser en markant økning allerede etter fire års botid. Men også her må man kunne si at nyankomne ikke gjør seg særlig gjeldende i selvstendig næringsvirksomhet.

Det ser ut til at botid har større betydning for innvandrerkvinner enn for innvandrer menn. Blant menn er andelen selvstendig næringsdrivende 3,8 ganger så høy blant de med lengst botid i forhold til de med kortest botid. For kvinner er denne andelen seks ganger høyere når vi sammenligner de to gruppene.

Økte forskjeller i sysselsetting

Tabell 4.5 viser differansene mellom menn og kvinner for arbeidstakere og sysselsatte totalt for 4. kvartal 1999. Når andelen selvstendig næringsdrivende føyes til arbeidstakerandelen, får vi økte kjønnsforskjeller i de totale sysselsettingstallene som fremkommer. Størst økning i kjønnsforskjellene får vi i hele befolkningen der differansen i prosentpoeng nesten doubles. Forskjellen mellom ikke-vestlige kvinner og kvinner i befolkningen totalt øker også. Derimot avtar forskjellene noe mellom vestlige innvandrerkvinner og kvinner i alt.

Lavere registrert ledighet blant innvandrerkvinner

Den registrerte ledigheten blant førstegenerasjonsinnvandrere ligger stabilt på et høyere nivå enn det som gjør seg gjeldende i hele befolkningen. Mens hele befolkningen hadde en registrert ledighet på 2,5 prosent, var den tilsvarende andelen for førstegenerasjonsinnvandrere i alt 6,8 prosent i 4. kvartal 2000, jf. figur 4.5 og tabell 4.14. Det er primært i de ikke-vestlige

gruppene vi ser de mest markante avvikene. Tallene viser at afrikanske innvandrere hadde en registrert ledighet på 12,8 prosent - et nivå som er fem ganger høyere enn det vi finner for hele befolkningen. Asiatiske innvandrere hadde en ledighet på 9,4 prosent mens de fra Sør- og Mellom-Amerika lå på 8,8 prosent. Østeuropeiske innvandrere ligger også tett oppunder dette nivået med 8,6 prosent. Ser vi på de vestlige innvandrergruppene, finner vi en ledighet som bare ligger noen desimaler høyere enn den som er gjeldende for hele landet. Disse forskjellene avtegner seg i det hele tatt som svært stabile mønstre i forholdet mellom gruppene i statistikken for registrert arbeidsledighet.

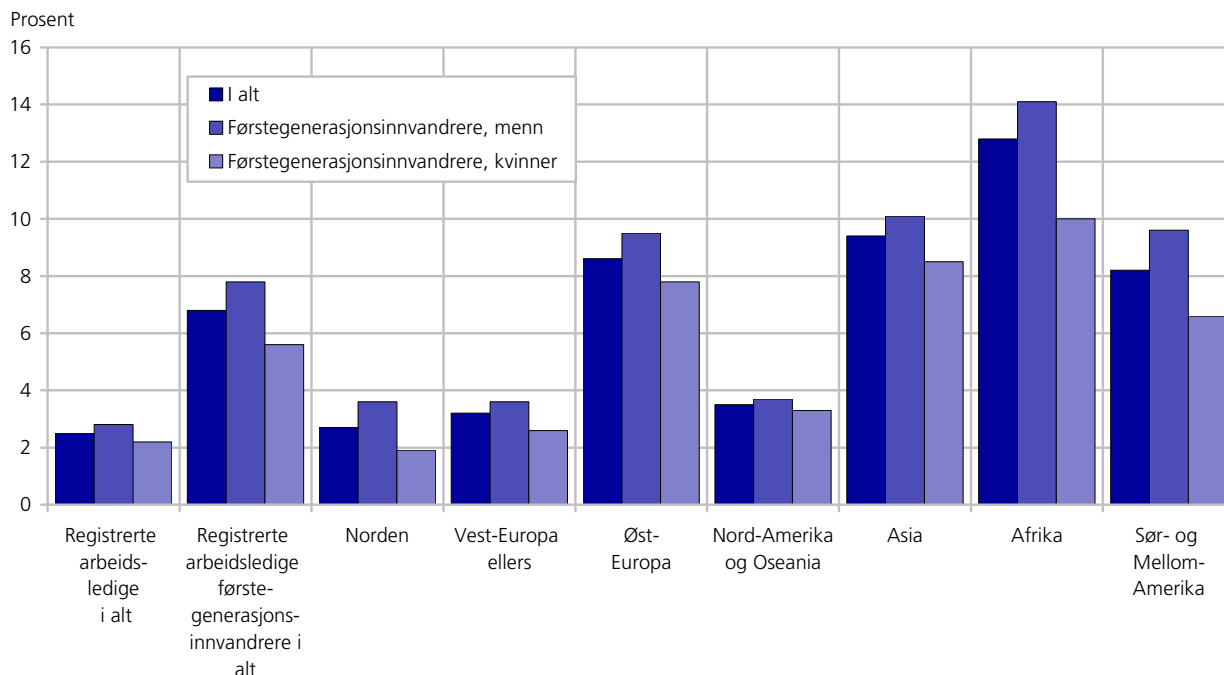
Nordiske kvinner har lavest ledighet av alle

Ledighetstallene for innvandrerkvinnene separat viser de samme tendensene som for innvandrergruppen totalt. Vi finner høyest ledighet blant de afrikanske og asiatiske kvinnene med henholdsvis 10,0 og 8,5 prosent og lavest blant de vestlige der de nordiske kvinnene hadde 1,9 prosent og de øvrige vest-europeiske hadde 2,6 prosent registrerte ledige. Ledighetsnivået for de nordiske innvandrerkvinnene var for øvrig lavere enn for kvinner totalt i hele befolkningen som hadde en ledighet på 2,2 prosent 4. kvartal 2000.

Både innvandrerkvinner og kvinner totalt har en lavere ledighet enn den mannlige del av befolkningen. Differansen er noe større blant innvandrere. Disse kjønnsforskjellene har vært relativt stabile gjennom det meste av 1990-tallet. Da det er den registrerte ledigheten det her er snakk om, kan disse forskjellene ikke tolkes dit hen at kvinner har høyere yrkesdeltakelse enn menn. Tallene er nok mer et uttrykk for at færre kvinner melder seg ledige på arbeidskontorene. Dessuten viser tallene fra avsnittene foran med all tydelighet at kvinner generelt har en lavere sysselsetting og innvandrerkvinner i særdeleshet.

Figur 4.5. Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. I prosent av arbeidsstyrken. 4. kvartal 2000

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Liten kjønnsforskjell i deltakelsen på arbeidsmarkedstiltak

Innvandrere står for nærmere 30 prosent av alle deltakere på disse tiltakene, og de har en deltakerandel i forhold til hele innvandrerbefolkningen (16-74 år) på 2,4 prosent (se tabell 4.15). Det tilsvarende tallet for hele landets befolkning er 0,5 prosent. Det er primært de ikke-vestlige innvandrerne som er involvert i arbeidsmarkedstiltakene. Disse tendensene har vært stabile over lengre tid. I 4. kvartal 2000 var det de afrikanske innvandrerne som hadde den høyeste deltakerandelen både for innvandrere totalt og for menn og kvinner separat. Gruppen med høyest deltakelse kan imidlertid variere noe mellom de ikke-vestlige verdensregionene fra kvartal til kvartal.

Av tallene for 4. kvartal 2000 fremgår det også at kjønnsforskjellen når det gjelder tiltak er atskillig mindre blant innvandrerne enn den vi finner med hensyn til den registrerte ledigheten. I innvandrergруппene fra Øst-Europa og Afrika har kvinner til og med en litt høyere deltakerandel enn menn. Tall fra siste halvdel av 1990-årene viser at kjønnsforskjellene er relativt små. Innvandrermenn har nok som regel en litt høyere deltakerandel, men det kan forekomme kvartalstall der kvinnes deltakerandel overstiger mennenes. Dette finner kanskje sted noe hyppigere innad i enkelte grupper for verdensregionbasert landbakgrunn.

Litteratur

For mer informasjon om innvandrere på arbeidsmarkedet, se de årlige *Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere* fra SSB (eksempelvis 2001c). Se også kapitlet om arbeid i *Innvandring og innvandrere 2002* (Lie 2002), og SSBs hjemmesider på Internett.

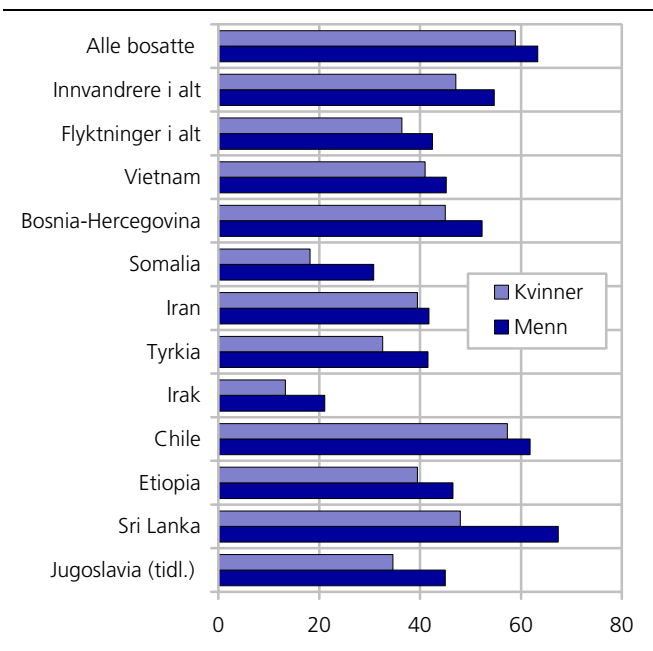
4.2. Flyktningkvinner på arbeidsmarkedet³² Mer markant forskjell i yrkesdeltakelse for flyktninger

Det er grunn til å anta at flyktninger vil komme dårligere ut på arbeidsmarkedet enn andre grupper, blant annet som følge av bakgrunnen for innvandringen. Botid og bosettingstidspunkt spiller også inn, og det er viktig å være klar over at mange flyktning-grupper har relativt kort botid i landet, noe vi tidligere har sett influere på arbeidsdeltakelse.

Når man vurderer utviklingen i arbeidstakerprosent for flyktninger, er det viktig å ta hensyn til variasjoner i innvandringen fra år til år. I år med særlig stor innvandring fra et land, vil arbeidstakerprosenten for dette landet falle. Et eksempel vil være Somalia i senere år.

³² Flyktninger omfatter her flyktninger som var registrert bosatt i Norge per november 2000, og som hadde vedtak om bosetting i en kommune i perioden 1986-2000.

Figur 4.6. Flyktninger i alderen 16-74 år som er arbeidstakere, etter kjønn. Prosent av personer i alt. Utvalgte fødeland. 4. kvartal 2000

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Som for alle i Norge, og for førstegenerasjonsinnvandrere, er arbeidstakerprosenten for flyktninger høyere blant menn enn kvinner, men forskjellen er likevel mer markant enn for hele befolkningen. I 4. kvartal 2000 hadde om lag 43 prosent av de mannlige og 36 prosent av de kvinnelige flyktningene et arbeidstakerforhold (se tabell 4.16). Innenfor alle flyktninggrupper var yrkesdeltakelsen høyere for menn enn for kvinner. Mens 56 prosent av flyktningkvinnene fra Sør- og Mellom-Amerika var i arbeid, var arbeidstakerprosenten nede i 25 for de afrikanske kvinnene. De østeuropeiske og asiatiske kvinnene plasserte seg mellom med henholdsvis 42 og 34 prosent av flyktningene som jobbet. Mennene med flyktningbakgrunn hadde 5-11 prosentpoeng flere i arbeid.

For enkeltland finner vi størst yrkesdeltakelse blant mennene for de som kommer fra Sri Lanka. Chilenske kvinner hadde høyest arbeidstakerprosent blant kvinnene. Den laveste arbeidstakerprosenten, både for menn og kvinner, finner vi blant flyktningene fra Irak og Somalia. For disse to landene finner vi også den største kjønnsforskjellen i sysselsettingsnivå. Kjønnsforskjellen var minst blant iranere og vietnamesere. Forskjellen i yrkesdeltakelsen mellom kjønnene blant flyktningene har vært relativt stor, men den har utjevnet seg betydelig i løpet av de siste årene.

Mens yrkesdeltakelsen i flyktningpopulasjonen falt blant menn, var den relativt stabil blant kvinner fra 1999 til 2000. For befolkningen som helhet var det ingen endring for menn mens det var en liten økning for kvinner. For innvandrere generelt var det en

nedgang for både menn og kvinner, og størst for menn. Her er det ikke kontrollert for hvor lenge flyktningene har bodd i Norge, og nettopp store variasjoner i botid ville forklart mye.

I en undersøkelse om flyktnings levekår i Oslo konkluderes det med at mulige årsaker til de store forskjellene mellom enkelte flyktninggrupper kan være at de har forskjellige økonomiske incentiver, traumer og psykiske problemer, ulikt sosialt nettverk, opplevelse av diskriminering, kulturell vegring mot å utføre enkelte typer arbeid (for eksempel rengjøring), og at myndighetenes opplegg for å integrere flyktningene i arbeidsmarkedet har vært forskjellig (se Vassenden 1997).

Størst vekst i sysselsettingen for jugoslaviske kvinner og menn

Totalt falt arbeidstakerprosenten med 4,6 prosentpoeng blant mannlige flyktninger siste år (1999-2000). For menn i befolkningen som helhet var det ingen endring. Blant hele gruppen menn som er innvandrere var det en reduksjon på 0,5 prosentpoeng. Arbeidstakerprosenten for flyktningkvinner falt med 0,2 prosentpoeng siste år, mens den økte med 0,3 prosentpoeng for kvinner i befolkningen som helhet og med 0,5 for innvandrerkvinner.

Med utgangspunkt i de enkelte flyktninggrupper, var veksten i sysselsettingen blant mannlige flyktninger størst for de fra Jugoslavia. Menn fra Sri Lanka hadde størst tilbakegang i arbeidstakerprosenten. Også blant kvinnene økte arbeidstakerprosenten for flyktninger mest for de fra Jugoslavia. Den største tilbakegangen var blant kvinnelige flyktninger fra Etiopia. Sammenstillingen av flyktninggruppen, og spesielt botiden for gruppen, virker sterkt inn på arbeidstakerprosenten og også på endringene fra år til år.

Flere deltidsansatte flyktninger enn for andre

I 2000 hadde 65 prosent av de sysselsatte flyktningene en heltidsjobb (30 timer eller mer per uke). Tall for innvandrere i alt og befolkningen for øvrig viser at henholdsvis 72 og 74 prosent arbeidet heltid i 2000.

Andelen heltidsansatte mannlige og kvinnelige flyktninger var på henholdsvis 75 og 50 prosent i 2000. Tall for alle bosatte var henholdsvis 89 og 58 prosent for menn og kvinner. Blant de østeuropeiske og asiatiske flyktningkvinnene var heltidsarbeid det vanligste, men bare så vidt. Blant de afrikanske kvinnene jobbet 45 prosent kort deltid, 4-19 timer per uke, og 40 prosent fulltid. Det var flest bosniske og chilenske menn som arbeidet heltid i 2000. Lavest andel hadde somaliske og irakiske menn. Blant kvinnene var heltidsandelen størst blant dem som kommer fra Vietnam. Lavest andel heltidsansatte var det blant kvinner fra Somalia, etterfulgt av de fra Tyrkia.

Tabell 4.5. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter kjønn og avtalt arbeidstid per uke. Alle bosatte, innvandrere i alt og flyktninger i alt. 4. kvartal 2000. Prosent

	I alt	Menn	Kvinner
Alle bosatte	100	100	100
Deltid (4-29 timer per uke)	26	11	42
Heltid (30 timer eller mer per uke)	74	89	58
Innvandrere i alt	100	100	100
Deltid (4-29 timer per uke)	28	18	40
Heltid (30 timer eller mer per uke)	72	82	60
Flyktninger bosatt 1987-1999	100	100	100
Deltid (4-29 timer per uke)	35	25	50
Heltid (30 timer eller mer per uke)	65	75	50

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

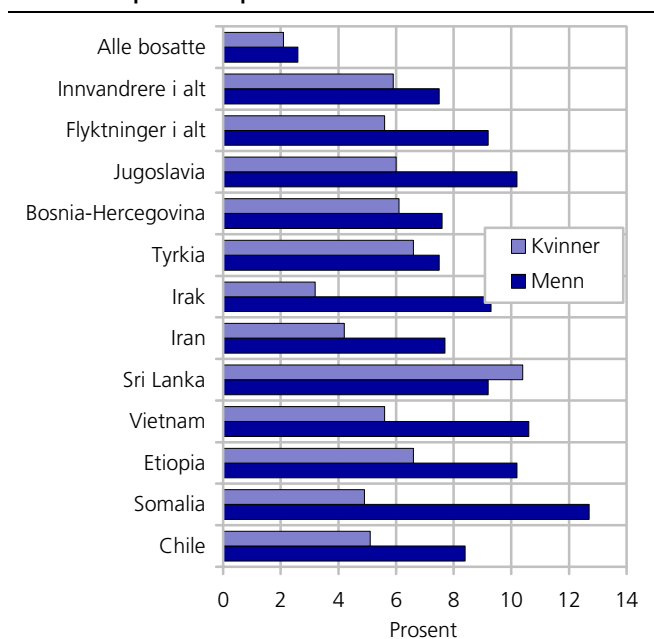
Mannlige flyktninger har høyere yrkesdeltakelse og lavere ledighet enn kvinnelige flyktninger

Totalt 7,7 prosent av alle flyktninger i yrkesaktiv alder (16-74 år) var registrert helt ledig ved utgangen av november 2000. Det var minimalt opp (0,1 prosentpoeng) siden ved tilsvarende tidspunkt året før, jf. tabell 4.17.

Det var en nedgang i ledighetsprosenten fra 1999 til 2000 på 0,1 prosentpoeng for kvinner, mens det var en økning på 0,2 prosentpoeng for menn. Ledighetsprosenten er allikevel markant høyere for menn enn for kvinner, henholdsvis 9,2 og 5,6. Samtidig har vi sett at mannlige flyktninger har en høyere yrkesdeltakelse. Følgelig er andelen utenfor "registerarbeidsstyrken", det vil si summen av arbeidstakere og registrerte ledige, høyere blant flyktningkvinner enn blant flyktningmenn. For innvandrerkvinner stod ledighetsprosenten på 5,6 på samme tid. En del kvinner, både innvandrere og flyktninger, vil aldri bli talt som arbeidsledige siden de ikke registrerer seg ved arbeidskontorene. Det har liten hensikt ettersom de ofte ikke har rett på arbeidsledighetstrygd eller tiltaksplasser.

Det er bare blant flyktningene fra Sri Lanka at ledighetsprosenten er høyere for kvinner enn for menn. Den høyeste registrerte arbeidsledigheten finner vi blant menn fra Somalia, Vietnam, Etiopia og Jugoslavia, den laveste blant menn fra Tyrkia, Bosnia-Hercegovina og Iran. Blant kvinnene var ledigheten høyest for dem fra Sri Lanka, mens ledigheten blant kvinnene var lavest for kvinner fra Irak og Iran. Innenfor én verdensdel er det altså variasjoner, asiatiske flyktningkvinner arbeidsledighetsprosent lå for øvrig på 5,5 i snitt. Høyest lå de østeuropeiske kvinnene med 6,1, lavest de afrikanske kvinnene med 5 prosent registrerte ledige.

Figur 4.7. Registrerte helt arbeidsledige flyktninger, innvandrere i alt og alle bosatte, etter kjønn. Utvalgte fødeland i prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Færre flyktningkvinner enn flyktningmenn på tiltak

Økningen i den totale tiltaksprosenten på 0,8 prosentpoeng fra 1999 til 2000 var betydelig lavere for kvinner enn for menn med 0,2 mot 1,2 prosentpoeng (se tabell 4.18). For 4. kvartal 2000 var andelen tiltaksdeltakere 5,7 prosent for menn og 4,4 prosent for kvinner. Også blant innvandrere generelt er nok mennene i flertall, men forskjellene er begrensede. For øvrig er tiltaksprosenten blant innvandrere som nevnt tidligere betydelig høyere enn for resten av befolkningen.

Det var få sør- og mellom-amerikanske kvinner og menn på arbeidsmarkeds tiltak i 2000, som tidligere. Blant annet henger nok dette sammen med at de har bodd så lenge i Norge at sjansen for at de har fått seg jobb i stedet er større. Både afrikanske kvinner og afrikanske menn toppet den regionbaserte tiltaksprosenten. Klart høyest andel menn på tiltak var det blant flyktningene fra Irak, mens andelen var lavest blant menn fra Tyrkia og Chile. Blant kvinnene var det relativt flest på tiltak fra Etiopia og Somalia. Lavest andel hadde kvinnene fra Chile.

Annen litteratur

Østby (2002) tar for seg flyktnings (sekundær-) flyttinger og forholdet mellom disse flyttingene og arbeidsmarkeds tilknytningen. Sammenligninger knyttet til kjønn inngår. Mathisen (2001) gir ytterligere tabeller og kommentarer om flyktninger generelt på arbeidsmarkedet.

Tabell 4.6. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter vestlig/ikke-vestlig bakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 1990-2000

	1990	1992	1994	1996	1998	2000
Hele befolkningen						
	Absolutte tall					
I alt	1 683 775	1 695 836	1 748 146	1 831 500	1 928 078	1 955 109
Menn	880 751	885 228	913 687	956 991	1 011 501	1 020 416
Kvinner	803 024	810 608	834 459	874 509	916 577	934 693
	Prosent					
I alt	54,5	54,5	55,8	58,3	60,9	61,1
Menn	56,8	56,6	58,1	60,6	63,5	63,3
Kvinner	52,2	52,3	53,5	56,0	58,3	58,9
Førstegenerasjonsinnvandrere						
	Absolutte tall					
Alle i alt	57 489	59 719	66 714	77 668	97 611	111 150
Vestlige innvandrere	32 087	32 522	35 231	37 607	45 121	47 618
Ikke-vestlige innvandrere	25 402	27 197	31 483	40 061	52 490	63 532
Menn i alt	32 134	33 191	37 256	43 141	53 645	60 103
Vestlige innvandrere	15 853	16 068	17 701	18 830	23 125	24 683
Ikke-vestlige innvandrere	16 281	17 123	19 555	24 311	30 520	35 420
Kvinner i alt	25 355	26 528	29 458	34 527	43 966	51 047
Vestlige innvandrere	16 234	16 454	17 530	18 777	21 996	22 935
Ikke-vestlige innvandrere	9 121	10 074	11 928	15 750	21 970	28 112
	Prosent					
Alle i alt	43,5	41,5	42,2	45,6	50,9	50,9
Vestlige innvandrere	50,1	50,0	52,9	54,2	57,4	58,8
Ikke-vestlige innvandrere	37,3	34,4	34,4	39,6	46,4	46,3
Menn i alt	45,9	44,0	46,1	50,3	56,0	54,7
Vestlige innvandrere	52,7	52,7	56,6	57,3	60,4	61,6
Ikke-vestlige innvandrere	40,9	38,1	39,4	46,0	53,1	50,7
Kvinner i alt	40,8	38,7	38,2	40,7	45,9	47,1
Vestlige innvandrere	47,9	47,7	49,6	51,5	54,6	56,1
Ikke-vestlige innvandrere	32,3	29,6	28,5	32,6	39,5	41,7

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.7. Arbeidstakere, etter kjønn og landbakgrunn. Absolutte tall og i prosent av personer 16-74 år i alt. 4. kvartal 2000

	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere								
	I alt	I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst- Europa	Nord- Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom- Amerika
	Absolutte tall								
I alt	1 955 109	111 143	28 370	16 011	16 878	3 246	33 646	8 201	4 791
Menn	1 020 416	60 098	13 170	9 805	8 229	1 714	19 228	5 472	2 480
Kvinner	934 693	51 045	15 200	6 206	8 649	1 532	14 418	2 729	2 311
	Prosent								
I alt	61,1	50,9	62,3	57,0	48,8	44,2	45,3	41,8	54,6
Menn	63,3	54,7	62,5	63,0	53,2	49,9	49,8	47,3	59,6
Kvinner	58,9	47,1	62,1	49,6	45,2	39,3	40,4	33,9	50,0

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.8 Arbeidstakere i alderen 16-74 år som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter kjønn og landbakgrunn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal 2000.

Landbakgrunn	Arbeidstakere						Differanse mellom menn og kvinner
	I alt	Menn	Kvinner	I alt	Menn	Kvinner	
Arbeidstakere i alt	1 955 109	1 020 416	934 693	61,1	63,3	58,9	4,4
Av dette innvandrere	111 150	60 103	51 047	50,9	54,7	47,1	7,6
Europa ¹ i alt	61 259	31 204	30 055	56,6	59,9	53,5	6,4
Av dette							
Danmark	9 015	4 452	4 563	56,0	57,2	54,9	2,3
Finland	3 720	1 358	2 362	63,3	57,9	66,9	- 9,0
Island	1 762	884	878	63,0	64,7	61,5	3,2
Sverige	13 557	6 347	7 210	67,4	68,5	66,4	2,1
Frankrike	1 112	707	405	54,5	60,9	46,0	14,9
Jugoslavia	4 207	2 673	1 534	44,2	50,5	36,2	14,3
Nederland	1 869	1 066	803	61,9	66,8	56,5	10,3
Polen	2 814	907	1 907	55,2	57,0	54,4	2,6
Storbritannia	5 365	3 648	1 717	57,8	63,7	48,3	15,4
Tyskland	4 439	2 345	2 094	56,5	64,8	49,4	15,4
Bosnia-Hercegovina	5 032	2 709	2 323	52,2	57,1	47,5	9,6
Afrika i alt	8 201	5 472	2 729	41,8	47,3	33,9	13,4
Av dette							
Etiopia	1 037	638	399	51,0	52,9	48,1	4,8
Marokko	1 536	1 112	424	42,5	49,1	31,5	17,6
Somalia	1 698	1 200	498	28,7	36,4	19,0	17,4
Asia ² i alt	33 646	19 228	14 418	45,3	49,8	40,4	9,4
Av dette							
Tyrkia	3 062	2 073	989	44,2	52,5	33,1	19,4
Sri Lanka	4 175	2 639	1 536	61,8	72,0	49,7	22,3
Filippinene	2 897	679	2 218	60,1	68,4	57,9	10,5
India	2 269	1 251	1 018	58,2	61,3	54,8	6,5
Irak	1 953	1 625	328	22,4	25,2	14,5	10,7
Iran	3 593	2 241	1 352	44,2	46,8	40,5	6,3
Pakistan	4 885	3 417	1 468	39,4	51,5	25,4	26,1
Thailand	1 569	184	1 385	49,3	50,7	49,1	1,6
Vietnam	5 485	3 126	2 359	52,5	58,3	46,4	11,9
Amerika i alt	7 629	3 950	3 679	49,8	55,1	45,2	9,9
Av dette							
Canada	406	214	192	43,8	53,2	36,5	16,7
USA	2 432	1 256	1 176	43,4	48,1	39,3	8,8
Chile	2 918	1 686	1 232	60,6	64,4	56,1	8,3
Oseania i alt	408	244	164	50,6	57,4	43,0	14,4
Av dette							
Australia	279	176	103	50,8	57,5	42,4	15,1

¹ Unntatt Tyrkia.

² Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.9. Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn, kjønn og antall år bosatt i Norge. 4. kvartal 2000

	I alt	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere
Menn i alt	60 103	24 683	35 420
Bosatt under 1 år	3 736	2 274	1 462
Bosatt fra 1 inntil 2 år	4 273	1 904	2 369
Bosatt fra 2 inntil 3 år	3 676	2 131	1 545
Bosatt fra 3 inntil 4 år	2 686	1 605	1 081
Bosatt fra 4 inntil 5 år	1 835	1 019	816
Bosatt fra 5 inntil 6 år	1 860	838	1 022
Bosatt fra 6 inntil 7 år	2 183	747	1 436
Bosatt fra 7 inntil 10 år	7 115	1 609	5 506
Bosatt fra 10 inntil 15 år	13 363	2 838	10 525
Bosatt 15 år og mer	19 376	9 718	9 658
Kvinner i alt	51 047	22 935	28 112
Bosatt under 1 år	2 524	1 778	746
Bosatt fra 1 inntil 2 år	3 022	1 475	1 547
Bosatt fra 2 inntil 3 år	2 962	1 695	1 267
Bosatt fra 3 inntil 4 år	2 485	1 288	1 197
Bosatt fra 4 inntil 5 år	1 951	833	1 118
Bosatt fra 5 inntil 6 år	1 908	683	1 225
Bosatt fra 6 inntil 7 år	2 329	682	1 647
Bosatt fra 7 inntil 10 år	6 589	1 458	5 131
Bosatt fra 10 inntil 15 år	10 027	2 496	7 531
Bosatt 15 år og mer	17 250	10 547	6 703

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.10. Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere, etter landbakgrunn, kjønn og antall år bosatt i Norge. I prosent av personer i alt 16-74 år innenfor hver gruppe. 4. kvartal 2000

	I alt	Vestlige innvandrere	Ikke-vestlige innvandrere
Menn i alt	54,7	61,6	50,7
Bosatt under 1 år	33,9	51,2	22,3
Bosatt fra 1 inntil 2 år	46,2	59,2	39,3
Bosatt fra 2 inntil 3 år	56,5	66,8	46,6
Bosatt fra 3 inntil 4 år	59,7	68,7	50,0
Bosatt fra 4 inntil 5 år	59,7	66,4	53,0
Bosatt fra 5 inntil 6 år	59,0	66,8	53,8
Bosatt fra 6 inntil 7 år	63,6	69,7	60,8
Bosatt fra 7 inntil 10 år	59,6	69,4	57,3
Bosatt fra 10 inntil 15 år	58,8	67,9	56,7
Bosatt 15 år og mer	56,5	58,8	54,3
Kvinner i alt	47,1	56,1	41,7
Bosatt under 1 år	26,8	45,5	13,6
Bosatt fra 1 inntil 2 år	33,3	56,6	24,0
Bosatt fra 2 inntil 3 år	43,9	64,8	30,6
Bosatt fra 3 inntil 4 år	46,7	65,1	35,8
Bosatt fra 4 inntil 5 år	47,1	62,5	39,8
Bosatt fra 5 inntil 6 år	46,9	62,8	41,1
Bosatt fra 6 inntil 7 år	53,1	64,3	49,5
Bosatt fra 7 inntil 10 år	51,9	63,9	49,3
Bosatt fra 10 inntil 15 år	54,3	65,1	51,5
Bosatt 15 år og mer	50,7	52,2	48,4

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.11. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. 4. kvartal 2000

	Prosent av alle arbeidstakere i Norge	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika, Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
0-9 I alt medregnet uoppgitt	5,7	111 143	28 370	16 011	16 878	3 246	33 646	8 201	4 791
Av dette	3,5	1 019	285	134	180	31	333	33	23
01-05 Jordbruk, skogbruk og fiske	5,6	1 408	286	660	58	182	138	47	37
11 Utvinning av råolje og naturgass	5,8	16 026	3 312	2 125	3 073	335	5 542	928	711
10,12-37 Industri og bergverksdrift	9,2	4 754	836	305	866	42	2 236	293	176
15-16 Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5,3	1 592	296	194	186	43	562	250	61
27-28 Metall- og metallvareindustri	5,1	1 700	361	230	376	27	536	46	124
34-35 Transportmiddelindustri	5,6	2 081	488	385	353	59	536	94	166
40-41 Kraft- og vannforsyning	1,2	207	72	39	38	9	37	7	5
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	3,6	4 496	1 938	571	832	81	697	203	174
50-55 Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	6,5	23 648	5 459	2 654	3 426	385	9 248	1 581	895
51 Agentur og engroshandel	3,3	1 603	390	206	330	22	523	72	60
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	4,4	4 467	1 451	811	591	141	1 153	214	106
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	4,3	6 441	1 874	574	1 148	108	2 201	331	205
60-64 Transport og kommunikasjon	17,1	11 137	1 744	1 063	1 357	114	5 371	964	524
65-67 Finansiell tjenesteyting	4,7	7 009	1 607	858	788	176	2 677	668	235
70-74 Forretn.messig tjenesteyting, eiendomsdrift	2,1	947	358	206	95	66	165	32	25
74.7 Rengjøringsvirksomhet	7,5	17 987	3 912	2 881	2 790	707	5 053	1 705	939
75-99 Off. forv. og annen tjenesteyting	4,7	786	220	110	150	32	184	56	34
75 Offentlig adm., forsvar og sosial fors.	5,1	260	90	68	25	8	41	12	16
80 Undervisning	5,7	1 788	605	429	178	129	332	67	48
85 Helse- og sosialtjenester	9,2	1 051	253	312	128	93	196	34	35
92 Kulturell tjenesteyting og sport	5,1	4 612	1 293	1 231	606	280	838	203	161
Uoppgitt	7,7	1 909	496	192	265	56	510	280	110
	29,1	4 963	263	151	924	19	2 281	908	417
	5,6	38 173	11 101	5 806	5 554	1 263	9 721	2 990	1 738
	3,1	4 442	1 074	584	807	103	1 297	366	211
	5,6	9 323	2 147	2 096	1 523	611	1 994	591	361
	6,7	22 738	7 298	2 810	2 903	449	6 184	1 973	1 121
	6,3	1 670	582	316	321	100	246	60	45
Uoppgitt	11,0	223	40	77	44	11	35	7	9

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.12. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. Menn. 4. kvartal 2000

	Prosent av alle arbeidstakere i Norge	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika, Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
0-9 I alt medregnet uoppgitt	5,9	60 098	13 170	9 805	8 229	1 714	19 228	5 472	2 480
Av dette	3,2	639	181	96	111	17	187	29	18
01-05 Jordbruk, skogbruk og fiske	5,8	1 189	238	576	41	152	113	42	27
11 Utvinning av råolje og naturgass	5,8	12 016	2 395	1 764	2 221	231	4 039	795	571
10,12-37 Industri og bergverksdrift	6,0	1 126	157	135	127	24	432	207	44
15-16 Nærings- og nytelsesmiddelindustri	5,3	1 539	327	208	351	23	469	44	117
27-28 Metall- og metallvareindustri	5,8	1 912	461	357	310	48	490	91	155
34-35 Transportmiddelindustri	1,1	156	54	30	26	7	31	4	4
40-41 Kraft- og vannforsyning	3,6	4 091	1 821	526	749	71	587	181	156
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	7,2	13 077	2 579	1 809	1 572	223	5 394	1 056	444
50-55 Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	3,5	1 334	285	170	283	18	466	64	48
51 Agentur og engrosshandel	4,2	3 013	897	578	374	100	808	182	74
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	5,2	2 519	594	262	346	39	1 016	196	66
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	26,2	6 211	803	799	569	66	3 104	614	256
60-64 Transport og kommunikasjon	4,8	5 092	926	596	558	108	2 178	576	150
65-67 Finansiell tjenesteyting	2,0	425	154	110	29	30	73	21	8
70-74 Forretn.messig tjenesteyting, eiendomsdrift	7,7	10 236	1 992	1 982	1 276	401	2 859	1 232	494
74.7 Rengjøringsvirksomhet	4,8	476	135	79	86	21	102	36	17
75-99 Off. forv. og annen tjenesteyting	5,4	197	61	55	18	6	33	11	13
75 Offentlig adm., forsvar og sosial fors.	5,4	1 236	383	336	109	87	243	49	29
80 Undervisning	9,1	621	122	223	57	53	121	24	21
85 Helse- og sosialtjenester	5,4	2 939	758	892	323	172	544	154	96
92 Kulturell tjenesteyting og sport	9,9	1 018	211	107	107	18	290	228	57
Uoppgitt	42,5	2 739	107	85	428	6	1 259	632	222
	6,5	13 047	2 805	2 253	1 641	470	3 741	1 533	604
	2,5	1 795	379	256	260	47	544	223	86
	6,3	3 740	740	881	489	250	831	389	160
	11,8	6 609	1 388	934	738	115	2 231	872	331
	6,8	903	298	182	154	58	135	49	27
Uoppgitt	10,3	130	25	63	5	4	26	3	4

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.13. Arbeidstakere i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og utvalgte næringer. Kvinner. 4. kvartal 2000

	Prosent av alle arbeidstakere i Norge	Arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
0-9 I alt medregnet uoppgitt	5,5	51 045	15 200	6 206	8 649	1 532	14 418	2 729	2 311
Av dette	4,1	380	104	38	69	14	146	4	5
01-05 Jordbruk, skogbruk og fiske	4,9	219	48	84	17	30	25	5	10
11 Utvinning av råolje og naturgass	5,8	4 010	917	361	852	104	1 503	133	140
10,12-37 Industri og bergverksdrift	8,7	1 761	383	75	352	17	818	60	56
15-16 Nærings- og nytelsesmiddelindustri	4,1	466	139	59	59	19	130	43	17
27-28 Metall- og metallvareindustri	3,7	161	34	22	25	4	67	2	7
34-35 Transportmiddelindustri	4,1	169	27	28	43	11	46	3	11
40-41 Kraft- og vannforsyning	1,5	51	18	9	12	2	6	3	1
45 Bygge- og anleggsvirksomhet	3,1	405	117	45	83	10	110	22	18
50-55 Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	5,8	10 571	2 880	845	1 854	162	3 854	525	451
51 Agentur og engroshandel	2,4	269	105	36	47	4	57	8	12
52 Detaljhandel og reparasjon av varer	5,0	1 454	554	233	217	41	345	32	32
55 Hotell- og restaurantvirksomhet	3,8	3 922	1 280	312	802	69	1 185	135	139
60-64 Transport og kommunikasjon	11,9	4 926	941	264	788	48	2 267	350	268
65-67 Finansiell tjenesteyting	4,4	1 917	681	262	230	68	499	92	85
70-74 Forretn.messig tjenesteyting, eiendomsdrift	2,2	522	204	96	66	36	92	11	17
74.7 Rengjøringsvirksomhet	7,2	7 751	1 920	899	1 514	306	2 194	473	445
75-99 Off. forv. og annen tjenesteyting	4,5	310	85	31	64	11	82	20	17
75 Offentlig adm., forsvar og sosial fors.	4,5	63	29	13	7	2	8	1	3
80 Undervisning	6,7	552	222	93	69	42	89	18	19
85 Helse- og sosialtjenester	9,3	430	131	89	71	40	75	10	14
92 Kulturell tjenesteyting og sport	4,6	1 673	535	339	283	108	294	49	65
Uoppgitt	6,2	891	285	85	158	38	220	52	53
	21,0	2 224	156	66	496	13	1 022	276	195
	5,3	25 126	8 296	3 553	3 913	793	5 980	1 457	1 134
	3,8	2 647	695	328	547	56	753	143	125
	5,2	5 583	1 407	1 215	1 034	361	1 163	202	201
	5,6	16 129	5 910	1 876	2 165	334	3 953	1 101	790
	5,8	767	284	134	167	42	111	11	18
	12,1	93	15	14	39	7	9	4	5

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.14. Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år, etter landbakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av arbeidsstyrken. 4. kvartal 2000

	Registrerte ledige i alt	Registrerte arbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom-Amerika
Absolutte tall									
I alt	58 027	9 411	913	617	1 846	138	4 031	1 376	490
Menn	34 459	5 876	567	427	999	76	2 470	1 028	300
Kvinner	23 568	3 535	346	190	847	62	1 552	348	190
Prosent									
I alt	2,5	6,8	2,7	3,2	8,6	3,5	9,4	12,8	8,2
Menn	2,8	7,8	3,6	3,6	9,5	3,7	10,1	14,1	9,6
Kvinner	2,2	5,6	1,9	2,6	7,8	3,3	8,5	10	6,6

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.15 Deltakere på ordinære arbeidsmarkedstiltak, etter landbakgrunn og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alderen 16-74 år. 4. kvartal 2000

	Deltakere i alt	Deltakerearbeidstakere som er førstegenerasjonsinnvandrere							
		I alt	Norden	Vest-Europa ellers	Øst- Europa	Nord- Amerika og Oseania	Asia ¹	Afrika	Sør- og Mellom- Amerika
		Absolutte tall							
I alt	17 449	5 331	166	143	1 273	35	2 676	824	214
Menn	8 951	2 751	83	78	546	13	1 466	482	83
Kvinner	8 498	2 580	83	65	727	22	1 210	342	131
		Prosent							
I alt	0,5	2,4	0,4	0,5	3,7	0,5	3,6	4,2	2,4
Menn	0,6	2,5	0,4	0,5	3,5	0,4	3,8	4,2	2
Kvinner	0,5	2,4	0,3	0,5	3,8	0,6	3,4	4,3	2,8

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.16. Arbeidstakere i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal. 1998-2000

Fødeland	Absolutte tall			Prosent		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Begge kjønn						
Flyktninger i alt	17 801	20 016	21 032	44,3	42,6	39,9
Øst-Europa	5 334	6 347	6 618	45,1	43,0	45,7
Av dette						
Jugoslavia	1 612	2 079	2 093	47,4	34,4	40,4
Bosnia-Hercegovina	3 722	4 268	4 525	44,1	49,0	48,6
Asia ¹	8 131	8 819	9 248	43,4	42,3	37,1
Av dette						
Tyrkia	441	456	451	40,8	40,6	38,0
Irak	625	894	1 358	22,2	21,4	19,0
Iran	2 105	2 292	2 354	42,2	43,2	40,9
Vietnam	1 492	1 721	1 778	37,8	42,7	42,8
Sri Lanka	2 653	2 609	2 454	69,4	66,5	60,9
Afrika	2 010	2 372	2 581	34,9	34,5	31,1
Av dette						
Etiopia	504	521	538	49,4	47,4	43,7
Somalia	900	1 150	1 331	26,6	27,6	25,4
Sør- og Mellom-Amerika	1 896	1 910	1 889	63,1	62,3	58,4
Av dette						
Chile	1 788	1 786	1 751	64,0	63,0	59,8
Menn						
Flyktninger i alt	11 581	12 629	12 990	50,7	47,1	42,5
Øst-Europa	3 136	3 634	3 708	51,6	47,5	49,5
Av dette						
Jugoslavia	1 083	1 361	1 301	55,4	40,4	45,0
Bosnia-Hercegovina	2 053	2 273	2 407	49,8	53,1	52,3
Asia ¹	5 584	5 876	6 098	49,8	46,6	39,2
Av dette						
Tyrkia	301	299	293	46,4	44,4	41,6
Irak	493	692	1 102	27,0	24,5	21,1
Iran	1 390	1 479	1 467	44,8	45,1	41,8
Vietnam	780	855	829	44,6	47,7	45,2
Sri Lanka	2 009	1 940	1 806	78,0	73,7	67,4
Afrika	1 452	1 654	1 732	42,1	40,5	35,8
Av dette						
Etiopia	327	332	345	51,5	49,3	46,5
Somalia	687	824	917	35,4	34,4	30,8
Sør- og Mellom-Amerika	1 184	1 152	1 080	70,4	67,4	60,4
Av dette						
Chile	1 118	1 081	1 011	70,9	67,8	61,8
Kvinner						
Flyktninger i alt	6 220	7 387	8 042	35,9	36,6	36,4
Øst-Europa	2 198	2 713	2 910	38,2	38,1	41,6
Av dette						
Jugoslavia	529	718	792	36,6	26,8	34,6
Bosnia-Hercegovina	1 669	1 995	2 118	38,7	45,0	45,0
Asia ¹	2 547	2 943	3 150	33,8	35,7	33,6
Av dette						
Tyrkia	140	157	158	32,4	35,0	32,6
Irak	132	202	256	13,3	15,0	13,3
Iran	715	813	887	38,1	40,1	39,5
Vietnam	712	866	949	32,4	38,6	41,0
Sri Lanka	644	669	648	51,6	51,7	48,0
Afrika	558	718	849	24,2	25,8	24,6
Av dette						
Etiopia	177	189	193	45,9	44,4	39,5
Somalia	213	326	414	14,7	18,3	18,2
Sør- og Mellom-Amerika	712	758	809	53,9	55,9	55,9
Av dette						
Chile	670	705	740	55,1	56,8	57,3

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.17. Registrerte helt arbeidsledige i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal 1998-2000

Fødeland	Absolutte tall			Prosent		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Begge kjønn						
Flyktninger i alt	3 068	3 567	4 044	7,6	7,6	7,7
Øst-Europa	921	1 077	1 072	7,8	7,3	7,4
Av dette						
Jugoslavia	312	455	433	9,2	7,5	8,4
Bosnia-Hercegovina	609	622	639	7,2	7,1	6,9
Asia ¹	1 385	1 595	1 880	7,4	7,7	7,5
Av dette						
Tyrkia	92	91	85	8,5	8,1	7,2
Irak	222	291	547	7,9	7,0	7,7
Iran	371	370	366	7,4	7,0	6,4
Vietnam	285	319	325	7,2	7,9	7,8
Sri Lanka	259	341	387	6,8	8,7	9,6
Afrika	569	593	730	9,9	8,6	8,8
Av dette						
Etiopia	100	103	108	9,8	9,4	8,8
Somalia	331	349	489	9,8	8,4	9,3
Sør- og Mellom-Amerika	134	193	232	4,5	6,3	7,2
Av dette						
Chile	129	180	204	4,6	6,3	7,0
Menn						
Flyktninger i alt	2 013	2 409	2 799	8,8	9,0	9,2
Øst-Europa	526	651	647	8,7	8,5	8,6
Av dette						
Jugoslavia	213	303	295	10,9	9,0	10,2
Bosnia-Hercegovina	313	348	352	7,6	8,1	7,6
Asia ¹	927	1 103	1 366	8,3	8,7	8,8
Av dette						
Tyrkia	66	60	53	10,2	8,9	7,5
Irak	183	255	486	10,0	9,0	9,3
Iran	275	263	271	8,9	8,0	7,7
Vietnam	132	185	195	7,5	10,3	10,6
Sri Lanka	157	199	246	6,1	7,6	9,2
Afrika	453	456	558	13,1	11,2	11,5
Av dette						
Etiopia	73	73	76	11,5	10,8	10,2
Somalia	269	284	378	13,9	11,9	12,7
Sør- og Mellom-Amerika	75	134	157	4,5	7,8	8,8
Av dette						
Chile	73	129	138	4,6	8,1	8,4
Kvinner						
Flyktninger i alt	1 055	1 158	1 245	6,1	5,7	5,6
Øst-Europa	395	426	425	6,9	6,0	6,1
Av dette						
Jugoslavia	99	152	138	6,9	5,7	6,0
Bosnia-Hercegovina	296	274	287	6,9	6,2	6,1
Asia ¹	458	492	514	6,1	6,0	5,5
Av dette						
Tyrkia	26	31	32	6,0	6,9	6,6
Irak	39	36	61	3,9	2,7	3,2
Iran	96	107	95	5,1	5,3	4,2
Vietnam	153	134	130	7,0	6,0	5,6
Sri Lanka	102	142	141	8,2	11,0	10,4
Afrika	116	137	172	5,0	4,9	5,0
Av dette						
Etiopia	27	30	32	7,0	7,0	6,6
Somalia	62	65	111	4,3	3,7	4,9
Sør- og Mellom-Amerika	59	59	75	4,5	4,3	5,2
Av dette						
Chile	56	51	66	4,6	4,1	5,1

1 Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.18. Personer på ordinære arbeidsmarkedstiltak i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland og kjønn. Absolutte tall og i prosent av personer i alt. 4. kvartal 1998-2000

Fødeland	Absolutte tall			Prosent		
	1998	1999	2000	1998	1999	2000
Begge kjønn						
Flyktninger i alt	2 132	2 048	2 714	5,3	4,4	5,2
Øst-Europa	791	732	587	6,7	5,0	4,1
Av dette						
Jugoslavia	199	349	243	5,9	5,8	4,7
Bosnia-Hercegovina	592	383	344	7,0	4,4	3,7
Asia ¹	862	791	1 371	4,6	3,8	5,5
Av dette						
Tyrkia	31	30	27	2,9	2,7	2,3
Irak	143	238	691	5,1	5,7	9,7
Iran	227	170	255	4,6	3,2	4,4
Vietnam	234	172	154	5,9	4,3	3,7
Sri Lanka	150	111	128	3,9	2,8	3,2
Afrika	359	373	525	6,2	5,4	6,3
Av dette						
Etiopia	58	45	65	5,7	4,1	5,3
Somalia	214	235	325	6,3	5,6	6,2
Sør- og Mellom-Amerika	94	66	81	3,1	2,2	2,5
Av dette						
Chile	74	54	64	2,6	1,9	2,2
Menn						
Flyktninger i alt	1 189	1 193	1 734	5,2	4,5	5,7
Øst-Europa	426	382	308	7,0	5,0	4,1
Av dette						
Jugoslavia	113	202	137	5,8	6,0	4,7
Bosnia-Hercegovina	313	180	171	7,6	4,2	3,7
Asia ¹	464	465	966	4,1	3,7	6,2
Av dette						
Tyrkia	14	9	14	2,2	1,3	2,0
Irak	108	193	593	5,9	6,8	11,4
Iran	140	102	165	4,5	3,1	4,7
Vietnam	91	64	55	5,2	3,6	3,0
Sri Lanka	69	59	62	2,7	2,2	2,3
Afrika	237	265	330	6,9	6,5	6,8
Av dette						
Etiopia	37	24	38	5,8	3,6	5,1
Somalia	140	172	202	7,2	7,2	6,8
Sør- og Mellom-Amerika	50	30	44	3,0	1,8	2,5
Av dette						
Chile	38	25	36	2,4	1,6	2,2
Kvinner						
Flyktninger i alt	943	855	980	5,4	4,2	4,4
Øst-Europa	365	350	279	6,3	4,9	4,0
Av dette						
Jugoslavia	86	147	106	6,0	5,5	4,6
Bosnia-Hercegovina	279	203	173	6,5	4,6	3,7
Asia ¹	398	326	405	5,3	4,0	4,3
Av dette						
Tyrkia	17	21	13	3,9	4,7	2,7
Irak	35	45	98	3,5	3,3	5,1
Iran	87	68	90	4,6	3,4	4,0
Vietnam	143	108	99	6,5	4,8	4,3
Sri Lanka	81	52	66	6,5	4,0	4,9
Afrika						
Av dette	122	108	195	5,3	3,9	5,6
Etiopia						
Somalia	21	21	27	5,4	4,9	5,5
Sør- og Mellom-Amerika	74	63	123	5,1	3,5	5,4
Av dette						
Chile	44	36	37	3,3	2,7	2,6

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.19. Arbeidstakere i alderen 16-74 år som er flyktninger, etter fødeland, kjønn og avtalt arbeidstid per uke. 4. kvartal 2000. Prosent

Avtalt arbeidstid per uke	I alt	Øst-Europa	Jugoslavia	Bosnia-Hercegovina	Asia ¹	Tyrkia	Irak	Iran	Vietnam	Sri Lanka	Afrika	Etiopia	Somalia	Sør- og Mellom-Amerika	Chile
Begge kjønn	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
4-19 timer	22,4	20,4	22,0	19,9	22,5	23,1	26,6	25,1	20,1	19,0	29,9	24,2	34,4	18,8	18,4
20-29 timer	12,4	11,8	14,1	11,0	12,7	16,4	12,8	10,6	9,6	16,6	11,8	9,9	11,6	14,5	14,2
30 timer og mer	65,2	67,7	63,9	69,0	64,8	60,5	60,6	64,3	70,2	64,4	58,2	66,0	53,9	66,8	67,4
Menn	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
4-19 timer	15,7	12,2	13,8	11,6	17,0	14,3	23,0	19,4	14,6	13,4	22,7	20,0	26,3	10,1	9,6
20-29 timer	9,5	7,3	9,7	6,1	10,8	12,6	12,2	7,8	6,0	14,9	9,8	7,5	10,1	9,5	9,3
30 timer og mer	74,8	80,5	76,6	82,3	72,1	73,0	64,9	72,8	79,4	71,7	67,4	72,5	63,6	80,4	81,1
Kvinner	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
4-19 timer	33,1	30,8	35,5	29,4	33,0	39,2	42,2	34,6	25,0	34,6	44,6	31,6	52,4	30,4	30,5
20-29 timer	17,2	17,5	21,5	16,7	16,3	23,4	15,6	15,1	12,8	21,3	15,9	14,0	15,0	21,0	20,8
30 timer og mer	49,7	51,7	43,1	54,0	50,6	37,3	42,2	50,3	62,3	44,1	39,5	54,4	32,6	48,6	48,6

¹ Tyrkia medregnet.

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

5. Inntekt*

Hvor høye personlige inntekter har kvinner i innvandrerbefolkningen sammenlignet med øvrige kvinner i Norge? Hvilke typer inntekt har størst betydning, og hva kan man si om husholdningsinntekten til ulike innvandrerkvinner? Dette kapitlet inneholder statistikk som belyser innvandrerkvinnens inntektsforhold spesielt, men også inntekten for øvrige kvinner i Norge blir omtalt.

Kapitlets oppbygning

I dette kapitlet skal vi først se på innvandrerkvinnens personlige inntekter, og deretter litt på husholdningsinntektene.

- Kvinner med innvandrerbakgrunn hadde i 1999 en gjennomsnittlig samlet inntekt på 151 000 kroner, om lag 22 prosent lavere enn gjennomsnittsinntekten blant kvinner uten innvandrerbakgrunn.
- Mens kvinner som har innvandret fra land i Øst-Europa, Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia har en samlet inntekt på om lag to tredeler av gjennomsnittsinntekten blant kvinner uten innvandrerbakgrunn, har kvinner som har innvandret fra andre nordiske land en samlet inntekt som er 6 prosent høyere.
- Lønnsinntekt er kvinners viktigste inntektskilde, uavhengig av landbakgrunn. Det er likevel store variasjoner. Mens kvinner fra de øvrige nordiske landene har 79 prosent av sine inntekter fra lønnet arbeid, er andelen 59 prosent for kvinner fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia. Sistnevnte gruppe har i gjennomsnitt 23 prosent av sin samlede inntekt i form av skattefrie overføringer som barnetrygd, kontantstøtte, sosialhjelp etc.
- Sammenlignes innvandrerkvinner med kvinner uten innvandrerbakgrunn i samme aldersgruppe, finner vi at både kvinner fra de nordiske landene og kvinner fra Storbritannia, Tyskland og USA har en høyere yrkesinntekt enn jevnaldrende kvinner uten innvandrerbakgrunn. Kvinner fra Tyrkia, Pakistan, Jugoslavia og Somalia var de som hadde lavest yrkesinntekt.
- Kvinner har lavere yrkesinntekt enn jevnaldrende menn med samme landbakgrunn. Kjønnsforskjellene er minst blant finske og svenske innvandrere, og størst blant pakistanske og somaliske innvandrere.
- Kvinner som har kommet til Norge som flyktninger hadde i gjennomsnitt 130 600 kroner i samlet inntekt i 1999. For kvinner som har innvandret til Norge av andre årsaker var samlet inntekt på 159 500 kroner. Mens flyktningkvinnens samlede inntekt utgjorde nær 68 prosent av gjennomsnittsinntekten for kvinnene uten innvandrerbakgrunn, var andelen for de øvrige innvandrerkvinnene nær 83 prosent.
- Yrkesinntektens andel av innvandrerkvinnens samlede inntekt økte med økende botid for kvinner som har innvandret fra ikke-vestlige land. For kvinner fra vestlige land fikk yrkesinntekten redusert betydning, mye på grunn av at lønnsinntektene blir erstattet av pensjoner.
- Husholdningsinntekt etter skatt viser også et klart skille mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrerkvinner. Høyest husholdningsinntekt har kvinner med landbakgrunn fra Vest-Europa og Nord-Amerika. Lavest ligger kvinner fra Øst-Europa.
- Andelen inntektsfattige blant ikke-vestlige innvandrerkvinner har sunket fra 1994 til 2000. Høyest andel inntektsfattige innvandrerkvinner finner vi i Oslo og Akershus sammenlignet med landet for øvrig. Dette gjelder uavhengig av landbakgrunn.

5.1. Innvandrerkvinnens personlige inntekter

Når man skal sammenligne inntekten til ulike innvandrergrupper og mellom innvandrere og den øvrige befolkningen, er det viktig å ta hensyn til forskjeller i alderssammensetning. Innvandrerbefolkningen omfatter både såkalte førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre, og er i gjennomsnitt yngre enn den øvrige befolkningen. Personer 60 år og eldre utgjorde i underkant av 10 prosent av innvandrerbefolkningen ved utgangen av 1999. For den øvrige befolkningen var tilsvarende andel nesten dobbelt så høy (20 prosent) (Statistisk sentralbyrå 2000). For de yngre aldersgruppene (under 17 år) foreligger det begrensede muligheter for inntektsstatistikk. I de etterfølgende tabellene presenteres derfor inntektsstatistikk for aldersgruppen 17-66 år.

* Dette kapitlet er skrevet av Ingunn Helde og Mads Ivar Kirkeberg.

Datagrunnlag

Inntektsstatistikken er basert på opplysninger hentet fra skattestatistikken, selvangivelsesstatistikken, lønnssumsstatistikken, sosialhjelpsstatistikken, Statens lånekasse for utdanning, Husbankens bostøtteregister og registre i Rikstrygdeverket. Statistikken omfatter alle bosatte personer i Norge ved utgangen av det aktuelle inntektsåret. Fordelen ved å bruke register i statistikken er at man da har opplysninger om hele befolkningen og derfor mulighet til å studere mindre grupper, som her kvinner med innvandrerbakgrunn.

Lavere inntektsnivå blant innvandrerkvinner enn andre kvinner

Kvinner med innvandrerbakgrunn har generelt lavere inntekter enn kvinner uten innvandrerbakgrunn. Ser vi på gruppen innvandrerkvinner totalt, finner vi at de i 1999 i gjennomsnitt hadde en samlet inntekt på 151 100 kroner. Dette utgjorde om lag 78 prosent av gjennomsnittsinntekten blant kvinner uten innvandrerbakgrunn. Sistnevnte gruppe hadde i gjennomsnitt en samlet inntekt på 193 200 kroner.

Lønnsinntekten er viktigste inntektskilde for alle kvinner, uavhengig av bakgrunn. Det er likevel langt mindre vanlig for innvandrerkvinner enn for andre kvinner å tjene egne penger. Blant kvinner tilhørende aldersgruppen 17-66 år finner vi at 67 prosent av de med innvandrerbakgrunn hadde egen lønnsinntekt i 1999, mens andelen var hele 84 prosent for de øvrige kvinnene i aldersgruppen. Gjennomsnittlig lønnsinntekt for innvandrerkvinnene var på 105 200 kroner, nær tre firedeler av lønnsinntekten blant de uten innvandrerbakgrunn.

Inntektssammensetningen viser også at innvandrerkvinnene har lavere nærings- og kapitalinntekter enn de øvrige kvinnene i befolkningen. Det må imidlertid antas at disse inntektsforskjellene kan ha sammenheng med at det blant kvinner med innvandrerbakgrunn er en sterk konsentrasjon av unge voksne (Lappegård 2000). Dette gjenspeiles i at innvandrerkvinnene mottar nær 9 prosent av sine inntekter fra barnetrygd og kontantstøtte, mens de øvrige kvinnene mottar nær 10 prosent av sin samlede inntekt fra folketrygd og andre pensjonsytelser.

De personlige overføringene gir et skjevt bilde ...

Et spørsmål som stadig dukker opp i debatten rundt innvandrere i Norge, er i hvilken grad enkelte grupper blir varig avhengig av offentlige stønadsordninger. Ser vi på de personlige inntektene, gir imidlertid disse et skjevt bilde av fordelingen av disse overføringene, så vel blant innvandrere som blant andre. Dette skyldes at mens overføringer som barnetrygd og kontantstøtte vanligvis utbetales til barnets mor, blir sosialhjelp og bostøtte ofte registrert utbetalt til mannen i

husholdningen. Vi kan derfor blant annet anta at kvinners mottatte sosialhjelp er større enn hva de personlige overføringene gir inntrykk av. Det er også grunn til å anta at denne kjønnsforskjellen spesielt gjør seg gjeldende blant innvandrere med ikke-vestlig landbakgrunn. Vi vil likevel her gi en kort presentasjon av hvordan de registrerte overføringene fordeler seg blant kvinner med og uten innvandrerbakgrunn.

..., men innvandrerbakgrunn gir andre overføringer

I 1999 mottok innvandrerkvinnene i gjennomsnitt 36 400 kroner i overføringer fra det offentlige. Dette var om lag 1 700 kroner lavere enn hva de uten innvandrerbakgrunn fikk utbetalt. De to gruppene mottok imidlertid ulike typer overføringer.

For innvandrerkvinnene utgjorde de skattefrie ytelsene nær 58 prosent av overføringene, i gjennomsnitt 21 100 kroner. Barnetrygd, kontantstøtte og sosialhjelp hadde størst betydning. I tillegg mottok de skattepliktige overføringer - i hovedsak folketrygd og tjenestepensjon - på i gjennomsnitt 15 300 kroner. Blant kvinnene uten innvandrerbakgrunn var bildet motsatt. Av samlede overføringer på i gjennomsnitt 38 100 kroner, bestod 22 700 kroner - nær 60 prosent - av skattepliktige pensjoner. I tillegg mottok de i gjennomsnitt 15 400 kroner i skattefrie overføringer.

De fleste innvandrerkvinner i Norge tilhører kategorien "førstegenerasjonsinnvandrere". Samlet inntekt for denne gruppen var på 152 000 kroner, og avviker derfor i liten grad fra gjennomsnittsinntekten for samtlige kvinner med innvandrerbakgrunn. Med en samlet inntekt på 127 400 kroner hadde imidlertid kvinner født i Norge av to utenlandsfødte foreldre et noe lavere inntektsnivå. Ved første øyekast kan dette gi inntrykk av at denne gruppen er dårligere økonomisk stilt enn sine mødre. Det må derfor presiseres at nærmere to tredeler av kvinnene med to utenlandsfødte foreldre er i aldersgruppen 17-24 år, den typiske utdanningsfasen i livet. I resten av dette kapitlet vil vi derfor fokusere på den gruppen av innvandrerkvinner som er førstegenerasjonsinnvandrere.

Høyere inntekter blant vestlige enn ikke-vestlige innvandrerkvinner

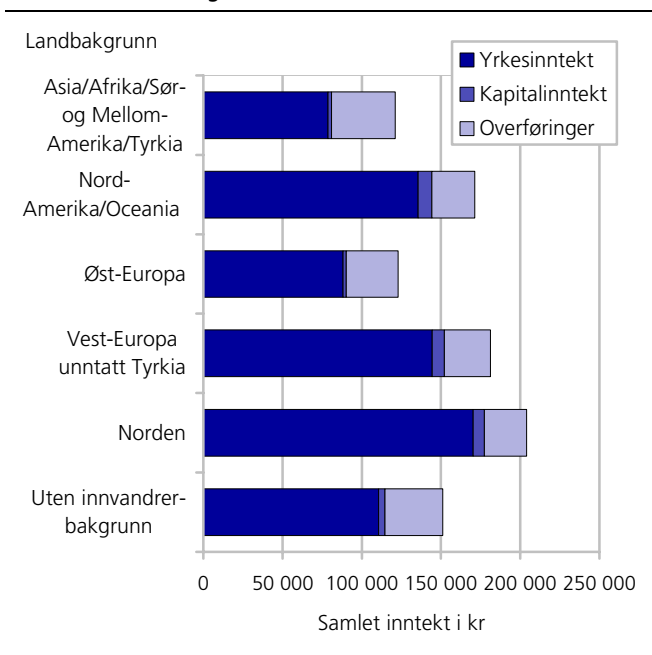
En oversikt over inntektssammensetningen for førstegenerasjons innvandrerkvinner etter landbakgrunn viser et klart skille mellom de ulike innvandrergruppene. Sett i lys av tidligere undersøkelser om innvandrerbefolkningens inntekter (bl.a. Kirkeberg 1997a og 2001), er det ikke uventet at denne analysen viser at kvinner fra Øst-Europa og Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia kommer ut med en langt lavere samlet inntekt enn kvinner fra Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania.

Definisjoner

Førstegenerasjonsinnvandrere defineres som "personer født i utlandet av utenlandsfødte foreldre". Med *vestlige land* menes Norden, Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania. Med *ikke-vestlige land* menes Øst-Europa, Asia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.

Figur 5.1. Inntektssammensetningen for førstegenerasjons innvandrerkvinner og øvrige kvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. 1999

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Mens kvinner fra de østeuropeiske landene i 1999 hadde en samlet inntekt på nær 123 000 kroner, var gjennomsnittsbeløpet på 127 500 kroner for de fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia. Inntektsnivået for begge disse innvandrergruppene lå dermed på under to tredeler av samlet inntekt for kvinner uten innvandrerbakgrunn. Mens kvinner fra Nord-Amerika og Oseania hadde en gjennomsnittlig samlet inntekt på 171 400 kroner, lå vesteuropeiske kvinner utenom de nordiske landene litt høyere, med et gjennomsnitt på 181 100 kroner. Også disse to innvandrergruppene hadde dermed en noe lavere samlet inntekt enn de uten innvandrerbakgrunn. For kvinner fra våre nordiske naboland var bildet derimot motsatt. De hadde i gjennomsnitt en samlet inntekt på 204 000 kroner, eller 10 800 kroner mer enn for kvinner uten innvandrerbakgrunn. Hva skyldes så disse forskjellene innvandrerkvinnene imellom?

Som så ofte før er det trolig flere ulike faktorer som spiller inn. Innvandrerkvinnenes alder eller livsfase kan ha betydning. Botid kan også nevnes, foruten at kvinnenes innvandringsårsak og innvandringstidspunkt kan være avgjørende faktorer. Man vil for eksempel

forvente at kvinner som er arbeidsinnvandrere vil ha et annet inntektsnivå enn kvinner som ankommer landet som flyktninger. Tilsvarende vet vi at sannsynligheten for at innvandrere blir yrkesaktive øker med hvor lenge de har bodd i landet. Men den utdannings- og yrkes-tradisjonen som innvandrerkvinnene har med seg fra hjemlandet kan også ha betydning, for eksempel når det gjelder deres ønske eller mulighet for å skaffe seg inntektsgivende arbeid.

Som vi skal se utgjør innvandrerkvinnene derfor ingen homogen gruppe.

Svenske kvinner har høyest yrkesinntekt, somaliske kvinner lavest

Vi har tidligere sett at av de personlige inntektene er lønnsinntekt kvinners viktigste inntektskilde uavhengig av landbakgrunn. Sammenlignet med situasjonen i mange andre land forventes det i stor grad av norske kvinner at de deltar i arbeidslivet. De siste tiårene har derfor unge jenter her i landet utdannet seg til dette på en annen og mer bevisst måte enn hva mødrene deres gjorde. Toinntektsfamilien er derfor også blitt stadig vanligere.

I innvandrerbefolkningen er det til dels svært store forskjeller i utdanningsnivå (Statistisk sentralbyrå 2000b). En stor andel kommer fra land hvor verken utdanning eller deltakelse på arbeidsmarkedet er en selvfølge for kvinner. Som eksempler kan nevnes Pakistan og Somalia (Dalheim 2001, UNDP 1998 og UNDP 2001). Dersom vi benytter innvandrerkvinnenes yrkesinntekt som andel av øvrige kvinners yrkesinntekt, har vi et mål på i hvilken grad førstegenerasjons innvandrerkvinner tilpasser seg det norske inntekts-mønsteret.

Som tabell 5.3 viser, gir landbakgrunn store utslag når vi sammenligner yrkesinntekten blant førstegenerasjons innvandrerkvinner med yrkesinntekten blant jevnaldrende kvinner uten innvandrerbakgrunn. For alle aldersgrupper er det slik at kvinner som har innvandret fra Danmark, Finland og Sverige har en høyere yrkesinntekt enn norske kvinner. Dette skyldes delvis at det er små forskjeller mellom de nordiske landene når det gjelder kvinners utdanningsnivå og yrkesdeltakelse. Samtidig må innvandringen antas å ha sammenheng med at våre naboland (i særlig grad Sverige og Finland) på 1990-tallet var rammet av en økonomisk lavkonjunktur mens bildet var det motsatte i Norge. Kombinasjonen av at arbeidsmarkedet var bedre her i landet enn i de øvrige nordiske landene samt at språk- og kulturforskjellene er relativt små, bidrog derfor til en sterk arbeidsinnvandring fra de øvrige nordiske landene, kvinner som menn.

For kvinnene fra andre vestlige land ser vi en tendens til at differansen i forhold til de øvrige kvinnenes yrkesinntekt blir stadig mindre, jo eldre kvinnene er. I

de eldste aldersgruppene har kvinner fra Storbritannia, Tyskland og USA høyere yrkesinntekt enn kvinner uten innvandrerbakgrunn.

Som nevnt er det kvinner som har innvandret fra Øst-Europa og fra tredje verden som har de laveste samlede inntektene. Dette gjelder også for størrelsen på yrkesinntekten. Best ut kommer kvinner fra India, Polen, Sri Lanka, Bosnia-Hercegovina og Filippinene. Mange av kvinnene fra disse landene har utdanning på videregående-skole-nivå eller høgskolenivå, og dette bidrar til at de i enkelte aldersgrupper har nesten like høy yrkesinntekt som jevnaldrende kvinner uten innvandringsbakgrunn. I den andre enden av skalaen finner vi kvinner fra Somalia, Pakistan og Jugoslavia. Som tidligere nevnt er det blant disse kvinnene mange med lav eller ingen utdanning fra hjemlandet og mindre tradisjon for at kvinner er i lønnet arbeid utenfor hjemmet. Det kan derfor antas at dette er noe av årsaken til at kvinnene fra disse landene har en lav yrkesinntekt sammenlignet med jevnaldrende kvinner uten innvandrerbakgrunn, og også sammenlignet med innvandrerkvinner med en annen landbakgrunn.

Menn tjener mer, men store variasjoner mellom kvinnene

Forklaringen får ytterligere støtte om vi sammenligner kvinnenes yrkesinntekt med yrkesinntekten til mennene med samme landbakgrunn og alder. Selv om kvinner generelt har en lavere yrkesinntekt enn jevnaldrende menn med samme landbakgrunn, er det enkelte land som særlig skiller seg ut i den forstand at kjønnsforskjellene kan karakteriseres som særlig markante. Bildet er imidlertid sammensatt.

De yngste kvinnene fra Russland, USA, Chile og Iran har nesten like høy yrkesinntekt som sine jevnaldrende landsmenn. Tabell 5.4 indikerer likevel at det er kvinnene fra Danmark, Finland og Sverige som er mest likestilte, ettersom de uansett aldersgruppe har en høy andel av jevnaldrende landsmenns yrkesinntekt.

Motsatt er kjønnsforskjellene størst blant kvinner og menn fra asiatiske og afrikanske land. Kvinner fra Pakistan og Somalia har sammen med kvinner fra Tyrkia, Sri Lanka og Thailand de laveste yrkesinntektene sammenlignet med jevnaldrende landsmenn. I tillegg har russiske kvinner i aldersgruppen 25 år og over lave yrkesinntekter sammenlignet med jevnaldrende russiske menn.

Uansett landbakgrunn, er det en tendens til at kjønnsforskjellene er minst i de yngste aldersgruppene og størst i de eldste. Siden det må antas å være enklere for unge mennesker både å lære et nytt språk og eventuelt tilegne seg ny utdannings- og yrkeskompetanse, tyder dette på at også alder ved innvandringstidspunktet er en viktig forklaringsfaktor. Det kan derfor synes som om tiden jobber for større utjevning også blant inn-

vandrere fra land der kvinner tradisjonelt ikke deltar i arbeidslivet.

Kvinner med flyktningbakgrunn har lavere inntekt enn andre innvandrerkvinner

Vi har tidligere nevnt at det de siste årene har kommet mange arbeidsinnvandrere til Norge fra våre nordiske naboland fordi arbeidsmarkedet her har vært bedre. Også innvandrerne som kom til Norge på 1970-tallet var stort sett arbeidssøkende. Disse innvandrergruppene møtte et land med mangel på arbeidskraft og lav arbeidsledighet og opplevde at det var relativt enkelt å få lønnet arbeid (Kirkeberg 1997a). Men hva med de som ikke kunne velge innvandringstidspunkt? Hva med de som kom som flyktninger?

Det er grunn til å tro at både innvandringsårsak og innvandringstidspunkt er blant faktorene som påvirker innvandreres inntektssituasjon. De mange flyktningene som kom mot slutten av 1980-tallet og på begynnelsen av 1990-tallet møtte et vanskelig arbeidsmarked med sterk konkurranse om de fleste jobbene. Dette medførte at mange flyktninger har hatt større problemer med å komme seg inn på arbeidsmarkedet enn innvandrere som har kommet til Norge av andre årsaker.

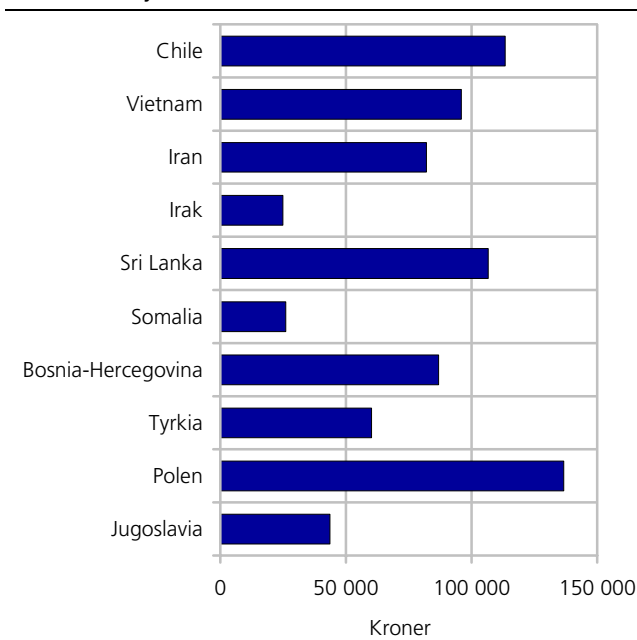
Ved utgangen av 1999 var det bosatt om lag 25 200kvinner i alderen 17-66 år med flyktningstatus her i landet. Tabell 5.5 viser at denne gruppen kvinner har en lavere inntekt enn de som har innvandret til Norge av andre årsaker. Mens flyktningkvinnene i gjennomsnitt hadde en samlet inntekt på 130 600 kroner i 1999, var tilsvarende beløp 159 500 kroner for de øvrige innvandrerkvinnene. Differansen kan særlig knyttes til størrelsen på yrkesinntektene, og i første omgang lønnsinntektene. Flyktningkvinnenes lønnsinntekt utgjorde kun 64 prosent av lønnsinntekten til de kvinnene som har innvandret av andre årsaker.

For kvinnene med flyktningbakgrunn er derfor ulike skattefrie overføringer viktige inntektskilder. I gjennomsnitt stammer 27 prosent av deres samlede inntekt fra slike overføringer. Av disse overføringene var barnetrygden viktigst og utgjorde i gjennomsnitt 15 100 kroner for flyktningkvinnene. Men også sosialhjelpen var av stor betydning og utgjorde i gjennomsnitt 10 300 kroner.

Betydningen av botid

Vi har sett at mange innvandrerkvinner har lavere yrkesinntekt enn kvinner uten innvandrerbakgrunn. Men hva om vi tar hensyn til den enkeltes botid i landet? For å kunne delta på arbeidsmarkedet er det for de fleste nødvendig med norskkunnskaper. Mange må også få godkjent utdanning tatt i utlandet, ta mer utdanning eller kanskje ta fatt på en ny utdanning for å få innpass på arbeidsmarkedet. Dette kan ta tid. Kan vi anta at innvandrerkvinnene vil bli enda mer økonomisk selvhjulpne med økende botid?

Figur 5.2. Yrkesinntekt for førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år med flyktningbakgrunn, etter landbakgrunn. Gjennomsnitt. 1999

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.6 viser at antakelsen stemmer om vi ser på kvinner som kommer fra ikke-vestlige land. Blant kvinner med bakgrunn fra Jugoslavia, Somalia, Sri Lanka, Filippinene, India, Pakistan, Iran og Vietnam utgjorde yrkesinntekten en større del av samlet inntekt for de som ankom Norge før 1990 enn for de som kom i løpet av 1990-tallet.

Nordiske, tyske, amerikanske og britiske kvinner som kom til Norge i løpet av den siste tiårsperioden hadde derimot stort sett mer enn 80 prosent av sine inntekter fra egen yrkesinntekt. Mens økende botid bidrar til at de ikke-vestlige innvandrerkvinnene jobber seg "opp" og blir mer økonomisk selvhjulpne, blir yrkesinntekten mindre viktig for de vestlige kvinnene. Dette har sannsynligvis sammenheng med at innvandrerkvinner fra vestlige land ofte er norsk gift og at mange har bodd svært lenge i Norge (Lappegård 2000). Deres inntekts sammensetning har derfor ettersom årene er gått i stor grad fulgt det samme mønsteret som blant kvinner uten innvandrerbakgrunn. For eksempel har lønnsinntekter blitt erstattet av pensjoner, barnetrygden har opphørt og for mange har kapitalinntektene økt.

5.2. Innvandrerkvinnenes husholdningsøkonomi

Vi har hittil sett på hva innvandrerkvinnene har i personlig inntekt. Når man skal beskrive de økonomiske levekårene til disse kvinnene, bør man også ta med i betraktning at mange av dem inngår i et økonomisk fellesskap med andre, der man deler på både inntekter og utgifter. Husholdningen blir derfor ansett for å være den beste analyseenheten når man skal se på inntekt i levekårmessig sammenheng. Flere inntektstyper som

blir registrert hos en person er også klart husholdningsrelaterte. Barnetrygd, sosialhjelp og bostøtte blir for eksempel tildelt på bakgrunn av opplysninger om husholdningens størrelse og sammensetning. Som husholdning er regnet alle personer, uansett slektsforhold, som er fast bosatt i boligen og som har felles kost.

Grunnlaget for opplysninger om husholdningssammensetning tar utgangspunkt i årlige og representative utvalgsundersøkelser hvor SSB innhenter opplysningene via intervju. En ulempe ved slike undersøkelser er at de på grunn av utvalgsstørrelsen setter klare begrensninger for å analysere inntekten til mindre befolkningsgrupper etter ulike kjennetegn. SSBs inntekts- og formuesundersøkelse for husholdninger for inntektsåret 2000³³ (se boksen nedenfor) gir mulighet for å sammenligne husholdningsinntekten til førstegenerasjons innvandrerkvinner fra noen verdensregioner, men ikke for det enkelte land. For igjen å korrigere noe for ulikheten i alderssammensetning vil vi gjennomgående i tabellene studere inntektene til husholdninger hvor minst ett av medlemmene er en førstegenerasjons innvandrer kvinne i alderen 17-66 år.

Lavest husholdningsinntekt blant kvinner fra Øst-Europa

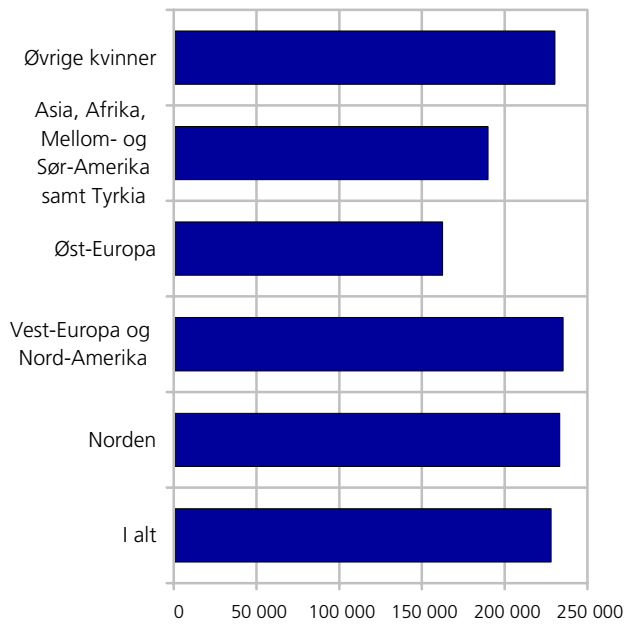
I tabell 5.7 ser vi at gjennomsnittlig inntekt etter skatt for husholdninger hvor kvinnene har nordisk landbakgrunn utgjorde 390 000 kroner i 2000. For øvrige vestlige innvandrerkvinner var husholdningsinntekten litt høyere med 399 000 kroner. Igjen ser vi et kraftig skille mellom vestlige og ikke-vestlige innvandrerkvinner. Kvinner fra Øst-Europa har lavest husholdningsinntekt med 280 000 kroner mens øvrige innvandrerkvinner med ikke-vestlig landbakgrunn hadde i gjennomsnitt 326 000 kroner i 2000. For øvrige husholdninger i landet hvor minst ett husholdningsmedlem er en kvinne i alderen 17-66 år lå inntekt etter skatt på 375 000 kroner. Dette er 34 prosent høyere husholdningsinntekt sammenlignet med østeuropeiske kvinner, men drøyt 6 prosent lavere sammenlignet med kvinner fra Vest-Europa og Nord-Amerika.

Datagrunnlag

Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger er en utvalgsundersøkelse som for inntektsåret 2000 omfatter 12 919 husholdninger. Opplysninger om inntekt og formue blir hentet fra selvangivelsesstatistikken. I tillegg blir det innhentet opplysninger om flere skattefrie inntekter som tilfaller husholdningen. Eksempler på slike inntekter er barnetrygd, bostøtte, studiestipend, sosialhjelp, grunn- og hjelpestønad og engangsstønad ved fødsel. Opplysninger om husholdningens størrelse og sammensetning er innhentet ved intervju.

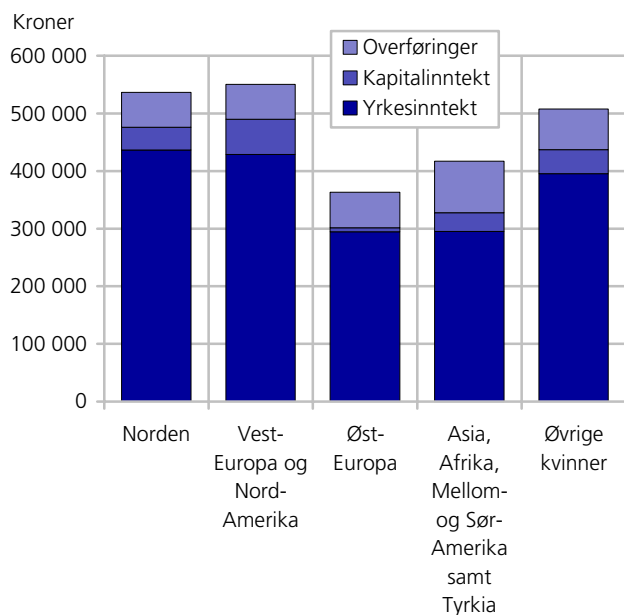
³³ Legg merke til at inntektstallene for husholdninger refererer seg til 2000, mens tallene for de personlige inntektene er fra 1999.

Figur 5.3. Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). 2000

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen 2000, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5.4. Inntekter for husholdninger med førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Øvrige kvinner 17-66 år. Gjennomsnitt. 2000

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen 2000, Statistisk sentralbyrå.

En slik sammenligning kan gi et litt skjevt bilde når vi unnlater å ta hensyn til hvor mange personer som tilhører samme husholdning. I 2000 var gjennomsnittlig antall personer i de husholdningene vi studerer 2,8 personer for vestlige innvandrere og 3,1 personer for ikke-vestlige innvandrere. I tilsvarende norske husholdninger var gjennomsnittsstørrelsen 2,7 personer.

Ekvivalensskalaer

OECD-skalaen gir første voksne i husholdningen vekt 1, de resterende voksne får vekt 0,7 hver mens barna får vekten 0,5 hver. En annen mye benyttet skala tar utgangspunkt i antall personer i husholdningen uavhengig av alder. Inntekten til husholdningen deles på antall personer i husholdningen opphøyd i 0,5 (EL=0,5).

Med OECD-skalaen må en husholdning på to voksne og to barn ha 2,7 ganger så høy inntekt som en enslig for å ha like god økonomi. Skalaen med EL=0,5 (kvadrattrotskalaen) legger i større grad vekt på stordriftsfordeler ved at flere bor sammen, og her holder det at inntekten er to ganger så høy som inntekten til den enslige. Det forutsettes vanligvis at de økonomiske ressursene fordeles slik i husholdningen at alle husholdningsmedlemmene får det samme velferdsnivået. Det er likevel viktig å være klar over at bruk av slike ekvivalensskalaer representerer et svært forenklet system for velferdssammenligninger.

Den vanligste måten å sammenligne inntekten til husholdninger med ulik størrelse og sammensetning er å benytte seg av såkalte ekvivalensskalaer (se boks om ekvivalensskalaer).

Figur 5.3 illustrerer nivået på inntekt etter skatt per forbruksenhet ved bruk av kvadrattrotskalaen (EL=0,5). Vi ser at vestlige kvinner fortsatt ligger med høyest inntekt blant innvandrerkvinnene, mens kvinner fra Øst-Europa fortsatt ligger lavest. Størrelsen på inntektsforskjellene endres derimot noe. Vi ser for eksempel at inntekt etter skatt per forbruksenhet for innvandrerkvinner fra Vest-Europa utgjorde 235 000 kroner i 2000, mens øst-europeiske kvinner hadde en tilsvarende inntekt på 163 000 kroner, eller 44 prosent lavere. Vi kan ellers legge merke til i figur 5.3 at norske kvinner havner på et helt likt inntektsnivå som sine søstre fra vestlige land ved bruk av denne ekvivalensskalaen.

Gjennomsnittlig høy andel yrkesinntekt blant innvandrerkvinnenes husholdninger

Yrkesinntekt er den klart viktigste inntektskilden for innvandrerkvinnenes husholdninger uansett fordelingen av landbakgrunn (se figur 5.4). Yrkesinntektens andel av husholdningens samlede inntekt ligger, som for norske kvinner, rundt 80 prosent for alle grupper med unntak for kvinner fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika samt Tyrkia hvor andelen utgjør rundt 70 prosent. Det må likevel understrekes at forskjellene mellom enkeltland er store grunnet blant annet ulik innvandringsgrunn, innvandringstidspunkt, botid i landet og generelle problemer med adgang til arbeidsmarkedet på grunn av språkproblemer og utdanningsbakgrunn. Eksempelvis vil pakistanske husholdninger med lang botid og som innvandret som arbeidssøkere på et tidspunkt hvor Norge opplevde en høykonjunktur, ha en mye høyere yrkesinntekt enn somaliske flyktninger som

har kommet i de siste årene. Nevnes bør også ulikt innslag av toinntektsusholdninger, det vil si at både kvinne og mann har yrkesinntekt. Tidligere studier av inntektsforskjeller i Oslo viser en klart lavere andel toinntektsfamilier i enkelte bydeler hvor det er bosatt mange ikke-vestlige innvandrere (Kirkeberg 1997b). Hvilken type husholdning innvandrerkvinnen tilhører spiller også en stor rolle. For eksempel har ikke-vestlige enslige forsørgere den laveste andelen yrkesinntekt av alle. I 1999 utgjorde yrkesinntekten i gjennomsnitt kun 24 prosent av husholdningens samlede inntekt for denne gruppen (Kirkeberg 2001). Den høye andelen yrkesinntekt blant husholdninger fra Øst-Europa kan kanskje synes litt overraskende på grunn av den relativt store innvandringen av flyktninger på 1990-tallet. Dette skyldes mye økt inntreden på arbeidsmarkedet i takt med økende botid, spesielt for flyktninger fra Bosnia-Hercegovina.

Ulike overføringer viktige for ikke-vestlige innvandrerkvinner

Ulike typer overføringer spiller en større rolle når yrkesinntektene og kapitalinntektene er lave. Vi ser at for de vestlige kvinnene sine husholdninger utgjør ulike overføringer drøyt 10 prosent av husholdningens samlede inntekt. Viktigst er ulike ytelser fra folketrygden, mens skattefrie overføringer som barnetrygd, kontantstøtte og sosialhjelp betyr langt mindre.

For ikke-vestlige innvandrerkvinner utgjør overføringene rundt 20 prosent av samlet inntekt. Sosialhjelp er mer utbredt blant disse kvinnenes husholdninger med en andel på 3 prosent. Mye av årsaken til dette er utbetalinger til flyktninger med lav yrkesdeltakelse. Ulike ytelser fra folketrygden har derimot høyest gjennomsnittlig betydning med en andel på 5-7 prosent av samlet inntekt. Flere barn i husholdningen fører naturlig nok til at barnetrygden har en større inntektsmessig betydning enn blant vestlige innvandrerkvinner, og vi kan også legge merke til at utbredelsen av kontantstøtte er større blant ikke-vestlige kvinner.

Flest husholdninger med ikke-vestlige kvinner i bunnen av inntektsfordelingen

Så langt har vi kunnet vise at det er til dels store forskjeller i gjennomsnittlig inntekt mellom ulike innvandrerkvinner husholdninger, og mellom ikke-vestlige innvandrerhusholdninger og norske husholdninger. Tabell 5.8 viser andelen husholdninger etter trinn for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). Andelen husholdninger med ikke-vestlige innvandrerkvinner med en slik inntekt under 100 000 kroner utgjorde drøyt 15 prosent i 2000, sammenlignet med 9 prosent blant vestlige kvinner og 6 prosent blant øvrige kvinner i befolkningen. På det øverste inntekts-trinnet i tabell 5.8, 200 000 kroner og høyere, finner vi godt over halvparten av både husholdningene til vestlige kvinner og øvrige kvinner. Hver tredje husholdning

med (minst) en innvandrerkvinn med ikke-vestlig landbakgrunn finner vi igjen på dette inntektstrinnet.

Flest inntektsfattige innvandrerkvinner i Oslo og Akershus

Vi skal avslutningsvis trekke inn et inntektsmål som ofte blir referert til i internasjonale studier som en slags lavinntektsgrense, definert som 50 prosent av medianinntekten³⁴. Personer som har en inntekt under denne grensen tilhører lavinntektsgruppen, også kalt inntektsfattige³⁵. For å se om det er noen utvikling i andelen inntektsfattige gis det tall for årene 1994, 1997 og 2000. Det utvalget vi studerer gir mulighet for å skille Oslo og Akershus fra resten av landet for å se om vi kan finne en geografisk forskjell.

I 1994 hadde drøyt 21 prosent av de ikke-vestlige innvandrerkvinnene i Oslo og Akershus en husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5) under lavinntektsgrensen, når denne er definert som 50 prosent av medianinntekten. I 2000 hadde denne andelen falt til drøyt 18 prosent. Til sammenligning var det flere inntektsfattige ikke-vestlige kvinner i landet for øvrig i 1994 (27 prosent), men færre i 2000 (15 prosent). For vestlige innvandrerkvinner finner vi omtrent den samme andelen inntektsfattige i Oslo/Akershus og landet for øvrig i 1994 (rundt 8 prosent), men i 2000 har andelen økt i Oslo/Akershus og blitt redusert i landet for øvrig.

Uttrykt på en litt annen måte var det i 1994 omtrent tre ganger så stor sannsynlighet for at en ikke-vestlig innvandrerkvinn i Oslo/Akershus havnet under lavinntektsgrensen sammenlignet med både vestlige og øvrige kvinner på samme sted. I landet for øvrig var sannsynligheten nesten fem ganger så stor sammenlignet med kvinner uten innvandringsbakgrunn.

I 2000 hadde dette bildet endret seg en del. Sammenlignet med kvinner i den øvrige befolkningen økte sannsynligheten til fire ganger for ikke-vestlige innvandrerkvinner for å havne under lavinntektsgrensen i Oslo og Akershus, mens sannsynligheten ble halvert i landet for øvrig til 2,5 ganger. Det er vanskelig å fastslå med sikkerhet årsaker til denne utviklingen og de geografiske forskjellene. Østby (2001) viser at innvandrere som har flyttet til Oslo har noe høyere arbeidsledighet enn gjennomsnittet. Dette gjelder både for flyktninger og ikke-flyktninger. I samme undersøkelse av

³⁴ Med medianinntekten i en populasjon menes den midterste observasjonen etter at inntekten til alle i populasjonen er sortert stigende (eller fallende). I motsetning til et vanlig gjennomsnitt er medianen i mye mindre grad påvirket av få observasjoner med svært høye eller lave inntekter.

³⁵ Nå kan det diskuteres flere forhold ved valg av en slik grense, blant annet hvorfor andelen på 50 prosent skal velges. I tabell 5.9 har vi derfor valgt å ikke bare se på denne inntektsgrensen, men også på andelen innvandrerkvinner med en inntekt under henholdsvis 60 og 70 prosent av medianinntekten. Kun 50-prosentgrensen vil bli kommentert her.

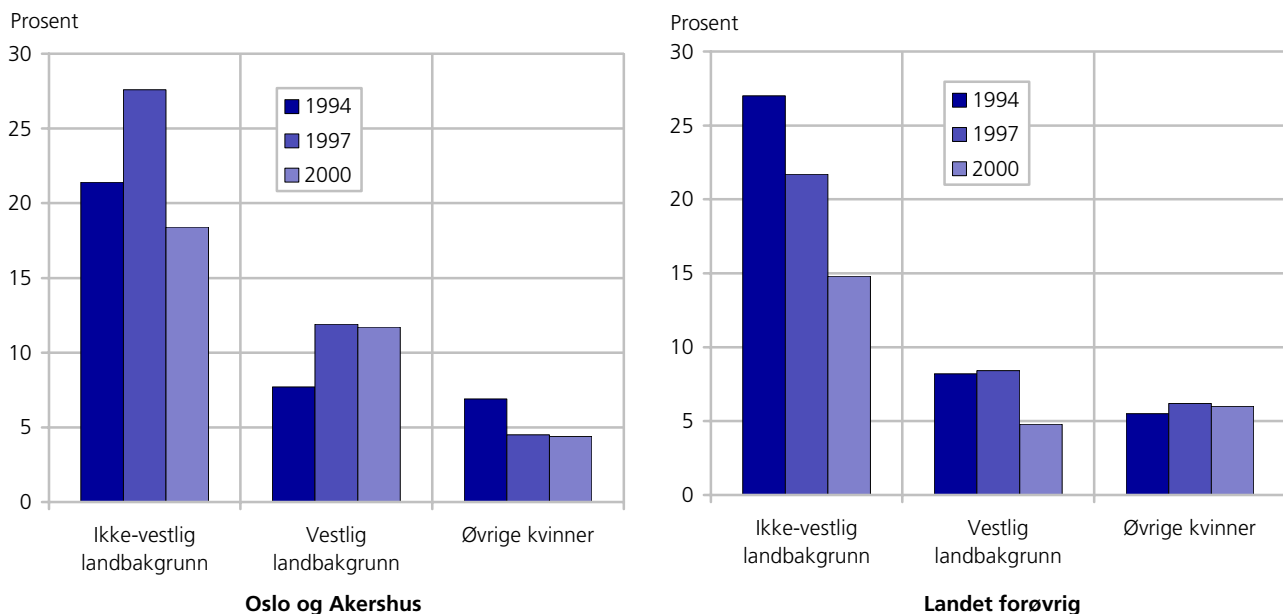
enkelte innvandringskohorter finner man også at menn med flyktningbakgrunn som flytter til Oslo oppnår en høyere andel yrkesaktivitet, mens samme effekt av å flytte til Oslo ikke lar seg påvise blant kvinnene med flyktningbakgrunn.

Det er grunn til å anta at den relative inntektsforbedringen blant ikke-vestlige innvandrerkvinner skyldes økte yrkesinntekter blant østeuropeerne, og da særlig blant kvinner fra Bosnia-Herzegovina. Tidligere undersøkelser viser en klar nedgang fra 1994 til 1998 i andelen innvandrere fra Øst-Europa med inntekt under

lavinntektsgrensen. Det er grunn til å anta at denne utviklingen har fortsatt ikke minst i dagens stramme arbeidsmarked.

En årsak til den økte andelen inntektsfattige blant vestlige innvandrerkvinner kan skyldes innslaget av studenter. Disse har ofte studielån som viktigste inntektskilde. Begrepet inntekt etter skatt som er benyttet her, omfatter ikke studielån. Det er også mulig at mange enslige kvinner fra våre naboland som er i jobb, bare har vært yrkesaktive i deler av inntektsåret (Kirkeberg 2001).

Figur 5.5. Andelen kvinner 17-66 år med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0.5) lavere enn 50 prosent av medianinntekten. Førstegenerasjons innvandrerkvinner med vestlig og ikke-vestlig bakgrunn. Oslo/Akershus og landet for øvrig. 1994, 1997 og 2000. Prosent

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen 2000, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.1. Inntektsposter for bosatte kvinner i Norge 17-66 år, etter innvandrerbakgrunn. Gjennomsnitt. 1999

	Bosatte kvinner i Norge med innvandrerbakgrunn			Øvrige kvinner uten innvandrerbakgrunn
	I alt	Førstegenerasjonsinnvandrere	Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre	
Lønn	105 200	105 500	97 400	140 500
Netto næringsinntekt	5 400	5 400	3 400	6 500
Kapitalinntekt	4 100	4 200	1 300	8 000
Skattepliktige overføringer	15 300	15 500	10 100	22 700
Av dette				
Folketrygd	9 200	9 300	6 100	15 400
Tjenestepensjon	2 200	2 200	800	3 500
Arbeidsledighetstrygd	2 000	2 000	1 300	1 500
Skattefrie overføringer	21 100	21 300	15 200	15 400
Av dette				
Barnetrygd	10 900	11 100	5 800	8 800
Kontanstøtte	2 100	2 200	1 400	1 500
Sosialhjelp	3 500	3 600	1 300	800
Bostøtte	800	900	300	400
Stipend	1 100	1 000	4 600	1 800
Samlet inntekt	151 100	152 000	127 400	193 200
Antall kvinner i alt	100 571	97 050	3 521	1 309 207

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.2. Inntektsposter for bosatte førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etterlandbakgrunn. Gjennomsnitt. 1999

	Norden	Vest-Europa unntatt Tyrkia	Øst-Europa	Nord-Amerika og Oseania	Asia, Afrika, Mellom- og Sør Amerika og Tyrkia
Lønn	161 700	132 800	85 000	128 200	75 700
Netto næringsinntekt	8 600	11 600	3 200	7 300	2 900
Kapitalinntekt	7 000	7 800	1 900	8 800	2 400
Skattepliktige overføringer	15 100	16 900	11 900	13 500	16 900
Av dette					
Folketrygd	8 800	9 900	6 800	7 100	10 500
Tjenestepensjon	3 500	3 900	1 200	3 200	1 500
Arbeidsledighetstrygd	1 400	1 400	2 200	1 500	2 400
Skattefrie overføringer	11 600	12 100	20 900	13 600	29 500
Av dette					
Barnetrygd	7 700	8 000	9 200	9 200	14 600
Kontantstøtte	1 300	1 400	1 600	1 400	3 000
Sosialhjelp	600	500	5 400	500	5 500
Bostøtte	200	200	1 000	200	1 400
Stipend	300	500	1 500	500	1 400
Samlet inntekt	204 000	181 100	122 900	171 400	127 500
Antall kvinner i alt	22 301	11 251	16 918	3 303	43 277

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.3. Førstegenerasjons innvandrerkvinneres yrkesinntekt som andel av øvrige bosatte kvinners yrkesinntekt, etter alder og landbakgrunn. 1999

Landbakgrunn	Alder				
	17-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-66 år
Danmark	107	104	111	115	113
Finland	146	115	107	109	128
Sverige	151	119	116	114	139
Jugoslavia	39	33	44	48	34
Polen	69	65	78	91	95
Storbritannia	72	87	83	100	121
Russland	50	43	53	47	47
Tyrkia	73	50	35	20	:
Tyskland	51	100	97	104	116
Bosnia-Hercegovina	69	62	73	56	11
Somalia	27	17	19	11	:
Sri Lanka	83	59	70	61	30
Filippinene	66	51	78	94	96
India	99	73	86	71	62
Iran	46	47	60	57	31
Pakistan	55	31	25	19	9
Thailand	63	45	58	61	59
Vietnam	85	64	60	58	30
USA	27	70	90	103	104
Chile	82	64	69	84	73

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.4. Førstegenerasjonsinnvandrere og personer uten innvandrerbakgrunn. Bosatte kvinners yrkesinntekt som andel av menns yrkesinntekt, etter alder og landbakgrunn. 1999

Landbakgrunn	Alder				
	17-24 år	25-34 år	35-44 år	45-54 år	55-66 år
Danmark	75	68	63	66	64
Finland	92	91	79	83	83
Sverige	80	78	68	66	57
Jugoslavia	48	43	59	71	51
Polen	70	58	50	59	46
Storbritannia	55	60	45	51	54
Russland	98	47	38	43	24
Tyrkia	50	53	42	37	:
Tyskland	79	65	55	61	49
Bosnia-Hercegovina	64	62	72	66	25
Somalia	55	37	37	25	:
Sri Lanka	57	42	56	53	21
Filippinene	56	42	66	75	65
India	67	58	70	57	39
Iran	81	52	64	79	36
Pakistan	45	29	25	25	16
Thailand	63	52	42	57	23
Vietnam	77	56	56	67	41
USA	89	57	36	38	43
Chile	87	55	58	67	58
Personer uten innvandrerbakgrunn	75	64	58	57	51

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.5. Inntektsposter for bosatte førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter innvandringsgrunn. Gjennomsnitt. 1999

	Flyktninger	Ikke flyktninger
Lønn	74 800	116 200
Netto næringsinntekt	1 900	6 700
Kapitalinntekt	1 500	5 200
Skattepliktige overføringer	16 700	15 100
Av dette		
Folketrygd	9 700	9 100
Tjenestepensjon	1 000	2 700
Arbeidsledighetstrygd	2 900	1 700
Skattefrie overføringer	35 800	16 300
Av dette		
Barnetrygd	15 100	9 700
Kontantstøtte	2 700	2 000
Sosialhjelp	10 300	1 300
Bostøtte	2 300	400
Stipend	1 900	700
Samlet inntekt	130 600	159 500
Antall kvinner i alt	25 205	71 845

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.6. Yrkesinntekten som andel av samlet inntekt, etter ankomstår og landbakgrunn. Førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år. 1999

Landbakgrunn	I alt	Ankomstår			
		Før 1980	1980-1989	1990-1994	1995-1999
Danmark	80	75	82	87	91
Finland	84	76	80	83	94
Sverige	86	77	82	85	94
Jugoslavia	60	65	66	59	50
Polen	77	74	77	76	82
Storbritannia	80	78	78	83	87
Russland	77	:	74	77	77
Tyrkia	55	48	58	57	51
Tyskland	80	74	81	83	91
Bosnia-Hercegovina	70	58	:	74	53
Somalia	19	:	37	21	9
Sri Lanka	72	77	76	69	69
Filippinene	77	84	77	73	71
India	73	70	75	74	68
Pakistan	60	52	69	55	39
Iran	47	50	48	41	35
Thailand	72	75	72	71	75
Vietnam	63	73	67	55	55
USA	79	77	74	79	88
Chile	68	68	68	64	71

Kilde: Inntektsstatistikk for personer og familier 1999, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.7. Inntektsregnskap for husholdninger med førstegenerasjons innvandrerkvinner 17-66 år, etter landbakgrunn. Øvrige kvinner 17-66 år. Gjennomsnitt og andel av samlet inntekt. 2000

	I alt	Landbakgrunn							Øvrige kvinner			
		An-del	Norden	An-del	Vest-Europa for øvrig (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania	An-del	Øst-Europa ¹	An-del	Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika og Tyrkia	An-del	I alt	An-del
Yrkesinntekt	391 900	78	436 600	81	428 700	78	294 700	81	295 200	71	395 400	78
+Kapitalinntekt	41 100	8	39 400	7	61 200	11	6 500	2	32 500	8	41 500	8
+Overføringer	70 700	14	60 600	11	60 400	11	62 000	17	89 400	21	70 600	14
Av dette												
Pensjoner fra folketrygden	32 500	6	24 400	5	22 400	4	17 700	5	30 100	7	33 400	7
Tjenestepensjon	10 700	2	10 000	2	6 100	1	1 100	0	4 900	1	11 300	2
Barnetrygd	9 300	2	10 600	2	11 000	2	10 400	3	13 700	3	9 000	2
Sosialhjelp	1 700	0	1 000	0	3 000	1	11 100	3	13 500	3	1 000	0
Kontantstøtte	2 200	0	2 600	0	2 800	1	3 800	1	4 100	1	2 000	0
= Samlet inntekt	503 700	100	536 500	100	550 400	100	363 200	100	417 100	100	507 500	100
- Sum utlignet skatt og negative overføringer	131 400	26	146 400	27	151 700	28	83 100	23	91 200	22	132 900	26
= Inntekt etter skatt	372 400	74	390 100	73	398 600	72	280 100	77	325 900	78	374 600	74
IES per forbruksenhet (OECD)	182 700		186 400		186 100		125 800		150 100		184 900	
IES per forbruksenhet (E=0.5)	227 900		233 200		235 400		162 400		190 000		230 300	
Gjennomsnittlig husholdningsstørrelse	2,7		2,8		2,8		3,0		3,1		2,7	
Antall observasjoner	10 085		291		277		140		402		8 975	
Andel husholdninger. Prosent	100,0		2,9		2,6		1,3		4,2		89,0	

¹ En ekstremobservasjon er fjernet fra utvalget.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen 2000, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.8. Andel husholdninger og inntekts sammensetning etter trinn for inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5). Husholdninger med kvinner 17-66 år. Førstegenerasjons innvandrerkvinner, etter landbakgrunn. 2000

	Inntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0,5)				
	I alt	Under 100 000 kroner	100 000-149 999 kroner-	150 000-199 999 kroner	200 000 kroner og høyere
Ikke-vestlig landbakgrunn					
Andel husholdninger. Prosent	100	15	27	24	34
Andel av samlet inntekt. Prosent					
Yrkesinntekt	73	42	54	75	80
Kapitalinntekt	6	0	1	1	11
Overføringer	20	62	45	24	9
Vestlig landbakgrunn					
Andel husholdninger. Prosent	100	9	12	24	55
Andel av samlet inntekt. Prosent					
Yrkesinntekt	80	47	58	78	82
Kapitalinntekt	9	4	2	1	11
Overføringer	11	49	40	21	7
Øvrige kvinner					
Andel husholdninger. Prosent	100	6	15	25	54
Andel av samlet inntekt. Prosent					
Yrkesinntekt	78	49	54	76	81
Kapitalinntekt	8	2	2	2	10
Overføringer	14	49	44	22	9

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen 2000, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.9. Andelen kvinner 17-66 år med husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet (EL=0.5) etter alternative lavinntektsgrenser. Førstegenerasjons innvandrerkvinner med vestlig og ikke-vestlig landbakgrunn. Oslo/Akershus og landet for øvrig. 1994, 1997 og 2000. Prosent

	Oslo/Akershus			Landet for øvrig		
	Under 50 prosent av medianinntekten	Under 60 prosent av medianinntekten	Under 70 prosent av medianinntekten	Under 50 prosent av medianinntekten	Under 60 prosent av medianinntekten	Under 70 prosent av medianinntekten
Kvinner 17-66 år						
1994						
Førstegenerasjonsinnvandrere						
Ikke-vestlig landbakgrunn	21,4	30,2	53,0	27,0	37,2	52,3
Vestlig landbakgrunn	7,7	8,9	17,9	8,2	12,0	15,1
Øvrige kvinner	6,9	11,1	15,6	5,5	9,8	16,3
1997						
Førstegenerasjonsinnvandrere						
Ikke-vestlig landbakgrunn	27,6	35,5	47,4	21,7	37,2	49,6
Vestlig landbakgrunn	11,9	11,9	14,3	8,4	14,5	19,7
Øvrige kvinner	4,5	8,1	12,0	6,2	10,9	17,1
2000						
Førstegenerasjonsinnvandrere						
Ikke-vestlig landbakgrunn	18,4	25,6	35,6	14,8	26,8	39,1
Vestlig landbakgrunn	11,7	20,2	21,5	4,8	5,4	12,7
Øvrige kvinner	4,4	7,3	11,5	6,0	10,5	17,3

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen 2000, Statistisk sentralbyrå.

Litteraturoversikt

Nedenfor er ulike artikler, publikasjoner og andre informasjonskilder listet opp. I tillegg til henvisningene til stoff som er brukt i teksten, inneholder litteraturoversikten noen andre publikasjoner, nettsteder der mer informasjon om både innvandrerbefolkningen og kvinner i innvandrerbefolkningen er tilgjengelig.

Kilder brukt i publikasjonen

Anderssen, Sissel I. og Lars Østby (2002): Personlig meddelelse.

Bjertnæs, Stine (2000): *Innvandring og innvandrere 2000*, Statistiske analyser 33, Statistisk sentralbyrå.

Dalheim, Elisabeth (2001): Med utdanning i bagasjen? *Samfunnsspeilet 2/2001: 48-54*, Statistisk sentralbyrå.

Dæhlen, Marianne (2000): *Innvandrere i høyere utdanning. En analyse av rekrutteringsmønsteret for ungdomskullene 1955-75 med vekt på sosial bakgrunn, kjønn og opprinnelse*. Hovedoppgave i sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Dæhlen, Marianne (2001): Sosial bakgrunn betyr mer enn innvandrerbakgrunn. *Samfunnsspeilet 2/2001: 42-47*, Statistisk sentralbyrå.

Holter, Magne og Camilla Landsverk (2001): Trends of migration to and from Norway and the situation of immigrants in Norway, SOPEMI 2001, Kommunal- og regionaldepartementet.

Kirkeberg, Mads Ivar (1997a): "Inntekt" i Kåre Vassenden (red.) *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, Mads Ivar (1997b): Barnefamilier i Oslo: Høyest inntekt på Vinderen - lavest på Grünerløkka. *Samfunnsspeilet 4/1997*, Statistisk sentralbyrå.

Kirkeberg, Mads Ivar (2001): Innvandrerhusholdningenes inntekter 1994 og 1998: Færre ikke-vestlige innvandrere med lav inntekt. *Samfunnsspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, Trude (2000): *Mellom to kulturer. Fruktbarhetsmønstre blant innvandrerkvinner i Norge*. Rapporter 2000/25, Statistisk sentralbyrå.

Lappegård, Trude (2001): Fruktbarhet blant innvandrerkvinner: Myter og fakta. *Samfunnsspeilet 2/2001*, Statistisk sentralbyrå.

Lauglo, Jon (1996): *Motbakke men mer driv? Innvandrerungdom i norsk skole*, UNGforsk Rapport 6, 1996, NOVA.

Lie, Benedicte (2002): *Innvandring og innvandrere 2002*. Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.

Lødding, Berit (1999): "Alt å vinne eller lite å tape? Rekruttering og progresjon i videregående opplæring blant jenter og gutter med innvandrerbakgrunn", i Kvalsund et. al. (red) *Videregående opplæring - ved en skilleveg? Forskning fra den nasjonale evalueringen av Refom 94*, Tano-Aschehoug.

Lødding, Berit (1998): *Gjennom videregående utdanning? Evaluering av Reform 94: Sluttrapport for prosjektet "Etniske minoriteter"*, Rapport 19, 1998, NIFU.

Mathisen, Bjørn (2001): Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 2000, Notater 2001/68, Statistisk sentralbyrå.

Onsager, Knut og Bjørnar Sæther (2001): Etniske entreprenører og selvsysseletting. En studie innen matnæringer i Oslo, Prosjektrapport 2001:6, NIBR.

Orderud, Geir Inge (2001): Innvandring og selvsysseletting, Prosjektrapport 2001:15, NIBR.

Sand, Therese (1997): *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Cappelen akademisk forlag.

Sprangers, Arno (1999): *Fertility of foreign-born women in the Netherlands*. Upublisert materiale, Statistics Netherlands.

Statistisk sentralbyrå (2000a): *Barn og unge med innvandrerbakgrunn. Aktuell statistikk*, spesialutgave i serien Barn og unge. Aktuell statistikk.

Statistisk sentralbyrå (2000b): *Befolkningsstatistikk. Innvandrerbefolkningen, 1. januar 2000*, <http://www.ssb.no/innvbef>.

Statistisk sentralbyrå (2000c): *Utdanningsstatistikk. Innvandrernes utdanningsnivå, 1998*, <http://www.ssb.no/utinnv>.

Statistisk sentralbyrå (2001c): *Grunntabeller. Arbeidsmarkedsstatistikk for innvandrere og utenlandske statsborgere*.

Statistisk sentralbyrå (2001a): *Valg av høyere utdanning*, Aktuell utdanningsstatistikk nr. 8/2001.

Statistisk sentralbyrå (2001b): *Videregående utdanning. Nøkkeltall 2001*, Aktuell utdanningsstatistikk nr. 9/2001.

Stoltenberg, Camilla (1998): *Birth defects, stillbirth and infant death. Norsk Epidemiologi, årgang 8, supplement 2, 1998*.

Tysse, Tone Ingrid og Nico Keilmann (1998): *Utvandring blant innvandrere 1975-1995*, Rapporter 98/15, Statistisk sentralbyrå.

UNDP (1998): *Statement of Gender in Pakistan*. United Nations, Pakistan.

UNDP (2001): *Somalia 2001. Human Development Report*.

Vassenden, Kåre (red.) (1997): *Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?* Statistiske analyser 20, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd (1996): *Kultur- og medievaner. Bruk av kulturtilbud og massemedier i første halvdel av 1990-årene*. Statistiske analyser 13, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001a): *Flyktningers sekundærflyttinger under 1990-tallet*, Rapporter 2001/22, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2001b): *Beskrivelse av nyankomne flyktningers vei inn i det norske samfunnet*, Notater 2001/23, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2002): *Sekundærflytting for hver ankomstkohort fra 1990, og forholdet mellom sekundærflytting og arbeidsmarked*. Upublisert materiale.

Oversikt over annen informasjon

I tillegg henvises det til ulikt materiale fra:

Bakken, Anders (1998): *Ungdomstid i storbyen*. Rapport 7/98, NOVA.

Bakken, A. og M. Sletten (2000): *Innvandrerungdoms planer om høyere utdanning – realistiske forventninger eller uoppnåelige aspirasjoner? Søkelys på arbeidsmarkedet*, 17(1):27–36.

Bredal, Anja (1998): *Arrangerte ekteskap og tvangs-ekteskap blant ungdom med innvandrerbakgrunn*, Kompetansesenter for likestilling.

Bredal, Anja (1999): *Arrangerte ekteskap og tvangs-ekteskap i Norden*, TemaNord Migration, 1999:604.

Epland, Jon (2001): *Barn i husholdninger med lav inntekt: Omfang, utvikling, årsaker*, Rapporter 2001/9, Statistisk sentralbyrå.

Gullestad, Marianne (2002): *Det norske sett med nye øyne*. Universitetsforlaget, Oslo.

<http://www.ssb.no/befolkning/> (hjemmesiden til Statistisk sentralbyrå).

<http://www.ssb.no/innvbef/>.

<http://www.ssb.no/statsborger/>.

<http://www.ssb.no/ekteskap/>.

<http://www.ssb.no/skilsmiss/>.

<http://www.ssb.no/flytting/>.

<http://www.ssb.no/utlstat/>.

<http://www.ssb.no/flyktninger/>.

<http://www.ssb.no/innvstat/> (oversiktsside om innvanderrelatert statistikk i Statistisk sentralbyrå).

<http://www.ssb.no/utdanning/> (hjemmesiden til Statistisk sentralbyrå).

<http://www.ssb.no/utinnv/>.

<http://www.ssb.no/utvgs/>.

http://www.ssb.no/arbeidsliv_yrkesdeltaking_og_lonn/ (hjemmesiden til Statistisk sentralbyrå).

<http://www.ssb.no/innvarb/>.

<http://www.ssb.no/innvarbl/>.

http://www.ssb.no/personlig_ekonomi_og_boforhold/ (hjemmesiden til Statistisk sentralbyrå).

<http://www.ssb.no/inntinnv/>.

<http://www.svf.uib.no/sefos/IMER/> (hjemmesiden til IMER).

<http://www.udi.no/> .

Jørgensen, Tor (1997): *Utdanning i Norge*, Statistiske analyser 19, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2000): *Sosialt utsyn 2000*, Statistiske analyser 35, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2001): *Temnummer om innvanderrelatert statistikk*, Samfunnsspeilet 2/2001.

Vikan, Stein Terje (2001): *Kvinner og menn i Norge 2000*, Statistiske analyser 43, Statistisk sentralbyrå.

Tidligere utgitt på emneområdet

Previously issued on the subject

Notater

2001/23: Beskrivelse av nyankomne flyktningers vei inn i det norske samfunnet.

Rapporter (RAPP)

1998/16: Levekår blant ikke-vestlige innvandrere.

2000/18: Innvandrere og nordmenn som offer og gjerningsmenn.

2000/25: Mellom to kulturer, Frukbarhetsmønstre blant innvandrerkvinner i Norge.

2001/22: Flyktningers sekundærflyttinger under 1990-tallet.

2002/22: Immigrant population in Norway.

Statistiske analyser (SA)

20: Innvandrere i Norge. Hvem er de, hva gjør de og hvordan lever de?

33: Innvandring og innvandrere 2000.

50: Innvandring og innvandrere 2002.

Samfunnsspeilet

2001/2: Temanummer om innvandrrelatert statistikk.

Reprint

213: Why Analyzing Immigrants? Ethical and Empirical Aspects.

Statistikk og analyser publiseres løpende på SSBs web-sider: <http://www.ssb.no/innvstat/>

Statistics and analyses are published regularly at the website of Statistics Norway:
http://www.ssb.no/innvstat_en/

De sist utgitte publikasjonene i serien Rapporter*Recent publications in the series Reports*

- 2001/40 I. Hauge Byberg, A. Hurlen Foss og T. Noack: Gjete kongens harer- rapport fra arbeidet med å få samboerne mer innpasset i statistikken. 2001. 60s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5008-0
- 2001/41 E. Engelién og P. Schøning: Friluftsliv og tilgjengelighet- metode for beregning av nøkkeltall. 2001. 23s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5012-9
- 2001/42 G.M. Pilskog, L. Solheim og K. Ødegård: Bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i næringslivet 2000. 2001. 56s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5013-7
- 2001/43 T. Smith og S.E. Stave: Ressursinnsats, utslipp og rensing i den kommunale avløpssektoren. 2001. 64s. ISBN 82-537-5014-5
- 2002/1 E. Rønning og S. T. Vikan: Lærernes arbeidsmiljø i 1990- årene. 2002. 60s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5016-1
- 2002/2 V.V. Holst Bloch: Arealstatistikk for tettstedsnære områder 1999-2000. 2002. 37s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-5375021-8
- 2002/3 J. Lyngstad og A. Støttrup Andersen: Utvikling i boforhold 1987-1997. Rapport til Boligutvalget. 2002. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5031-5
- 2002/4 E. Røed Larsen: Boligutgiftene i Norge på 1990-tallet. Systematiske observasjoner av livsfase, geografi og husholdningstype. 2002. 25s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5024-2
- 2002/5 L. Østby: Demografi, flytting og boligbehov på 1990-tallet. 2002. 48s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5029-3
- 2002/6 L.S. Stambøl: Qualification, mobility and performance in a sample of Norwegian regional labour markets. 2002. 46s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5033-1
- 2002/7 A. Finstad, G. Haakonsen og K. Rypdal: Utslipp til luft av dioksiner i Norge - Dokumentasjon av metode og resultater. 2002. 33s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5040-4
- 2002/8 A. Finstad, K. Flugsrud og K. Rypdal: Utslipp til luft fra norsk luftfart. 2002. 31s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5047-1
- 2002/9 A. K. Brændvang og K. Ø. Sørensen: Fylkesfordelt satellittregnskap for turisme. 2002. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5049-8
- 2002/10 Use of ICT in Nordic enterprises 2000/2001. 2002. 25s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5050-1
- 2002/11 T. Bye, O. Jess Olsen og K. Skytte: Grønne sertifikater - design og funksjon. 38s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5052-8
- 2002/12 A. Støttrup Andersen: Yngre på boligmarkedet 1987-1997. 2002. 40s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5064-1
- 2002/13 A. Sundvoll og I. Kvalstad: SEDA - Sentrale data fra allmennlegetjenesten. Sluttrapport fra pilotprosjektet. 2002. 126s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5075-7
- 2002/14 M.I. Kirkeberg, B.A. Holth og A.E. Storrud: Pris, forbruk og inntekt. Økonomiske levekår på Svalbard sammenlignet med fastlandet i 1990 og 2000. 2002. 112s. 210 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5081-1
- 2002/15 A. Langørgen, R. Aaberge og Remy Åserud: Kostnadsbesparelser ved sammenslåing av kommuner. 2002. 74s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5088-9
- 2002/16 V.V. Holst Bloch: Brune arealer i tettsteder. En pilotundersøkelse. 2002. 32s. 155 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5097-8
- 2002/17 Ø. Kleven: Levekår i Longearbyen. En sammenligning mellom Svalbard og fastlandet. 2002. 70s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5106-0
- 2002/18 N.M. Stølen, T. Køber, D. Rønningen og I. Texmon: Arbeidsmarkedet for helse- og sosialpersonell fram mot år 2020. Modelldokumentasjon og beregninger med HELSEMOD. 2002. 75s. 180 kr inkl. mva. ISBN 82-537-5110-9